תלמוד בבלי

'גמרא ופירושה'

מסכת שבת

חלק יז

דפים קי"ג-קי"ט

מהדורה ללומדי
הדף היומי

מסכת שבת

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

חלק יז
דף קיג-קיט

©
כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י
מכון 'תלמוד והלכה'
רחוב מנחם משיב 12
ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי
053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה
בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

שערים ועימוד:

דוד לוי
050-4130067

סדר הלימוד משבת קודש פרשת חקת ה תמוז תש"פ
עד יום שישי יא תמוז תש"פ

דף היומי מסכת שבת דף קיג עד דף קיט

הנושאים המרכזיים:

דף קיג

- קשירת חבל דגרדי. קשירת עניבה
- מוקצה בכלי האורגים
- קיפול בגדים בשבת
- צרכי שבת ביום כיפור
- כבוד שבת. מלבוש. הילוך. ממצוא חפצך
- דרשות במגילת רות

דף קיד

- נעלי ובגדי תלמיד חכם
- חציצה ברבב במרדעת ובבגדים
- הקרבת חלבי שבת ביום כיפור
- תקיעה ביום כיפור שחל ביום ו' (להקרבת חלבים. לקניבת ירק)
- קניבת ירק ביום כפור שחל בשבת

דף קטו

- הצלת כתבי הקודש מדליקה. ספרים הכתובים בכל לשון
- הצלת ברכות וקמיעות. ספרים בדיו שאינו מתקיים
- הצלת ס"ת שנמחק ואין בו פ"ה תיבות

דף קטז

- סימניות בפרשת 'ויהי בנסוע הארון'
- הצלת גליונין
- הצלת וגניזת ספרי מינים, וספרי דבי אבידן
- כתובים בשבת (שלא בזמן או מקום הדרשה)
- הצלת תיק הספר
- הפשטת עור הפסח כשחל בשבת [והראיה מהצלת תיק הספר]

דף קיז

- הצלת כתבי הקודש (למפולש ושאינו מפולש)
- כמה סעודות מצילים
- הערמה [בחבית שנשברה. באותו ואת בנו]
- הכנת צרכי שבת
- לחם משנה ואופן הבציעה

דף קיח

- כמה סעודות חייב לאכול בשבת
- שכר המענג את השבת
- ט' מאמרי רבי יוסי: 'יהא חלקי'
- ה' מאמרי רבי יוסי שכל ימיו נזהר
- ז' מאמרי אמוראים: 'תיתי לי'

דף קיט

- קבלת שבת והכנתה ע"י האמוראים
- יוסף מוקיר שבת
- עשירים במה זוכים
- סעודת שבת להקדימה או לאחר
- אמירת ויכולו
- סעודת מלוה מלכה
- שכר עניית אמן, ואמן יהא שמיה רבה
- 'לא חרבה ירושלים אלא בשביל'
- הבל פיהם של תשב"ר

אלפי שעות תורה
יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוברות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוברות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

חדא מינייהו. אחד מן הראשים. [וגל"מ] אד מן הראשים. כשיולא בהבאה לא יפיר אלא תחתון ויולאתה בדוחק: **מתני' דלגיגי.** בתמיה ולמאי מיפלגא דא דמי לתרך דלעיל: **מתני' דוקרין דלי בפסקיא.** ע"פ הבור בפסקיא לא מבטל [ליה] התם: **אבל לא נחבוט** דמבטל ליה התם והוי קשר כל קיימא שהרי קשור ותלוי שם תמיד: **ורבי יהודה מפיר.** בגמרא מפרש: **גמ' נחבוט דגרדי.** פליגי דלריך לה לא מבטל לא: **אבל לא יכפפנה.** בתמלעיתו: **לא יהא קושר.** דקשר של קיימא הוא לעולם: **מודך עליו.** מחבר שני ראשי הפיסוק זה על זה וכוזך עליהם פוגלא אחוז מלוי לא בפסקיא פיסוק"ל: **ונלבד שלא יעבנו.** לחבר. דל"ל סבר גזרינן עניבה לעולם קשירה ורבנן לא גזרו: **מיתלף.** אינו מיכר בין זה לזה ומי שריגן בדגרדי אחי למיסרי בדעלמא: **וקושרו בפרס.** ולאמו אחד והשני בחבוט ולא מיישיגן שמא כשיריר הפרס לא יתיר אלא אלא הקשר בפרס ויבטל החבל בחבוט שיהא מוכן לכך או יתיר שבחבוט ויבטל אותו בפרס ומעמא אחד של קיימא: **לי קיומי.** כלי אורגים. ולחידי לחיירי בחבל דגרדי נקט לה בכלי: **מוסר נטונטן.** לשני הקנים לתמיש אחר ומשמעינן לאין גרדי מקפיל עליהם ע"ולא הוי מלאכתן לאיסור: **דוכד העליון והתחתון.** אגאוכל"ש: **מהו.** מי אמרינן אחידי דקיקיי לא מזו שמייהו לתמשש אחרינא ע"והוה ליה דבר שמלאכתו לאיסור: **ורפיא בידיה.** רפויה היתה התשובה בפיו אם לאסור אם להתיר: **דעמודים.** טריוטי"ש בלע"ז אותם המנוקבות שלוגיגן בהן הנשים: **דקא עביד גומא.** בהחוללן מן מאחר שהן תחובות בגומא מזיז הטפר ועביד גומא מקום הטעוד: **מקום עליו מגוין.** משום ניטלין בשבת נקט לה דאי לא הוי מגוין אין לו במה לאוחזה: **אינו חוזר.** לפי שאינה מוסרתת: **ולא משום מעבר.** לחיות בטילה בטניעה זו וכשנטולה ליטרך לחזור ולעבר: **לפי שאין ניטלין.** אף בחול מעיר כוכבן הלכך כל מלאכתן לכך: **מתני' מקפלין אם כלים.** בגדים כשפושטן מקפלין מפני שמתרכלכין מכיוסם ומתקמטים כשאינן מקופלים: **אפי' ד' וה' פעמים.** כדי לחזור ולוכנבן בו ביום: **מיום"ל לשבת.** כגון אם מל יום"כ לחיות בע"ש: **קרינן ביום"ל.** שהן לחיות במולאי שבת: **גמ' שני בני אדם.** בשמקפלין אותן מפשטין קמטיהן ומלאין בתמקבין: **שנים.** קיפולן מתקן יותר מן הראשים שהראשים קשין מאלין ואין מתהרין לקמוט: **לנטונן.** קיפולן מתקנן: **יש לו.** אחרים להליף הניס לא: **לי נכן שלנן.** רבותא נקט וכל שכן לנטונים: **יש לו להליף יחליף.** מי שיש לו בגדים לבד מאותן שלבש בחול יחליפם בשבת: **שנשלו בבגדיו.** כלפי מטה שילולו ארוכים. והוא מדת עשירים היושבים בביתם ואינם לריכים לשלוף בגדיהם מלאכה וכבוד שבת הוא: **מבגדותיו.** שמבבדין בית רבן גמליאל לא היו מקפלים כלי לבן שלהן מפני שהיה להן להחליף אמר רב הונא אם יש לו להחליף יחליף ואם אין לו להחליף ישלשל בבגדיו מתקיף לה רב ספרא והא מיתחזי כרמות רוחא כיון דכל יומא לא קעביד והאידנא הוא דקא עביד לא מיתחזי כרמות רוחא: **וכבדתו מעשות** דרכיך וכבדתו שלא יהא מבלושך של שבת במבלושך של חול וכי הא: **דרבי יוחנן** קרי למאניה מבבדותי מעשות דרכיך שלא יהא הולוכך של שבת בהילוכך של חול: **כמצוה** חפצך: **חפציך** אסורין **לחפצי** שמים מותרין **ודבר דבר** שלא

כלל אמר ר"י. תימה היכא קאי אי אמילתיה קמייתא התם מאיר לגמרי והכא קתני אין מיניין עליו אמאמע הא איסורא אינא בדליין הס"ש לעיל ו"ל הס"ר כל קשר שאינו אם קיימת אין מיניין עליו אם אל קיימת מיניין עליו ואפי' עניבה לאפוקי מדרבנן דאמרו עניבה לאו היינו קשירה ל"ג אמאי דקתני בריש אין מיניין עליהן קאי רבי יהודה: **התם** חבל דעלמא **הכא** חבל דגרדי. וקמ"ל רב דלא גזרינן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא וכו' יהודה מ"ג אפי' רבנן מודו דאפי' בחבל דעלמא לא גזרינן אם אינו בכרכי דגרדי. ולהכי לא גזור בחבל דגרדי: **מקפלים** כלים בו'. מלמדן לעולמו לאסור לקפל עליעות של ב"ה לפי שסם נוכך אבל יש לו להחליף לא. ולנו שם לנו להחליף אסור ומתפסק ר"י אי קרי יש לו להחליף בשאין לו יפה מזה: שלא

יחדא מינייהו בטולי מבטיל קמ"ל אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב [6]א"ל אביי הלכה מכלל דפליגי אמר ליה מאי נפקא לך מינה אמר ליה [7]גמרא גמור זמורתא תהא: **מתני'** [8]אקושרין דלי בפסקיא אבל לא בחבל רבי יהודה מתיר כלל אמר רב יהודה [9]כל קשר שאינו של קיימא אין חייבין עליו: **גמ'** חבל דמאי אי לימא חבל דעלמא רבי יהודה מתיר קשר של קיימא הוא אלא [10] חבל דגרדי למימרא דרבנן סברי גזרינן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא ורבי יהודה סבר לא גזרינן ורמינהו [11]חבל דלי שנפסק לא יהא קושרו אלא עונבו [12]ורבי יהודה אומר כורך עליו פונדא או פסקיא ובלבד שלא יעבנבו קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דרבנן אדרבנן לא קשיא חבל בחבל מיתלף: [13]עניבה בקשירה לא מיתלפא דר' יהודה אדרבי יהודה לא קשיא התם לא משום דמיתלפא עניבה בקשירה אלא עניבה גופה קשירה היא א"ר אבא [14]אמר רב חייא בר אשי אמר רב [15]מביא אדם חבל מתוך ביתו וקושרו בפרה ובאיבום איתיבי רבי אחא אריבא דהוא רבי אחא בר פפא לרבי אבא חבל שבאיבום קושרו בפרה ושבפרה קושרו באיבום ובלבד שלא יביא חבל מתוך ביתו ויקשור בפרה ובאיבום [16]התם חבל דעלמא הכא חבל דגרדי אמר רב יהודה אמר שמואל [17]כלי קיואי מותר לטלטלן בשבת בעו מיניה מרב יהודה כובד העליון וכובד התחתון מהו [18]אין ולאו ורפיא בידיה איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל כלי קיואי מותר לטלטלן בשבת אפילו כובד העליון וכובד התחתון [19]אבל לא את העמודים א"ל רבא לרב נחמן מאי שנא עמודים דלא אילימא דקעביד גומות גומות ממילא קא הויין דתנן [20]הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם מקצת עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשר וניטלין בשבת בשדה לא אתי לאשוויי גומות הכא בבית אתי לאשוויי גומות בעא מיניה ר' יוחנן מרבי יהודה בר ליואי כלי קיואי כגון כובד העליון וכובד התחתון מהו לטלטלן בשבת אמר לה [21]אין מטלטלין מה טעם לפי שאין ניטלין: **מתני'** מקפלין את הכלים שתי ארבעה וחמשה פעמים [22]ומציערין את המטות מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת רבי שמעאל אומר מקפלין את הכלים ומציערין את המטות מיום הכיפורים לשבת [23]וחלבי שבת קריבין ביום הכיפורים אבל לא של יום"כ בשבת ר"ע אומר לא של שבת קריבין ביום הכיפורים ולא של יום הכיפורים קריבין בשבת: **גמ'** אמרי דבי רבי ינאי [24]לא שנו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא ובאדם אחד נמי לא אמרן אלא בחדשים אבל בישנים לא וחדשים נמי לא אמרן אלא בלבנים אבל בצבועים לא ולא אמרן אלא שאין לו להחליף אבל יש לו להחליף לא [25]תנא אם בית רבן גמליאל לא היו מקפלים כלי לבן שלהן מפני שהיה להן להחליף אמר רב הונא אם יש לו להחליף יחליף ואם אין לו להחליף ישלשל בבגדיו מתקיף לה רב ספרא והא מיתחזי כרמות רוחא כיון דכל יומא לא קעביד והאידנא הוא דקא עביד לא מיתחזי כרמות רוחא [26]וכבדתו מעשות דרכיך וכבדתו שלא יהא מבלושך של שבת במבלושך של חול וכי הא [27]דרבי יוחנן קרי למאניה מבבדותי מעשות דרכיך שלא יהא הולוכך של שבת בהילוכך של חול [28]כמצוה חפצך [29]חפציך אסורין **לחפצי** שמים מותרין **ודבר דבר** שלא

יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב [6]א"ל אביי הלכה מכלל דפליגי אמר ליה מאי נפקא לך מינה אמר ליה [7]גמרא גמור זמורתא תהא: **מתני'** [8]אקושרין דלי בפסקיא אבל לא בחבל רבי יהודה מתיר כלל אמר רב יהודה [9]כל קשר שאינו של קיימא אין חייבין עליו: **גמ'** חבל דמאי אי לימא חבל דעלמא רבי יהודה מתיר קשר של קיימא הוא אלא [10] חבל דגרדי למימרא דרבנן סברי גזרינן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא ורבי יהודה סבר לא גזרינן ורמינהו [11]חבל דלי שנפסק לא יהא קושרו אלא עונבו [12]ורבי יהודה אומר כורך עליו פונדא או פסקיא ובלבד שלא יעבנבו קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דרבנן אדרבנן לא קשיא חבל בחבל מיתלף: [13]עניבה בקשירה לא מיתלפא דר' יהודה אדרבי יהודה לא קשיא התם לא משום דמיתלפא עניבה בקשירה אלא עניבה גופה קשירה היא א"ר אבא [14]אמר רב חייא בר אשי אמר רב [15]מביא אדם חבל מתוך ביתו וקושרו בפרה ובאיבום איתיבי רבי אחא אריבא דהוא רבי אחא בר פפא לרבי אבא חבל שבאיבום קושרו בפרה ושבפרה קושרו באיבום ובלבד שלא יביא חבל מתוך ביתו ויקשור בפרה ובאיבום [16]התם חבל דעלמא הכא חבל דגרדי אמר רב יהודה אמר שמואל [17]כלי קיואי מותר לטלטלן בשבת בעו מיניה מרב יהודה כובד העליון וכובד התחתון מהו [18]אין ולאו ורפיא בידיה איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל כלי קיואי מותר לטלטלן בשבת אפילו כובד העליון וכובד התחתון [19]אבל לא את העמודים א"ל רבא לרב נחמן מאי שנא עמודים דלא אילימא דקעביד גומות גומות ממילא קא הויין דתנן [20]הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם מקצת עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשר וניטלין בשבת בשדה לא אתי לאשוויי גומות הכא בבית אתי לאשוויי גומות בעא מיניה ר' יוחנן מרבי יהודה בר ליואי כלי קיואי כגון כובד העליון וכובד התחתון מהו לטלטלן בשבת אמר לה [21]אין מטלטלין מה טעם לפי שאין ניטלין: **מתני'** מקפלין את הכלים שתי ארבעה וחמשה פעמים [22]ומציערין את המטות מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת רבי שמעאל אומר מקפלין את הכלים ומציערין את המטות מיום הכיפורים לשבת [23]וחלבי שבת קריבין ביום הכיפורים אבל לא של יום"כ בשבת ר"ע אומר לא של שבת קריבין ביום הכיפורים ולא של יום הכיפורים קריבין בשבת: **גמ'** אמרי דבי רבי ינאי [24]לא שנו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא ובאדם אחד נמי לא אמרן אלא בחדשים אבל בישנים לא וחדשים נמי לא אמרן אלא בלבנים אבל בצבועים לא ולא אמרן אלא שאין לו להחליף אבל יש לו להחליף לא [25]תנא אם בית רבן גמליאל לא היו מקפלים כלי לבן שלהן מפני שהיה להן להחליף אמר רב הונא אם יש לו להחליף יחליף ואם אין לו להחליף ישלשל בבגדיו מתקיף לה רב ספרא והא מיתחזי כרמות רוחא כיון דכל יומא לא קעביד והאידנא הוא דקא עביד לא מיתחזי כרמות רוחא [26]וכבדתו מעשות דרכיך וכבדתו שלא יהא מבלושך של שבת במבלושך של חול וכי הא [27]דרבי יוחנן קרי למאניה מבבדותי מעשות דרכיך שלא יהא הולוכך של שבת בהילוכך של חול [28]כמצוה חפצך [29]חפציך אסורין **לחפצי** שמים מותרין **ודבר דבר** שלא

מיסורת הש"ס

6) לעיל מז: קו: [וס"ק], 3) ביצה כב. ע"ש [בגמ'], 4) ספפחים עח., 7) ספפחים סב. [ע"ש מוס' ס. מוס' לב:], 8) ר"ה ל"ב מ"ש ל"ב ל"ג ל"ד מ"ש ל"ה ל"ו [בקמן קס:], 9) [בקמן קס:], 10) [בקמן קנ:], מ"מ יד: קידושין סב:], 11) כלאים פ"ט מ"ט לעיל כג: מ: מוסס מד:], 12) [מוס' ע"ז כ:], 13) כ"ק נא:, מכתדסין לב", 14) [בקמן קנ:], 15) [ב"מ ל:],

תורה אור השלם

1 אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ומצוא חפצך ודבר דבר: ישעיהו נח יג

הגהות הב"ח

(ח) גמ' אלא בחבל דגרדי:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מותר לטלטלו [וקראת לשבת ענג לאיסור. ע"ל קכב ע"ב תד"ה ומתם] שם ד"ה מהו ובו' והו"ל דבר שלאכתו לאיסור. ע"ל קכג ע"ב תד"ה בסוכי:

מוסף רש"י

מאי נפקא לך מינה. לי למעמא אלכה, כל שכן דאי לא אלינו אלכה כיה היא (מיפה כה). כין אלינן בין לא אלינן אלכה כמותו (ע"ז לב:). גמרא גמור זמורתא תהא. מפל שהיים הוא כמו (ב"מ מ:) זמן חזון מגרי אילקיר, כך נגמרא גמור אומר לומר לגמרא שהיים נמוך הן הן שיהים היים לך לומר ולמיי (ביצה כה:) בתמיה, לפי מגמיי אל רי יוסף ורפ"ל אמה מגמרא לומר אלכה כמותו ומפל שמר בגמרא לך אין אלינן אלכה כמותם שמא שמע ומתו שמא שמע (שם). חבל דעלמא. שהשמיטו לכך ואינה נמוכה שמא שמע ומתו שם (שם). חבל דגרדי. שאינו לאו אלינו אלכה קשירה קצר של קיימא, אלא עונבו. ולא גזרינן עניבה לאו קשירה (שם). כרוך עליו. כריכה בעלמא (שם). שלא יעבנבו. גזירה משום קשירה הוא לו ומפלן כך (שם). עניבה גופא קשירה היא. ומיהן עליה משום אב מלאכה (שדרבין צז. קב.). כלי קיואי. קנה של אורגים (בקמן קפז). אין ולאו ורפיא בידיה. לא היה מתוקן בהכניו לא לאיסור, ולא לאיסור, ופעמים שאתר הן ופעמים שאתר לא, ורפיא בידיה, ולא היתה מתוקנת. מיתחזי זו ביטו (קידושין סח). לו: תחלה אתר אתר הדבר כיון, שלא היה יודע עומנו של דבר יפה (ב"מ יד:). הטומן לפת. להטמנה בקרקע, שכן דרכו (לעיל ג:) לו: לטלטלן (שדרבין מח). אם היו מקצת עליו מגולין. אם מלא משום מיני אילנות לא מלא משום מיני אילנות אין לו כמה לאוחזה אפ"ל מוד בעלים (לעיל ב:). לא בשבת בעיניה. לפי שהיה מעשר. דגמעה בטלה לה מבר קרקע יסר אחר אינו לא לכאן, כיון דתרוייהו אי אינ"ל דחדא מתלא איתקנא, הוא בתקנא חדש הוא ומכאן לדיתיה דפי. הכא בגם לענין כל כלי בעלי בתים. כיון שנקבן נקבין הרבה עד שהגיע לשיעור הוצאת רמון. אע"ג דמיתקנ, כיון דפנים חדשות אתקינו טדר. וחכין נמי לענין פרק אבה גזירה בר. ואמר חזקיה אי ר' יוחנן ליית דין בר אנש אלא מלאך הוא. איכא דאמ' כגון דין בר אנש. ומאן דליתיה הכי בבמהה הוא כגנב זה. קיטרי נדוות יין ושמן שהיה אינ"ל דאית לה לתרוייהו, ולא אמרינן דחד מינייהו בטיל, כיון דקירה לה מבשיל מתר להחירה ואע"ג דאית לה שלבא. פי' כגון דדי הכיור שמקלחין מים. אע"ג דיכול לאדוקיר המרק מן השלבא, מותר להחירה. קושיית **דלי בפסיקא,** שהוא אבנט מפני שאינו קשר (של) קיימא, אבל לא בחבל, אוקימנא בחבל דגרדי ומשום גזירה. ר' יהודה מתיר, סבר חבל דגרדי אי קטיר ליה בדלי קשר של עראי הוא, ולאורתא שרי לה דין הדלי משום דבעי ליה למלאכתו, לפיכך כיון שאינו קשר של קיימא ר' יהודה לא גזר חבל דגרדי אטו חבל דעלמא. דרמנן עלה אינו דגזור, ר' יהודה אומר כורך עליו פונדא וכו', לא קא גזרו רבנן עניבה אטו קשירה. ושמעון קשירה חבל דגרדי בחבל דעלמא מיתלף לפיכך גזרינן, אבל עניבה בקשירה הכיראי רבה היא לפיכך לא גזרינן. לר' יהודה נמי דאסר בעניבה, לא משום דגזר עניבה אטו קשירה. אלא משום דגזר בחבל כו' ובפרק המוצא תפילין דר' יהודה סבר עניבה קשירה מעולא הוא. ולא אמרינן בלולב לאו דגזרינן. ר' יהודה נמי דאסר בעניבה, הכא עיקרא. הדרבא הוא הכא בחבל דגרדי דמתח בה דלא קטר לה ראי אומנות האורג כגון האכסן הכבד שהרייעה הלויה בו בלמעלה, הלכבד שפעוטות אלין מלמטה מותר לטלטלן בשבת. אבל העמדות המקונין בארץ אע"פ שכשעוקרין אינו מתכוין לעשות גומא, הגומא ממילא אע"פ אסור לישלו בשבת בזירה דלמא אתי לאשוויי גומות. ואע"ג כי הלפת דנגן המטמנים תחת הגפן, אם היו מקצת עליו מגולין נישלין בשבת, ולא גזרינן דלמא אתי לאשוויי גומות. אבל אינם אין מקפלין אלא לאשוויי גומות. אדם אחד מקפל הכלים מלילי שבת לשבת ובשבת מצפרא לפנוא (ולשבת אחרת). [אבל לא לשבת אחרת]. אבל שנים אין מקפלין כלי אחד דהוה ליה כמעשה אוהן. ואחד נמי אינו מקפל אלא כלים חדשים אבל ישנים לא דקיפולן מחזירן בחדשים ומנצאת כי הוא מלאכה. ובבגדים נמי מאכה בצבועיהו בדלא מקפלין משום דהוה אתי שבת לסוסו בשאין לו בגדים אחרים להחליף, אבל יש לו להחליף אינו מקפל.

עין משפט נר מצוה

יא א מי"י ומסמ שם פוס"ע שם פפוס"ע ד:

יב ב מי"י שם הלכה ב פוס"ע שם פפוס"ע ד:

יג ג מי"י שם הלכה ה פוס"ע שם פפוס"ע ה

יד ד ה מי"י שם הל' ג

טו ז מי"י שם פפוס"ע

טז ז ז מי"י מכ"ו מהל' שבת הלכה ב:

יז ח מי"י מכ"ו מהל' שבת הלכה ז:

יח ט מי"י מכ"ו מהל' שבת פוס"ע מ"מ מי"ד מ"ל מ"ש מ"מ מ"ד מ"ל מ"ש מ"ב מ"ל מ"ש מ"ל מ"ש מ"ל מ"ש

קיג: ואלו קשרים פרק חמישה עשר שבת

א מ"י פכ"ד מה"ש הלכה ד סמג סה סוס"ע ג"ח סי' מ"ע ה:
ב מ"י פכ"ד מה"ש הלכה ה סמג סה סוס"ע ג"ח סי' מ"ע ה:
ג (מי"י) סמג סה סוס"ע ג"ח סי' מ"ע ה:
ד (מי"י סה"ש הלכה ד סוס"ע ג:
ה סוס"ע סה סעי' ח):
כב ה סוס"ע סה סעי' ח):

תורה אור השלם

1 וַיָּמָת גַּם כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מִבְּשָׂר עוֹף בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ וַיִּשָּׁאֶר אַךְ נֹחַ וַאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה: בראשית ז כג
2 וְרָחֲצָת וְסַכְתְּ וְשַׂמְתְּ שִׂמְלָתֵךְ עָלַיִךְ וְיָרַדְתְּ הַגֹּרֶן אַל תֹּודְעִי לָאִישׁ עַד כַּלֹּתוֹ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת: רות ג ג
3 תֵּן לַחְכָם וְיֶחְכַּם עוֹד הוֹדַע לְצַדִּיק וְיֹוסֵף לֶקַח: משלי ט ט
4 וְתָרַד הַגֹּרֶן וְתַעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוַּתָּהּ חֲמוֹתָהּ: רות ג ו
5 וַיֹּאמֶר עֲלֵי לִשְׁמוּאֵל לֵךְ שֹׁבָב וְהָיָה אִם יִקְרָא אֵלֶיךָ וְאָמַרְתָּ דַּבֵּר יְיָ כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ וְהָלַךְ שְׁמוּאֵל וַיִּשְׁכַּב בִּמְקֹמוֹ: שמואל א ג ט
6 וַיָּבֹא יְיָ וַיִּתְיַצַּב כַּפְּעַם בַּפָּעַם שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל דַּבֵּר כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ: שמואל א ג ט
7 וְהָלַךְ וְתָבוֹא וְתִלְקֹט בַּשָּׂדֶה אַחֲרֵי הַקֹּצְרִים וַיִּקֶר מִקְרֶהָ חֶלְקַת הַשָּׂדֶה לְבֹעַז אֲשֶׁר מִמִּשְׁפַּחַת אֲבִימֶלֶךְ: רות ב ג
8 וַיֹּאמֶר בֹּעַז לְנַעֲרוֹ הַנִּצָּב עַל הַקֹּצְרִים לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת: רות ב ה
9 וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל רוּת הֲלֹא שָׁמַעַתְּ בִּתִּי אַל תֵּלְכִי לְלַקֶּט בְּשָׂדֶה אַחֵר וְגַם לֹא תַעֲבוֹרִי מִזֶּה וְכֹה תִדְבָּקִין עִם נַעֲרֹתָי: רות ב ח
10 וְתִשְׁנָה קוֹלָן וְתִבְכֶּינָה עוֹד וְתִשַּׁק עָרְפָּה לְחֲמוֹתָהּ וְרוּת דָּבְקָה בָּהּ: רות א יד
11 וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּעַז לְעֵת הָאֹכֶל גְּשִׁי הֲלֹם וְאָכַלְתְּ מִן הַלֶּחֶם וְטָבַלְתְּ פִּתֵּךְ בַּחֹמֶץ וַתֵּשֶׁב מִצַּד הַקֹּצְרִים וַיִּצְבָּט לָהּ קָלִי וַתֹּאכֶל וַתִּשְׂבַּע וַתֹּתַר: רות ב יד
12 וַיָּבא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר מִי אֲנֹכִי אֲדֹנָי אֱלֹהִים וּמִי בֵיתִי כִּי הֲבִיאֹתָנִי עַד הֵלֹם: שמואל ב ז יח
13 לָכֵן יַשְׁלֶשׁ הָאָרוֹן יְיָ צְבָאוֹת בַּמְּשֻׁנִּיעַ רָווֹן וַתַּחַת בְּבֹרוֹ יַקִּר יָקִר בִּיקוֹד אֵשׁ: ישעיהו י כז

לעזי רש"י

ארוויל"א. חומה. טין.

מוסף תוספות

א. בשבתא. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

ורחצת וסכת ושמת שמלותיך. אמר ר' אלעזר אלו כלים של שבת. בגמ' דפיאה גרסי בני מערבא (פ"ק ה) אמר ר' חנינא צריך אדם שיהא לו שני עיטופין אחד לחול ואחד לשבת, מה טעם שנאמר (רות ג) ושמת שמלותיך עליך וכי ערומה הייתה(הן). אלא אלו בגדי שבת. כדרדש ר' שמלאי בציבורא בכון חבירא לקיבלה, אמרו ליה רי לנא כעטיפתנו בחול כך עטיפתנו בשבת.

יצאו מבית קודש הקדשים ונחלקו לד', ונכנסו ב' בחוטמו של זה וב' בחוטמו של זה ושרפוה. והכתיב ויקרא י ותאכל אותם, אותם ולא בגדיהם.

אבא א"א אמר אבא אמר רב הונא אמר רב אמר ר' יוחנן אמר ר"ל אמר ר' יוסי בן יוסי אמר ר' יוסי בן חלפתא אמר ר' אלעזר בן עזריה אמר ר' אלעזר בן מתיא אמר ר' אלעזר בן שמוע אמר ר' אלעזר בן חרסום

שבת קודש ה תמוז תש"פ **שבת דף קיג**

שנינו במשנה: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: קוֹשְׁרָהּ כוּ'** [קושרים חבל לפני הבהמה (ברוחב הפתח) בשביל שלא תצא],

מה החידוש שמותר לקשור חבל בפני הבהמה שלא תצא, הרי זה קשר שפותחים תמיד, ובודאי מותר לקושרו

מבררת הגמרא: **פְּשִׁיטָא,** הרי זה קשר שפותחים בכל פעם שרוצים שהבהמה תצא, ובודאי שמותר לקשור קשר כזה.

מבארת הגמרא: **לָא צְרִיכָא** - לא הוצרכה המשנה להשמיע זאת, אלא באופן: **דְּאִית לַהּ תְּרֵתֵי אִסְרֵי** - שיש לה שני חבלים, שקושר ברוחב הפתח, שני חבלים זה למעלה מזה],

והחידוש הוא: **מַהוּ דְּתֵימָא** (דף קיג) **חָדָא מִנַּיְהוּ בַּטּוֹלֵי מְבַטֵּל** - הייתי אומר, שאסור לקשור זאת, מפני שאת החבל העליון הוא משאיר קשור באופן קבוע, 'ומבטלו שם', וכשרוצה להוציא את הבהמה פותח רק את החבל התחתון, ומוציא את הבהמה בדוחק, וממילא אסור לקשור את החבל העליון, שהוא קשר של קיימא,

קָא מַשְׁמַע לַן, לכן השמיעה לנו המשנה, שלא חוששים שיעשה כך, כיון שבדרך כלל כשמוציאים את הבהמה פותחים את שני החבלים, וממילא אין זה קשר של קיימא, ומותר לקושרו.

◆◆◆

הלכה כרבי אליעזר בן יעקב, שמותר לקשור חבל בפני הבהמה

אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, שמותר לקשור חבל בפני הבהמה שלא תצא.

אֲמַר לֵהּ אבֵיי: ממה שאתה אומר **הֲלָכָה, מִכְּלָל** [מבואר מכך] **דְּפְלִיגִי** [שנחלקו רבי אליעזר בן יעקב וחכמים], וקשה למה חכמים נחלקו על כך, הרי זה דומה לדוגמאות האחרות המובאות במשנה שחכמים מודים בהם, שמותר לקושרם, כיון שפותחים אותם תמיד.

אֲמַר לֵהּ רב יוסף: **מַאי נָפְקָא לָךְ מִנַּהּ,** אם חכמים חולקים על כך או לא, הרי למעשה ההלכה כרבי אליעזר בן יעקב.

אֲמַר לֵהּ אביי: **גְּמָרָא גְּמוֹר זְמוֹרְתָא תְּהֵא,** וכי תלמד את השמועה, כזמר ושיר, בלא צורך, שאם אין מחלוקת, מה הצורך לומר שהלכה כמותו.

משנה

היתר קשירת דלי לבור בחגורה, שהרי עתיד לקחת את החגורה משם

קוֹשְׁרִין דְּלִי [על פי הבור] **בְּפָסְקֵיָא** - בחגורה, מפני שאינו קשר של קיימא, שלא ישאיר את החגורה קשורה בבור,

קשירת דלי לבור בחבל של אורג, שצריך את החבל למלאכתו

[המשך דברי תנא קמא:] **אֲבָל לֹא** [קושרים דלי על הבור] **בְּחֶבֶל,** מפני שמשאירים את החבל מחובר לבור, והרי זה קשר של קיימא. ואף בחבל של אורג שצריך את החבל למלאכתו, אסור, שגוזרים בחבל של אורג מחשש שיבואו לקשור בחבל אחר.

[דעת רבי יהודה:] **רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר** [לקשור את הדלי לבור בחבל של אורג], מפני שהאורג צריך את החבל למלאכתו, ולא ישאירו קשור בבור, ואין גוזרים בחבל זה מחשש שיבואו לקשור בחבל אחר. **כְּלָל אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל קֶשֶׁר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּימָא אֵין חַיָּבִין עָלָיו.**

גמרא

מבררת הגמרא: **חֶבֶל דְּמַאי** - באיזה חבל עוסקת המשנה, **אִי לֵימָא חֶבֶל דְּעָלְמָא** - אם תאמר בחבל רגיל, אם כן קשה כיצד **רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר** [זאת, והרי] **קֶשֶׁר שֶׁל קַיָּימָא הוּא?**

אֶלָּא צריך לומר שהמשנה מדברת על **חֶבֶל דְּגַרְדִּי** - חבל של אורג, וצריך את החבל למלאכתו, ובזה נחלקו, תנא קמא אוסר, שלא יטעו בין חבל לחבל ויבואו להתיר גם בחבל רגיל. ורבי יהודה סובר שלא גזרו בזה.

סתירה מברייתא שמבואר בה להיפך שרבנן לא גוזרים בקשירה, ורבי יהודה גוזר

שואלת הגמרא: **לְמִימְרָא** [וכי המשנה רוצה לומר] **דְּרַבָּנַן סָבְרִי גְּזֵרִינַן חֶבֶל דְּגַרְדִּי, אַטּוּ חֶבֶל דְּעָלְמָא, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר לָא גְּזֵרִינַן,**

וּרְמִינְהוּ, חֶבֶל דְּלִי שֶׁנִּפְסַק [חבל שנקרע באמצעיתו], **לֹא יְהֵא קוֹשְׁרוֹ** [לא יקשור את שתי קצוות החבל שנקרעו, שקשר של קיימא הוא לעולם], **אֶלָּא עוֹנְבוֹ** [עושה עניבה, ועליה עושה קשר. ש'שקשר עניבה', אינו קשר].

וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כּוֹרֵךְ עָלָיו פֵּנְדָּא (חגורה חלולה שמניחים בה מעות) **אוֹ פָּסְקֵיָא** (חגורה רחבה), שמניח את שתי קצוות החבל שנקרעו זה על גבי זה, וכורך עליהם חגורה, **וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעַנְבֶנּוּ** [שלא יקשור את החבל ב'קשר עניבה'].

קַשְׁיָא דְּרַבִּי יְהוּדָה אַדְּרַבִּי יְהוּדָה, שבמשנתינו אינו אוסר חבל אטו חבל, ובברייתא הוא אוסר עניבה מחשש שיבואו להתיר קשירה. **קַשְׁיָא דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן,** שבמשנתינו הם אוסרים חבל אטו חבל, ובברייתא אינם אוסרים עניבה משום קשירה.

יישוב דעת רבנן: גוזרים רק חבל משום חבל, שאין ניכר בין חבל לחבל. אבל בין עניבה לקשירה ניכר

עונה הגמרא: **דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן לָא קַשְׁיָא, חֶבֶל בְּחֶבֶל מִחַלַּף,** רבנן גזרו בחבל של אורג משום

חבל רגיל, כיון שאין ניכר בין חבל לחבל, ואם נתיר לקשור בחבל של אורג, יבואו להתיר גם בחבל רגיל.

אבל **עֲנִיבָה בִּקְשִׁירָה לָא מִחַלְּפָא,** ולא יבואו לטעות ולומר שכשם שעניבה מותרת גם קשירה מותרת, ולכן לא גזרו עניבה משום קשירה.

יישוב דעת רבי יהודה: לא גוזרים כלל. אלא שעניבה היא קשירה

דְּרַבִּי יְהוּדָה אַדְּרַבִּי יְהוּדָה לָא קַשְׁיָא, הָתָם [שם, לגבי עניבה] **לָא** [אסר זאת רבי יהודה] **מִשּׁוּם דְּמִחַלְּפָא עֲנִיבָה בִּקְשִׁירָה. אֶלָּא, עֲנִיבָה גּוּפָהּ, קְשִׁירָה הִיא.**

◆◆◆

רב: מותר לקשור חבל (מביתו) בפרה ובאיבוס

אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אשי אָמַר רַב: מֵבִיא אָדָם חֶבֶל מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, וְקוֹשְׁרוֹ בַּפָּרָה וּבָאֲבוּס [קצה אחד של החבל קושר לפרה, ואת הקצה השני קושר לאיבוס (מקום, או כלי שממנו אוכלת הבהמה)], שלאחר סיום אכילת הבהמה פותחים את הקשר, ולא חוששים שמא לא יפתח אלא את קשר החבל בצד אחד, וישאיר את החבל מחובר לצד השני.

שאלה: הרי שנינו שאסור לקשור חבל בפרה ובאיבוס

שואלת הגמרא: **אֵיתִיבֵהּ רַבִּי אַחָא אֲרִיכָא דְּהוּא רַבִּי אַחָא בַּר פָּפָא לְרַבִּי אַבָּא: חֶבֶל שֶׁבָּאֲבוּס, קוֹשְׁרוֹ בַּפָּרָה. וְשֶׁבַּפָּרָה, קוֹשְׁרוֹ בָּאֲבוּס. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָבִיא חֶבֶל מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, וְיִקְשֹׁר בַּפָּרָה וּבָאֲבוּס,** הרי מפורש בברייתא שאסור לאדם להביא חבל מביתו ולקושרו לפרה ולאיבוס.

תשובה: מה שרב התיר, היינו בחבל של אורג שצריך אותו למלאכתו

עונה הגמרא: **הָתָם** [שם, בברייתא ששנינו לאסור זאת, מדובר על] **חֶבֶל דְּעָלְמָא,** שלאחר שקושרו בפרה ובאיבוס משאירו מחובר בצד אחד, ולכן אסור לקושרו. אבל **הָכָא** [כאן, מה שהתיר רב, מדובר על] **חֶבֶל דְּגַרְדִּי** [חבל של אורג, שודאי לא ישאיר את החבל מחובר, ולכן מותר לקושרו בפרה ובאיבוס].

◆◆◆

הכלים של האורגים, אינם מוקצה

היות והגמרא ביארה דין קשירה (בשבת) בחבל של אורג, מבארת הגמרא שכלי האורגים (והחבל בכללם) אינם מוקצה: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּלֵי קִיוָּאֵי** [כלי אורגים, כגון ה'קנים של האורגים' שאינם חלק מ'מכונת האריגה', אלא שהאורג משתמש בהם לצורך האריגה] **מֻתָּר לְטַלְטְלָן בְּשַׁבָּת,** שאין האומן מקפיד אם משתמשים בהם לשימוש אחר, ואינם 'כלי שמלאכתו לאיסור'.

ספק: כובד העליון וכובד התחתון (קורות הכבדים שעליהם פורסים את החוטים לאריגה), ואין משתמשים בהם בדרך כלל לדברים אחרים, האם הם מוקצה

בְּעוֹ מִנֵּהּ מֵרַב יְהוּדָה: כֹּבֶד הָעֶלְיוֹן וְכֹבֶד הַתַּחְתּוֹן - שתי קורות כבדים, המחוברים ל'מכונת האריגה', ועליהם מותחים את חוטי השתי מלמעלה למטה, כדי לארוג בהם את חוטי

הערב, **מַהוּ,** האם בגלל שהם כבדים, ואין משתמשים בהם בדרך כלל לדבר אחר, הרי הם לא ראויים בסתמא לדבר אחד, ונמצא שהם 'כלי שמלאכתו לאיסור.

רבי יהודה לא הכריע בדבר זה, אלא: **אִין וְלָאו** - לפעמים אמר רבי יהודה: כן, ולפעמים אמר לא, כלומר לפעמים אמר שהם מוקצה. ולפעמים אמר שאינם מוקצה], **וְרַפְיָא בִּידֵהּ** [והתשובה היתה רפויה בפיו, אם לאסור אם להתיר].

דעת שמואל: גם 'כובד העליון והתחתון' אינם מוקצה. אבל 'העמודים' התחובים בקרקע, הם מוקצה.

אִתְּמַר, אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּלֵי קִיְּוּאֵי מֻתָּר לְטַלְטְלָן בְּשַׁבָּת, אֲפִילּוּ כֹּבֶד הָעֶלְיוֹן וְכֹבֶד הַתַּחְתּוֹן, ואף שהם כבדים, אינם מוקצה, שלא מקפיד עליהם ומשתמשים בהם לדברים אחרים.

אֲבָל לֹא אֶת הָעַמּוּדִים [שתי עמודים התחובים בקרקע, ולהם מחברים את הכובד העליון והכובד התחתון], עמודים אלו אסורים בטלטול, מהטעם שיבואר להלן:

בירור: מה הטעם שהעמודים אסורים בטלטול, אם מפני שכשמוציאם נעשית גומא בקרקע, הרי שנינו שמותר להוציא פירות טמונים מאדמה, ולא חוששים לכך שנעשית גומא באדמה במקום שהפירות היו

אֲמַר לֵהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מַאי שְׁנָא עַמּוּדִים דְּלָא - מה שונים העמודים מהכובד העליון והתחתון, שאת העמודים אוסר שמואל לטלטל,

אִלֵּימָא דְּקָעֲבַד - אם תאמר ששמואל אסר זאת, משום שבהוצאת העמודים מהקרקע, מזיז את העפר, ועושה על ידי זה **גֻּמּוֹת גֻּמּוֹת** [במקום שהיה 'תחוב' העמוד].

והרי גומות אלו, **מִמֵּילָא קָא הָוְיָן** - נעשים מעצמם, שהגומא נעשית מעצמה, שהרי כשמוציא את העמוד, נוצרת גומא במקום שהעמוד היה, ואין חשש בזה, כמבואר בברייתא דלהלן],

דִּתְנַן, הַטּוֹמֵן לֶפֶת וּצְנוֹנוֹת תַּחַת הַגֶּפֶן, אינו זורעם באדמה, אלא טומנם שם לצורך שמירתם וכדומה].

אִם מִקְצָת עָלָיו מְגֻלִּין [וכך יכול לאחוז את הלפת בלא להוזיז עפר בידים, (והוא נפקא מינה לעניין שבת, כדלהלן],

אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, שאינם מושרשים באדמה, ואף שטומנם תחת גפן, אין בזה כלאים,

וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית, אם טמנם בשביעית, אין זה כזורע בשביעית, וכן אין בהם דיני שביעית.

וְלֹא מִשּׁוּם מַעֲשֵׂר, אם הטמין לפת או צנון (שהפרישו מהם כבר מעשרות), אינו צריך לחזור ולעשרם,

וְנִטְלִין בְּשַׁבָּת, לפי שאין זה תולש, שאינם מחוברים ומושרשים באדמה, (וכן אין בהוצאתם משום מוקצה שמוזיז את העפר, שכן כאמור לעיל, מדובר שמקצת העלים מגולים, ויכול לאחוז בהם ולהוציאם, בלא להוזיז עפר בידים)].

הרי מבואר שמותר להוציא את הלפת או הצנון, אף שעל ידי כך נעשית שם גומא.

ביאור: הטעם שאסור ליטול את העמודים, שמא יבוא לאשוות גומות, וחשש זה קיים רק בעמודים שהם בבית, ולא בפירות שהם בשדה

מבארת הגמרא, טעם האיסור בהוצאת העמודים, אינו משום עשיית גומות, שגומא זו אכן נעשית ממילא, ואין בזה איסור, אלא החשש הוא שמא יבוא להשוות את הגומא, ולמלאותה בחול, ולכן לא חששו בזה לגבי 'הטומן לפת או צנון', שזה מדובר **בְּשָׂדֶה,** ושם **לָא אָתֵי לְאַשְׁווּיֵי גֻּמּוֹת** - לא חוששים שהוא יבוא להשוות את הגומא שנוצרה, שלא איכפת לו שיהיה לו גומא בשדהו.

אבל בהוצאת עמודי האריגה **בְּבַיִת,** יש חשש, שמא **אָתֵי לְאַשְׁווּיֵי גֻּמּוֹת,** שהרי אדם מקפיד אם יש לו גומות בביתו, ולכן אסרו זאת.

דעת רבי יהודה בר ליואי: כובד עליון ותחתון, הם מוקצה

בְּעָא מִנֵּהּ רַבִּי יוֹחָנָן מֵרַבִּי יְהוּדָה בַּר לֵיוַאי: כְּלֵי קִיְּוָאֵי, כְּגוֹן כֹּבֶד הָעֶלְיוֹן וְכֹבֶד הַתַּחְתּוֹן מַהוּ לְטַלְטְלָן בְּשַׁבָּת.

אֲמַר לֵהּ רבי יהודה בר ליואי: **אֵין מְטַלְטְלִין** את הכובד העליון והתחתון,

מַה טַעַם?

לְפִי שֶׁאֵין נִטָּלִין - שאף בחול לא מטלטלים אותם בדרך כלל מפני כובדם, ונמצא שהם מיוחדים למלאכת איסור, וכל מלאכתם לכך.

משנה

מותר לקפל בגדים או להציע את המטות, לצורך שבת אבל לא לצורך יום חול

מְקַפְּלִין אֶת הַכֵּלִים - מותר לקפל בשבת את הבגדים, [מפני שמתרככין מכיבוסם, וכשאינם מקופלים הם מתקמטים], **אֲפִילּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים,** כדי לחזור וללובשם בו ביום.

וּמַצִּיעִין אֶת הַמִּטּוֹת מִלֵּילֵי שַׁבָּת לְשַׁבָּת [פורסים סדינים או כיסויים על המטות שישנים או שיושבים עליהם, לצורך השבת],

אֲבָל לֹא מִשַּׁבָּת לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת.

עשיית צרכי שבת ביום כיפור [קיפול בגדים והצעת מטות ביום כיפור (שחל ביום שישי) לשבת. להקריב ביום כיפור (שחל ביום ראשון) חלבי שבת]

[דעה א', מותר] **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: מְקַפְּלִין אֶת הַכֵּלִים, וּמַצִּיעִין אֶת הַמִּטּוֹת מִיּוֹם הַכִּפּוּרִים** (כגון שחל ביום שישי) **לְשַׁבָּת.**

וְחֶלְבֵי שַׁבָּת קְרֵבִין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים (כגון שחל במוצאי שבת), **אֲבָל לֹא שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים בְּשַׁבָּת.**

[דעה ב', אסור] **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא שֶׁל שַׁבָּת קְרֵבִין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. וְלֹא שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים קְרֵבִין בְּשַׁבָּת.**

גמרא

ד׳ תנאים להיתר קיפול בגדים, באדם אחד, חדשים, לבנים, אין לו להחליף

אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: לֹא שָׁנוּ [שמותר לקפל בגדים בשבת], **אֶלָּא** [בארבעה תנאים, כדלהלן:]

[תנאי א׳:] **בְּאָדָם אֶחָד, אֲבָל בִּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, לֹא,** שכאשר שני בני אדם מקפלים בגדים, הם מפשטים קמטיהם, והרי הם נראים כמתקנים יותר מקיפול על ידי אדם אחד וזה בכלל מתקן מנא.

[תנאי ב׳:] **וּבְאָדָם אֶחָד נָמֵי לָא אֲמַרַן** שמותר לקפל, **אֶלָּא בַּחֲדָשִׁים. אֲבָל בִּישָׁנִים לָא,** שקיפולם מתקנם יותר מהחדשים, שהחדשים קשים מאליהם, ואינם ממהרים להתקמט.

[תנאי ג׳:] **וְחֲדָשִׁים נָמֵי לָא אֲמַרַן** שמותר לקפלם, **אֶלָּא בִּלְבָנִים. אֲבָל בִּצְבוּעִים לָא,** שקיפולם מתקנם.

[תנאי ד׳:] **וְלָא אֲמַרַן** שמותר לקפל, **אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ** [בגדים אחרים] **לְהַחֲלִיף. אֲבָל יֵשׁ לוֹ** [אחרים] **לְהַחֲלִיף, לָא.**

[מאמר נוסף שמבואר בו התנאי השלישי והרביעי] **תָּנָא שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל לֹא הָיוּ מְקַפְּלִים כְּלֵי לָבָן שֶׁלָּהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה לָהֶן לְהַחֲלִיף,** וכל שכן שלא היו מקפלים בגדים צבועים.

✦✦✦

מלבוש של שבת, יחליף בגדיו לשבת, ואם לו בגדים להחליף ישלשלם שיראו ארוכים (כדרך שהעשירים הולכים)

אָמַר רַב הוּנָא: אִם יֵשׁ לוֹ לְהַחֲלִיף, יַחֲלִיף [מי שיש לו בגדים, לבד מאותם שלבש בחול, יחליפם לשבת],

וְאִם אֵין לוֹ [בגדים] **לְהַחֲלִיף, יְשַׁלְשֵׁל בִּבְגָדָיו** [כלפי מטה, שיראו ארוכים, והוא מדת עשירים היושבים בביתם ואינם צריכים לסלק בגדיהם מן הארץ בשביל מלאכה, וכבוד שבת הוא].

מַתְקִיף לַהּ רַב סָפְרָא, וְהָא מִתְחֲזֵי כְּרָמוּת רוּחָא [והרי זה נראה כגאוה],

עונה הגמרא: **כֵּיוָן דְּכָל יוֹמָא לָא קָעֲבֵד** [כיון שכל יום לא עושה כך], **וְהָאִידָּנָא הוּא דְּקָא עָבֵד** [והיום הוא עושה כך לכבוד שבת], **לָא מִתְחֲזֵי כְּרָמוּת רוּחָא** [אין זה נראה כגאווה].

✦✦✦

מלבושי שבת, הילוך שבת, דיבור שבת, הכנת חפציו – לא כביום חול

נאמר בפסוק: **׳וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשֹׂת דְּרָכֶיךָ** ממצוא חפציך ודבר דבר׳. הגמרא דורשת מפסוק זה הלכות כבוד שבת:

[בגדי שבת:] **׳וְכִבַּדְתּוֹ׳, שֶׁלֹּא יְהֵא מַלְבּוּשְׁךָ שֶׁל שַׁבָּת, כְּמַלְבּוּשְׁךָ שֶׁל חוֹל,** שמלבוש מכובד לשבת, מכבד את השבת, **וְכִי הָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן קָרֵי לְמָאנֵהּ** [וכמו שרבי יוחנן קרא לבגדיו] **׳מְכַבְּדוֹתַי׳** [שהבגדים מכבדים בעליהם].

[ההילוך בשבת:] **׳מֵעֲשֹׂת דְּרָכֶיךָ׳, שֶׁלֹּא יְהֵא הִלּוּכְךָ שֶׁל שַׁבָּת, כְּהִלּוּכְךָ שֶׁל חוֹל.**

[הכנת חפציו:] **'מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ'** - לא תמציא ותכין את חפציך בשבת, כגון: לא יטייל אדם לסוף שדהו בשבת לידע מה היא צריכה אחר השבת. **חֶפְצֶיךָ אֲסוּרִין, חֶפְצֵי שָׁמַיִם מֻתָּרִין,** כגון: מותר בשבת להתחייב לתת מעות לעניים, או לעשות שידוכים.

[הדיבור בשבת] **'וְדַבֵּר דָּבָר',** [עמוד ב] **שֶׁלֹּא יְהֵא דִּבּוּרְךָ שֶׁל שַׁבָּת כְּדִבּוּרְךָ שֶׁל חוֹל** - כגון: מקח וממכר וחשבונות. **דִּבּוּר, אָסוּר. הִרְהוּר, מֻתָּר** [להרהר בלבו כך וכך יציאות אני צריך להוציא על שדה זו].

◆◆◆

בירור, מה הכונה שלא יהא הילוך שבת כהילוך חול

מבררת הגמרא: **בִּשְׁלָמָא, כֻּלְּהוּ לְחַיֵּי,** כל הדברים המבוארים בברייתא נוחים ומבארים לנו מה הם,

אֶלָּא 'שֶׁלֹּא יְהֵא הִלּוּכְךָ שֶׁל שַׁבָּת כְּהִלּוּכְךָ שֶׁל חוֹל', מַאי הִיא?

הצעת ביאור: אם פגע בדרכו באמת המים רחבה, לא ידלג עליה

מבארת הגמרא: **כִּי הָא דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב, וְאָמְרִי לֵהּ אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוּנָא: הָיָה מְהַלֵּךְ בְּשַׁבָּת וּפָגַע בְּאַמַּת הַמַּיִם,**

אִם יָכוֹל לְהַנִּיחַ אֶת רַגְלוֹ רִאשׁוֹנָה [שעקר מצד זה], בצד השני של האמת מים, **קֹדֶם שֶׁתַּעֲקֹר** [רגלו] **שְׁנִיָּה** [שאין אמת המים רחבה יותר מכדי פסיעה], **מֻתָּר** [אף לדלג ולעקור את הרגל השניה, קודם שמניח את רגלו הראשונה, (כלומר: מרים את רגלו הראשונה עד לאחר אמת המים, ולפני שמניחה שם, מרים את רגלו השניה ומדלג על אמת המים)].

וְאִם לָאו [אם אינו יכול להניח את רגלו הראשונה, לפני שעוקר את השניה, שאמת המים יותר רחבה מכדי פסיעה], **אָסוּר** לקפוץ וכך לדלג את האמת מים (קפיצה, היא כששתי רגליו סמוכות זו לזו, קופץ מצד אחד של האמה, אל הצד השני).

דחיית הביאור: עדיף שידלג, מאשר להאריך את דרכו ללכת מסביב לאמת המים, או מלעבור בתוך המים

מַתְקִיף לֵהּ רָבָא, הֵיכִי לֶיעְבַּד [כיצד יעשה, אם נתקל בדרכו באמת מים], **לַיקַּף** [אם יקיף מסביב לאמת המים], **קָמַפִּיֵּשׁ בְּהִלּוּכָא** [נמצא שהוא מרבה בהילוך],

לִיעְבַּר [אם יעבור בתוך המים], **זִמְנִין דְּמִתַּוְּסָן מָאנֵהּ מַיָּא** [לפעמים ירטבו בגדיו במים], **וְאָתֵי** [ויבוא] **לִידֵי סְחִיטָה,**

אֶלָּא, בְּהָא [בדבר זה, שאדם נתקל בדרכו באמת מים] **כֵּיוָן דְּלָא אֶפְשָׁר** [כיון שאין דרך אחרת שעדיפה מדילוג], **שַׁפִּיר דָּמֵי** [מותר לדלג עליה].

ביאור חדש: לא יפסיע פסיעה גסה

אֶלָּא, כְּדִבְעָא מִנֵּהּ רַבִּי מֵרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי, מַהוּ לִפְסֹעַ פְּסִיעָה גַּסָּה [פסיעה יותר מאמה, (שפסיעה בינונית היא אמה)] **בְּשַׁבָּת,** האם עובר בזה משום 'מעשות דרכיך'.

אֲמַר לֵהּ: וְכִי בַּחוֹל מִי הֻתְּרָה, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: פְּסִיעָה גַּסָּה נוֹטֶלֶת אֶחָד מֵחֲמֵשׁ מֵאוֹת מִמְּאוֹר עֵינָיו

שֶׁל אָדָם, וּמַהְדֵּר לֵהּ בְּקִדּוּשָׁא דְּבֵי שִׁמְשֵׁי, ואם פסע פסיעה גסה, יכול הוא להחזיר את מאור עיניו בשתייה מיין של קידוש בלילי שבתות. ונמצינו למדים שאף בחול יש להימנע מפסיעה גסה, שהיא מזיקה לעינים. ובשבת יש בזה איסור מצד שהוא 'הילוך חול', ועל זה אמרו שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך בחול.

◆◆◆

ספק: האם מותר לאכול אדמה בשבת, או שיש זה איסור משום 'רפואה בשבת'

בְּעָא מִנֵּהּ רַבִּי מֵרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי: מַהוּ לֶאֱכוֹל אֲדָמָה בְּשַׁבָּת, מי גזרו בה משום שחיקת סמנים כשאר רפואה, או לא.

פשיטת הספק: אף בחול אסור לאכול אדמה, שהוא מביא לידי חולי

אֲמַר לֵהּ: וְכִי בַּחוֹל מִי הֻתְּרָה, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר אַף בַּחוֹל אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַלְקֶה - מביא לידי חולי, ובשבת יש בזה איסור גם מצד רפואה, (שאף שהוא מביא לידי חולי, הוא מרפא דברים מסויימים).

ראיה שעפר מביא לידי חולי – ממה שאמרו על האוכל עפר של בבל, שהרי הוא כאוכל בשר אבותיו, או בשר שקצים

אָמַר רַבִּי אַמִּי: כָּל הָאוֹכֵל מֵעֲפָרָהּ שֶׁל בָּבֶל, כְּאִלּוּ אוֹכֵל מִבְּשַׂר אֲבוֹתָיו - שמתו שם בגולה, ונקברו שם

וְיֵשׁ אוֹמְרִים: כְּאִלּוּ אוֹכֵל שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים, דִּכְתִיב במבול **'וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם' וְגוֹ'.** ומתי המבול ירדו לבבל, כמבואר במה שאָמַר **רֵישׁ לָקִישׁ: לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ** [של בבל] **'שִׁנְעָר', שֶׁכָּל מֵתֵי מַבּוּל נִנְעֲרוּ לְשָׁם.** וכעין זה **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ** [של בבל] **'מְצוּלָה', שֶׁכָּל מֵתֵי מַבּוּל נִצְטַלְּלוּ לְשָׁם.**

והנה במה ששנינו: **[וְיֵשׁ אוֹמְרִים,** שהאוכל מעפרה של בבל, **כְּאִילּוּ אוֹכֵל] שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים,** יש להקשות: **וְהָא וַדַּאי אִתְּמַחוּיֵי אִתְּמַחוּ,** והרי כל המתים שירדו לעפרה של בבל, ודאי נמחו, ונהפכו לעפר, ומדוע יש אומרים שהאוכל מעפר בבל, הרי הוא כאוכל שקצים ורמשים.

ולבאר זאת תירצו: **אָמְרִי, כֵּיוָן דְּמַלְקֵי** [כיון שאכילת עפר מביאה לידי חולי], **גּוַזְרוּ בֵּהּ רַבָּנַן** [שהאוכל מעפרה של בבל, כאילו אוכל שקצים ורמשים], **דְּהָא הָהוּא גַּבְרָא דַּאֲכַל גַּרְגִּישְׁתָּא** [שהיה אדם שאכל חול], **וַאֲכַל תַּחְלֵי** [ואכל שחליים], **וּקְדַחוּ לֵהּ תַּחְלֵי בְּלִבֵּהּ** [והשחלים שאכלו נקלטו באדמה שאכל, וגדלו במעיו שחליים, והם נגעו בלבו] **וּמֵת.**

◆◆◆

פסוק שמבואר בו שלשבת יש בגדים מיוחדים

נאמר בפסוק: **'וְרָחַצְתָּ וָסַכְתָּ וְשַׂמְתָּ שִׂמְלָתֶיךָ',** ויש לברר בביאור זה, וכי לא היתה לבושה, שצריכה היתה נעמי לומר לרות בהליכתה לבועז, 'ושמת שמלותיך',

אלא **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵלּוּ בְּגָדִים שֶׁל שַׁבָּת,** והיינו שאמרה לה שתלבש את שמלותיה המיוחדות לשבת.

◆◆◆

דרשות נוספות מרבי אלעזר על פסוקים במגילת רות

(דרשה ב:) 'רות' החכימה מעצמה לעשות יותר טוב ממה שנעמי אמרה לה. [וכן 'שמואל', החכים מעצמו לעשות יותר טוב ממה שעלי אמר לו]

נאמר בפסוק **'תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד', אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: זוֹ רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה וּשְׁמוּאֵל הָרָמָתִי,** כדלהלן:

רוּת. דְּאִלּוּ נָעֳמִי קָאָמְרָה לַהּ [לרות] **'וְרָחַצְתְּ וָסַכְתְּ וְשַׂמְתְּ שִׂמְלֹתַיִךְ עָלַיִךְ וְיָרַדְתְּ הַגֹּרֶן',**

וְאִלּוּ בְּדִידַהּ כְּתִיב [ואילו אצלה, אצל רות, כתוב:] **'וַתֵּרֶד הַגֹּרֶן', וְהָדַר** [ורק אחרי שירדה לגורן, נאמר:] **'וַתַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוַּתָּה חֲמוֹתָהּ'**, שרק לאחר שירדה לגורן היא סכה ולבשה שמלות נאות, שלא יפגשו בה כשהיא מקושטת, ויאמרו זונה היא.

וכן מצאנו לגבי **שְׁמוּאֵל** הנביא, שעליו נאמר 'תן לחכם ויחכם עוד'. **דְּאִילּוּ עֵלִי קָאָמַר לֵהּ** [שכאשר שמואל היה נער משרת במשכן, היתה השכינה קוראת לו מתוך ההיכל, ולא היה יודע שמואל מי קורא לו], ועלי הכהן הבין שה' קורא לשמואל, כמבואר בפסוק: 'ויבן עלי כי ה' קורא לנער, ויאמר לו: 'לך **שְׁכָב, וְהָיָה אִם יִקְרָא אֵלֶיךָ, וְאָמַרְתָּ: דַּבֵּר ה' כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ'.**

וְאִלּוּ בְּדִידֵהּ כְּתִיב בֵּהּ [ואילו אצלו, אצל שמואל, כתוב:] **'וַיָּבֹא ה' וַיִּתְיַצַּב, וַיִּקְרָא כְּפַעַם בְּפַעַם, שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל, וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל: דַּבֵּר כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ'.**

וְלָא אָמַר שמואל **דַּבֵּר ה'**, כמו שאמר לו עלי לומר, מפני שלא רצה להזכיר את שם ה', שחשש שמא אין זו שכינה הקוראת אליו.

◆◆◆

(דרשה ג:) 'רות' המתינה ללכת עם בני אדם המהוגנים

נאמר בפסוק: **'וַתֵּלֶךְ וַתָּבֹא וַתְּלַקֵּט בַּשָּׂדֶה', אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שֶׁהָלְכָה וּבָאת, הָלְכָה וּבָאת, עַד שֶׁמָּצְאָה בְּנֵי אָדָם הַמְהֻגָּנִין** שבקוצרים **לְיֵלֵךְ עִמָּהֶם.**

◆◆◆

(דרשה ד:) בועז שאל על רות, כיון שראה בה דבר חכמה, שלוקחת את ה'לקט' כהלכה. או שראה בה צניעות באופן שלקטה את השיבולים

עוד נאמר בפסוק: **'וַיֹּאמֶר בֹּעַז לְנַעֲרוֹ הַנִּצָּב עַל הַקּוֹצְרִים לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת'**, מבררת הגמרא: **וְכִי דַּרְכּוֹ שֶׁל בֹּעַז לִשְׁאֹל בְּנַעֲרָה,** וכי כל נערות שבועז ראה היה דרכו לישאל מי הן, והרי לא יתכן לומר כך, שאם כן מסתכל בהן היה, ולא יתכן לומר כך.

מבארת הגמרא: **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: דְּבַר חָכְמָה רָאָה בָּהּ** [שראה את לקיטת השיבולים שעל ידיה, בחכמה, כראוי על פי הלכה], **שְׁתֵּי שִׁבֳּלִין** [שנפלו מן הקוצרים] **לוֹקֶטֶת.** אבל **שָׁלֹשׁ שִׁבֳּלִין, אֵינָהּ לוֹקֶטֶת,** [כמבואר במשנה (פאה) שני שבלים, לקט. שלשה, אינו לקט].

בְּמַתְנִיתָא תָּנָא [ביאור אחר בעניין זה]: **דְּבַר צְנִיעוּת רָאָה בָּהּ,** שיבלים **עוֹמְדוֹת** [ששכח בועז,

(ששכחה היא גם בשכחת שיבולים מחוברים) היתה לוקטת] **מְעֻמָּד.** ושיבלים **נוֹפְלוֹת** [אותן שנשרו מן הקוצרים, היתה לוקטת] **מְיֻשָּׁב,** ולא היתה מתכופפת ליטלם משום צניעות.

✦✦✦

(דרשה ה:) בועז אמר לרות להידבק עם נערותיו, כיון שראה שהיא דבקה בנעמי

עוד נאמר בפסוק: **'וְכֹה תִדְבָּקִין עִם נַעֲרֹתָי'.** מבררת הגמרא: **וְכִי דַּרְכּוֹ שֶׁל בֹּעַז לְדַבֵּק עִם הַנָּשִׁים,** לדבר עמהם, ולדאוג להם שידבקו עם נערותיו, שאם לא מטעם זה, מה הטעם שאמר לה שתידבק עם נערותיו?

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כֵּיוָן דַּחֲזָא [כיון שראה ברוח קדשו שרות דבקה בנעמי כדי להתגייר, ואף שנעמי אמרה לה ולערפה שלא ילכו עמה, כמו שנאמר] **'וַתִּשַּׁק עָרְפָּה לַחֲמוֹתָהּ וְרוּת דָּבְקָה בָּהּ', אֲמַר** [בועז] **שרי לְאַדַּבּוֹקֵי בָּהּ** ['וכה תדבקין עם נערתי', לומר שמותר להידבק בה, והיא ראויה וכשרה להידבק בה].

✦✦✦

(דרשה ו-ח:) רמזים שרמז בועז בדבריו לרות, על מלכות בית דוד שעתידה לצאת ממנה, שרוח הקודש נזרקה בו

[רמז א':] נאמר בפסוק: **'וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּעַז לְעֵת הָאֹכֶל גֹּשִׁי הֵלֹם'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: רֶמֶז רָמַז לָהּ** [שרוח הקדש נזרקה בו] **עֲתִידָה מַלְכוּת בֵּית דָּוִד לָצֵאת מִמֵּךְ, דִּכְתִיב בֵּהּ 'הֵלֹם',**

שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי ה' וַיֹּאמֶר מִי אָנֹכִי אֲדֹנָי ה' וּמִי בֵיתִי כִּי הֱבֵאתָנִי עַד הֵלֹם'.

עוד נאמר בפסוק: **'וְטָבַלְתְּ פִּתֵּךְ בַּחֹמֶץ', אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִכָּאן שֶׁהַחֹמֶץ יָפֶה לַשָּׁרָב.**

[רמז ב':] **רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר,** על הפסוק 'וטבלת פתך בחומץ': **רֶמֶז רָמַז לָהּ, עָתִיד בֵּן לָצֵאת מִמֵּךְ שֶׁמַּעֲשָׂיו קָשִׁין כַּחֹמֶץ, וּמַנּוּ, מְנַשֶּׁה.**

[רמז ג':] נאמר בפסוק: **'וַתֵּשֶׁב מִצַּד הַקֹּצְרִים', אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: 'מִצַּד הַקֹּצְרִים' וְלֹא בְּתוֹךְ הַקֹּצְרִים** [שכל הקוצרים הפסיקו בינו לבינה, ולא הושיבה בתוכם או אצלו], **רֶמֶז רָמַז לָהּ שֶׁעֲתִידָה מַלְכוּת בֵּית דָּוִד** [היוצאת משניהם] **שֶׁתִּתְחַלֵּק.**

[רמז ד':] עוד נאמר בפסוק: **'וַיִּצְבָּט לָהּ קָלִי וַתֹּאכַל** ותשבע ותותר', [ותאכל ותשבע ותותר, מרמזים על עושר], **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: 'וַתֹּאכַל' בִּימֵי דָוִד, 'וַתִּשְׂבַּע' בִּימֵי שְׁלֹמֹה, 'וַתֹּתַר' בִּימֵי חִזְקִיָּה,** שדוד, שלמה, וחזקיה כתיב בהן עושר, שהיו מביאים להן כל מלכי ארץ מנחה,

וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, 'וַתֹּאכַל' בִּימֵי דָוִד וּבִימֵי שְׁלֹמֹה, 'וַתִּשְׂבַּע' בִּימֵי חִזְקִיָּה, 'וַתֹּתַר' בִּימֵי רַבִּי, דְּאָמַר מָר: אֲהוּרְיֵרֵהּ [ממונה על הסוסים ופרדות שלו] **דְּרַבִּי, הֲוָה עַתִּיר מִשַּׁבּוּר מַלְכָּא** [היה יותר עשיר ממלך פרס].

בְּמַתְנִיתָא תָּנָא, 'וַתֹּאכַל', בָּעוֹלָם הַזֶּה. 'וַתִּשְׂבַּע', לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. 'וַתֹּתַר' לְעָתִיד לָבֹא.

✦✦✦

היות והביאה הגמרא מחלוקת רבי אלעזר ורבי שמואל בר נחמני, בדרשת הפסוק 'וטבלת

פתך בחומץ, מביאה הגמרא פסוק נוסף שנחלקו בדרשתו. [ומבואר בו גם דברי רבי יוחנן שהבגדים נקראים 'מכבדותי']:

דעה א': גופם (של חיילי סנחריב) נשרף, ולא בגדיהם. ועל זה נאמר: מה שנמצא מתחת לבגדים [כלומר: הגוף] ישרף

בנבואת ישעיה על סנחריב וצבאו אומר: **'וְתַחַת כְּבֹדוֹ יֵקַד יְקֹד כִּיקוֹד אֵשׁ',**

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: 'וְתַחַת כְּבוֹדוֹ', תחת הוא מלשון תחתית, וכבודו, הוא בגדיו. כלומר: מה שנמצא מתחת לבגדיהם - שהוא הגוף ישרף, **וְלֹא כְּבוֹדוֹ מַמָּשׁ** [ולא ישרפו בגדיהם הקרויים 'כבודם'].

רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמֵיהּ [לשיטתו], **דְּרַבִּי יוֹחָנָן קָרֵי לְמָאנֵיהּ מְכַבְּדוֹתַי** [שרבי יוחנן קורא לבגדים מכבדי].

דעה ב': גופם (של חיילי סנחריב) נשרף, ולא בגדיהם. ועל זה נאמר 'במקום גופם, היה אפר ושריפה'

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: 'וְתַחַת כְּבוֹדוֹ', תחת הוא מלשון 'חילוף', וכבודו הוא גופו. כלומר: במקום הגוף יהיה אפר ושרפה כיקוד אש, נמצא שהשריפה תהיה **תַּחַת כְּבוֹדוֹ מַמָּשׁ** [חילוף גופו ממש].

דעה ג': נשמתם (של חיילי סנחריב) נשרף, ולא גופם. ועל זה נאמר 'מה שנמצא מתחת לגוף (הנשמה) נשרפה

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: 'תַּחַת כְּבוֹדוֹ', תחת הוא מלשון תחתית, וכבודו הוא גופו. כלומר: מה שנמצא מתחת לגוף, שהוא הנשמה, ישרף, **כִּשְׂרֵפַת בְּנֵי אַהֲרֹן, מַה לְּהַלָּן** [אצל בני אהרן, רק נשמתם נשרפה, והיה זה] **שְׂרֵפַת נְשָׁמָה וְגוּף קַיָּים, אַף כָּאן** [אצל צבא סנחריב], היה זה: **שְׂרֵפַת נְשָׁמָה וְגוּף קַיָּים.**

◆ ◆ ◆

אָמַר רַבִּי אַחָא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן

מסורת הש"ס

מניין לשינוי בגדים. שהוא דרך כבוד לפני המקום: **וגם בגדים אחרים ומוציא לא הדשן.** הזקיקין הכתוב לגבוה בגדים פחותים בשעת הוצאת הדשן שאינה עבודה השובה כדי שלא ימאסו בגדיו המשובים שעובד בהן עבודת אכילה ושתיה כגון קיטור ומיסוך: **ומאן דני ר' ישמעאל.** דדרשא דהאי קרא: **בגדים שבשל בהם קדיש לרבו.** דומיא דהוצאת הדשן: **אל יחזור בהם לרבו.** לפיכך החזק לגבוה בבגדים פחותים: **רבב.** שומן וחלב: **חייב מיפס.** שלריך לרחוץ הבגד בשביל שלא יתלכלך בשומן ולא יהא לריך לכבוס תורתו: **מפגיחי.** שממאסין עלמן בעיני הבריות והבריות אומרים אוי להם לגומרי הטורים שהם מתוסים ומגוונים ממלא זה משבח את הטורים: **רבד אימפר.** שבבגד זרע (לשון מרבדים רבדתי ערשי (משלי ז) ריפדתיו וקישטתיו בשמיס מיינס המגיסים מאוס ומזקק לו: **בגלימא.** שהוא עליון אפי' רבב: **בלבושא.** שהוא תחתון רבד אין רבב לו: **על המרדעא.** של חמור: **חוקיף.** כל דבר חוקף לענין טבילה (ב) דקיף עליה וכל חלילה שמקיף עליו חוללת: **מן בפס.** במסכת מקוואות ונקט לה (ג) משום דבעי למימר של בגאים כו' לומר שדרך תלמיד חכם מקפיד על לבושיו: **משני לדדין.** שהיה בו הרבה עד שנבלע בבגד ונראה לגד שיי: **מרדעא מלי אחד לו מב' לדדין.** לר' שמעאל דאמר בבגד מלא אחד מרדעא מלי אחד בה: ר' יוסי אומר של בגאים. פליג אדר' יהודה ואמר לר' שמעאל בגד של בגאים הסיינו תלמידי חכמים שמקפידין על לבושיהן מלא אחד ושל בור מב' לדדין: **שמחזירים לו אבידה בטביעות עין.** כיון שאמר אני מכירה אע"פ שאינו נותן בה סימן דאמר לא חלקו מלאות (ב"מ כג.): **מקפיד על חלוקו לחופה.** לוכשו בשהוא הפוך מקפיד עליו והופכו שמקפיד עליו שלא יראו התפירות המגונות ואימרי הלוק: **בכל מקום.** בכל מקום ואפי' במסכת כלה דלא רגילי בה אינשי וה"ה נמן לבו וגרסה. מסכת כלה בריישא היא כלה בלא ברכה אמורה בגעלה כדלה: **ס"א שבני עירו מלוין לעשות מלאכתו.** דאמר בפרק ז' דיומא (דף פג:): כתוב ל' אומר ועשית לך לרון עץ) וכתוב אחד אומר ועשו ארון עצי שטים (שם ב"מ) ג): **למיגרת ביפפיה.** דבר שאינו יכול לגרות בו וזיין תלויין בו: **אם יודע לתיב** במסכת שהוא עוסק בה ממנין אותו פרגם בתמריה: **ואם בכולי עניה.** דקלי בהא מסכת ומהכלר במסכת אחריתי: **אלו כלים האוליירין.** לא דתנן בגאין מלא אחד שהם כלים אוליירין בגאים שיש להם אלוגיות חשובות לחתעטף בהם כגון אדם חשובים בגאתם מן המרחק ומקפידים על טיוף מעט. ובגאים לשון בי מדי (נעיל דף לא:): **למירמיא דקיזוי ניגוה.** מדמקפידין על רבב שבגליסה דאילו מוקמי לא מיגנו בטיוף פורתא: **אמר לא אוכל.** ומשב בין אותן שבדוגין בגיהנם שדומין ל: **לשוני קדירה: גלימו.** שלא ויי"ו ומשמע דעולה שבת קריבה בשבת אחרת כו': **יום אחר של יום"כ בשבת ש"ל בשבתו.** וי"ו מיעוטא הוא בשבתו בלא ויו"ו ומשמע דעולה שבת שבת: **נדרים ונדרות.** פלוגתא היא במסכת ביצה (דף יט.) ור' יהודה אומר משני צדדין ולשמטן בחול ולהקריבן בחמשים ונקרבין ביום טוב קל וחומר בחלבי שבת שבשמטן כדרכן בזמנן ומיעוטן הלכך לא אלימנרין קרא עולת שבת בשבתו אלא ליום הכפורים: כי

מניין לשנוי בגדים מן התורה שנא' [1] ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים [6] וחנא דבי רבי ישמעאל לימדך תורה דרך ארץ בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל יחזור בהן כום לרבו [2] אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן [א] נגאי הוא לת"ח שיצא במנעלים המטולאים לשוק והא רבי אחא בר חנינא נפיק אמר רבי אחא בריה דרב נחמן בטלאי על גב טלאי [6] ואמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן [3] כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה שנאמר [2] כל משנאי אהבו מות [3] אל תקרי משנאי אלא משניאי רבינא אמר רבד איתמר ולא פליגי הא בגלימא הא בלבושא ואמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן מאי דכתיב [3] כאשר יגיד לבו כן הוא [7] ערום ויחף ערום בבגדים בלואים ויחף במנעלים המטולאים [6] תנן התם רבב על המרדע חוצץ רשב"ג אומר עד כאיסר האיטלקי ועל הבגדים מצד אחד אינו חוצץ משני צדדין חוצץ רבי יהודה אומר משום רבי ישמעאל אף מצד אחד חוצץ בעא מיניה רבי שמעון בן לקיש מר' חנינא מרדעת מצד אחד או משני צדדין אמר ליה זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דתנן [7] רבי יוסי אומר [2] של בגאין מצד אחד ושל בור משני צדדין [7] ולא תהא מרדעת חשובה מבגדו של עם הארץ מאי בגאין אמר רבי יוחנן אלו תלמידי חכמים שעוסקין בבגינו של עולם כל ימיהן ואמר רבי יוחנן [8] איזהו תלמיד חכם שמחזירין לו אבידה בטביעות העין זה המקפיד על חלוקו להופכו ואמר רבי יוחנן [9] איזהו ת"ח שממנין אותו פרנס על הציבור [6] זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר ואפי' במסכת כלה [8] ואמר רבי יוחנן איזהו ת"ח שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו זה שמניח חפצו ועוסק בחפצי שמים והנ"מ למיטרח בריפתיה ואמר רבי יוחנן איזהו תלמיד חכם כל ששואלין אותו הלכה בכל מקום ואומרה למאי נפקא מינה למנויה פרנס על הציבור אי בחדא מסכתא אתריתא אי בכוליה תנויה בריש מתיבתא ר' שמעון ב"ל אמר [6] אלו כלים האוליירין הבאין ממדינת הים למימרא דחיורי גינהו והאמר להו רבי יצאי לבניו בני [4] אל תקברוני לא בכלים לבנים ולא בכלים שחורים לבנים שמא לא אזכה ואהיה כחתן בין אבלים שחורים שמא אזכה ואהיה כאבל בין חתנים אלא בכלים האוליירין הבאין ממדינת הים אלמא סומקי גינהו לא קשיא הא בגלימו הא בלבושי: ר' ישמעאל אומר מקפלין בו': ת"ר [4] עולת שבת בשבתו [5] לימד על חלבי שבת שקריבין ביום הכיפורים יכול אף של יוה"כ בשבת ת"ל בשבתו דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר [6] עולת שבת בשבתו לימד על [5] חלבי שבת שקרבים ביו"ט יכול אף ביוה"כ ת"ל בשבתו כשתמצא לומר לדברי רבי ישמעאל נדרים ונדבות קריבין ביו"ט וכי איצטריך קרא ליוה"כ לדברי ר"ע [5] נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט וכי איצטריך קרא למישרא ב"ט אמר ר' זירא

ואפילו במסכת כלה. פי' בקונטרס דלא רגילי בה אינשי והוא נתן בלבו לגורסה ובקונטרס פי' לגריעותא בפרק האיש מקדש (דף מט:) גבי ע"מ שאני מלמיד ת"ח (ד') אין בגדיו כשאנשי זה עוזאי וכשאנשי בן זומא אלא כל שבותיהן אותו דבר הלכה ואפי' במסכת כלה ופי' בקונטרס אפי' במס' כלה שהיא קלה ונלאה להבא משמע (ואומר) דנקט ליה משום מתיבות שיודע אפי' במסכת כלה דלא רגילי בה אינשי לאו למנותו פרנס אבל אחד מתלמידו משמע אפי' לא למד אלא מסכת כלה [2] ואמר הימנה דבר אחד הרי זה מכס ומיהו בפירוש רש"י דקידושין וכן בפי' רביגו מגמלא אין כתוב בהן דבר אחד מתלמודו ורביגו יאלח מפרש דהאי מסכת כלה היינו דרשות הסדורות מהלכות הגדה [3] דלתמיהין בלא יתפוי בה (ב"מ כב.) דלמתיגן בה אינשי לאו למנותו פרנס אבל אחד מתלמידו ורביגו יאלח דלתמיר בסמוך אינשי בלא מקום אבל אם בגדיו ולבשו בגדים אחרים והדיא את הדשן אל מקום טהור: ויקרא ו ד וחטאי חטוס נפשו כל משאיר אחבו מזוה: משלי ח לו ואמור יי באשר יחקר עבדי שעיהו עדום ותחן שלש שנים אות ומופת על מצרים ועל כוש: ישעיהו כ ג 4 עלת שבת בשבתו אי עלת התמיד ונסכה: במדבר כח י

מוסף תוספות

א. בכל מקום. תוס' הש"ס. ב. פירש לפי הענין דלא בענין שיהא חשוב כולי האי וכו' הלכך. תוס' הש"ס. ג. שהיא קלה. תוס' הש"ס. ד. שהיו דורשים בהם לפני המערערת. תוס' הש"ס. ה. [א]אם הוא רגיל בה יותר מכל בני הענר ראוי לכנותו פרנס על הציבור. תוס' הש"ס.

רב נסים גאון

גנאי הוא לתלמידי חכמים שיצאו במנעלים המטולאים. במס' ברכות בפרק כיצד מברכין על הפירות (דף מג) תנו רבנן ששה דברים גנאי לתלמידי חכמים, אל יצא בשהוא מבושם לשוק, ואל יצא יחידי בלילה, ואל יצא במנעלים המטולאים בשוק (וכו'). תנן התם על המרדעת חוצץ. עיקר זאת המשנה בפרק ד' במס' מקואות אלו הנצצין בכלים הופת והמור כו'. ולא המרדעת חוצץ, רבן שמעון בן גמליאל אומר עד כאיסר האיטלקי. בדאמר אבוי לשאר עמא דבירושלים. משמשתת דברי אבוי במס' יומא בפרק אמר להן הממונה (דף לז) דתנן הלולי אמו עשתה נברשת של זהב על פתח ההיכל. תאנא בשעה שחמה זורחת ונצוצות יוצאות ממנה ורודין שהגיע זמן קריאת שמע. מתיבה הקורא קריאת שמע כו'. אמר אבוי לשאר עמא דבירושלים.

פליק פ"ק אלו קשרים

רבינו חננאל (המשך)

דכלי אוליירין חיורי גינהו שהוסת אמר אדר נדב בהן, והאמר ר' יצאי לבניה אל תקברוני בלבנים ולא בשחורים אלא באוליירין. אלמא סומקי גינהו. דשנין המלכושים לבנים הן כגון מני סוחרא. הגליאה כגון מאני דמתעטפי בהו סומקי הוו. ר' (שמעון) [ישמעאל] סבר הלבין שנתחרר ביוה"כ [אקין] קריבין בשבת אבל שנתחרר בחול

לג א מי״י פ״ב מהלכות שבת הלכה כח:
לד ב סמ הלי׳ תו ק״ב:
לה ג סמ הלי׳ תו ק״ב:
לו ד מיי׳ פ״ז מהלכות שביתת עשור הלי׳ יב. טושו״ע א״ח סימן תריח סעיף ב:

ליתקע כי היכי דלידעו דחלבי שבת קריבין ביום הכפורים.
הך תקיעה בע״ש קאמר כדפירש קונטרס אע״ג דלוי״כ שחל באחד בשבת לו תקעי במוצאי שבת לודיע ביום״כ הוא לאלדכה מתוך התקיעה יהא נלאה שהוא תמוד לכל תקיעות שתוקעין בע״ש לו עי״ר תוקעין[8] בכניסת תמוד[1] ולכתי אמר בסמוך י״ש שחל במוצ״ש מדליקין ולא תוקעין ולא תקעי לודיע לחלבי שבת קריבין כי״ט ומיהו התם קיר יהוש דאין לו עי״ש קיל הוא משבת ולא דפריך עלה בסמוך ואמתי ליתקע כי היכי לידעי בשרי שתיהו לגאלר אותה תקיעה אינה אלא לודיע שהוא לודיע ש״ר לך הוא משבת[2] והא דלא קאמר שבת לאיתקע כי היכי לידעו בשבת[3] דהא כי לא תקעי[4] נמי מתמת[5] תוקעין. אע״פ שאינו אלא לודיע בשבת[6] ויוה״כ שוין אין קריבין אל זה בזה אם כן תקיעה אינה מוכחת אלא יהיו קריבין אל יוה״כ בשבת והא נמי לא בעי למיפרך ולידעי במוצאי שבת לדלידעי[7] דחלבי שבת קריבין ביוה״כ[8] דהא אפי׳ מבדיל בכניסת חמוד אין מדליק בכניסת חמוד אלא בשבת ומוצאי שבת. אל לתיות במוצאי שבת (שם). מבדיל. לפי שהיא חמוד מן הכנסת ותקיעה אין לתן (שם). הדרן עלה ואלו קשרים

ולתקע כי היכי דלידעו דשרי בקניבת ירק. דקא. ס״ס דהוה מני למיפרך אלא דר׳ שמעאל ליתקע כי היכי לדלידעו שמלינע אל המטות מיוה״כ לשבת אלא ניחא ליה למיפרך ל״ע:

אמר רב יוסף לפי שאין דוחין שבות להתיר. לעיל כי פרין ליתקע כי היכי לדלידעו דחלבי שבת קריבין כו׳ לא הוה מני לשנויי הכי דאין לו תיבה מה שמתירין הקריבים אלא מומרא הוא שיקריבו האמיוריים ולא יבאו לידי נותר ויש מומרא בדבר שחייבין לקריבה אלא אלא לקניבת ירק. נלאה ל״י דאמכמתא בעלמא הוא דאי מדאוריי״מא ביוה״כ נמי ליתסר דאי לאו דאי מדאוריי״מא ליתסר בקניבת ירק אי לא אי לא אי לא

שינוי בגדים דאורייתא

אָמַר רַבִּי אַחָא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: (דף קיד) **מִנַּיִן לְשִׁנּוּי בְּגָדִים** [שהוא דרך כבוד לפני המקום] **מִן הַתּוֹרָה.**

שֶׁנֶּאֱמַר 'וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים והוציא את הדשן', הצריכו הכתוב ללבוש בגדים פחותים בשעת הוצאת הדשן שאינה עבודה חשובה, כדי שלא ימאסו בגדיו החשובים שעובד בהן עבודת אכילה ושתיה, כגון קיטור וניסוך.

וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בדרשת פסוק זה: **לִמְּדָה תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, בְּגָדִים שֶׁבִּשֵּׁל בָּהֶן קִדֵּרָה לְרַבּוֹ, אֶל יִמְזֹג בָּהֶן כּוֹס לְרַבּוֹ**, כשם שהצריכה התורה ללבוש בגדים פחותים להוצאת הדשן, ואין משתמשים בבגדים אלו לשאר עבודות.

◆◆◆

נעלי תלמיד חכם

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן (מאמר א'): **גְּנַאי הוּא לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁיֵּצֵא בְּמִנְעָלִים הַמְטֻלָּאִים** [נעלים שהיה בהם קרע, וחיבר להם טלאי] **לַשּׁוּק.**

שואלת הגמרא: **וְהָא** [והרי] **רַבִּי אַחָא בַּר חֲנִינָא נָפֵק** [יצא בנעל שיש בה טלאי]?

עונה הגמרא: **אָמַר רַבִּי אַחָא בְּרֵה דְּרַב נַחְמָן:** הגנאי הוא רק אם יוצא **בִּטְלַאי עַל גַּב טְלַאי,** שהיה בה קרע ותיקנו בטלאי, ונהיה בה קרע נוסף, ושם טלאי על טלאי.

◆◆◆

תלמיד חכם שנמצא רכב (או רבד) על בגדם

וְאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן (מאמר ב'): **כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁנִּמְצָא רְבָב** [כתם שומן או חֵלב] **עַל בִּגְדוֹ, חַיָּיב מִיתָה** [שצריך להיות חשוב והגון לכבוד תורתו].

שֶׁנֶּאֱמַר, 'כָּל מְשַׁנְּאַי אָהֲבוּ מָוֶת', אַל תִּקְרֵי 'מְשַׁנְּאַי', אֶלָּא 'מַשְׁנִיאַי' [שממאסים עצמם בעיני הבריות, והבריות אומרות: אוי להם ללומדי התורה שהם מאוסים ומגונים, נמצא זה משניא את התורה].

רָבִינָא אָמַר: רְבָד [שכבת זרע] **אִתְּמַר,** שעל כתם כזה שנמצא בבגדו נאמר שחייב מיתה.

[הגמרא מבארת שדעות אלו לא נחלקו:] **וְלָא פְּלִיגִי, הָא** [מה שנאמר שחייב מיתה אם נמצא רבב על בגדו, היינו] **בִּגְלִימָא** [בבגד עליון, שאפילו אם יש על בגדו רבב - הוא מאוס וגנאי בעיני הבריות].

הָא [מה שנאמר שחייב מיתה אם נמצא רבד על בגדו, היינו] **בִּלְבוּשָׁא** [שהוא בגד תחתון,

שאם יש בו רבב, אינו חייב מיתה, שאינו גנאי ומאוס כל כך בעיני הבריות. אבל אם יש בו 'רבד', חייב מיתה].

◆◆◆

גודל הגנאי בהליכה בבגדים בלואים ונעלים מטולאים, שהפסוק קורא להליכה כזו: 'ערום' ו'יחף'

וְאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן (מאמר ג'): **מַאי דִּכְתִיב 'כַּאֲשֶׁר הָלַךְ עַבְדִּי יְשַׁעְיָהוּ עָרוֹם וְיָחֵף', 'עָרֹם' בְּבְגָדִים בְּלוּאִים, 'וְיָחֵף' בְּמִנְעָלִים הַמְטֻלָּאִים,** שישעיהו הנביא לנצטווה ללכת כך, לאות ולמופת למצרים ולכוש שלסוף שלש שנים ינהג מלך אשור את שבי מצרים, והם ילכו כך לפני שוביהם.

◆◆◆

גודל הכתם בלכלוך שומני על מרדעת, שהוא חציצה בטבילה (הגמרא מביאה עניין זה כאן, מפני שבסופו מבואר שתלמיד חכם מקפיד על נקיון לבושו)

[דעה א':] **תְּנַן הָתָם** במסכת מקוואות, **רְבָב** [כתם שומן או חלב] **עַל הַמַּרְדַּעַת** [כעין כר שעל חמור] **חוֹצֵץ,** שכל חציצה שמקפיד עליו, חוצץ.

[דעה ב':] **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:** אם גודל הרבב הוא **עַד כְּאֵסֶר הָאִיטַלְקִי**, אינו חוצץ.

כתם שומני על בגד, אם הוא חציצה כשנבלע בבגד ונראה גם מהצד השני של הבד, או אפילו כשראה רק בצד אחד

[דעה א':] **וְעַל הַבְּגָדִים, מִצַּד אֶחָד, אֵינוֹ חוֹצֵץ. מִשְּׁנֵי צְדָדִין** [שהיה בו הרבה עד שנבלע בבגד, ונראה לצד שני], **חוֹצֵץ.**

[דעה ב':] **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: אַף מִצַּד אֶחָד חוֹצֵץ.**

ספק: (לפי דעה ב' בבגד) גם במרדעת הוא חציצה אפילו כשהכתם נראה רק מצד אחד, או לא

בְּעָא מִנֵּהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מֵרַבִּי חֲנִינָא [לר' ישמעאל דאמר בבגד מצד אחד, חוצץ], **מַרְדַּעַת** [מאי אמר בה], האם הוא חוצץ אפילו כשהכתם **מִצַּד אֶחָד, אוֹ** רק כשהכתם **מִשְּׁנֵי צְדָדִין.**

פשיטת הספק: (מה דעה ג' לגבי בגד) שבמרדעת אינו חציצה אלא כשהכתם נראה מב' הצדדים

אֲמַר לֵהּ רבי חנינא: **זוֹ לֹא שָׁמַעְתִּי, כַּיּוֹצֵא בָהּ שָׁמַעְתִּי, דִּתְנַן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר** [בדעת רבי ישמעאל], (והוא דעה ג' לגבי בגדים): בגד **שֶׁל בַּנָּאִין** [של תלמיד חכם, או של בלנין, כדלהלן], הוא חציצה אף בכתם הנראה רק **מִצַּד אֶחָד,** שהם מקפידין על לבושיהן.

וְשֶׁל בּוּר [בגד של עם הארץ], הוא חציצה רק אם הכתם נראה **מִשְּׁנֵי צְדָדִין,**

[ביאור פשיטת הספק:] **וְלֹא תְּהֵא מַרְדַּעַת, חֲשׁוּבָה מִבִּגְדוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ,** שאם רבי יוסי אומר בדעת רבי ישמעאל (דעה ג) לגבי עם הארץ שאינו חציצה אלא בכתם הנראה מב' צדדים, לא מסתבר שרבי יהודה יסבור בדעת רבי ישמעאל (דעה ב') מחלוקת כזו קיצונית, ויאמר שאפילו במרדעת, כתם מצד אחד הוא חציצה. ובפרט שלא נזכר בדברי רבי יוסי ורבי יהודה שנחלקו גם בנקודה זו.

מי הם ה'בנאים', שמקפידים על לבושיהם, ביאור א': תלמידי חכמים

מַאי בַּנָּאִין [שלגביהם אמר רבי יוסי שהוא חציצה אף אם הכתם נראה מצד אחד]?

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁעוֹסְקִין בְּבִנְיָנוֹ שֶׁל עוֹלָם כָּל יְמֵיהֶן, והם מקפידים על לבושיהם, כמבואר.

◆◆◆

מאמר נוסף של רב יוחנן על זהירות תלמיד חכם בלבושו [וגדר תלמיד חכם לכמה ענינים]

[מהו ת"ח לענין השבת אבידה] **וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵיזֶהוּ תַּלְמִיד חָכָם שֶׁמַּחְזִירִין לוֹ אֲבֵדָה בִּטְבִיעוּת הָעַיִן** [כיון שאמר אני מכירה, אף על פי שאינו נותן בה סימן], **זֶה הַמַּקְפִּיד עַל חֲלוּקוֹ לְהָפְכוֹ** [אם לבשו כשהוא הפוך, מקפיד עליו והופכו, שמקפיד עליו שלא יראו התפירות המגונות, והתפרים הפנימיים שבשפת החלוק]. הרי מבואר שתלמיד חכם מקפיד על לבושו.

[מהו ת"ח לעניין למנותו כפרנס] **וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵיזֶהוּ תַּלְמִיד חָכָם שֶׁמְּמַנִּין אוֹתוֹ פַּרְנָס עַל הַצִּבּוּר?**

זֶה שֶׁשּׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ דָּבָר הֲלָכָה בְּכָל מָקוֹם [בכל התלמוד] **וְאוֹמֵר, וַאֲפִילּוּ בְּמַסֶּכֶת כַּלָּה** [שלא רגילים בה אנשים וזה נתן ליבו וגרסה].

[מהו ת"ח לעניין לעשות לו מלאכתו] **וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵיזֶהוּ תַּלְמִיד חָכָם שֶׁבְּנֵי עִירוֹ מְצַוִּין לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלַאכְתּוֹ?**

זֶה שֶׁמַּנִּיחַ חֶפְצוֹ, וְעוֹסֵק בְּחֶפְצֵי שָׁמַיִם.

וְהָנֵי מִלֵּי [ואלו הדברים שמצווים לעשות לו מלאכתו], **לְמִטְרַח בְּרִפְתֵּהּ** [היינו לטרוח בעבור לחמו, דהיינו בדבר שהוא אינו יכול לטרוח בו, וחייו תלויין בו].

[מהו ת"ח לעניין למנותו לפרנס] **וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵיזֶהוּ תַּלְמִיד חָכָם?**

כָּל שֶׁשּׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ הֲלָכָה בְּכָל מָקוֹם וְאוֹמְרָהּ.

לְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ?

לְמַנּוּיֵהּ פַּרְנָס עַל הַצִּבּוּר,

והגמרא מבארת את שתי הגדרות שאמר רבי יוחנן מי הוא תלמיד חכם למנותו לפרנס על הציבור: **אִי בַּחֲדָא מַסֶּכְתָּא** [אם הוא יודע להשיב במסכת שהוא עוסק בה] ממנים אותו פרנס **בְּאַתְרֵהּ** [במקומו].

אִי בְּכֻלְּהוּ תַּנּוּיֵהּ [אם הוא יודע להשיב בכל המשניות, וגם במסכת שכעת אינו עוסק בה] ממנים אותו **בְּרֵישׁ מְתִיבְתָּא** [בראש הישיבה].

◆◆◆

מי הם 'בנאים', ביאור ב: בגדים חשובים של הבלנים

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: [בנאים, שמקפידים על לבושיהם, ולרבי יוסי, רבב בצד אחד הוא חציצה בבגדיהם], **אֵלּוּ כֵּלִים הָאוֹלְיָרִין** (בגדים של הבלנים) **הַבָּאִין מִמְּדִינַת הַיָּם** [שיש

להם מגבות חשובות להתעטף בהם בני אדם חשובים בצאתם מן המרחץ, ומקפידים על טינוף מעט, ובנאים לשון 'בי בני' (בית המרחץ).

[שאלה: מדברי רבי שמעון בן לקיש, משמע שהבגדים החשובים של הבלנים, הם לבנים. ומדברי רבי ינאי משמע שהם אדומים]

שואלת הגמרא: **לְמֵימְרָא דְּחִוְרֵי נִינְהוּ,** [מכך שמבואר שהבלנים מקפידים על בגדים אלו, משמע שהם לבנים, שהרי אילו הם היו אדומים וכדומה, אין מקפידים עליהם בלכלוך כל דהוא, שהרי אינו ניכר בהם],

וקשה על כך: **וְהָאֲמַר לְהוּ רַבִּי יַנַּאי לְבָנָיו, בָּנַי, אַל תִּקְבְּרוּנִי לֹא בְּכֵלִים לְבָנִים, וְלֹא בְּכֵלִים שְׁחוֹרִים.**

לא בכלים **לְבָנִים, שֶׁמָּא לֹא אֶזְכֶּה** [ואשב בין אותן שנדונין בגיהנם, שדומין לשולי קדירה (שהם 'שחורים')], **וְאֶהְיֶה כְּחָתָן בֵּין אֲבֵלִים,**

ולא בכלים **שְׁחוֹרִים, שֶׁמָּא אֶזְכֶּה וְאֶהְיֶה כְּאָבֵל בֵּין חֲתָנִים,**

אֶלָּא בְּכֵלִים הָאוֹלְיְרִין הַבָּאִין מִמְּדִינַת הַיָּם,

אַלְמָא סְמָקֵי נִינְהוּ [הרי מוכח שבגדים אלו אדומים, לא לבנים ולא שחורים],

[תשובה: יש בגדים של הבלנים שהם לבנים ויש אדומים]

עונה הגמרא: **לָא קַשְׁיָא, הָא** [מה שרב ינאי דיבר, הוא] **בִּגְלִימֵי** [החלוקים והבגדים שלהם אדומים]. **הָא** [מה שאמר רבי שמעון בן לקיש, הוא] **בִּלְבוּשֵׁי** [במה שמלבישים על הגוף בסמוך לגוף, שהם לבנים].

◆◆◆

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר מְקַפְּלִין כּוּ'. והמשך המשנה מבואר שרבי ישמעאל חלבי שבת קרבין ביום הכפורים. אבל לא של יום הכפורים בשבת. ולרבי עקיבא: לא של שבת קרבין ביום הכפורים. ולא של יום הכפורים קרבין בשבת. הגמרא להלן מביאה בביאור מחלוקת זו.

דעת רבי ישמעאל: מותר להקריב 'חלבים' של קרבנות שבת ביום כפור שחל במוצאי שבת

תָּנוּ רַבָּנַן, 'עוֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ', אפשר לדורשו בלא וי"ו - עולת שבת בשבת - ומשמע שעולת שבת קריבה בשבת אחרת (ביום אחר ששובתים בו)

לִימֵּד עַל חֶלְבֵי שַׁבָּת, שֶׁקְּרֵבִין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים - ביום כיפור שחל במוצאי שבת, מותר להקריב 'חלבים' של קרבן תמיד של שבת. (בכל קרבן - זריקת הדם, היא ביום, והקטרת החלבים והאיברים, כל הלילה).

יָכוֹל שאפשר להקריב **אַף** חלבים **שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים** (שחל ביום שישי) **בְּשַׁבָּת** [בליל שבת], **תַּלְמוּד לוֹמַר 'בְּשַׁבַּתּוֹ',** האות ו' בתיבת 'בשבתו' היא מיעוט, בשבתו, ולא (ביום שביתה אחרת, כלומר: לא ביום הכפורים). **דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל.**

דעת רבי עקיבא: אסור להקריב 'חלבים' של קרבנות שבת ביום כפור שחל במוצאי שבת

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: 'עוֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ', לִמֵּד עַל חֶלְבֵי שַׁבָּת שֶׁקְּרֵבִים בְּיוֹם טוֹב [שחל במוצאי שבת],

יָכוֹל חלבי שבת קרבים **אַף בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים** שחל במוצאי שבת, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'בְּשַׁבַּתּוֹ',**

ביאור יסוד המחלוקת: אם הפסוק נצרך להתיר הקרבת 'חלבים' של שבת - ביום טוב (ואם כך, אי אפשר ללמוד מהפסוק להתיר להקריב של שבת - ביום כפור)

כְּשֶׁתִּמְצָא לוֹמַר לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, נְדָרִים וּנְדָבוֹת קְרֵבִין בְּיוֹם טוֹב, אף שיכול להמתין לשוחטם ולהקריבם בחול. קל וחומר בחלבי שבת שנשחטו כדרכן בזמנן, ונשארו, שקרבים ביום טוב שבמוצאי שבת. הלכך לא צריך ללמדנו שקרבנות שבת קרבים יום טוב. **וְכִי אִצְטְרִיךְ קְרָא לְיוֹם הַכִּפּוּרִים** - אלא הפסוק ('עולת שבת בשבת') נצרך ללמדנו שקרבנות שבת קרבים ביום הכפורים.

והמיעוט (עולת שבת בשבת) מלמדנו שקרבנות יום כפור, אין קרבים בשבת.

לְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, נְדָרִים וּנְדָבוֹת אֵין קְרֵבִין בְּיוֹם טוֹב, וְכִי אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמַשְׁרֵיא בְּיוֹם טוֹב, נמצא שהפסוק (עולת שבת בשבת) נצרך ללמדינו שקרבנות שבת קרבים ביום טוב, שבלא זה לא נדע שהם קרבים ביום טוב.

והמיעוט (עולת שבת בשבתו) מלמדנו שקרבנות שבת אין קרבים ביום כיפור.

◆◆◆

רבי זירא: מה שאמרו אין תוקעין ביום כפור שחל ביום שישי, הוא אף לרבי ישמעאל הסובר שמקריבים ביום כפור חלבי שבת

אָמַר רַבִּי זֵירָא: [עמוד ב] **כִּי הֲוֵינָא בְּבָבֶל** [כשהייתי בבבל, ולמדתי שם תורה, קודם שעליתי לארץ ישראל] **הֲוָה אָמְרִינַן** [הייתי אומר] **הָא דְּתַנְיָא** [שמה ששנינו]:

יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת לֹא הָיוּ תוֹקְעִין, שבערב שבת תוקעין שידעו ששבת מגיעה ואסורים במלאכה. אבל אם יום כיפור חל ביום שישי, אין תוקעים, משום שיום הכפורים קדוש כשבת, וכל מה שאסור בשבת אסור גם ביום הכפורים.

וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת [אם יום הכפורים חל במוצאי שבת] **לֹא הָיוּ מַבְדִּילִין** במוצאי שבת, 'המבדיל בין קדש לקדש', כמו שמבדילין ביום טוב שחל להיות במוצאי שבת,

דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא, שסברתי שברייתא זו אינה תלויה במחלוקת.

דעת יהודה בריה דרבי שמעון פזי: מה שאמרו אין תוקעין ביום כפור שחל ביום שישי, הוא רק לרבי עקיבא הסובר שאין מקריבים ביום כפור חלבי שבת

כִּי סְלֵקְנָא לְהָתָם [כשעליתי שם], **אַשְׁכְּחִיתֵהּ** [מצאתי] **לִיהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי דְּיָתֵיב וְקָאָמַר** [שישב ואמר], שברייתא זו: **רַבִּי עֲקִיבָא הִיא,** שהוא סובר שיום הכפורים כשבת, [ואסור להקריב חלבים של שבת ביום הכפורים (שחל במוצאי שבת), כשם שאסור להקריב חלבים של יום הכפורים (שחל ביום שישי) בשבת], ולכן לא תוקעים, שאין תוקעים אלא בין יום קל ליום חמור,

דְּאִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, כֵּיוָן דְּאָמַר חֶלְבֵי שַׁבָּת קְרֵבִין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, נמצא שיום הכפורים קל משבת, אם כן: **לִיתְקַע,** אם יום כיפור חל ביום שישי, יתקעו, **כִּי הֵיכִי דְּלֶהֱוֵי יָדְעִי דְּחֶלְבֵי שַׁבָּת קְרֵבִין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים,** שעל ידי התקיעה ידעו שיום כיפור קל משבת, וכך לא יקריבו חלבי יום

הכפורים בשבת, ובתקיעה זו ידעו גם שכשיחול יום הכפורים במוצאי שבת ולא יתקעו, מפני שמותר להקריב בו חלבי שבת.

דחיית רבי זירא: אף לדעת רבי ישמעאל אין צריך לתקוע, שענין זה של הקרבת החלבים מסור לכהנים, והם לא צריכים לסימן לזכור ענין זה

[ממשיך רבי זירא בדברי ואומר:] **וְאָמֵינָא לֵהּ אֲנָא** [ואמרתי לו אני, ליהודה בנו של רבי שמעון בן פזי:] **כֹּהֲנִים זְרִיזִין הֵן** -בקיאים הן בכל, ואין צריכין סימן, דכתיב בהן יורו משפטיך ליעקב.

[שואלת הגמרא:] **אֲמַר לֵהּ מָר קַשִּׁישָׁא בְּרֵהּ דְּרַב חִסְדָּא לְרַב אשי: מִי אָמְרִינַן כֹּהֲנִים זְרִיזִין הֵן, וְהָתְנַן** [והרי שנינו לגבי התקיעות שהיו תוקעים במקדש:] **שָׁלֹשׁ לְהַבְטִיל אֶת הָעָם מִמְּלָאכָה, שָׁלֹשׁ לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל,** הרי שגם במקדש היו תוקעים לצורך הכהנים שידעו ששבת באה, ולא אומרים שהם זריזים ואינם צריכים לכך.

[עונה הגמרא:] **כְּדַאֲמַר אַבַּיֵי** [לגבי עניין אחר, שעשו כן במקדש] **לִשְׁאָר עַמָּא דְּבִירוּשְׁלֶם** [לשאר העם שבירושלים], **הָכָא נָמֵי** [וכן כאן, תקעו] **לִשְׁאָר עַמָּא דְּבִירוּשְׁלֶם** [והכהנים לא היו צריכים לתקיעות אלו, שזריזים הם].

◆◆◆

בירור: מדוע לא תוקעים ביום כיפור שחל ביום שישי, שידעו שרק ביום כיפור מותר לחתוך ירק לצורך מוצאי יום כיפור, ובשבת אסור לחתוך לצורך מוצאי שבת [שהוא מכין משבת לחול]

שואלת הגמרא: **וְלִתְקַע** [מדוע אין תוקעים בערב שבת שחל ביום כיפור, והרי צריך לתקוע] **כִּי הֵיכִי דְּלִידְּעוּ דִּשְׁרֵי בִּקְנִיבַת יָרָק מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה** [כדי שידעו שיום כיפור קל משבת, שביום כיפור מותר לחתוך ירק לצורך [בישולם ואכילתם] במוצאי היום, והתירו זאת כיון שיש בזה עינוי נפש, שמכין מאכל ואין יכול לאוכלו. ובשבת אסור לחתוך ירק לצורך מוצאי שבת].

ביאור א': תקיעה היא שבות, ואין דוחין שבות כדי להודיע שיש ביום כיפור 'היתר' 'קניבת ירק'

אָמַר רַב יוֹסֵף: לְפִי שֶׁאֵין דּוֹחִין שְׁבוּת לְהַתִּיר, כיון שתקיעה היא איסור דרבנן, לא התירו לעבור על 'שבות', ולתקוע, כדי ללמד שביום כיפור יש היתר 'קניבת ירק', שאין תוקעים (ומתירים שבות) אלא להיפך, ללמד שיש איסור ויפרשו ממלאכה, כגון ביום טוב שתוקעים כדי שידעו שמלאכת אוכל נפש אסורה בשבת.

ביאור ב': תקיעה היא שבות, ואין דוחין שבות לצורך צורך רחוק, שכאשר יום כיפור חל ביום שישי, אין היתר 'קניבת ירק' שהרי אין יכול לבשלם בשבת

וְרַב שִׁישָׁא בְּרֵהּ דְּרַב אִידִּי אָמַר: שְׁבוּת קְרוֹבָה, הִתִּירוּ. שְׁבוּת רְחוֹקָה, לֹא הִתִּירוּ, וכשחל יום כיפור ביום שישי אין היתר 'קניבת ירק' שהרי לא יוכל לבשלם, שהרי מוצאי יום הכפורים הוא שבת, ולא התירו לתקוע בשופר, ולעבור על שבות ביום כיפור, כדי ללמד לשנה אחרת, שידעו שיש היתר קניבת ירק.

[דחיית ביאור ב'] שואלת הגמרא: **וּשְׁבוּת קְרוֹבָה הִתִּירוּ?**

וְהָתְנַן, יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת, תּוֹקְעִין, וְלֹא מַבְדִּילִין.

ואם יום טוב חל להיות **מוֹצָאֵי שַׁבָּת, מַבְדִּילִין, וְלֹא תּוֹקְעִין.**

וְאַמַּאי [למה לא תוקעים ביום טוב שחל במוצאי שבת], **לִיתְקַע כִּי הֵיכִי דְּלִידְּעוּ דְּשָׁרֵי בִּשְׁחִיטָה לְאַלְתַּר** [שיתקעו, כדי שידעו שמותר בשחיטה מיד], והרי זה שבות קרובה, ולמה לא התירוהו.

אֶלָּא מְחַוַּרְתָּא כִּדְרַב יוֹסֵף, שלא התירו לתקוע כדי ללמד היתר.

✦✦✦

דעה א', אסור לחתוך ירק תלוש ביום כפור שחל בשבת, לצורך מוצאי יום כפור

בשבת אסור לחתוך ירק לצורך חול, שהוא שבות (איסור דרבנן) שמכין משבת לחול. ביום כפור התירו לחתוך ירק לצורך מוצאי יום כפור, ואף ששאר שבותים לא התירו, ענין זה התירו, היות וצמים, ויש בזה עגמת נפש, שמתקן ואינו אוכל, ובגלל שהוא 'קרוב לעינוי' התירו זאת, שהוא צורך היום שגם בזה מקיים קצת מצוות עינוי.

הגמרא דנה אם התירוהו גם ביום כיפור שחל בשבת: **אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב הוּנָא: וְאָמְרִי לַהּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוּנָא: יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, אָסוּר בִּקְנִיבַת יָרָק,**

דעה זו סוברת שבשבת יש בחיתוך ירק לחול - איסור תורה, ולכן לא התירוהו אף שיש בזה עינוי נפש

אָמַר רַב מָנָא: תְּנָא, מִנַּיִן לְיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, שֶׁאָסוּר בִּקְנִיבַת יָרָק, תַּלְמוּד לוֹמַר בשבת בראשית **'שַׁבָּתוֹן'** משמע: **שְׁבוֹת,**

[ביאור הראיה מהפסוק 'שבתון'], והנה יש להבין **לְמַאי** [לאיזה עניין הוצרכנו ללמוד מתיבת 'שבתון', שיום הכפורים אסור בקניבת ירק],

אִילֵימָא לִמְלָאכָה [אם תאמר שהפסוק בא ללמד שאסור לעשות מלאכה, כגון לחתוך מחובר],

אי אפשר לומר כך, שהרי: **וְהָכְתִיב 'לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה',** ולמה צריך עוד פסוק לאסור עשיית מלאכה.

אֶלָּא לָאו [אלא אין לפרש אלא, שהפסוק מדבר על] **אַקְנִיבַת יָרָק** [חיתוך ירק תלוש, שאין בזה לאו 'לא תעשה כל מלאכה' שהרי אין זה מלאכה, ועל זה נאמר הפסוק 'שבתון', לומר שבדבר כזה אף שאינו מלאכה יש בו 'עשה', מצוה 'לשבות', וחתוך ירק תלוש]

שְׁמַע מִנַּהּ, שיש איסור תורה בחיתוך ירק תלוש. וכיון שדבר זה אסור מהתורה, לא מתירים איסור תורה אף שיש בו עגמת נפש, ולכן לא מתירים זאת ביום כיפור שחל בשבת.

אבל ביום כיפור שחל בחול, אין בזה איסור תורה, ואף שגם ביום כיפור נאמר 'שבתון', לא נאמר זה על מלאכה, אלא על כל דבר המעכב מלהתענות, שהרי תיבת 'שבתון' סמוכה ל'ועניתם', והיינו שלא ירחצו ויסוכו וכדומה. ואין בזה אלא איסור דרבנן, שמכין לחול, ואת זה התירו שהרי יש בזה עינוי נפש.

דעה ב', מותר לחתוך ירק תלוש ביום כפור שחל בשבת

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, מֻתָּר בִּקְנִיבַת יָרָק.

[שאלה על דעה ב:] **מֵתִיבִי, מַנַּיִן לְיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת שֶׁאָסוּר בִּקְנִיבַת יָרָק, תַּלְמוּד לוֹמַר 'שַׁבָּתוֹן', שְׁבוּת.**

לְמַאי, אִילֵימָא לִמְלָאכָה, וְהָכְתִיב 'לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה', אֶלָּא לָאו בִּקְנִיבַת יָרָק, הרי מה שנאמר שבתון לא נאמר על מלאכה, ומוכרח שהוא נאמר על קניבת ירק, וכיון שיש בזה איסור תורה, אי אפשר לומר שהתירוהו, ואף שיש בו עגמת נפש.

ביאור: דעה זו סוברת שבשבת אין בחיתוך ירק לחול - איסור תורה, ולכן התירוהו מפני שיש בו עינוי נפש

הגמרא דוחה את השאלה: **לָא,** [אין כונת הברייתא לאסור קניבת ירק, אלא] **לְעוֹלָם** [הפסוק 'שבתון', בא **לִמְלָאכָה,** [ומה ששאלת, שמלאכה כבר נלמדת מהפסוק 'לא תעשה כל מלאכה'], יש לומר שהפסוק בא לומר, שבמלאכה בשבת יש גם 'עשה', 'שבתון' - כלומר, תשבות, **וְלַעֲבֹר עָלֶיהָ** [וננמצא שהעושה מלאכה בשבת עובר] **בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה,**

[ראיה לדעה ב] **תַּנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן** להתיר קניבת ירק: **יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת** (דף קטו) **מֻתָּר בִּקְנִיבַת יָרָק.**

וְאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יוֹם כִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּחוֹל) מְפַצְּעִין בָּאֱגוֹזִים וּמְפַרְכְּסִין בְּרִמּוֹנִים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה מִפְּנֵי עָגְמַת נֶפֶשׁ, שמן המנחה ולמעלה, הוא שואף ומצפה לעת אכילה, ויש בזה הרבה עגמת נפש.

דְּבֵי רַב יְהוּדָה מְקַנְּבֵי כְּרָבָא [בני ביתו של רב יהודה היו חותכים כרוב ביום הכפורים].

דְּבֵי רַבָּה גָּרְדֵי קָארֵי [בני ביתו של רבה היו חותכים דלעת ביום הכפורים], **כֵּיוָן דַּחֲזָא דַּהֲווֹ קָא מְחָרְפֵי** [כיון שראה רבה שהיו מקדימין לחתוך לפני המנחה, שעדיין אין בזה היתר, שבזמן זה, עדיין אינו לקראת ערב ששואף ומצפה לאכול, ואין בזה עגמת נפש].

אֲמַר לְהוּ לבני ביתו: **אֲתַאי אִגַּרְתָּא מִמַּעַרְבָא** [באה איגרת מארץ ישראל] **מִשְּׁמֵהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן דַּאֲסִיר,** ואמר להם זאת כדי שיקבלו דבריו ולא יעשו זאת.

מוסר בקניבת ירק. דשמת לאו איסורא דאוריתא הוא אלא דרבנן והכא משום עגמת נפש שמתקן ואינו אוכל והרי קרוב לעינוי גרי. ודווקא מן המנחה ולמעלה שהוא שופף ומצפה לעת אכילה ואינה עגמת נפש טפי: **כיון דחזי דהוו קא מתרפי.** מקדימין לפני המנחה [א] מותר בקניבת ירק [ב] (ב) ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן יום כיפורים שחל להיות בחול) [ג] מפצעין באגוזים ומפרכסין ברימונים מן המנחה ולמעלה מפני [ד] עגמת נפש דבי רב יהודה מקנבי כרבא דבי רבה גרדי קארי כיון דחזא דהוו קא מחרפי אמר להו אתא איגרתא ממערבא משמיה דר' יוחנן דאסיר:

הדרן עלך ואלו קשרים

כל כתבי הקדש. כגון תורה ונביאים וכתובים ולא תימא תורה לחוד הוא דשרי למיקרא ולאגולי ולא שאר ספרים: **מציון מפולו.** דלקמן לקמן [ה] למבוי שאינו מפולש ומירחת בעלמא הוא דשרי [ו] בה ותסרון עירוב כדמפרש בגמרא [ז]: **בין שקורין בהן.** כגון נביאים שמפטירין בהן בשבת בבית הכנסת: **בין שאין קורין בהן.** כגון כתובים. ורבינו אלי' אמר דאפילו יחידים אין קורין בהן דלקמני טועמת משום ביטול בית המדרש דמשכי לבא ובשבת היו דורשין דרשה לבעלי בתים שעסוקין במלאכה כל יומות המול ובמוך הדרשה היו מוריין להן הלכות איסור והיתר וטוב להן לשמוע מלקרות בכתובים: **ואע"פ שכתובין בכל לשון.** ואיכא למאן דאמר לקמן לא ניתנו לקרות בהן מגילין אותן: **טעונין גניזה.** אסור להניחן במקום הפקר ובגמרא מתרץ לה. וכדומי פירכא דהאי בכל לשון דקאמר אכתובים קאי ולא אגניאים ומדומה אני מפני שמגילו ביונתן בן עוזיאל שאמרו תרגום הן מפרשין כך ואני אומר אף בנביאים אם אמר יונתן לא כתבו ולא ניתנו ליכתב והכי מפרש במסכת מגילה (דף ט.) ומאן דאמר בכולהו אמר בר מס"ל יוונית משום מעשה דתלמי המלך ולא מפליג התם בין נביאים לכתובים: **מפני בטול בית המדרש.** שהיה קבוע בשבת כדפרישית לעיל: **גמ' איומר היו כתובין תרגום.** אכתובים קאמר. ול"ל אכל כתבי הקדש קאי: **אליבא דמאן דאמר ניתנו לקרות בהן.** מותר לקרות בכתבי הקדש הכתובין בכל לשון במסכת מגילה (דף ח.) ואין בין ספרים ומפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון: **לא ניתנו.** (רבן גמליאל) פליג עלה ואמר אף ספרים לא תתירו שיכתבו אלא יווניית: **ואע"פ שכתובין בכל לשון.** ולא ניתנו לקרות דמדקאמר אף על פי מכלל דלא ניתנו לקרות בהן דלי ניתנו מאי גריעותייהו: **אימא סיפא.** לדידך דאמרת אע"פ שכתובין בכל לשון אמגילין קאי אימא סיפא על כרחך מילתא באגניאים הוא וטועונין גניזה בחול בשבת מגילין להו גניזה בחול מינעיא: **ואפילו הכי נעו גניזה.** ודקתני ואע"פ שכתובין בכל לשון לאו אהלכה קאי אלא אטועונין גניזה והכי קאמר אף על פי שכתובים בכל לשון ובשבת אין מגילין אותן בחול מיהא טועונין גניזה: **ומקק מיכלא.** אם בלו ונעשו רקבון אף המקק רקבונית (ה) אל אכילת התולעים טועונין גניזה: **ערביה.** כתב של עבר הנהר: **אנא חנפא.** אנא של רבי יוסי חלפתא שמו: **רבן גמליאל בריבי.** לא שהיה בנו אלא אדם גדול קרי בריבי: **רבן גמליאל אבי אביך.** הוא רבן גמליאל הזקן וכבן גמליאל שהיה בדורו של חלפתא הוא אבי אביו של רבינו הקדוש: **על גב מעלה בהר הבית.** שבהר הבית היו מעלות כשהוא הולך וגבוה כדתנן במסכת מדות (פ"ב מ"ג): **נדבך.** שורת אבני הבנין: **טיט בהר הבית מנין.** וכי בטיט היו בונין והלא בטרכסל היו בונים חול וסיד מעורבין וטיט לו הוי אלא עפר ומים: **הפורפה.** גלוי והפקר: **מאן תנאי.** דקאמר רב הונא לעיל מנאי היא מאן מהני תנאי קאי כרב חסדא ומאן כרב הונא: אילימא

מסורת הש"ס

ה) רש"י מ"ז, ב) [פי' אלא עומק במגלה ויש בקניבה ואכלה נפשו עגומה עליו וכן מפקנן בגמרי ומפרכין בגרגרים ודוקא מן המנחה ולמעלה שהוא מאחר שהוא קרוב לעת שאוכל אבל לפני שיש לו פת בפלו אלא אחי למיכל מניהו אבל מן המנחה ולמעלה שהוא מאחר לאכל מיכל מיכה וכש"י פי' כוס שאחרו משום עגמת נפש בענין אחר אלא יסר בעיני ש"ל בעל המאורו], ג) [תוספ' פ"ד], ד) [מס' סופרים פ"ה הט"ו], ה) [מתוספתא פי' ר' יוחנן בן ניזוף], ו) פ"פ מתמדרן, ז) [דף קטז:], ח) [נקמן קח:], ט) [נ"ל רשב"ם], י) [וע"ש תוס' מגילה נא: ד"ה ובמגילה ותוס' ב"ק נ: ד"ה דמתמרגם],

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואע"פ שכתובין: (ב) נב) ואע"פ כו' ואע"פ מ' ולא ניתנו: (ד) ראע"פ מ' ולא ניתנו: (ג) שם תרגום דבבל לשון: (ד) רש"א ד"ה מלילון וכו' דשרי בהו והסרון: (ה) ד"ה כל ימות המול ובמוך הדרשה היו מוריין לן הלכות איסור והיתר וטוב להן לשמוע מלקרות בכתובים: **ואע"פ שכתובין בכל לשון.** ואיכא למאן דאמר לקמן לא ניתנו לקרות בהן מגילין אותן: **טעונין גניזה.** אסור להניחן במקום הפקר ובגמרא מתרץ לה. וכדומי פירכא דהאי בכל לשון דקאמר אכתובים קאי ולא אגניאים ומדומה אני מפני שמגילו ביונתן בן עוזיאל שאמרו תרגום הן מפרשין כך ואני אומר אף בנביאים אם אמר יונתן לא כתבו ולא ניתנו ליכתב והכי מפרש במסכת מגילה (דף ט.) ומאן דאמר בכולהו אמר בר מס"ל יוונית משום מעשה דתלמי המלך ולא מפליג התם בין נביאים לכתובים: **מפני בטול בית המדרש.** שהיה קבוע בשבת כדפרישית לעיל: **גמ' איומר היו כתובין תרגום.** אכתובים קאמר. ול"ל אכל כתבי הקדש קאי: **אליבא דמאן דאמר ניתנו לקרות בהן.** מותר לקרות בכתבי הקדש הכתובין בכל לשון במסכת מגילה (דף ח.) ואין בין ספרים ומפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון: **לא ניתנו.** (רבן גמליאל) פליג עלה ואמר אף ספרים לא תתירו שיכתבו אלא יווניית: **ואע"פ שכתובין בכל לשון.** ולא ניתנו לקרות דמדקאמר אף על פי מכלל דלא ניתנו לקרות בהן דלי ניתנו מאי גריעותייהו: **אימא סיפא.** לדידך דאמרת אע"פ שכתובין בכל לשון אמגילין קאי אימא סיפא על כרחך מילתא באגניאים הוא וטועונין גניזה בחול בשבת מגילין להו גניזה בחול מינעיא: **ואפילו הכי נעו גניזה.** ודקתני ואע"פ שכתובין בכל לשון לאו אהלכה קאי אלא אטועונין גניזה והכי קאמר אף על פי שכתובים בכל לשון ובשבת אין מגילין אותן בחול מיהא טועונין גניזה: **ומקק מיכלא.** אם בלו ונעשו רקבון אף המקק רקבונית (ה) אל אכילת התולעים טועונין גניזה: **ערביה.** כתב של עבר הנהר: **אנא חנפא.** אנא של רבי יוסי חלפתא שמו: **רבן גמליאל בריבי.** לא שהיה בנו אלא אדם גדול קרי בריבי: **רבן גמליאל אבי אביך.** הוא רבן גמליאל הזקן וכבן גמליאל שהיה בדורו של חלפתא הוא אבי אביו של רבינו הקדוש: **על גב מעלה בהר הבית.** שבהר הבית היו מעלות כשהוא הולך וגבוה כדתנן במסכת מדות (פ"ב מ"ג): **נדבך.** שורת אבני הבנין: **טיט בהר הבית מנין.** וכי בטיט היו בונין והלא בטרכסל היו בונים חול וסיד מעורבין וטיט לו הוי אלא עפר ומים: **הפורפה.** גלוי והפקר: **מאן תנאי.** דקאמר רב הונא לעיל מנאי היא מאן מהני תנאי קאי כרב חסדא ומאן כרב הונא: אילימא

כל כתבי הקדש מציל אותן מפני הדליקה בו'. אומר ר"ת דטולא הא פירקא מיירי בשנפלה דליקה בתוחו בית או בתוחו חצר[א] דכיון שאינם שם[ב] ודאי בטול הוא[ג] ואי שרית ליה אתי לכבויי כדמפרש בגמרא אבל נפלה דליקה בבית אחר[ד] מותר להציל הכל[ה]:

אליבא דמ"ד ניתנו לקרות בהן

כ"ע לא פליגי דמציל. והשתא ספרים אלו[ו] מגילין דנתנו לקרות בהן משום[ז] עת לעשות לה' הפרו תורתך כדאמרינן בהגיקין (גיטין ס.): **לא ניתנו לקרות בהן.** פירש רש"י דהיינו רבן שמעון בן גמליאל דפליג במתניתין בפ"ק דמגילה (דף ח.): דלא ספרים לא תתירו שיכתבו אלא יווניית ופירש הרב פור"ת דהיינו טעמא דיון דלא ניתנו ליכתב אסור לקרות בהן משום דדברים שבכתב אסור לאומרן בעל פה וקשה דאין זה מי אתה דשלי לאומרו בעל פה כיון שאינו אומרו בלשון הקדש אלא באותו לשון בהן כתובין דהא שרי למימר בעל פה מתרגום [ח] כדמתרגם רב יוסף:

עילמית יוונית. אומר ר"י דאמר שאר ספרים לכתוב יווניית ולא התיר אלא בס"ת בלבד אבל רבנן שרו אף בשאר ספרים כדאמר בפ"ק דמגילה (דף ט.):

ובידו ספר איוב תרגום. משמע שבימי התנאים כבר נעשה תרגום כתוביים וכן תניא במגילה (דף כא.): (ו) במגילה ובהלל אפילו עשרה קורין ועשרה מתרגמין מה שאין כן בתורה ואפשרתא בנביאים, ואין קורין בהן בצבור. אימר היו כתוביו תרגום ובכל לשון, רב הונא אמר אין מציל אותן מפני הדליקה, רב חסדא אמר מציל. ובכתבי הקדש שמתורגמין בלשון אחר בין בכתב עברי בין בכתב אחר, ר' יוסי אומר לא ניתנו לקרות בהן, דא"ר יוסי מעשה באבא חלפתא שהלך אצל רבן גמליאל לטבריא ומצאו יושב על שולחנו של יוחנן בן הנזוף ובידו ספר איוב תרגום, א"ל רבי זכור אני את רבן גמליאל אבי אביך שהיה עומד ע"ג מעלה בהר הבית, והביאו לפניו ספר איוב תרגום ואמר לבנאי שקעהו תחת הנדבך, אף הכי קאמר מניחו במקום התורפה וחן כלים מאליהן, ולפום הכי תנא ר' יוסי אין מציל אותן.

עין משפט נר מצוה

א מ' מ"י מ"ב מהלכות ס"ת הלכה ג טוש"ע יו"ד סימן רפב סעיף ה:
ב ב מ"י מ"ב מ"ב מהלכות הלכה כו סמנ לאוין סה טוש"ע מ"ר סימן שלד סעיף יב:

מוסף תוספות

א. דהתם ודאי איכא למגזר. תוס' הש"ס. **ב.** באותו בית שהוא מגיל מבנו. תוס' הש"ס. **ג.** על מבנו. תוס' הש"ס. **ד.** דסמוכה לה, שארם מתירא שמא תתפשט הדליקה לתוכו, והואיל ואין הדליקה לשם עדיין מותר. לא בהילי כולי האי, לא גזרו בהן. רש"ס סימן ג: **ה.** למקום שעירבו שאין כאן חשש שמא יבא לכבות. מתרי. **ו.** שאנו כותבין תורה שבע"פ וכו', כולם הם פירושי המצוות ועיקרי תורה. רש"ס סימן ל'. **ז.** דכיון דלא אפשר. רש"ס סימן ל'.

רבינו חננאל

ואם חל להיות בחול מפצעין באגוזים ומפרכין ברימונים ומותר בקניבת ירק מן המנחה ולמעלה, אבל [משום] מיגרר [מילתא] אסרוהו.

הדרן עלך ואלו קשרין

פרק ששה עשר

כל כתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה בין שקורין בהן בין שאין קורין בהן. פירוש קורין בהן, בצבור, תורה הפרשה בתורה ואפטרתא בנביאים, ואין קורין בהן בצבור. ועיקרי תורה. רש"ס סימן ל'. **ז.** דכיון דלא אפשר. רש"ס סימן ל'.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לא ניתנו. דמתרגם ר"י. עיין בס"ק דף ג ע"ב בתוס' ד"ה דמתרגם:

הגהות הגר"א

[א] שם] מותר. ל"ל אסור: **[ב]** שם (ותוס' רמב"ם אר"י) תמ"מ: **[ג]** שם כמו. נ"ב מותר כו' הוא ניתקם הרמב"ם ומ"ש (ועמ"ש רבינו בס"ח סימן תרי"ח סק"ד):

קטו: כל כתבי פרק ששה עשר שבת

חיי כתובים בסם ובסיקרא כו'. מקשה דפסיקתא ליה שאין קורין בהן דאי קורין בהן פסיקתא דמגילין דלמאמר לעיל דקאי לרשב"ל דבסמוך מקשינן דפסיקתא לא קרים גלותא גופיה קורין בהן דקאמר והתניא מגילין והיינו ההוא ברייתא דמייתי שהספרים נכתבים בכל לשון ומגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו אבל שאר ספרים נכתבין שלא בדיו[א] ולפי מה שאפשר בסמוך דהך ברייתא[ב] איירי לענין הגלה אתי שפיר ולעולם אין קורין בהן:

אבל הכא כיון דלא מקיים לא. אע"ג דבפ"ב דגיטין (דף יט.) קרי להו דבר שמתקיים דתנן בכל כותבין בסם ובדיו ובקנקתם ובקומוס ובקנקנתום וכבל דבר שמתקיים אומר ר"י דהתם קרי ליה מתקיים טפי ממשקין ומי פירות דקתני התם בסיפא דאין כותבין בהן אבל אין מתקיימין כמו דיו אבל קשה לר"ג דתנן בפ"ב דסוטה (דף ח:) גבי מגילת סוטה אין כותבין לא בקומוס ולא בקנקנתום[ד] שנאמר ומחה כתב שיכול למחות אבל לא קומוס וקנקנתום מתקיימין יותר מדיו ואומר ר"י דלעולם אין מתקיימין כמו דיו ואין יכול למחות כמו דיו לפי שבגלעין נגלים וכתובים (מגילה יח:). מוהר אשורית. לשון הקדש (שם).

מוסף תוספות

א. [ז]קורין בהם. תוס' הש"ס. ב. דקתני עד שתהא כתובה על ספר בדיו׳ לאו למימרא דלגבי שאר הספרים לא בעינן דיו, אלא, מה הר"ן. ג. דהאך אמרו בסוגיא זו על הקומוס והקנקנתום שאינו של קימחא. מאירי. ד. מפני שאין יכולים לימחות, אלא בדיו שהוא נמחק. מאירי. ה. משום דלאו ספר ניהו. תוס' הרא"ש. ו. לרב הונא. תוס' מנחות לא: ד"ה עשאה.

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' שם הלכה מז סמג שם טור"ש שם:
ד ב מיי' ומגמ שם טור שו"ע שם סעיף יב:
ה ג מיי' שם טור"ש שם סעיף יב:
ו ד מיי' פ"ג מהלכות מגילה הלכה ט סמג עשין ד טור"ש ס"ח סימן תרפא סעיף ג:
ז ה ו ז ח מיי' פרק כב מהלכות שבת הלכה מז סמג לאין שם טור שו"ע סי"ח סימן שלד סעיף יב:

תורה אור השלם

1 וְיִקָּרֵא לוֹ לְבָן יָבֹר שֶׁהִוִּתָהוּ וַעֲקֵב קָרָא לוֹ גַּלְעֵד. בראשית לא מז
2 וְהִי בְּנֵבוּ הָאָרוֹן וְאָמוֹר מֹשֶׁה קוּמָה יְיָ וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ. במדבר י לה

מוסף רש"י

הברכות. שקתנו חכמים כגון תפשה של ר"ש שם כגון מגלית וזכרונות וסופרות (לעיל מא:). ומענינות הרבה שבתורה. תפלה הרבה שמתכון בהן לא מקללות של ליפולה (שם). אין בין ספרים. מוהר"ם כתובים וכתובים (מגילה יח:). אשורית. לשון הקדש (שם).

מוסף תוספות

א. [ז]קורין בהם. תוס' הש"ס. ב. דקתני עד שתהא כתובה על ספר בדיו׳ לאו למימרא דלגבי שאר הספרים לא בעינן דיו, אלא. מה הר"ן. ג. דהאך אמרו בסוגיא זו על הקומוס והקנקנתום שאינו של קימחא. מאירי. ד. מפני שאין יכולים לימחות, אלא בדיו שהוא נמחק. מאירי. ה. משום דלאו ספר ניהו. תוס' הרא"ש. ו. לרב הונא. תוס' מנחות לא: ד"ה עשאה.

אילימא תנא קמא [ו]דרבי יוסי ודילמא בהא קמיפלגי מר סבר ניתנו לקרות בהן ומר סבר לא ניתנו לקרות בהן אלא רבי יוסי ותנא דגיפטית [ז]ת"ר [א]הברכות [ב]והקמיעין אע"פ שיש בהן אותיות של שם ומעניינות הרבה שבתורה אין מצילין אותן מפני הדליקה אלא נשרפים במקומן [הן ואזכרותיהן] מכאן אמרו כותבי ברכות בשורפי תורה מעשה באחד שהיה כותב בציידן באו והודיעו את רבי ישמעאל והלך רבי ישמעאל לבודקו כשהיה עולה בסולם הרגיש בו נטל טומום של ברכות ושקעו בספל של מים ובלשון הזה אמר לו רבי ישמעאל גדול עונש האחרון מן הראשון בעא מיניה ריש גלותא מרבה בר רב הונא [ג]היו כתובין בסם ובסיקרא בקומוס ובקנקנתום בלשון הקדש מצילין אותן מפני הדליקה או אין מצילין תיבעי למ"ד מצילין תיבעי למ"ד אין מצילין תיבעי למ"ד אין מצילין הני מילי היכא דכתיבי תרגום ובכל לשון אבל הכא דכתיבי בלשון הקדש מצילין או דילמא אפי' למ"ד מצילין ה"מ היכא דכתיבי בדיו דמיקיים אבל הכא כיון דלא מיקיים לא א"ל אין מצילין והא רב המנונא תנא מצילין א"ל [ד]אי תניא תניא מאי תניא אמר רב אשי כדתניא[ה] אין בין ספרים למגילה אלא שהספרים נכתבים בכל לשון [ו]ומגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו בעא מיניה רב הונא בר חלוב מרב נחמן ס"ת שאין בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין אותה מפני הדליקה או אין מצילין א"ל ותיבעי לך פרשת ויהי בנסוע הארון גופה [ח]היכא דחסר פרשת ויהי בנסוע לא קמיבעיא לי דכיון דאית ביה הזכרות אע"ג דלית ביה שמונים וחמש אותיות מצילין כי קא מיבעיא לי ס"ת שאין בו ללקט מאי א"ל [ט]אין מצילין איתיביה [י]תרגום שכתבו מקרא ומקרא שכתבו תרגום וכתב עברית מצילין מפני הדליקה ואצ"ל תרגום שבעזרא ושבדניאל ושבתורה תרגום שבתורה מאי ניהו [יא]יגר שהדותא ואף על גב דלית בה שמונים וחמש אותיות כי תניא ההיא להשלים איבעיא להו הני שמונים וחמש אותיות מכונסות או מפוזרות רב הונא אמר מכונסות רב חסדא אמר אפילו מפוזרות מיתיבי ס"ת שבלה אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין ואם לאו אין מצילין תיובתא דרב הונא [יב]תרגמה רב חסדא אליבא דרב הונא [יג]ויהי בנסוע הארון ויאמר משה פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה לומר שאין

אין מצילין פ"ק. כרב חסדא ור' יוסי כרב הונא: **דילמא.** דמ"ק משום דקסבר ניתנו לקרות בהן ודבי דר' יוסי קאי כרב הונא מיהו כרב חסדא נמי אי דהא דר' יוסי לא ניתנו לקרות בהן: **הברכות.** מצינו בברכות שהיו כותבין בקמיעין פסוקים לנחש כגון כל המחלה וכגון לא תירא מפחד לילה: **נשרפין במקומן.** אם נפלה דליקה בשבת: **בשורפי תורה.** שהרי לא יצילם בשבת: **נצודקו.** אל תמת היה הדבר: **טומום.** קבוצות קונטרסים: **היו כתובין.** תורה נביאים וכתובים: **מיצני מ"ד.** בגכתבים בכל לשון מצילין מיבעי ליה מ"ד אין מצילין דלא מיקיים. אין מתקיים כדיו: **פא רב המנונא תנא.** מצילין: **מאי טניא.** איכא דאמרי תנא. והא דתנינן כל כתבי הקודש, מוקים לה רב הונא בתרי בבי, כל כתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה בין בריאים שאין קורין בהן, בד"א בכתבי הקדש הכתובים בלשון [ז]הקודש דהני אינון כתבי הקדש, והכתובים הכי שנתנו נגוזה. **והא** ברייתא דתניא הברכות והקמיעין אע"פ שיש בהן [אותיות] של שם ומעניינות של תורה הרבה, אין מצילין אותן מפני הדליקה ונגנזין במקומן. הלכה היא. **והלכה** כדתנא רב המנונא שאם היו כתובים בסם ובסיקרא מצילין אותן [ז]אע"פ שאינו דבר שלם קיימא. דלענין בציע דרב הונא בר חלוב מרב נחמן, סוגיא דשמעתא כל ס"ת דאית ביה פיסו[ק]קא דאית ביה שם, אע"ג דאין בו ללקט ס"ת אותיות מצילין אותו, ומאי דלית ביה שם אי איתי ביה ס"ת אותיות מצילין אותו, ואם לאו אין מצילין אותו. והאי דתניא יגר שהדותא מצילין אותו, להשלים דאי איכא ס"ה אותיות אע"ג שמחק יגר שהדותא מצילין אותו. **והילכתא** כרב הונא דהני שם ס"ה אותיות מכונסות ולא מפורדות. ופי' מכונסות, כדהיינגמא רב חסדא אליבא דרב הונא בתיבות, אי יכול ללקט ס"ה אותיות מס"ת מתוך תיבות שלימות מצילין אותו. כגון דמשכחת בראשית והא מנויה לשם, ויצא [והא] מנויה לארבע, ואלה מנויה לארבע, ויקרא מנויה לחמש, כולן תיבות שלימות עשרים ואו פחות או יתר שמנין אותיותיהן ס"ה. אבל אותיות שמתוך תיבות שאינן שלימות אין מצילין [אותן]. כגון ויאמ מכלל ויאמר, אבר מכלל אברם או אברהם וכיוצא בהן. כל שנמצאת תיבה שלימה מונין אותיותיה להעולת ס"ה אותיות, וכל תיבה [ש]מצאתה מטושטשת אין אותיותיה (המונחות) [המונחות] עולות למנין ס"ה. ומשו"ה אמרו לקלקם ואע"פ שהתיבות מפוזרות במקומות רחוקין זה מזה.

מיתיבי ס"ת שבלה אם יש בה כדי ללקט כו'. הטמא משמע המלגלג ללקט קא פריך דמשמע אפי' מפוזרות ומימה ש"ל אמאי קא בעי מעיקרא מכונסות או אפי' מפוזרות פסיקתא דאפי' מפוזרות מדבעא רב הונא ס"ת שאין בו ללקט ממש הא יש בו ללקט מילין אע"פ שהן מפוזרות:

ג) נדה מזה דדניגו לא סיס נוקם אלמא מ"ק דל"ל דילמא בסיס קמיפלגי דקי סיס דילמא מ"ק. ד) [מוספתא פ"י מ"ב פ' טו הלכה ד], ה) [מגיגה יט: מרים ד. יומא לא: יומא קיב. נדרים יט: זבחים מו: לא: לו: מנחות קו. בכורות ז. מולין לב. תמורה לא. נדה כט: וש"ל מנחות לא. ו) [מגילה ח:], ז) [מגילה ח:], ח) [לעיל נב: וש"ל].

רבינו חננאל

ושאר הנאי א[ו]דתנן [דאמרת] מצילין לא מסיים מאן מיתנה סבר ניתנו לקרות בהן, ומאן מנהון סבר לא ניתנו לקרות בהן, אלא האי תנא דגפטית דתני אנ"ש שלא ניתנו לקרות בהן מצילין אותן, וה"ק דר' יוסי בניתנו לקרות בהן פליג. וקי"ל כרב הונא דרב חסדא לגבי תלמיד הוא. והא דתנינן כל כתבי הקודש, מוקים לה רב הונא בתרי בבי, כל כתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה בין בריאים שקורין בהן בין כתובים שאין קורין בהן, בד"א בכתבי הקדש הכתובים בלשון [ז]הקודש דהני אינון כתבי הקדש, והכתובים הכי שנתנו אינון נגוזה. **והא** ברייתא דתניא הברכות והקמיעין אע"פ שיש בהן [אותיות] של שם ומעניינות של תורה הרבה, אין מצילין אותן מפני הדליקה ונגנזין במקומן. הלכה היא. **והלכה** כדתנא רב המנונא שאם היו כתובים בסם ובסיקרא מצילין אותן [ז]אע"פ שאינו דבר שלם קיימא. דלענין בציע דרב הונא בר חלוב מרב נחמן, סוגיא דשמעתא כל ס"ת דאית ביה פיסו[ק]קא דאית ביה שם, אע"ג דאין בו ללקט ס"ת אותיות מצילין אותו, ומאי דלית ביה שם אי איתי ביה ס"ה אותיות מצילין אותו, ואם לאו אין מצילין אותו. והאי דתניא יגר שהדותא מצילין אותו, להשלים דאי איכא ס"ה אותיות אע"ג שמחק יגר שהדותא מצילין אותו. **והילכתא** כרב הונא דהני שם ס"ה אותיות מכונסות ולא מפורדות. ופי' מכונסות, כדהיינגמא רב חסדא אליבא דרב הונא בתיבות, אי יכול ללקט ס"ה אותיות מס"ת מתוך תיבות שלימות מצילין אותו. כגון דמשכחת בראשית והא מנויה לשם, ויצא [והא] מנויה לארבע, ואלה מנויה לארבע, ויקרא מנויה לחמש, כולן תיבות שלימות עשרים ואו פחות או יתר שמנין אותיותיהן ס"ה. אבל אותיות שמתוך תיבות שאינן שלימות אין מצילין [אותן]. כגון ויאמ מכלל ויאמר, אבר מכלל אברם או אברהם וכיוצא בהן. כל שנמצאת תיבה שלימה מונין אותיותיה להעולת ס"ה אותיות, וכל תיבה [ש]מצאתה מטושטשת אין אותיותיה (המונחות) [המונחות] עולות למנין ס"ה. ומשו"ה אמרו לקלקם ואע"פ שהתיבות מפוזרות במקומות רחוקין זה מזה.

לע"נ כ"ק האדמו"ר מגור הרה"ק רבי שמחה בונים בן הרה"ק רבי אברהם מרדכי נלב"ע ז תמוז תשנ"ב

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

מֻתָּר בִּקְנִיבַת יָרָק. וְאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יוֹם כִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּחוֹל) מְפַצְּעִין בֶּאֱגוֹזִים וּמְפַרְכְּסִין בְּרִמּוֹנִים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה מִפְּנֵי עָגְמַת נֶפֶשׁ. דְּבֵי רַב יְהוּדָה מְקַנְּבֵי כְּרָבָא. דְּבֵי רַבָּה גָּרְדֵי קָארֵי כֵּיוָן דַּחֲזָא דַּהֲווֹ קָא מִחְרְפִי. אֲמַר לְהוּ אֲתַאי אִגַּרְתָּא מִמַּעְרְבָא מִשְּׁמֵהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן דַּאֲסִיר. [התבאר בדף הקודם]

הדרן עלך ואלו קשרים

משנה

הצלת כתבי הקודש מפני דליקה בשבת

כָּל כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ [כגון תורה, נביאים וכתובים], **מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה,** שלגבי כתבי הקודש לא אסרו חכמים להציל מדליקה, ואף ששאר דברים [חוץ ממה שצריך לשבת זו, (ראה משנה להלן קיז: קכ.)] אסרו להציל מהדליקה, מחשש שמא מתוך בהלתו להציל נכסיו יכבה את האש.

בֵּין שֶׁקּוֹרִין בָּהֶן, כגון נביאים שמפטירים בהן בשבת בבית הכנסת,

וּבֵין שֶׁאֵין קוֹרִין בָּהֶן, כגון כתובים שאין מפטירים בהם, ואפילו יחידים אין קוראים בהן, כדלהלן. אף על פי כן מצילים אותם

אַף עַל פִּי שֶׁכְּתוּבִים בְּכָל לָשׁוֹן, מצילים אותם, אף לפי הדעה שאסור לכתוב כתבי הקודש בלשונות אחרים (שאינם 'לשון הקודש') [חלק זה במשנה יתבאר בגמרא באופן נוסף].

והם **טְעוּנִים גְּנִיזָה** ביום חול ואסור להניחן במקום הפקר. [חלק זה במשנה יבואר בגמרא].

הטעם שאין קוראים ב'כתובים' בשבת

וּמִפְּנֵי מָה אֵין קוֹרִין בָּהֶם בכתובים, בשבת, **מִפְּנֵי בִּטּוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ,** שהכתובים מושכים את הלב, ובשבת היו דורשין דרשה לבעלי בתים שעסוקין במלאכה כל ימות החול, ובתוך הדרשה היו מורין להן הלכות איסור והיתר, וטוב להן לשמוע את הדרשה מלקרות בכתובים.

גמרא

מחלוקת רב הונא ורב חסדא, אם מותר להציל כתבי הקודש שכתובים בכל לשון

אִתְּמַר, הָיוּ כְּתוּבִים [כתבי הקודש] בלשון **תַּרְגּוּם, אוֹ בְּכָל לָשׁוֹן,**

[דעה א':] **רַב הוּנָא אָמַר: אֵין מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה.**

[דעה ב':] **וְרַב חִסְדָּא אָמַר: מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה.**

ביאור: לפי דעת התנא הסובר שמותר לכתוב כתבי הקודש בכל לשון, כולם מודים שמותר להצילם

אַלְבָּא דְּמַאן דְּאָמַר [לפי דעת תנא קמא (במסכת מגילה) שמותר לכתוב כתבי הקודש בכל לשון, וממילא] **נִתְּנוּ לִקְרוֹת בָּהֶן** - מותר לקרות בכתבי קודש אלו שנכתבו בכל לשון, **דְּכֻלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי** [כולם, בין רב הונא ובין רב חסדא מודים] **דְּמַצִּילִין** [שמותר להצילם מפני הדליקה].

המשך הביאור: מחלוקת האמוראים היא לפי דעת התנא הסובר שאסור לכתוב כתבי הקודש בכל לשון

כִּי פְּלִיגִי [ומחלוקת רב הונא ורב חסדא, היא רק] **אַלְבָּא דְּמַאן דְּאָמַר** [לפי דעת רבן גמליאל שסובר שאסור לכתוב כתבי הקודש בכל לשון, וממילא] **לֹא נִתְּנוּ לִקְרוֹת בָּהֶן** [אסור לקרוא בכתבי קודש אלו שנכתבו בכל לשון], לשיטה זו **רַב הוּנָא אָמַר: אֵין מַצִּילִין** כתבי קודש שכתבו בכל לשון, **דְּהָא לֹא נִתְּנוּ לִקְרוֹת בָּהֶן. רַב חִסְדָּא אָמַר:** אף שאסור לקרוא בהם, **מַצִּילִין** אותם, **מִשּׁוּם בִּזְיוֹן כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ.**

◆ ◆ ◆

שאלה (א) על דעת רב הונא, מהמבואר במשנתינו שמצילים כתבי הקודש שכתובים בכל לשון

תְּנַן, כָּל כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה, בֵּין שֶׁקּוֹרִין בָּהֶן, בֵּין שֶׁאֵין קוֹרִין בָּהֶן, אַף עַל פִּי שֶׁכְּתוּבִין בְּכָל לָשׁוֹן.

מַאי לָאו [מהו פירוש המשנה, וכי אין הפירוש כך:] **שֶׁקּוֹרִין בָּהֶן, נְבִיאִים.**

וְשֶׁאֵין קוֹרִין בָּהֶן, כְּתוּבִים.

אַף עַל פִּי שֶׁכְּתוּבִין בְּכָל לָשׁוֹן, מכך שהמשנה אומרת 'אף על פי' משמע שיש חיסרון במה שהם כתובים בכל לשון, **דְּלֹא נִתְּנוּ לִקְרוֹת בָּהֶן,**

וְקָתָנֵי [ועל כל אלו שנינו במשנתינו] **מַצִּילִין** אותם מפני הדליקה,

וּתְיוּבְתָּא דְּרַב הוּנָא, שאמר שלפי הסובר שאין קורין בכתבי הקודש הכתובים בכל לשון, אין מצילים אותם.

דחיית השאלה: אי אפשר לבאר שמה שהמשנה אומרת שמצילים אותם נאמר על כתבי הקודש הכתובים בכל לשון, שאם כן לא היתה צריכה המשנה לומר שגונזים אותם ביום חול

אָמַר לְךָ רַב הוּנָא: וְתִסְבְּרָא [וכי תסבור שהמשנה אומרת שמצילים גם את כתבי הקודש שכתובים בכל לשון ואף שאין קוראים בהם], והרי **אֵימָא סֵיפָא** [תאמר את סוף המשנה:] **טְעוּנִין גְּנִיזָה, הַשְׁתָּא** [וכעת לביאורך יקשה], **אַצּוֹלֵי מַצִּלִינַן** [אם מצילים אותם בשבת], **גְּנִיזָה מִבְּעֵי** [צריך לומר שצריך לגונזם ביום חול].

אֶלָּא רַב הוּנָא מְתָרֵץ לְטַעְמֵהּ [את המשנה לפי שיטתו], **וְרַב חִסְדָּא מְתָרֵץ לְטַעְמֵהּ** [את המשנה לפי שיטתו], כדלהלן:

ביאור משנתינו לפי דעת רב הונא: המשנה לא אמרה 'אף על פי שכתובים בכל לשון' לגבי הצלתם בשבת, אלא לגבי גניזתם ביום חול

רַב הוּנָא מְתָרֵץ לְטַעְמֵהּ: מצילין כתבי הקודש, **בֵּין שֶׁקּוֹרִין בָּהֶם,** היינו: **נְבִיאִים. וּבֵין שֶׁאֵין קוֹרִין בָּהֶם,** היינו: **כְּתוּבִים.**

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שמצילים אותם, **שֶׁכְּתוּבִין בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.**

אֲבָל אם הם כתובים **בְּכָל לָשׁוֹן, אֵין מַצִּילִין,**

וַאֲפִילּוּ הָכִי [שאין מצילים בשבת כתבי הקודש שכתובים בכל לשון], **גְּנִיזָה בָּעוּ** [צריך לגונזם ביום חול].

לפי זה מה שאמרה המשנה 'אף על פי שכתובין בכל לשון', היינו רק שטעונים גניזה ביום חול, ולא שמצילים אותם בשבת].

ביאור משנתינו לפי דעת רב חסדא: המשנה אמרה 'אף על פי שכתובים בכל לשון' לגבי הצלתם בשבת, ומה שאמרה המשנה שטעונים גניזה, היינו על ספרים שבלו ונעשו רקבון

רַב חִסְדָּא מְתָרֵץ לְטַעְמֵהּ: מצילין כתבי הקודש, **בֵּין שֶׁקּוֹרִין בָּהֶן,** היינו: **נְבִיאִים. וּבֵין שֶׁאֵין קוֹרִין בָּהֶן,** היינו: **כְּתוּבִים.**

אַף עַל פִּי שֶׁכְּתוּבִין בְּכָל לָשׁוֹן, נָמֵי [גם כן], **מַצִּילִין,**

ומה שאמרה המשנה 'וטעונים גניזה', לא אמרו זאת על הכתובים בכל לשון, שאם מצילים אותם בשבת, בודאי שביום חול הם טעונים גניזה, אלא זה נאמר, על ספרים שבלו: **וְהָכִי קָאָמַר: וּמִקַּק שֶׁלָּהֶן** [הרקבובית שעלתה בספרים מאכילת התולעים] **טְעוּנִין גְּנִיזָה.**

◆ ◆ ◆

שאלה (ב) על דעת רב הונא: מברייתא שמפורש בה שמצילים בשבת כתבי הקודש שכתובים בכל לשון

מֵיתִיבִי, הָיוּ כְּתוּבִים תִּרְגּוּם וְכָל לָשׁוֹן, מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה, תִּיוּבְתָּא דְּרַב הוּנָא.

תשובה: ברייתא זו היא לדעת הסובר שמותר לכתוב ולקרוא בכתבי הקודש הכתובים בכל לשון

אָמַר לְךָ רַב הוּנָא, הַאי תַּנָּא סָבַר, שמותר לכתוב כתבי הקודש בכל לשון, וכן הם **נִתְּנוּ לִקְרוֹת בָּהֶן,** ואין להוכיח מכאן לנידון האמוראים שנחלקו לפי דעת הסובר שאסור לכתוב כתבי הקודש בכל לשון.

◆ ◆ ◆

שאלה (ג) על דעת רב הונא: מברייתא שמפורש בה שאף לפי הסובר שאסור לכתוב כתבי הקודש בכל לשון, מצילים אותם בשבת

תָּא שְׁמַע, הָיוּ כְּתוּבִין כתבי הקודש, בכתב **גִּפְטִית, מָדִית, עִבְרִית** [כתב של עבר הנהר] **עֵילָמִית, יְוָנִית, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְּנוּ לִקְרוֹת בָּהֶן, מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה, תִּיוּבְתָּא דְּרַב הוּנָא.**

תשובה: עניין זה הוא מחלוקת תנאים

אָמַר לְךָ רַב הוּנָא: תַּנָּאֵי הִיא [עניין זה אם מצילין כתבי הקודש הכתובים בכל לשון, לפי דעת הסובר שאסור לכתוב כתבי הקודש בכל לשון, הוא מחלוקת תנאים], כמבואר בברייתא דלהלן שדנה על כתבי הקודש הכתובים בכל לשון. (הגמרא מביאה תחילה את כל הברייתא, ואחר כך מבארת מי הם התנאים שנחלקו בזה).

[דעה א' לגבי הצלתם: מצילים אותם] **דְּתַנְיָא, הָיוּ כְּתוּבִין** כתבי הקודש **תַּרְגּוּם, וּבְכָל לָשׁוֹן, מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה.**

[דעה ב' לגבי הצלתם: אין מצילים אותם] **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה.**

[דעה א', לגבי גניזתם:] **אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בְּאַבָּא חֲלַפְתָּא, שֶׁהָלַךְ אֵצֶל רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּרִיבִּי** [בריבי, היינו: אדם גדול] **לִטְבֶרְיָא, וּמְצָאוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל יוֹחָנָן הַנָּזוּף, וּבְיָדוֹ סֵפֶר אִיּוֹב תַּרְגּוּם, וְהוּא קוֹרֵא בּוֹ,**

אָמַר לוֹ אבא חלפתא לרבן גמליאל: **זָכוּר אֲנִי בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל אֲבִי אָבִיךָ** [הוא רבן גמליאל הזקן] **שֶׁהָיָה עוֹמֵד עַל גַּבֵּי מַעֲלָה בְּהַר הַבַּיִת,** [שבהר הבית היו מדריגות מדריגות], **וְהֵבִיאוּ לְפָנָיו סֵפֶר אִיּוֹב תַּרְגּוּם, וְאָמַר לַבַּנַּאי: שַׁקְּעֵהוּ תַּחַת הַנִּדְבָּךְ** [שורת אבני הבנין].

אַף הוּא [רבן גמליאל (בריבי)] **צִוָּה עָלָיו וּגְנָזוּ.**

[דעה ב', לגבי גניזתם: מאבדים אותם בידים] **רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֲרֵבָה שֶׁל טִיט** [עפר ומים] **כָּפוּ עָלָיו** בהר הבית.

[דעה ג', לגבי גניזתם: אין גונזים אותם, ואין מאבדים אותם בידים:] **אָמַר רַבִּי: שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר, חֶדָא, וְכִי טִיט בְּהַר הַבַּיִת מְצוּי,** וכי בטיט היו בונין והלא בטרכסיד (חול וסיד) היו בונים.

וְעוֹד, וְכִי מָתֵר לְאַבְּדָן בַּיָּד,

אֶלָּא מַנִּיחָן בִּמְקוֹם הַתַּרְפָּה [מקום גלוי והפקר], **וְהֵן מַרְקִיבִין מֵאֲלֵיהֶן.**

הצעת ביאור: תנא ורבי יוסי בברייתא זו נחלקו במחלוקת רב הונא ורב חסדא אם מצילים כתבי הקודש הכתובים בכל לשון (לפי השיטה שאסור לכותבם ולקרוא בהם)

מבררת הגמרא: **מַאן תַּנָּאֵי** [מי הם התנאים שאמר רב הונא בתשובתו שהם נחלקו במחלוקתו עם רב חסדא]. [עמוד ב]

אִלֵּימָא אם תאמר, שהחולקים בדבר זה הם שתי הדעות שהובאו בתחילת הברייתא, שלדעת **תַּנָּא קַמָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי** (דעה א' בברייתא זו) מצילים אותם (כרב חסדא), ורבי יוסי (דעה ב' בברייתא זו) חולק ואומר אין מצילים אותם (כרב הונא).

דחיית ההצעה: יתכן שתנא קמא סובר שמותר לכתוב כתבי הקודש בכל לשון, ולכן מצילים אותם

הגמרא דוחה הצעה זו: **וְדִלְמָא בְּהָא קָמִפַּלְגִי** [אולי תנא קמא ורבי יוסי נחלקו במחלוקת אחרת],

מָר [תנא קמא] **סָבַר נִתְּנוּ לִקְרוֹת בָּהֶן** [שמותר לכתוב ולקרוא כתבי הקודש הכתובים בכל לשון], ולכן מצילים אותם.

וּמָר [ורבי יוסי] **סָבַר לֹא נִתְּנוּ לִקְרוֹת בָּהֶן,** [שאסור לכתוב ולקרוא כתבי הקודש הכתובים בכל לשון], ולכן הוא אומר שלא מצילים אותם.

ונמצא שאין דעה הסוברת כרב חסדא, שלא ניתנו לקרוא בהם, ואעפ"כ מצילים אותם.

ביאור חדש: רבי יוסי בברייתא זו סובר, שאין מצילים אותם

אֶלָּא מבארת הגמרא: התנאים שנחלקו במחלוקת זו, הם **רַבִּי יוֹסִי** [שאמר בברייתא זו שאין מצילים אותם], אף שאסור לכותבם ולקרוא בהם (כמבואר בהמשך דברי רבי יוסי בברייתא שם),

וְתַנָּא דְּגִפְטִית [והתנא של הברייתא שהובאה לעיל שמפורש בה שכתבי הקודש שכתובים גפטית וכו' אף שלא נתנו לקרוא בהם, מצילים אותם מפני הדליקה].

◆◆◆

אין מצילים דפים וכדומה שכתובים עליהם ברכות, או קמיעות

תָּנוּ רַבָּנַן, הַבְּרָכוֹת [נייר או קלף שכתובים עליו 'ברכות' כגון שמונה עשרה ושאר ברכות], **וְהַקְּמֵעִין, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם** [ה']. **וּמֵעִנְיָנוֹת הַרְבֵּה שֶׁבַּתּוֹרָה** [פסוקים מפרשיות התורה, שהיו כותבין בקמיעין פסוקים ללחש, כגון כל המחלה וכגון לא תירא מפחד לילה], **אֵין מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה. אֶלָּא** [אם נפלה דליקה בשבת] **נִשְׂרָפִים בִּמְקוֹמָן [הֵן וְאַזְכָּרוֹתֵיהֶן].**

מִכָּאן אָמְרוּ, כּוֹתְבֵי בְרָכוֹת כְּשׁוֹרְפֵי תּוֹרָה, שהרי אם יהיה שריפה בשבת לא יצילום.

מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה כּוֹתֵב בְּצַיְדָן, בָּאוּ וְהוֹדִיעוּ אֶת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְהָלַךְ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְבָדְקוֹ [אם אמת הדבר שכך הוא עושה], **כְּשֶׁהָיָה עוֹלֶה** [רבי ישמעאל] **בַּסֶּלָם** [במקומו של 'הכותב'] **הִרְגִּישׁ בּוֹ,** ומפחדו של הכותב שלא רצה שרבי ישמעאל יראה את מעשיו, **נָטַל טוּמוֹס** [קבוצות קונטרסים] **שֶׁל בְּרָכוֹת, וְשִׁיקְּעָן בְּסֵפֶל שֶׁל מַיִם,**

וּבַלָּשׁוֹן הַזֶּה אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: גָּדוֹל עֹנֶשׁ הָאַחֲרוֹן [ששקעת נייר שכתוב עליו 'ברכות', וכך הם נמחקו] **מִן הָרִאשׁוֹן** [מעצם הכתיבה של הברכות], שהיא לא נאסרה רק מחשש שמא לא יצילום משריפה, ואתה איבדתם בידים.

◆◆◆

ספק: האם מצילים ספרים הכתובים בדיו שאינו מתקיים

בְּעָא מִנֵּהּ רֵישׁ גָּלוּתָא מֵרַבָּה בַּר רַב הוּנָא, הָיוּ כְּתוּבִין [תורה נביאים וכתובים] **בְּסַם, וּבְסִקְרָא, בְּקוֹמוֹס, וּבְקַנְקַנְתּוֹם, בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה אוֹ אֵין מַצִּילִין.**

[ביאור הספק:] **תִּבְעֵי לְמַאן דְּאָמַר** [ספק זה הוא בין לפי הדעה שספרים הכתובים בכל לשון] **מַצִּילִין** אותם, **תִּבְעֵי לְמַאן דְּאָמַר** [והספק הוא גם לפי השיטה שספרים הכתובים בכל לשון] **אֵין מַצִּילִין,**

והגמרא מבארת דבריה: **תִּבְעֵי לְמַאן דְּאָמַר אֵין מַצִּילִין, הָנֵי מִלֵּי** [אלו הדברים שסוברת שיטה זו שלא מצילים, היינו רק] **הֵיכָא דִּכְתִיבִי** [במקום שהם כתובים] **תַּרְגּוּם וּבְכָל לָשׁוֹן,**

לכן אין מצילים אותם מפני שאינם כתובים בלשון הקודש, **אֲבָל הָכָא דִּכְתִיבִי** [כאן שהם כתובים] **בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, מַצִּילִין,** אף שהם כתובים בסוגי דיו שאינם מתקיימים כמו דיו רגיל.

אוֹ דִילְמָא [או שמא אפשר לומר] **אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר** שספרים הכתובים בכל לשון **מַצִּילִין** אותם, **הָנֵי מִלֵּי** [אלו הדברים שסוברת כן שיטה זו], היינו רק: **הֵיכָא דִּכְתִיבִי בִּדְיוֹ דְּמִקַּיַּים** [במקום שהם כתובים בדיו שמתקיים], **אֲבָל הָכָא כֵּיוָן דְּלָא מִקַּיַּים** [אבל כאן שהם כתובים בסוגי דיו שאינם מתקיימים כמו דיו רגיל] **לָא** מצילים אותם.

הצעת פשיטת הספק: אין מצילים

אֲמַר לֵהּ: אֵין מַצִּילִין.

דחיית ההצעה:

וְהָא רַב הַמְנוּנָא תָּנָא מַצִּילִין,

פשיטת הספק: מצילים כתבי הקודש שכתובים בסוגי דיו שונים אף שאינם מתקיימים כמו דיו רגיל

אֲמַר לֵהּ: אִי תַּנְיָא תַּנְיָא.

מַאי תַּנְיָא, אָמַר רַב אָשֵׁי: כִּדְתַנְיָא אֵין בֵּין סְפָרִים לִמְגִלָּה, אֶלָּא שֶׁהַסְּפָרִים נִכְתָּבִים בְּכָל לָשׁוֹן, וּמְגִלָּה עַד שֶׁתְּהֵא כְּתוּבָה אַשּׁוּרִית עַל הַסֵּפֶר וּבִדְיוֹ, ומבואר שרק מגילה נכתבת דוקא בדיו, אבל שאר ספרים נכתבים בסם ובסיקרא, ומכך שאפשר לכתוב אותם בסוגי דיו אלו, מבואר שזה צורת כתיבתם, וכך היא קדושתם, ומצילים אותם מפני הדליקה.

✦ ✦ ✦

ספק: האם מצילים בשבת ספר תורה שנמחק, ונשארו בו תיבות מפוזרות, ואין בו בסך הכל פ"ה אותיות

בְּעָא מִנֵּהּ רַב הוּנָא בַּר חֲלוּב (שם אדם) **מֵרַב נַחְמָן: סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ לְלַקֵּט שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, כְּגוֹן פָּרָשַׁת 'וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרוֹן',** [שפרשה זו נחשבת 'לספר' שלם, כמבואר להלן, וממילא אם יש בספר שמונים וחמש אותיות, ודאי שהוא עומד בקדושתו, שיש בו מספר אותיות של ספר שלם, והספק הוא אם יש בו פחות משמונים וחמש אותיות], האם **מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה, אוֹ אֵין מַצִּילִין.**

מבררת הגמרא: **אֲמַר לֵהּ: וְתִבְעֵי לָךְ פָּרָשַׁת וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרוֹן גּוּפַהּ,** שנכתבה לבדה, וחסרה בה אות, מהו להצילה.

ביאור: הספק הוא רק כשאין בתוך הפ"ה אותיות שמות ה'

מבארת הגמרא: **הֵיכָא דְּחָסַר** [אותיות] **בְּפָרָשַׁת וַיְהִי בִּנְסֹעַ לָא קָמִבַּעְיָא לִי** [אין לי ספק בזה], **דְּכֵיוָן דְּאִית בֵּהּ הַזְכָּרוֹת** [שכיון שיש בה שמות ה'] **אַף עַל גַּב דְּלֵית בֵּהּ שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, מַצִּילִין,**

כִּי קָא מִבַּעְיָא לִי, סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ לְלַקֵּט, ובאותו ליקוט עצמו ליכא אזכרות, **מַאי,**

פשיטת הספק: אין מצילים

אֲמַר לֵהּ: אֵין מַצִּילִין.

[שאלה: הרי מבואר בברייתא שמצילים אפילו רק תרגום - שהוא שתי תיבות, ואין בו פ"ה אותיות]

אֵיתִיבֵה, תַּרְגּוּם שֶׁכְּתָבוֹ מִקְּרָא, וּמִקְּרָא שֶׁכְּתָבוֹ תַּרְגּוּם, וּכְתָב עִבְרִית [אותיות גדולות, ואינם דומות לכתב אשורית], **מַצִּילִין מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר תַּרְגּוּם שֶׁבְּעֶזְרָא וְשֶׁבְּדָנִיאֵל וְשֶׁבַּתּוֹרָה** [שכתבו תרגום כהלכתו, מצילים אותם].

תַּרְגּוּם שֶׁבַּתּוֹרָה מַאי נִיהוּ?

[הפסוק שכתוב בתורה (בראשית לא):] **יְגַר שָׂהֲדוּתָא,** אם כתבו מקרא, מצילין את כל אלו, **וְאַף עַל גַּב דְּלֵית בַּהּ שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת.**

תשובה: כונת הברייתא שתרגום זה מצרף להשלים לפ"ה אותיות

עונה הגמרא: **כִּי תַּנְיָא הַהִיא, לְהַשְׁלִים** - אם היה בו כדי ללקט, ותרגום זה משלימו לפ"ה אותיות, הרי זה מצטרף ומצילין בשבילו.

◆◆◆

מחלוקת בדין הצלת ס"ת שיש בו פ"ה אותיות מפוזרות

אִבַּעְיָא לְהוּ, הָנֵי שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת שמבואר שאם יש בספר תורה פ"ה אותיות מצילים אותו, האם מדובר שאותיות אלו, **מְכֻנָּסוֹת** יחד, **אוֹ מְפֻזָּרוֹת.**

[דעה א:] **רַב הוּנָא אָמַר: מְכֻנָּסוֹת.**

[דעה ב:] **רַב חִסְדָּא אָמַר: אֲפִילּוּ מְפֻזָּרוֹת.**

[שאלה על דעה א':] **מֵתִיבִי, סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁבָּלָה אִם יֵשׁ בּוֹ לְלַקֵּט שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת כְּגוֹן פָּרָשַׁת וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרוֹן, מַצִּילִין. וְאִם לָאו, אֵין מַצִּילִין.**

תְּיוּבְתָּא דְּרַב הוּנָא, שמלשון הברייתא 'ללקט' משמע שהאותיות מפוזרות, ואעפ"כ מצילים.

[עונה הגמרא:] **תַּרְגְּמַהּ רַב חִסְדָּא אַלְבָּא דְּרַב הוּנָא בְּתֵבוֹת** - אין כונת הברייתא שצריך ללקט אות אות, אלא שיש בספר תיבות שלימות, וצריך ללקט תיבה כאן ותיבה כאן עד שמונים וחמש אותיות, והמחלוקת היא כשאין תיבות שלימות, אלא רק אותיות, האם הם מצרפים לפ"ה אותיות או לא.

◆◆◆

תָּנוּ רַבָּנַן, וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, פָּרָשָׁה זוֹ עָשָׂה לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִימָנִיּוֹת מִלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, לוֹמַר [יתבאר בעמוד הבא].

פורענות ראשונה ויסעו וא"ר חנינא שברו מאחרי השם. *פי' בקונטרס שמא תמחילו לשמא כשר ואומר ר"י דאין נ"ל כן אלא פורענות לשאוב כדאמר במרלה (יומא לט:) ומסיר שנסעו מהר סיני דלא שלטא ימים כמיתון היוצא מבית הספר שבוהם ולו יהולן לו כך היו בוהים בעיר סיני דרך שלטא ימים כמיתון היוצא מבית הספר שבוהם ולו יהולן לו כך היו לפי שלמדו הרבה תורה בסיני[8] אמר הקב"ה (ז) נמנוך פורענות לפורענות לאו פלא נפסוק פרשה ויהי בנסוע הארון[9]: **ספרי מינין בו' א"ר ברפון בו'.** אומר ר"י דמיירי בנמצאו ביל מינין דאי כתבן מין הא אמר בפרק הטולה (נישין דף מה:) נמצא ביל מין יגנז כתבו מין ישרף ולוחק לומר דאתי כר"מ ולא כרבנן ורבי יוסי:

כך אין מצילין אותן לא מן המים בו'. אלא מימא דוקא מן הליקה אין מצילין מטוס דאי שרים ליה לכבוי אלא אפילו היכא דליכא למיגנז מידי אסור לטלטלן ולהוציאן והך מיפא דרבנן דלרבי טרפון לא אינמרי:

פילוסופא. מין בלפי' בקונטרס אמר שבא מארן יון אלא דאמר דבלשון יון פילוסופ הוא דוד ואמר ולאית דגרסי פילא סבא והוא לשון לגון שחוק בלאמר בלאיכה רבתי דפלי ביהולתיה פירוש שמחק ונמלוגן: ושמואל

הוא דקדוש אזל כתב אולא לה קדושתיה כי קמיבעיא לי של מעלה ושל מטה שבין פרשה לפרשה שבין דף לדף שבתחלת הספר שבסוף הספר ותיפוס ליה משום ההוא [5]דגייז ושדי ה"ש [6]הגליונין של מעלה ושל מטה שבין פרשה לפרשה שבין דף לדף שבתחלת הספר שבסוף הספר מטמאין את הידים דילמא אגב ס"ת שאני ה"ש [7]הגליונין וספרי מינין אין מצילין אותן מפני הדליקה אלא נשרפין במקומן הן ואזכרותיהן מאי לאו גליונין דספר תורה לא גליונין דספרי מינין [8]השתא ספרי מינין גופייהו אין מצילין גליונין מבעיא הכי קאמר וספרי מינין הרי הן כגליונים גופא [9]הגליונים וספרי מינין אין מצילין אותם מפני הדליקה רבי יוסי אומר בחול קודר את האזכרות שבהן וגונזן והשאר שורפן א"ר טרפון [10]אקפח את בני ישאם יבאו לידי שאני אשרוף אותם ואת האזכרות שבהן [11]שאפי' אדם רודף אחריו להורגו ונחש רץ להכישו נכנס לבית ע"ז ואין נכנס לבתיהן של אלו שהללו מכירין וכופרין והללו אין מכירין וכופרין ועליהן הכתוב אומר [12][ו]אחר הדלת והמזוזה שמת זכרונך א"ר ישמעאל ק"ו [13]ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים הללו שמטילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים על אחת כמה וכמה ועליהם אמר דוד [14]הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממיך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי וכשם שאין מצילין אותן מפני הדליקה כך אין מצילין אותן לא מן המפולת ולא מן המים ולא מדבר המאבדן בעי מיניה [15] יוסף בר חנין מר' אבהו הני ספרי דבי אבידן מצילין אותן מפני הדליקה או אין מצילין [16]אין ולאו ורפיא בידיה רב [17]לא אזיל לבי אבידן וכ"ש לבי נצרפי שמואל לבי נצרפי לא אזיל לבי אבידן אזיל אמרו ליה לרבא מ"ט לא אתית לבי אבידן אמר להו דיקלא פלניא איכא באורחא וקשי לי ניעקריה דוכתיה קשי לי מר בר יוסף אמר אנא מיניהו אנא ולא מסתפינא מיניהו זימנא חדא אזיל בעון לסכוניה[17] אימא שלום בדיתהו דרבי אליעזר אחתיה דרבן גמליאל הואי הוה ההוא [18]פילוסופא בשבבותיה דהוה

שאין זה מקומה ר' אומר לא מן השם הוא זה אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו כמאן אזלא הא דא"ר שמואל בר [6]נחמן א"ר יונתן [1]חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה כמאן כר' מאן תנא דפליג עליה דר' רשב"ג הוא דתניא רשב"ג אומר עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה פורענות שנייה מאי היא [2]ויהי העם כמתאוננים פורענות ראשונה [3]ויסעו מהר ה' וא"ר [4]חמא בר' חנינא שברו מאחרי ה' והיכן מקומה אמר רב אשי בדגלים [5]איבעיא להו הגליונין של ס"ת מצילין אותן מפני הדליקה או [6]אין מצילין אותן מפני הדליקה ת"ש ס"ת שבלה אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין ואם לאו אין מצילין ואמאי תיפוק ליה משום גיליון דידיה בלה שאני ת"ש ס"ת שנמחק אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין ואם לאו אין מצילין ואמאי תיפוק ליה משום גיליון דידיה מקום הכתב לא קמיבעיא לי דכי קדוש אגב כתב הוא דקדוש אזל כתב אולא לה קדושתיה כי קמיבעיא לי של מעלה ושל מטה שבין פרשה לפרשה שבין דף לדף שבתחלת הספר שבסוף הספר ותיפוס ליה משום ההוא [7]דגייז ושדי ה"ש [8]הגליונין של מעלה ושל מטה שבין פרשה לפרשה שבין דף לדף שבתחלת הספר שבסוף הספר מטמאין את הידים דילמא אגב ס"ת שאני ה"ש [9]הגליונין וספרי מינין אין מצילין אותן מפני הדליקה אלא נשרפין במקומן הן ואזכרותיהן מאי לאו גליונין דספר תורה לא גליונין דספרי מינין [10]השתא ספרי מינין גופייהו אין מצילין גליונין מבעיא הכי קאמר וספרי מינין הרי הן כגליונים גופא [11]הגליונים וספרי מינין אין מצילין אותם מפני הדליקה רבי יוסי אומר בחול קודר את האזכרות שבהן וגונזן והשאר שורפן א"ר טרפון [12]אקפח את בני ישאם יבאו לידי שאני אשרוף אותם ואת האזכרות שבהן [13]שאפי' אדם רודף אחריו להורגו ונחש רץ להכישו נכנס לבית ע"ז ואין נכנס לבתיהן של אלו שהללו מכירין וכופרין והללו אין מכירין וכופרין ועליהן הכתוב אומר [14][ו]אחר הדלת והמזוזה שמת זכרונך א"ר ישמעאל ק"ו [15]ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים הללו שמטילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים על אחת כמה וכמה ועליהם אמר דוד [16]הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממיך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי וכשם שאין מצילין אותן מפני הדליקה כך אין מצילין אותן לא מן המפולת ולא מן המים ולא מדבר המאבדן בעי מיניה [17] יוסף בר חנין מר' אבהו הני ספרי דבי אבידן מצילין אותן מפני הדליקה או אין מצילין [18]אין ולאו ורפיא בידיה רב [19]לא אזיל לבי אבידן וכ"ש לבי נצרפי שמואל לבי נצרפי לא אזיל לבי אבידן אזיל אמרו ליה לרבא מ"ט לא אתית לבי אבידן אמר להו דיקלא פלניא איכא באורחא וקשי לי ניעקריה דוכתיה קשי לי מר בר יוסף אמר אנא מיניהו אנא ולא מסתפינא מיניהו זימנא חדא אזיל בעון לסכוניה[18] אימא שלום בדיתהו דרבי אליעזר אחתיה דרבן גמליאל הואי הוה ההוא [19]פילוסופא בשבבותיה דהוה

ספרי הגליונין אינ"ש שאין בו ללקט ס"ה אותיות. ת"ש ס"ת שנמחק אם יש בו כדי ללקט ס"ה אותיות נשרפין אותו ואם לאו אין מצילין אותו. ושנינן נמוקן לא לא מיבעיא לא, דכי קדוש כי איכא כתב, כי ליכא כתב לא קדוש. כי קא מיבעיא לי גליונות של מעלה ושל מטה ושבין דף לדף ושבין פרשה לפרשה שבתחלת הספר ושבסופו מאי (טעמא). דיש גליונים של מעלה ושל מטה שבין דף לדף שבין פרשה לפרשה שבתחלת הספר ושבסופו מטמאין את הידים. ושנינן דילמא כי חשיבי אגב כ"ת, אבל גליונים שבין דף לדף שבין פרשה לפרשה שבתחלת הספר ושבסופו לא קדוש בשבת. ותוב מהא דתניא הגליונין וספרי המינין אין מצילין אותן מפני הדליקה. מיגו דדחינן ומוקמינן לה גליונין של ספרי מינין. ואקשינן מכלל דספרי מינין גופיהן מצילין. ושנינן דלא. כלומר כשם שהגליונין של ס"ה מצילין אותן. **הני ספרי מינין, ספרי תורה שכתבן** מין אינון, דקיל"ל בר"ש דאמר נקשינן ס"ה שכתבו מין ישרף. כתבו גוי מינן, נמצא ביד מינן, ביד דגוי אמרי לה יגנו ואמרי לה קורין בו. אבל הספרים שחיבורו אותן המינין דברי הכל ישרפו. דהא כתבי קדש שכתובין תרגום אפיקורוס בהן אם מצילין אותן מפני הדליקה או לא. ספרי מינין מיבעיא. ואלו ס"ה אותיות כגוד פרשת ויהי בנסוע הארון, ומקוצו בדגלים ולמה נכתב כאן, לתפסיק בין פורענות ראשונה שהיא ויסעו מהר ה' וגו' לפורענות שנייה ויהי העם כמתאוננים דבר. **ספרי דבי אבידן.** חצר ידידוה למלכים ויש בה ספרי תורה (קדש) ובניאים וכתובים כתובים בלשון"ק. ומפני שאינו ידוע מי כתבן אי ישראל אי זולתן, אמרו על ר' אבהו שהיה הדבר דבריה בידיה להורות עליהן להצילן או לא. (בין) אבידן הוי מתקבצין שם חכמים ובנוהגם כל אומה ולשונה ונתונן בדבריו חכמה. וכן בי נצרפי. מיהו בבי נצרפי איזו היא אשירה סתם, אמר שמואל בגון דאמרי הני נצרפי ושתו לה ביום אידם. אמר אמיטר אמרו לי סבי (דשם בריתא) (הלכתא כשמואל). הני מילי הנגריים שהיו באותו זמן הן, שער אותה שעה לא מוכסין להן הכסיסין שהן עכשיו בידיהן אלא כתוצין הוי. יש מהן שומרין התורה ויש מהן שאינן שומרין, וכגון קוראין אותה, ויש מי שהיה קוראה בלשה"ק.

מסורת הש"ס

(א) [ל"ל נמחקין, ב) [תוספת כנו.], ג) יומא ס"ג מ"ל ע"ב, ד) [תוספת' פ"ד.], ה) [סוכה נט: מדרש סו: מכות פ"ג. מולין קמח.], ו) [ל"ל קוב. וכ"ז], ז) כל מאלר קרי ליה אין וגלין כדי יחמו קרי ליה עון וגלין. תפרוסות ס"פ, ח) [פרוש מחק בכוכבי עדרן], ט) כמ"ש לפחידי לעיל מיניה. י) [נמנכר ר], ל) כמ"ש מומנדים, מ) כמ"ש. שבלמים, נ) ר' מאיר קרי. לספרי המינין אין גלין לפי מחק קוקין אותם מוגליל. תפרוסות ס"פ, ס) [פרוש מחק בכוכבי עדרן], ע) כמ"ש דף נב. מיכם כ"ש פלוסופין ומסני מלוסופין, פ) [עי' מרש"ו פ"ס בלשות מפסה ק].

תורה אור השלם

1 חַכְמוֹת בִּנְתָה בֵיתָהּ חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה: משלי ט א

2 וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאֹנְנִים רַע בְּאָזְנֵי יְיָ וְשָׁמַע יְיָ וַיִּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְיָ וַתֹּאכַל בְּקְצֵה הַמַּחֲנֶה:

במדבר יא א

3 וַיִּסְעוּ מֵהַר יְיָ דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן בְּרִית יְיָ נֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוּר לָהֶם מְנוּחָה:

במדבר י לג

4 וְאַחַר הַדֶּלֶת וְהַמְּזוּזָה שַׂמְתָ זִכְרוֹנֵךְ כִּי מֵאִתִּי גָּלִית וַתַּעֲלִי הַרְחֵבְתְּ מִשְׁכָּבֵךְ וַתִּכְרֹת לָךְ מִהֶם אָהַבְתְּ מִשְׁכָּבָם רָאִיתָ יָד:

ישעיהו נז ח

5 חֲלוֹא אֹיְבַי אֶשְׂנָא יְיָ וּבְתַקּוֹמְמֶיךָ אֶתְקוֹטָט:

תהלים קלט כא

הגהות הב"ח

(א) כמ"ל דספרי מינין (דסמא ספרי וסי' מנעמ"ל מא"מ) וכ"ב נ"ר ל"ל דספרי מינין ומיהו בעיי מצילין: (ב) שם בני מיניס רב יוסף. (ג) רש"י ד"ה לא מן המים וכי כדמפיק לעיל מיניס דיהי דשנה תשנת בחדש חשעי בעבמים כתיב: (ד) תוס' ד"ה פורענות וכי' אמר הקב"ה לא נמנוך פורענות לפורענות:

גליון הש"ס

גמ' אבעיא להו הגליונין. עי' מגילה דף לג ע"ב תוס' ד"ה גלמסת: שם דגייז ושדי. עי' תוספות זכרון יוסף מימן זיל יט: שם אקפח את בני. לעיל דף יז ע"ב תוס' דף יז ע"ב: שם לא אזיל לבי אבידן. עי' ע"ז דף ח ע"ב תוס' ד"ה המקם: רש"י בריח פילוסופא מין. עי' מק' ד"ה רבה ס"ה: תוס' ד"ה פורענות עי' בקונטרס. עי' מו"ש פ"ס מ"ל לפמס:

מוסף רש"י

אקפח. לקנסה, כמו מיסוך וקלון (לעיל יז.). לעשות שלום בין איש לאשתו. לכתוב לה סמוכה ולם טוטיכה שיהיה היא ואם שלום ביניהם (סוכה נג.). שמי שנכתב בקדושה. שכתב בתעלה יקן אלהים (סוכה פפם). ומחה בקדושה. לכמלכ"ל ד' אמתן וגו', כלכמלכ (כמלכד ב) המצ לה אלהים אמת (סוכה פפם). ומחה על המים. לכמלכ כמוכה ומחה בכמוכה ולפ"ה כמוכ ולמכוכה אל מ' מכמים, ומכוכה אלמכים כמוכ ולפ"ה כמוכ ולפ"ה כמוכ ולמחה:

מוסף רש"י

אקפח. לקנסה, כמו מיסוך וקלון (לעיל יז.). לעשות שלום בין איש לאשתו. לכתוב לה סמוכה ולם טוטיכה שיהיה היא ואם שלום ביניהם (סוכה נג.). שמי שנכתב בקדושה. שכתב בתעלה יקן אלהים (סוכה פפם). ומחה בקדושה. לכמלכ"ל ד' אמתן וגו', כלכמלכ (כמלכד ב) המצ לה אלהים אמת (סוכה פפם). ומחה על המים. לכמלכ כמוכה ומחה בכמוכה ולפ"ה כמוכ ולמכוכה אל מ' מכמים, ומכוכה אלמכים כמוכ ולפ"ה כמוכ ולפ"ה כמוכ ולמחה:

מוסף תוספות

א. אמרו שלא ירבה עליהו מצוות. מלרי. וזהו שיסעו מהר ה'. שהיה משתבחה להסיע עצמן משם מפני שהוא הר ה'. המצ"ן פ"ס במתנכר ר, ל"ב.

רב נסים גאון

פרק ששה עשר כל כתבי הקודש

במאן אזל הא דא"ר שמואל בר נחמני חצבה עמודיה שבעה אלו ז' עמודיה שבעה אלו ז' (חומשי) [ספרי] תורה במאן כר. דר' סבר ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו. א"כ על דעת ר' שמחילת ספר וידבר עד ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו ופרשה ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו, ומן שם עד סוף ספר וידבר ספר בפני עצמו. נחלק ספר וידבר לג' ספרים, הרי ג' ספרי וידבר עם ד' ספרים הנשאים יהיו הכל ז'. ובבראשי' דר' אושעיא בפרשת אלה תולדות יצחק (פרושה סד) תניא כוותיה ויקרא אותה שבעה כנגד ספר וידבר שהוא כשלים משם מפני שהוא הה' המצ"ן פ"ס במתנכר ר, ל"ב.

רבינו חננאל

גליונים של ס"ת. איבעיא אם מצילין אותן, ולא אישיבאה. ס"ת שנמחק מקום המחק אין בו קדושה, דאמרינן כי קדוש היכא דאיכא כתב, ליכא כתב לא קדוש. ומשום דאית בעותא בנוסחאות בהא שמעתא כתבנא כלה. ת"ש ס"ת שבלה אם יש בו ללקט ס"ה אותיות נשרפין אותו ואם לאו אין מצילין. ותיפוק ליה משום גליון, בלה שאני, כלומר אם מצילין מפני הגליונין בלה הוה צריך לתקוניי בתר ס"ת אחיתיה, ובלה שאני, מכלל כי אם לא בלה מצילין אותו

לעזי רש"י

אונגל"א (כהסרגות יוד"ס) [אינגנלייש], יהודי של נוצרים

מוסף תוספות

א. אמרו שלא ירבה עליהו מצוות. מלרי. וזהו שיסעו מהר ה'. שהיה משתבחה להסיע עצמן משם מפני שהוא הה'. המצ"ן פ"ס במתנכר ר, ל"ב.

רב נסים גאון

פרק ששה עשר כל כתבי הקודש

במאן אזל הא דא"ר שמואל בר נחמני חצבה עמודיה שבעה אלו ז' (חומשי) [ספרי] תורה במאן כר. דר' סבר ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו. א"כ על דעת ר' שמחילת ספר וידבר עד ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו ופרשה ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו, ומן שם עד סוף ספר וידבר ספר בפני עצמו. נחלק ספר וידבר לג' ספרים, הרי ג' ספרי וידבר עם ד' ספרים הנשאים יהיו הכל ז'. ובבראשי' דר' אושעיא בפרשת אלה תולדות יצחק (פרושה סד) תניא כוותיה ויקרא אותה שבעה כנגד ספר וידבר שהוא כשלים משם מפני שהוא הה' ד' ספרי תורה. והלא ה' הם. אלא בר קפרא עבד מן הם. אלא בר קפרא עבד מן ספר וידבר עד ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו, ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו, מן חמן ועד סיפוה דספרא ספר בפני עצמו. בי נצרפי, מן בחי ע"ז. ומשכחת במסכת עירובין בפרק חלון (דף פ) ובמסכת ע"ז בפרק כל הצלמין (דף מח) אי זו היא אשירה סתם, אמר רב כל שכומרין משמרין אותה ואין מוקעין מפירותיה, ושמואל אמר כגון דאמרי הני תמרי ניגנו לשיכרא דבי ניצרופי ושתו ליה ביום אידם.

רבינו חננאל

גליונים של ס"ת. איבעיא אם מצילין אותן, ולא אישיבאה. ס"ת שנמחק מקום המחק אין בו קדושה, דאמרינן כי קדוש היכא דאיכא כתב, ליכא כתב לא קדוש. ומשום דאית בעותא בנוסחאות בהא שמעתא כתבנא כלה. ת"ש ס"ת שבלה אם יש בו ללקט ס"ה אותיות נשרפין אותו ואם לאו אין מצילין. ותיפוק ליה משום גליון, בלה שאני, כלומר אם מצילין מפני הגליונין בלה הוה צריך לתקוניי בתר ס"ת אחיתיה, ובלה שאני, מכלל כי אם לא בלה מצילין אותו

ח א מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה ט' טור ש"ע סימן שלד סעיף כ: ט ב מיי' פ"ט מהלכות שלמי גר ד מיי' פ"ז מהלכות יסודי התורה הלכה ה: יא ד מהלכות מלכים הלכה ח יב טור ש"ע סימן שלד סעיף כ: יג טור ש"ע סימן שלד סעיף כ: יד ש"ע יו"ד סימן רפא סעיף ה:

יא ה טוש"ע יו"ד סימן קנו סעיף ב:

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

כל כתבי פרק ששה עשר שבת

קטז:

ושמואל דאמר רב' נחמיה. ולא פליג אלרב דספיר מודה למתני' דמפרש טעמא מפני ביטול בית המדרש קורין אלא בזמן בית המקדש אלא גם לומר דר' נחמיה סבר כמ' סמוך אלא בזמן בית המקדש אלא גם לומר דר' נחמיה פליג עלה דתמני': **וכ"ש** בשטרי הדיוטות. פירש בקונטרס איגרות ותימה דינגו העולה לקרות בכתב ומיגרות השלוחים ממקום למקום ולטלטלן ולאי שרי להא לחוויני לגור ע"פ לומות ונראה לר"י דלא קרי שטרי הדיוטות אלא שטרי חובות וכיולא בהן אבל איגרות שרי דפעמים שיש בהן פלוגא נפש אחרת ר"ת דלא הוי שטרי הדיוטות כיון שאין צריך למה שכתוב בה לפי שיודע מה שבאיגרות ואם אינו יודע אמא יש בו צורך גדול או פקוח נפש ושרי וכ"מ בירושלמי דקאמר מפני מה אין קורין בכתבי הקדש מפני שטרי הדיוטות שאם אתה אומר מפני שהוא מוחר אף הוא אומר מה בכך אם אתעסק בשטרותי משמע דווקא בעין חובות ושטרות אבל יקרא בשטרי הדיוטות דבשטרי מקח וממכר קאמר וכן הגיה בפי' כתב ידו ומיהו אותן מלאמות הכתובין בלע"ז נראה לרבינו יהודה לאסור לעניין בהן דלא גרע מהא דתניא בפ' שואל (לקמן קמט). כתב שאתה הוגה והדיוקנאות אסור לקרות בהן בשבת ואפי' בחול לא יהא ר"י מי המיר דהו"ל כמוסב לגיס:

פליגי בטלטול בו'. פי' אחר שנפשט כל העור פליגי דרבנן סרו לטלטולא שנעדיין צריך לבשר אבל שאין מלכלך ור' ישמעאל אסר אבל בשאינו מופשט אבל עד החזה שרי לר"ש לטלטל[ב] דלמוכח בסמוך ופע"ג דר' ישמעאל לא שרי להפשיט אבל עד החזה מ"מ פליגי במופשט כולו כגון שעבר והפשיט אי נמי בחמדיס ומוסיפים דמותר להפשיט: הכא אין קורין וכ"ש בשטרי הדיוטות: **מתני'** [ג]מצילין תיק הספר עם הספר ותיק התפילין עם התפילין ואע"פ שיש בתוכן מעות [ד]ולהיכן מצילין אותן למבוי שאינו מפולש בן בתירא אומר אף למפולש: **גמ'** [ה]ת"ר ארבעה עשר שחל להיות בשבת מפשיטין את הפסח עד החזה דברי רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וחכ"א [ו]מפשיטין את כולו בשלמא לרבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה דהא איתעביד ליה צורך גבוה אלא לרבנן מ"ט אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן דאמר קרא [ז]כל פעל ה' למענהו והכא מאי למענהו איכא רב יוסף אמר שלא יסריח רבא אמר [ח]שלא יהו קדשי שמים מוטלין בגבלה מאי ביניייהו איכא ביניייהו דמנח אפתורא דדהבא אי נמי יומא דאסתנא ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה האי [ט]פעל ה' למענהו מאי עביד ליה שלא יוציא את האימורין קודם הפשטת העור מ"ט אמר רב הונא בריה דרב נתן משום נימין אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מאי אהדרו ליה חבריא לרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה הכי קאמרי ליה אם מצילין תיק הספר עם הספר לא נפשיט את הפסח מעורו מי דמי התם לטלטול הכא מלאכה אמר רב אשי בתרתי פליגי פליגי בטלטול ופליגי במלאכה והכי קאמרי ליה אם מצילין תיק הספר עם הספר לא נטלטל עור אגב בשר מי

דהוה שקיל שמא דלא מקבל שוחדא בעו לאחוכי ביה אעיילא ליה שרגא דדהבא ואזול לקמיה אמרה ליה בעינא דניפלגי לי בנכסי דבי נשי אמר להו פלוגו א"ל כתיב לן במקום ברא ברתא לא תירות א"ל מן יומא דגליתון מארעכון איתנטלית אורייתא דמשה ואיתיהיבת ספרא אחריתי וכתיב ביה ברא וברתא כחדא יתרון למחר הדר עייל ליה איהו חמרא לובא אמר להו שפילית לסיפיה דספרא וכתב ביה אנא לא למיפחת מן אורייתא דמשה אתיתי [י][ולא] לאוספי על אורייתא דמשה אתיתי וכתיב ביה במקום ברא ברתא לא תירות אמרה ליה נהור נהוריך כשרגא א"ל רבן גמליאל אתא חמרא ובטש לשרגא: ומפני מה אין קורין בו': אמר רב לא שנו [יא]אלא בזמן בית המדרש אבל שלא בזמן בהמ"ד קורין ושמואל אמר אפילו שלא בזמן בית המדרש אין קורין איני והא נהרדעא אתריה דשמואל הוה ובנהרדעא [יב]פסקי סידרא בכתובים במנחתא דשבתא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב לא שנו אלא במקום בהמ"ד אבל שלא במקום בהמ"ד קורין ושמואל אמר בין במקום בהמ"ד בין שלא במקום בהמ"ד בזמן בהמ"ד אין קורין שלא בזמן בית המדרש קורין ואזדא שמואל לטעמיה [יג]דבנהרדעא פסקי סידרא דכתובים במנחתא דשבתא רב אשי אמר לעולם כדאמרן מעיקרא ושמואל כרבי נחמיה דתניא [יד]אע"פ שאמרו כתבי הקדש אין קורין בהן אבל שונין בהן ודורשין בהן נצרך לפסוק מביא ורואה בו א"ר נחמיה מפני מה אמרו כתבי הקדש אין קורין בהן כדי שיאמרו בכתבי הקדש

דהוה שקיל שמא דלא מקבל שוחדא. היה מוליח עליו שם שלינו מקבל שוחד מבעלי דינין הבאין לפניו והיה מקבלו בסתר: **ת"ל.** פילוסופא לר"ג מיומא דגליתון כו': **שפילית.** כל סוף הדבר הוא תחתיה שלו ושיך למיטר שפילית לסיפיה: **נהור נהורך כשרגא.** הנאר אורך כשרגא. רמזה שנתנה לו מנורה בשוחד: **אמר לו ר"ג אפא תמהת ובטעת.** דתסבה לגרך כלומר אני נלחמתי בשוחד [ט][והכל כדי שישמעו הממלאפסים שם שגלוגו ומי הוא]: **בזמן בית המדרש.** קודם אכילה היו דורשים: **אלא בזמן בית המדרש.** לאחר אכילה לא דרשו משום שכרות: **פסקי סידרא בכתובים.** [יא]היו רגילים לקרא בבהמ"ד פרשה בכתובים: **במקום בהמ"ד.** שהתכה דורש בהיייו בבהמ"ד אבל בעלמא קורין: **בין במקום בהמ"ד בין בזמן בהמ"ד אין קורין.** לפי שמבטלו מלילך אבל הדורש אבל שלא בזמן בהמ"ד כגון לאחר אכילה קורין: **ושמואל.** דאמר לעיל אפילו לאחר אכילה אין קורין: **רי' נחמיה.** אמרה למילתיה דלית ליה טעמא דאין קורין משום בטול אלא כדי שיאמרו קל וחומר לשטרי הדיוטות. ומיהו שמואל הנהיג במקומו כדברי חכמים דמתניתי' דאמרי טעמא (דמתני') משום ביטול תורה הלכך לאחר אכילה לריכא דרשה קורין: **שונין בהן.** כגון מדרש שה"ש וקהלת: **שטרי הדיוטות.** כגון של חשבונות או איגרות השלוחות למלא חפץ: **גמ' עד החזה.** מתחיל מרגליו אתחרויים עד החזה שיוכל להוציא אימוריים שהקטר אלביו דומין שכא ומו לא מפשיט מידי עד אורתא לזרוך הדיוט הוא: **למענהו.** לכבודו: **אלא יסריח.** שבשר מחממו ומסריחו ואין זה כבודו להיות פרס אוכלי שולחנו מגולגל: **אפפורי דדהבא.** אמינו מוטל בגזיון אבל לשמא יסריח מייס רב יוסף ורבא לא מייס עד אורתא: **יומא דאסתנא.** רוח לפוגים שהיא ביגוגית לא חמה ולא לנה כדאמרינן ביגומות בפרק הערל (דף עב.) ואיתו רוח המקרמת רוח מזרחית בשעת החום כדאמרינן בגיטין (דף לא:) אפילו שבא זרע שבמעני אשה מסריחה בו בתיב (הושע יג) יבא קדים רוח ה' ממדבר עולה וגו'. יש מפרשין יומא דאסתנא רוח דרומית שהיא נוגגת. אמא שרוח דרומית נוגגת אבל אסתנא על כרחך לפוגים היא ונותה כדאמר בעלמא (שיהיו ד' סה.) לריכא מעטא עלוגות ביומא דאסתנא ורוח דרומית היא בלשון אדמי יומא דשותא[יא]: **קודם הפשטת העור. עד החזה:** **מ"מ.** עור לאימורין מאי קא עביד: **משום נימין.** של אמר המדבקין באימורין: **תכרייה.** בני מחלוקתו: **אם מלינן.** בשבת: **תיק עם הספר.** ואע"פ שיש בתוכו מעות ומשום כבוד הספר שהוא לוכך גבוה עבדינן בהדיה הלכה מעות שהן לוכך הדיוט: **לא נפשיט אם הפסח.** בתמיה. משום לוכך גבוה לא שרי לוכך הדיוט בהדיה: **פסח.** תיק ומעות דקמיירי לתיה מיירי טלטול בעלמא הוא: **בכל.** גבי פלוגמייהו דפסח דאיירי בה הסתם מלאכה גמורה דהפסיקה מלבות מלאכות היא [לעיל עב.]: **בתרתי פליגי.** גבי פסח פליגי בטלטולו דאסר רבי ישמעאל בנו לטלטל [יב][בפסח] אחר שהוציא אימוריו אפי' ממתה לגל משום שלו לגאו בר טלטול הוא (ח) ולא דמי לשאמרן דלמקן בבמה טומנין (לעיל מט.) שמטלטלין אותן דהתם עור בהמה בסח דמחי לגמיגאה עליה: **ואכי קאמרי ליה.** תשובה לענין טלטול: **לא נטלטל עור אגב בשר.** דהוי נמי כגוד שמיס דבשר דומיא דספר ומוחר לטלטלו ממתה לגל ואגב בשר שמחובר בו:

מי

מסורת הש"ס

יב א מיי' פ"ג מהל' שבת הלכה יט ועוד לאתן שם: יג ב מיי' שם הלכה כח סמג שם טוש"ע א"ח סימן שלה סעיף טו: יד ג מיי' שם הלכה כו טור ש"ע שם סעיף יז יח:

טו ד מיי' פ"ט מהלכות ק"ש הלכה טז:

תורה אור השלם

ו כל פעל יי למענהו וגם רשע ליום רעה:
משלי טז ד

לעזי רש"י

אונגלי"א (איונגלי"ש). ספר עברי"ם.

מוסף רש"י

מוטלין בגבלה. מלין מופשט ועומד כך עד הלילה ודומה לגבלה (מנחות סט:).

מוסף תוספות

א. הענר על גב בשר. תוס' הא"ש. ב. הואיל ולא מצי שדי ליה. תוס' קח. ד"ה מהכפי.

רבינו חננאל

כיון דאסיקנא קוראין בהן בתורה ובנביאים אבל בכתובים אין קוראין בהן. חזר ופירש מפני מה אין קוראין בכתובים מפני ביטול בית המדרש. ומסייע"ל לה [ל]הא דתני הענוק במקרא מידה שאינה מידה כו', ובית הלמוד טפי עדיף ממיקרא במקרא. אמר רב לא שנו שאין קורין בהן אלא בזמן בית המדרש, פירוש בשעה שהתחכמים יושבים במדרש ומתעסקין בתלמוד, אבל שלא בזמן בהמ"ד, כגון שכבר עמדו בעלי מדרש ונכנסו לבתיהן, קורין. ושמואל אמר במקום שיש מדרש קבוע כו'. ואסקה רב אשי אחר הכי כדאמרינן מעיקרא, אמר רב אין קורין בזמן בית המדרש קורין, ושמואל [אמר] אין קורין, ושמואל [אמר] אין בזמן בהמ"ד בין שלא בזמן בהמ"ד אין קורין, דסבירא ליה כר' נחמיה, וגזירה היא משום שטרי הדיוטות. והילכתא כלישנא קמא בזמן בית המדרש אין קורין שלא בזמן בית המדרש קורין. **ירושלמי** (ה"א) אמר ר' הושע בן לוי הדא אגדתא הכותבה אין לו חלק, הדורשה מתחדר, השומעה אינו מקבל שכר. מימוני לא איסתכלית בה אלא חד זמן, ואשכחית כתוב בה קע"ה פרשיות דיבור אמירה צוה שכתוב בתורה כנגד שנות אברהם אבינו, שנאמר לקחה מתנות באדם, וכתיב האדם הגדול בענקים. קמ"ז מזמורות שכתוב בתילים כנגד שנות יעקב אבינו ללמד שכל קילוסין שישראל (נושען הללויה) מקלסין לתקב"ה כנגד שנותיו של יעקב שנאמר ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. קכ"ג פעמים שישראל עונין הלליויה כנגד שני אהרן שנאמר הלליויה הללו אל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בתתני' פליגי וכו' דלמא בר טלטול הוא הס"ד ואמר כן מ"ש וכסי קמתני' ת"ל ד"ה לא נטלטל וכו' דמתוכר בו ולא דמי לגמלין וכו'. נ"ב כך קוה"ש הא לא נתבארו וע"ל כתוס' פ' כמה טומנין דף מט ד"ה טומנין בגמלין:

גליון הש"ם

גמ' דבנהרדעא פסקי סידרא. ע"ל דף כד ע"א תוס' ד"ה שלמלטול:

רבינו חננאל (המשך)

בקדוה. לקדושו לאחרן קדוש ה'. אפילו כן הדינא (מכבעיא) (מכבעיא) בלילא. **מצילין תיק הספר עם הספר.** אמרי רבנן דהאי תיק קאי לחודיה, ונוטלין ממקום שהוא עם הספר ובן תיק תפילין. י"ד שחל להיות בשבת. ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר מפשיטין את הפסח עד החזה, סבר כיון דאיתעביד ליה צורך גבוה שיכול להוציא החלבים לא יפשוט יותר מזה. ורבנן סברין] מפשיט כולו, ונעמא כל פעל ה' למענהו, מאי למענהו ה' למענהו, כבוד לקדשים. פי' יומא דאסתנא, יום המשמשבת רוח צפון, שאין הבשר מסריח בו. רבא אמר שלא יהו קדשים מוטלין בעורותיהן בגבילה, אבל אם הוא מוטל בשלחן של זהב שהוא דרך כבוד, לא יפשוט יתר למטה מן החזה וכו'. וגרסינן בפסחים בפרק תמיד (שתים) שהיו מפשטין, דתנן י"ד שחל להיות בשבת מגיח ידו על בתף חבריו כו'. ואמרינן עלה תנא כל אחד נוטל פסחו בעורו ומפשילו לאחוריי. אמר רב עילים טיית, פי' שהעברים מפשילין כליהן לאחריהן. ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא מוקים למענהו שלא יוצא האמורין קודם הפשטת העור כדי שלא ידבק שיער העור בחלבים. אמרי ליה רבנן (אין) [אי] מצילין תיק הספר עם הספר לא נפשוט (עור עם החזה) [את הפסח מעורו]. אמר להן מי דמי הצלת תיק שלטול בעלמא, הפשטת עור מלאכה דקא בעיא ליה לעור. **אמר רב אשי בתרתי** [פליגי עליה אשי בתרתי] פליגי בטלטול ובמלאכה. **ואכי קאמרי ליה.** תינה הפשטה שהיא מלאכה, שלטול מאי, האינן סברי מטלטלין העור ע"ג בשר במקום שחיטה כל חד לדרכתיה והוא אסר, ואחרון ליה אם מטלטלין הצילו תיק של ספר אגב לא נטלטל עור אגב בשר.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

תנא קמא: הטעם שיש סימניות לפרשת 'ויהי בנסוע הארון', לומר שאינה כתובה במקומה

תָּנוּ רַבָּנַן, 'וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה', פָּרָשָׁה זוֹ עֲשָׂהָ לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִימָנִיּוֹת מִלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, [בתחלה ובסוף ויהי בנסוע הארון, יש סימנים (אותיות נו"ן הפוכות) להבדילה מן הסמוכות לה], **לוֹמַר** (דף קטז) **שֶׁאֵין זֶה מְקוֹמָהּ,** שהיתה ראויה להיכתב בפרשת במדבר ששם כתוב סדר הדגלים והסדר הכללי של כל המסיעות, ובסמוך לפסוק 'ונסע אוהל מועד', היה צריך להיכתב הפסוק 'ויהי בנסוע הארון', שעל כל מסע ומסע היה אומר משה רבינו 'קומה ה' ויפוצו אויבך' וכו'. ולא היה ראוי שפרשה זו תכתב סמוך לפרשת 'ויסעו מהר ה', שנאמרה על מסע אחד.

רבי: טעם הסימניות, מפני שהוא 'ספר חשוב' בפני עמו

רַבִּי אוֹמֵר: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה, כלומר, לא זה הטעם של טעמי הסימניות, שהיא כן כתובה במקומה, במסע הראשון שנסעו, **אֶלָּא** הטעם שיש לפרשה זו סימניות, **מִפְּנֵי שֶׁסֵּפֶר חָשׁוּב הוּא בִּפְנֵי עַצְמוֹ.**

[מאמר שמבואר בו כדברי רבי:] **כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: 'חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה', אֵלּוּ שִׁבְעָה סִפְרֵי תּוֹרָה,**

כְּמַאן?

כְּרַבִּי, שסובר שפרשת 'ויהי בנסוע הארון' היא ספר לעצמה, נמצא שיש ז' ספרים. א. בראשית. ב. שמות. ג. ויקרא. ד. תחילת ספר במדבר עד 'ויהי בנסוע'. ה. פרשת 'ויהי בנסוע'. ו. מסיום פסוקי 'ויהי בנסוע' עד סוף ספר במדבר. ז. דברים.

רשב"ג הוא הסובר שפרשה זו לא נכתבה במקומה, כדי להפסיק בין פורענויות, והיא עתידה לחזור למקומה בפרשת הדגלים

מַאן תַּנָּא דִּפְלִיג עֲלֵהּ דְּרַבִּי [וסובר שפרשה זו לא כתובה במקומה].

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הוּא, דְּתַנְיָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עֲתִידָה פָּרָשָׁה זוֹ [לעתיד, שיהו כל הפורעניות בטלין, ולא ידאגו לפורענות, ויצר הרע בטל], **שֶׁתֵּעָקֵר מִכָּאן וְתִכָּתֵב בִּמְקוֹמָהּ,**

וְלָמָּה כְּתָבָהּ כָּאן? כְּדֵי לְהַפְסִיק בֵּין פֻּרְעָנוּת רִאשׁוֹנָה לְפֻרְעָנוּת שְׁנִיָּה.

פֻּרְעָנוּת שְׁנִיָּה מַאי הִיא? וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאוֹנְנִים.

פֻּרְעָנוּת רִאשׁוֹנָה, וַיִּסְעוּ מֵהַר ה'. וְאָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא שֶׁסָּרוּ מֵאַחֲרֵי ה', בתוך שלשה ימים למסעם התאוו האספסוף תאוה להתרעם על הבשר כדי למרוד בהקדוש ברוך הוא,

וְהֵיכָן מְקוֹמָהּ הראוי לפרשת ויהיה בנסוע הארון?

אָמַר רַב אַשִׁי: בִּדְגָלִים.

◆◆◆

ספק: האם מצילים גליונין של ספר תורה

אִבַּעְיָא לְהוּ, הַגִּלְיוֹנִין [החלק החלק שבקלף] **שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה** [כגון מעל השורות, מתחת השורות, בין עמוד לעמוד, מקום שהיה כתוב ונמחקו האותיות], **מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה, אוֹ אֵין מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה,**

הצעת ראיה א': מהמבואר שספר תורה שבלה אין מצילים אותו, ואף שיש בו גליון

תָּא שְׁמַע, סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁבָּלָה, אִם יֵשׁ בּוֹ לְלַקֵּט שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, כְּגוֹן פָּרָשַׁת 'וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרוֹן' מַצִּילִין. וְאִם לָאו, אֵין מַצִּילִין, שכיון שבלה בטלה קדושתו לענין הצלתו מדליקה בשבת.

וְאַמַּאי [ולמה אין מצילים ספר תורה שבלה אם אין בו פ"ה אותיות], והלא אם מצילים גליון חלק, **תִּפּוֹק לֵהּ** [תוציא ותלמד דין זה שיש להצילם] **מִשּׁוּם גְּלָיוֹן דִּידֵהּ,** שהרי במקום שבלה יש גליון.

ומכך שלא אמרה הברייתא כך, מוכח שאין מצילין 'גליון'.

דחיית הראיה: כיון שהספר תורה בלה, ופקעה קדושתו, גם קדושת הגליונים פקעו (והספק הוא בגליונים שלא בלו)

הגמרא דוחה את הראיה: **בָּלָה שָׁאנֵי** [שכיון שהספר בלה, בטלה גם קדושת הגליון (לענין הצלתם בשבת)], ואין להוכיח מכאן לאופן שהספר לא בלה, אלא האותיות נמחקו, והגליונים קיימים].

הצעת ראיה ב': מהמבואר שאין מצילים ספר תורה שנמחק, אף שכל הספר הוא כעת 'גליון' חלק

תָּא שְׁמַע, סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁנִּמְחַק, אִם יֵשׁ בּוֹ לְלַקֵּט שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת כְּגוֹן פָּרָשַׁת 'וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרוֹן', מַצִּילִין. וְאִם לָאו, אֵין מַצִּילִין.

וְאַמַּאי [ולמה אין מצילים אם אין בו פ"ה אותיות], **תִּפּוֹק לֵהּ** [תוציא ותלמד דין זה שיש להצילם] **מִשּׁוּם גְּלָיוֹן דִּידֵהּ,** שהרי במקום שנמחק נשאר גליון חלק.

דחיית הראיה: כיון שהספר תורה נמחק, פקעה גם קדושת הגליונים שעליהם היו האותיות כתובות (והספק הוא בגליונים שלא היה כתוב עליהם מתחילה)

הגמרא דוחה את הראיה: גליונים ריקים, של **מְקוֹם הַכְּתָב** [שנמחק] **לָא קָמְבַעְיָא לִי** [לא הסתפקתי, שודאי בטלה קדושתם], **דְּכִי קָדוֹשׁ אַגַּב כְּתָב הוּא דְּקָדוֹשׁ,** היות ובתחילה היה זה 'מקום הכתב' לא היתה קדושתו מתחילה לשם גליון חלק, אלא שקדושתו היתה אגב האותיות הכתובים בו, וממילא כאשר **אֲזַל כְּתָב** [הלך ונמחק הכתב], **אֲזַלָא לַהּ קְדֻשְׁתֵּהּ** [הלכה לו קדושתו], ולכן אין מצילים ספר תורה שנמחק, מפני הגליונים.

כִּי קָמְבַעְיָא לִי [והספק שלי, לגבי גליונים, הוא בגליון] **שֶׁל מַעְלָה וְשֶׁל מַטָּה** [שמעל האותיות ומתחת לאותיות], **שֶׁבֵּין פָּרָשָׁה לְפָרָשָׁה, שֶׁבֵּין דַּף לְדַף, שֶׁבִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר שֶׁבְּסוֹף הַסֵּפֶר,** שגליונות אלו מתחילה התקדשו לשם גליון חלק.

[שואלת הגמרא:] **וְתִפּוֹק לֵהּ** [ותלמד שמצילים ס"ת שנמחק אף שאין בו פ"ה אותיות] **מִשּׁוּם הַהוּא** [משום הרווח שיש מעל האותיות ומתחת לאותיות, שהוא היה חלק ונשאר חלק, ונשאר בקדושתו].

[עונה הגמרא:] **דְּגִיז וּשְׁדֵי** [מדובר שנחתכו הגליונים, ולא נשתייר בו אלא מקום הכתב].

הצעת ראיה ג': מהמבואר שיש לגליונין דין ספר תורה שהם מטמאין את הידים

תָּא שְׁמַע, הַגִּלְיוֹנִין שֶׁל מַעְלָה וְשֶׁל מַטָּה, שֶׁבֵּין פָּרְשָׁה לְפָרְשָׁה, שֶׁבֵּין דַּף לְדַף, שֶׁבִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר, שֶׁבְּסוֹף הַסֵּפֶר, מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם - שהנוגע בהם, ידיו נעשות שניות לטומאה, ואם נגע בתרומה הרי היא שלישי לטומאה, והוא מגזירת חכמים (כמבואר לעיל דף יד.), הרי מבואר שגם לגליונים יש דין כמו הספר, ואפשר להוכיח מכאן שמצילים אותם מפני הדליקה, כשם שמצילים את הספר עצמו.

דחיית הראיה: כשהם חלק מספר תורה כשר, הרי הם נחשבים חלק מהספר ולכן הם מטמאים את הידים. הספק הוא כשחלק מהספר תורה נמחק, ונשארו גליונים (שלא היה כתוב עליהם מתחילה)

הגמרא דוחה את הראיה: **דִּילְמָא אַגַּב סֵפֶר תּוֹרָה שָׁאנֵי** - אולי הגליונים מטמאים את הידים, אגב הספר, שמדובר בספר תורה שכולו קיים, ויש בו קדושה מצד עצמו, ולכן גם הגליונים בקדושתם, שהם משמשים ספר כשר.

אבל אין להוכיח מכאן לאופן שהכתב נמחק, שבזה יש להסתפק אם יש קדושה לגליונים, ואף שהם היו חלקים מתחילתם, מכל מקום כעת אינם משמשים ספר כשר.

הצעת ראיה ד': מהמבואר שאין מצילים גליונים

תָּא שְׁמַע, הַגִּלְיוֹנִין וְסִפְרֵי מִינִין [משרתים לעבודה זרה, וכתבו להן תורה נביאים כתובים כתב אשורית ולשון הקודש], **אֵין מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה, אֶלָּא נִשְׂרָפִין בִּמְקוֹמָן הֵן וְאַזְכָּרוֹתֵיהֶן.**

[ביאור הראיה:] **מַאי לָאו** [וכי אין דברי הברייתא אמורים על] **גִּלְיוֹנִין דְּסֵפֶר תּוֹרָה,** ומפורש שאין מצילים אותם.

דחיית הראיה: הברייתא לא מדברת על גליוני ספר תורה

הגמרא דוחה את הראיה: **לָא,** הברייתא לא מדברת על גליוני ספר תורה, אלא על **גִּלְיוֹנִין דְּסִפְרֵי מִינִין.**

[שואלת הגמרא:] **הַשְׁתָּא** [כעת נתבונן, אם] **סִפְרֵי מִינִין גּוּפַיְהוּ** [עצמם], **אֵין מַצִּילִין. גִּלְיוֹנִין, מְבַעְיָא** [וכי צריך לומר שגם את הגליונים של ספריהם לא מצילים].

[מבארת הגמרא] **הָכִי קָאָמַר: וְסִפְרֵי מִינִין, הֲרֵי הֵן כְּגִלְיוֹנִים** [כקלפים חלקים, שלא נכתב בהם מעולם, שבהם ודאי אין קדושה, ואין מצילים אותם].

◆ ◆ ◆

ספרי מינים, דעה א: אין מצילים אותם בשבת, (וביום חול אסור לשורפם)

גּוּפַהּ, הַגִּלְיוֹנִים וְסִפְרֵי מִינִין, אֵין מַצִּילִין אוֹתָם מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה. לדעה זו מבואר רק שלא מצילים אותם בשבת, אבל לא מבואר שביום חול שורפם או שצריך לגונזם, אלא מניחם, והם כלים מאליהם.

דעה ב: ביום חול גונז את השמות, והשאר שורף

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בַּחוֹל קוֹדֵר אֶת הָאַזְכָּרוֹת שֶׁבָּהֶן [חותך חתיכות הקלף, מקום השם], **וְגוֹנְזָן, וְהַשְּׁאָר שׂוֹרְפָן.**

דעה ג: שורפם עם השמות שבהם

אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: אֲקַפֵּחַ אֶת בָּנַי [נשבע ואמר: דברי, דברי אמת, ואם לאו אקבור את בני], **שֶׁאִם יָבֹאוּ לִידֵי** [ספרי מינים] **שֶׁאֲנִי אֶשְׂרֹף אוֹתָם וְאֶת הָאַזְכָּרוֹת שֶׁבָּהֶן,**

שֶׁאֲפִילוּ אָדָם רוֹדֵף אַחֲרֵיו לְהָרְגוֹ וְנָחָשׁ רָץ לְהַכִּישׁוֹ [כלומר: אם אדם או נחש ירדפו אחרי להזיקני], אני **נִכְנָס לְבֵית עֲבוֹדָה זָרָה, וְאֵין** [אני] **נִכְנָס לְבָתֵּיהֶן שֶׁל אֵלּוּ,**

שֶׁהַלָּלוּ [המינים], **מַכִּירִין וְכוֹפְרִין. וְהַלָּלוּ** [נכרים העובדים עבודה זרה], **אֵין מַכִּירִין וְכוֹפְרִין,** שהרי בכך גדלו, וכך למדום אבותם,

וַעֲלֵיהֶן [על המינים] **הַכָּתוּב אוֹמֵר: 'אַחַר הַדֶּלֶת וְהַמְּזוּזָה שַׂמְתָּ זִכְרוֹנֶךָ'**, [זכרון הוא בידך ואינה שכחה לך, אלא שהשלכת אותי אחרי הדלת, והיינו שהם מכירים וכופרים].

[רבי ישמעאל (כדעת רבי טרפון):] **אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: קַל וָחֹמֶר, וּמָה לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ אָמְרָה תּוֹרָה, שְׁמִי שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדֻשָּׁה יִמָּחֶה עַל הַמַּיִם.**

הַלָּלוּ, שֶׁמְּטִילִין קִנְאָה וְאֵיבָה וְתַחֲרוּת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וַעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד 'הֲלֹא מְשַׂנְאֶיךָ ה' אֶשְׂנָא וּבִתְקוֹמְמֶיךָ אֶתְקוֹטָט תַּכְלִית שִׂנְאָה שְׂנֵאתִים לְאוֹיְבִים הָיוּ לִי'.

[ביאור: לכל השיטות אין צריך לגונזם]

וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מַצִּילִין אוֹתָן [בשבת] **מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה, כָּךְ אֵין מַצִּילִין אוֹתָן** [אפילו בחול] **לֹא מִן הַמַּפֹּלֶת וְלֹא מִן הַמַּיִם וְלֹא מִדָּבָר הַמְּאַבְּדָן,** [ואף לדעת רבי יוסי, אין צריך לגונזם, אלא שאם שורפם בידים, צריך לחתוך את האזכרות ולגונזם].

◆ ◆ ◆

ספק: האם מצילים ספרים דבי אבידן (ספרים שכתבו המינים להתווכח עם ישראל)

בָּעֵי מִנֵּהּ יוֹסֵף בַּר חָנִין מֵרַבִּי אֲבָהוּ, הָנֵי סִפְרֵי דְּבֵי אֲבִידָן [ספרים שכתבו להם המינים המתווכחים עם ישראל, ומקום שמתווכחים שם נקרא 'בי אבידן'] **מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה, אוֹ אֵין מַצִּילִין.**

אִין וְלָאו - לפעמים אמר לו רבי אבהו: כן. ולפעמים אמר לו: לא] **וְרַפְיָא בִּידֵהּ** [והדבר היה רפוי בידו], שיש בספרים אלו פסוקים שהיו מתווכחים בעניניהם עִם ישראל.

הליכה לבי אבידן

[רב לא הלך לבי אבידן:] **רַב לָא אָזֵל לְבֵי אֲבִידָן, וְכָל שֶׁכֵּן לְבֵי נִצְרְפֵי** [שהוא בית עבודה זרה, ואסור ללכת לשם], ולבי אוידן לא הלך [אף שאינו בית עבודה זרה] שירא שמא מתוך שיתווכח יעמדו עליו ויהרגוהו.

[שמואל הלך לבי אבידן:] **שְׁמוּאֵל, לְבֵי נִצְרְפֵי, לָא אָזֵל. לְבֵי אֲבִידָן, אָזֵל.**

[רבא לא הלך לבי אבידן] רבא גם לא הלך לבי אוידן, מהטעם שרב לא הלך, שמא יהרגוהו. **אֲמַרוּ לֵהּ לְרָבָא: מַאי טַעְמָא לָא אָתֵית** [מה הטעם שאתה לא בא] **לְבֵי אֲבִידָן.**

אֲמַר לְהוּ רבא: **דִּקְלָא פְּלָנְיָא אִכָּא בְּאוֹרְחָא וְקָשֵׁי לִי** [דקל פלוני יש בדרך ששורשם נעשו כעין תל קטן בדרך, והדרך קשה לי, ואמר זאת שרצה לדחותם בקש, ולא רצה לומר להם שירא שיהרגוהו].

אמרו לו **נְעַקְּרֵהּ** - נעקור את הדקל שבדרך, וכך תוכל לעבור.

אמר להם רבא: **דְּכִתֵּהּ קָשֵׁי לִי** [המקום ששם היה הדקל קשה לי, שמא נשארה שם גומא].

[מר בר יוסף, לא חשש, ולבסוף כמעט הרגוהו:] **מָר בַּר יוֹסֵף אָמַר: אֲנָא מִנַּיְהוּ אֲנָא** [אני מהם אני, כלומר: הם מכירים אותי], **וְלָא מִסְתַּפֵּינָא מִנַּיְהוּ** [ואני לא מפחד מהם, שהם ודאי לא יהרגו אותי]. **זִמְנָא חָדָא אֲזַל** [פעם אחת הוא הלך לשם], **בְּעוֹ לְסַכּוֹנֵהּ** [והם רצו לסכנו].

[רַבִּי מֵאִיר הֲוָה קָרֵי לֵהּ [לספרי המינין] **אָוֶן גִּלְיוֹן** - גליונות שרק, לפי שהכומרים קוראים לספרים אלו: אונגיל"א, והוא אותיות 'און גליון'.

רַבִּי יוֹחָנָן הֲוָה קָרֵי לֵהּ לספרי המינים: **עָווֹן גִּלְיוֹן.]**

◆◆◆

מעשה בנבלותם של המינים

'אִמָּא שָׁלוֹם' דְּבֵיתְהוּ [אשתו] **דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֲחָתֵיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל הֲוַאי** [היתה אחותו של רבן גמליאל], **הֲוָה הָהוּא פִּילוֹסָפָא בְּשִׁבְבוּתֵהּ** [עמוד ב] **דַּהֲוָה שְׁקִיל שְׁמָא דְּלָא מְקַבֵּל שֻׁחְדָּא** [היה מין בשכנותו של רבן גמליאל שהיה מוציא על עצמו שם שאינו מקבל שוחד מבעלי דינין הבאין לפניו, ובאמת היה מקבל שוחד בסתר].

בְּעוֹ לְאַחוֹכֵי בֵּהּ [רצו רבן גמליאל ואימא שלום לצחוק על ה'מין', כדי שישמעו וידעו נבלותו, ומי הוא].

הלכה 'אימא שלום' ל'מין', **עַיְלָא לֵהּ שְׁרָגָא דְּדַהֲבָא** [הכניסה לו, כלומר נתנה לו, למין, מנורה מזהב], **וַאֲזוּל לְקַמֵּהּ** [והלכו אליו, רבן גמליאל ו'אימא שלום' שידון ביניהם],

אֲמַרָה לֵהּ [אמרה 'אימא שלום' ל'מין':] **בָּעֵינָא דְּנִפְלְגוּ לִי בְּנִכְסֵי דְּבֵי נָשַׁי** [אני רוצה לקבל בירושה חצי מהנכסים של בית אבי]

אֲמַר לְהוּ המין: **פְּלוּגוּ** [תחלקו], שהרי היא הביאה לו שוחד, ולכן הוא נטה לצידה.

אֲמַר לֵהּ רבן גמליאל ל'מין': **כְּתִיב לַן** [כתוב לנו בתורה] **בְּמָקוֹם בְּרָא בְּרַתָּא לָא תֵּירוֹת** [במקום שיש בן, בת לא תירש].

אֲמַר לֵהּ [ה'מין' לרבן גמליאל] **מִן יוֹמָא דְּגָלִיתוּן מֵאַרְעֲכוֹן** [מהיום שגליתם מארצכם], **אִתְנְטִילַת אוֹרָיְתָא דְּמֹשֶׁה** [ניטלה תורת משה] **וְאִיתְיְהִיבַת סִפְרָא אַחֲרִיתִי** [וניתנה תורת המינים], **וּכְתִיב בֵּהּ: בְּרָא וּבְרַתָּא כַּחֲדָא יִרְתּוּן** [בן ובת ירשו כאחד].

לְמָחָר הֲדַר עַיֵּיל לֵהּ אִיהוּ חֲמָרָא לוּבָא [למחרת, הלך רבן גמליאל, והכניס לו, כלומר: נתן לו ל'מין' חמור לובי].

היות והמין קיבל שוחד מרבן גמליאל, הוא חזר בו וכך **אֲמַר לְהוּ** המין לרבן גמליאל ו'אימא שלום': **שְׁפִילִית לְסֵיפֵּה דִּסְפָרָא** [הלכתי לסוף הספר] **וּכְתִיב בֵּהּ: אֲנָא לָא לְמִפְחַת מִן אוֹרָיְתָא דְּמֹשֶׁה אֲתֵיתִי** [אני לא באתי לפחות מתורת משה], **[וְלָא] לְאוֹסְפֵי עַל אוֹרָיְתָא דְּמֹשֶׁה אֲתֵיתִי** [ולא להוסיף על תורת משה], **וּכְתִיב בֵּהּ: בִּמְקוֹם בְּרָא בְּרַתְּא לָא תֵּירוֹת** [במקום שיש בן, בת לא תירש].

אֲמַרָה לֵהּ אימא שלום, למין: **נְהוֹר נְהוֹרָךְ כִּשְׁרָגָא** - הנהר אורך כמנורה, ואמרה זאת לרמוז לו שנתנה לו מנורה כשוחד, ויפסוק לצידה.

אֲמַר לֵהּ רַבָּן גַּמְלִיאֵל: אֶתָּא חַמְרָא וּבְטַשׁ לִשְׁרָגָא - בא החמור, ובעט ודחף את המנורה לארץ, כלומר: אני נצחתי בשוחד,

✦✦✦

שנינו במשנה: **וּמִפְּנֵי מָה אֵין קוֹרִין כּוֹ'** [בכתובים], מפני ביטול בית המדרש, [שהכתובים מושכים את הלב, ובשבת היו דורשין דרשה לבעלי בתים שעסוקין במלאכה כל ימות החול, ובתוך הדרשה היו מורין להן הלכות איסור והיתר, וטוב להן לשמוע את הדרשה מלקרות בכתובים].

נוסח א': רב ושמואל נחלקו אם 'שלא בזמן הדרשה' קורים בכתובים בשבת

אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בִּזְמַן בֵּית הַמִּדְרָשׁ [בזמן הדרשה, שהיו דורשים קודם אכילה], **אֲבָל שֶׁלֹּא בִּזְמַן בֵּית הַמִּדְרָשׁ** [שלא בזמן הדרשה, (דהיינו לאחר אכילה שלא דרשו אז משום שכרות)], **קוֹרִין.**

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ שֶׁלֹּא בִּזְמַן בֵּית הַמִּדְרָשׁ, אֵין קוֹרִין.

שאלה על נוסח א': כיצד אפשר לומר ששמואל אוסר אפילו שלא בזמן הדרשה, הרי בנהרדעא מקומו של שמואל קראו בכתובים שלא בזמן הדרשה

אִינִי, וְהָא נְהַרְדְּעָא אַתְרֵהּ דִּשְׁמוּאֵל הֲוָה, וּבְנְהַרְדְּעָא פָּסְקֵי סִדְרָא בִּכְתוּבִים [היו רגילים לקרא בבית המדרש פרשה בכתובים] **בְּמִנְחֲתָא דְשַׁבְּתָא** [בתפילת מנחה בשבת].

נוסח ב': לכולי עלמא 'שלא בזמן הדרשה' קוראים. והמחלוקת היא אם קוראים 'בזמן הדרשה', שלא במקום הדרשה

אֶלָּא אִי אִתְּמַר הָכִי אִתְּמַר, אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ [שאין קוראים בכתובים] **אֶלָּא בִּמְקוֹם בֵּית הַמִּדְרָשׁ** [בבית המרש, ששם החכם דורש]. **אֲבָל שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם בֵּית הַמִּדְרָשׁ, קוֹרִין.**

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בֵּין בִּמְקוֹם בֵּית הַמִּדְרָשׁ, בֵּין שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם בֵּית הַמִּדְרָשׁ - בִּזְמַן בֵּית הַמִּדְרָשׁ, אֵין קוֹרִין, מפני שאם יקרא לא ילך לדרשה. **שֶׁלֹּא בִּזְמַן בֵּית הַמִּדְרָשׁ,** כגון לאחר אכילה **קוֹרִין.**

וְאַזְדָּא שְׁמוּאֵל לְטַעְמֵהּ, דְּבִנְהַרְדְּעָא פָּסְקֵי סִדְרָא דִּכְתוּבִים בְּמִנְחֲתָא דְשַׁבְּתָא, [אף שהוא בבית מדרש, ששם הוא מקום הדרשה, כיון שאינו זמן הדרשה].

יישוב נוסח א': שמואל עצמו סובר שקוראים בכתובים שלא בזמן הדרשה. ומה שאמר שהאיסור אף שלא בזמן הדרשה, הוא לפי שיטת רבי נחמיה

רַב אַשִּׁי אָמַר: לְעוֹלָם כְּדַאֲמַרַן מֵעִקָּרָא, שרב אמר שמותר לקרוא בכתובים שלא בזמן הדרשה, ושמואל אמר שאסור, **וּשְׁמוּאֵל כְּרַבִּי נְחֶמְיָה** - אמנם שמואל לא אמר זאת בדעת חכמים, אלא בשיטת רבי נחמיה (המובאת בברייתא להלן), ולהלכה גם שמואל סובר כחכמים שדבר זה מותר, ולכן בנהרדעא קראו בשבת במנחה בכתובים.

[תחילת הברייתא, מה נכלל באיסור לימוד בכתובים בשבת] **דְּתַנְיָא: אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ אֵין קוֹרִין בָּהֶן,** היינו: אין קוראין את פסוקי הכתובים,

אֲבָל שׁוֹנִין בָּהֶן [מותר ללמוד מדרש שיר השירים וקהלת, שלא אסרו אלא על הפסוקים ולא על הדרשות שדרשו בהם חכמים], **וְדוֹרְשִׁין בָּהֶן.**

נִצְרַךְ לְפָסוּק מֵבִיא וְרוֹאֶה בּוֹ, שעיון בעלמא בפסוקי הכתובים לא אסרו.

[המשך הברייתא, דברי רבי נחמיה:] **אָמַר רַבִּי נְחֶמְיָה: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ אֵין קוֹרִין בָּהֶן, כְּדֵי שֶׁיֹּאמְרוּ בְּכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ אֵין קוֹרִין, וְכָל שֶׁכֵּן בְּשִׁטְרֵי הֶדְיוֹטוֹת** [כגון של חשבונות, או איגרות השלוחות למצא חפץ].

ולטעם זה האיסור הוא אף שלא בזמן הדרשה. אבל חכמים חולקים על כך וסוברים שטעם האיסור הוא מפני הדרשה, ולפי זה האיסור הוא רק בזמן הדרשה.

משנה

בהצלת כתבי הקודש מפני הדליקה, מותר להציל גם את התיק של הספר עם הספר (ואפילו אם יש בתיק גם מעות)

מַצִּילִין תִּיק הַסֵּפֶר, עִם הַסֵּפֶר. וְתִיק הַתְּפִלִּין, עִם הַתְּפִלִּין, וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכָן מָעוֹת.

אם מותר להציל אפילו למבוי שאינו מפולש

וּלְהֵיכָן מַצִּילִין אוֹתָן?

[דעה א':] **לְמָבוֹי שֶׁאֵינוֹ מְפֻלָּשׁ.**

[דעה ב':] **בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: אַף לִמְפֻלָּשׁ.**

גמרא

דעת רבי ישמעאל: ערב פסח שחל בשבת, מפשיטים מקרבן הפסח רק 'עור' שהפשטתו היא לצורך גבוה

תָּנוּ רַבָּנַן, אַרְבָּעָה עָשָׂר [י"ד ניסן] **שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, מַפְשִׁיטִין אֶת הַפֶּסַח עַד הֶחָזֶה** - מפשיט את העור של הבהמה, מתחיל משתי רגליה האחרונים עד החזה, כך אפשר להוציא את

האימורים [חלקי הקרבן - שה' 'אמר' להקריבם על המזבח], שהקטר חלבי הפסח דוחים את השבת, וההקטרה היא בערב פסח.

את המשך ההפשטה, עושה במוצאי שבת ליל ט"ו ניסן, שכיון שהיא לצורך אכילת הקרבן - צורך הדיוט, אינה דוחה את השבת, (ואכילת הקרבן היא בליל ט"ו), **דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה.**

דעת חכמים: ערב פסח שחל בשבת, מפשיטים מקרבן הפסח את כל ה'עור'

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַפְשִׁיטִין אֶת כּוּלּוֹ בשבת.

בירור: מה טעמם של רבנן שמותר להפשיט בשבת 'עור' לצורך הדיוט

מבררת הגמרא: **בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה,** [טעמו מבואר, שאסור להפשיט את העור שמעל החזה], **דְּהָא אִתְּעֲבִיד לֵה** [שהרי נעשה כבר] **צֹרֶךְ גָּבוֹהַּ.**

אֶלָּא לְרַבָּנַן מַאי טַעְמָא [הם מתירים להפשיט בשבת עור לצורך הדיוט, הרי עובר בזה על מלאכה דאורייתא של 'מפשיט'].

ביאור: רבנן סוברים שמותר להפשיט את העור שמעל החזה, שיש בזה כבוד ה' - ו'כל פעל ה' למענהו' [כל מה שעשה ה', לכבודו עשה]

מבארת הגמרא: **אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:** הטעם שמותר להפשיט את העור שמעל החזה, הוא מפני **דְּאָמַר קְרָא 'כֹּל פָּעַל ה' לַמַּעֲנֵהוּ'** - כל מה שעשה ה', לכבודו עשה.

מבררת הגמרא: **וְהָכָא מַאי לְמַעֲנֵהוּ אִיכָּא,** כאן, בהפשטת העור שמעל החזה, איזה 'כבוד' יש בזה לה' שלכן הותר לעשות זאת בשבת.

[ביאור א':] **רַב יוֹסֵף אָמַר: שֶׁלֹּא יַסְרִיחַ** הבשר, שהעור מחמם את הבשר ומסריחו, ואין זה כבוד ה', להיות חלק אוכלי שולחנו מגואל.

[ביאור ב:] **רָבָא אָמַר: שֶׁלֹּא יְהוּ קָדְשֵׁי שָׁמַיִם מוּטָלִין כִּנְבֵלָה.**

מַאי בֵּינַיְהוּ?

[נפקא מינה א', כשמונח על שולחן זהב, ואין בזיון] **אִכָּא בֵּינַיְהוּ: דְּמַנַּח אַפְּתּוּרָא דְּדַהֲבָא** - כשהבשר הנותר עם העור מונח על שולחן זהב, ואינו מוטל בבזיון. לרבא, אסור להפשיט את העור באופן זה, שאין בזיון, והוא לא חושש לכך שהבשר יסריח עד הערב. לרב יוסף, מותר, שהוא חושש שמא יסריח.

[נפקא מינה ב', ביום שיש אויר שהבשר לא מתקלקל בו] **אִי נָמֵי** [עוד נפקא מינא יש:] **יוֹמָא דְּאִסְתָּנָא** - יום שנושבת בו רוח צפונית, שהיא רוח בינונית, לא חמה ולא צנה, והבשר לא מסריח בו.

בירור: רבי ישמעאל שאינו מתיר להפשיט את העור שמעל החזה, מה הוא לומד מ'כל פעל ה' למענהו'

וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, הַאי 'פָּעַל ה' לַמַּעֲנֵהוּ' מַאי עָבֵד לֵה [מה הוא עושה עם פסוק זה, כלומר: מה הוא לומד ממנו]?

ביאור: רבי ישמעאל לומד מפסוק זה שלא יוציא את האימורים (החלקים שמקטירים) קודם שמפשיט את העור שעד החזה

מבארת הגמרא: **שֶׁלֹּא יוֹצִיא אֶת הָאֵמוּרִין קֹדֶם הַפְּשָׁטַת הָעוֹר** [עד החזה],

מַאי טַעְמָא, הרי אפשר להוציא את האימורים בלי להפשיט את כל העור עד החזה, שהרי יכול לחתוך במקום האימורים ולהוציאם, ואיזה כבוד ה' במה שמפשיט את העור לפני שמוציא את האימורים?

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן: מִשּׁוּם נִימִין [שאם יוציא את האימורים בלי שיפשיט את העור, ידבק צמר מהעור באימורים, ואין זה כבוד ה']

◆◆◆

אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר מָר עוּקְבָא: מַאי אַהֲדְרוּ לֵהּ חַבְרַיָּא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. הָכִי קָאָמְרִי לֵהּ: אִם מַצִּילִין תִּיק הַסֵּפֶר עִם הַסֵּפֶר, לֹא נַפְשִׁיט אֶת הַפֶּסַח מֵעוֹרוֹ. מִי דָּמֵי הָתָם, טִלְטוּל. הָכָא, מְלָאכָה. אָמַר רַב אַשִׁי: בְּתַרְתֵּי פְּלִיגִי, פְּלִיגִי בְּטִלְטוּל, וּפְלִיגִי בִּמְלָאכָה. וְהָכִי קָאָמְרִי לֵהּ [תשובה לענין טלטול], **אִם מַצִּילִין תִּיק הַסֵּפֶר עִם הַסֵּפֶר, לֹא נְטַלְטֵל עוֹר אַגַּב בָּשָׂר.**

מי דמי התם נעשה בסים לדבר המותר הכא נעשה בסים לדבר האסור אלא הכי קאמרי ליה אם מציליו תיק של ספר עם הספר ואע"פ שיש בתוכו מעות לא נטלטל עור אגב בשר מי דמי התם נעשה בסים לדבר האסור ולדבר המותר הכא כולו נעשה בסים לדבר האסור אלא הכי קאמרי ליה אם מביאין תיק שיש בתוכו מעות מעלמא להציל בו ספר תורה לא נטלטל עור אגב בשר והיא גופה מנלן אילימא דמדהיכא דאית ביה לא שדי להו איתויי נמי מייתינן מי דמי התם אדהכי והכי נפלה דליקה הכא אדהכא והכי לישדינן אלא אמר מר בר רב אשי לעולם כדאמרינן מעיקרא ודקא קשיא לך [6]הכא טלטול והכא מלאכה כגון דלא קבעי ליה לעור והא [7]אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא יומת דשקיל ליה [8]בברוי: ולהיכן מצילין אותן וכו': היכי דמי מפולש היכי דמי שאינו מפולש אמר רב חסדא שלש מחיצות ושני לחיין זהו מבוי שאינו מפולש ג' מחיצות ולחי אחד זהו מבוי המפולש ותרוייהו אליבא דרבי אליעזר דתנן[9] הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה וב"ה [10]אומרים או לחי או קורה ר' אליעזר אומר שני לחיים א"ל רבה ג' מחיצות ולחי אחד מפולש קרית ליה ועוד לרבנן נציל לתוכו אוכלין ומשקין אלא אמר רבה שתי מחיצות ושני לחיין זהו מבוי שאינו מפולש שתי מחיצות ולחי אחד זהו מבוי המפולש ותרוייהו אליבא דרבי יהודה [11]דתניא יתר על כן אמר ר' יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צדי ר"ה עושה לחי מיכן ולחי מיכן או קורה מיכן וקורה מיכן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך א"ל אביי לדידך נמי לרבנן נציל לתוכו אוכלין ומשקין אלא

הכא נעשה בסים לדבר האסור. פי' בקונטרס שהבשר אסור לטלטל שהרי אינו רואי לאכילה עד הלילה ואינו נראה דל"ל דהיכי קאמר לא נטלטל עור וגידים דבשר אסור לטלטל ונראה דלכ"ע בשר מותר לטלטל אע"ג דמאן דשרי [1]בשר תפל בעלמא לטלטל היינו משום דחזי לגבינים והכא לא חזי לגבינים[2] מ"מ משום בזיון קדשי שמים שרי לכ"ע ובטלטול עור אגב בשר הוא דפליגי והא דקתאמר הכא דהוי בסים לדבר האסור שהבשר אינו קודש שנשחטה היה בסים לדבר האסור מוקצה היא מטלטלו:

מי דמי התם אדהכי והכי נפלה דליקה. וא"ת אמאי לא קתאמר[3] התם נעשה בסים לדבר המותר ולדבר האסור הכא נעשה בסים לדבר האסור גרידא וי"ל דאין נראה לו נמלך כיון דהשתא סבור איכול לגעור מעות מן הכיס ואפילו הכי א"ל לגער[4] ומרי כל שהוא עושה להצלת ס"ת ה"ס דשרי להציל מיד שיש בו מעות גרידא[5]:

אדהכי והכי לשדינהו. משמע דאי לא מצי לשדי המעות הוה מצי להציל המיד עם המעות דהיכא בו ס"ת וא"כ בשלמא הכא אינו מפולש אלא עד החזה מותר לכ"ע לטלטל הואיל ולא מצי שדי ליה ולא פליגי אלא כשהופשט לגמרי כדפי' לעיל:

דשקיל ליה בברוי. פירש בקונטר' דאיכא שבות בכה"ג וקאה דהוה ליה למימני בפסחים בפרק אלו דברים (דף פה:) הפשט דדמי שבת בהדי הנהו שבות דקתני התם דדמו שבת ונראה לר"י דליכא אפילו שבות אלימו מפשיט כשיעור חציצות עור יחד[6] ולא דמי למפיס מורסא[7] דהתם פתח קנעיל אף שא"ל לו וכן לד מזיקין מ"מ לד הוא אבל הכא דלא קא עביד הפשט אפי' שבות ליכא:

[8] (**דשקיל ליה בברוי**). וא"ת דתני' בסוף תמיד נשחטו (פסחים פה:) תנא[9] תשכה כל אחד ואחד טוטל פקמו בעורו אם כן נאו בברוי היה מופשט ומשמע דבשבת איירי דאמתני' דהתם קאי דקתני ארבעה עשר שחל בשבת[1] ואיכא למימר דלא קאי אשבת א"נ טוטלו בעורו דבשבת אי המוה ועוד אומר ר"י דאיכא למימר דרבנן[2] דלדבי רבי שמעתא אקאמרי לדידן מותר דהפשיט לגמרי לדידך אודי לן מיהא דמותר דהפשיט בבבר וא"ת לפי זה ה"ל דמיחסא התם דמתיא הפשט[3] וי"ל דבפלוגתא לא קא מיירי דלר' שמעון לא דמי ליה הפשט כלל ואע"ג דתשיב הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום דפליגי בה ר"ש ור' אליעזר לא חשיב לה פלוגתא דר"א דשמוט הוא ועוד דמהיכא פלוגתא דלפיכך דאזהה אינה כרבנן[4] ולא דמי לתלב שאינה מעורבת דמיפסיל[5]:

ועוד לרבנן נציל לתוכו אוכלין ומשקין. [6] (ומאי נקט תלב מעורבת)[7] דאדמפלגי בין תלב מעורבת למבוי הוה לן לפלוגי בין מבוי משותף למבוי שאינו משותף דבמשותף יהא מותר להציל לתוכו אוכלין ומשקין ואמאי נקט[8] תלב מעורבת:

אלא אמר רבה רב בר. פירש בה מקושיא דגליל לתוכו אוכלין ומשקין[9] ואומר ר"י דרבה רוצה לומר דרבנן סברי כרבי יהודה ג' מחיצות כו' ולפליגי לא סברי רבנן כר"ש דלתלת מחצי חלקי אחד ולפליגי דר"ש דלהצלת כתבי הקדש פגי בלחי אחד כדמסיים וחזיל ואפילו לרבי אליעזר כו': הא

מי דמי. תיק הספר נעשה בסים לדבר המותר לטלטול הוא ולדבר האסור כגון מעות: **הכא.** הא עור נעשה בסים לדבר שכולו אסור בטלטול שהבשר אסור לטלטול דלא חזי לאכילה עד לאורתא דפסח אינו נאכל אלא בלילה ואלי ורבי ישמעאל ליה לא כבוד שמים בנאכל לחייוהו ואפילו הוי עור תורה כלי עליו מיתסר משום דהוי בסים לאיסור וכ"ש דהוא גופיה לאו בר טלטולא הוא: **אם מציליו תיק שבתוכו מעות.** דהוי בסים לדבר שכולו אסור ומיהא נו ספר להציל ואינו צריך להשליך המעות כדמפרש וחזיל לן בטלטול עור אגב הבשר: **אי יומא דמדהיכא דאיתי ביה.** מעות עם הספר לא שדי להו לא מלריך ליה תנא דידן למשדינהו כדקתני ואע"פ שיש בתוכו מעות: **איתויי נמי מייתינן.** מעלמא מאתא זיתא הבית תיק ובתוכו מעות להניח בתוכו ספר ולהציל: **מי דמי.** היכא דהספר מונח עם המעות להיכא דהוא בא עכשיו לבניאו עם המעות ונתא בו ספר: **התם.** דספר ומעות בתוכו לחכי לא מלרכינן ליה למשדינהו: **דילמא אדהכי והכי נפלה דליקה.** על הספר: **הכא.** אלמיינ ליה ישדינהו לרך ביאתו: **דלאמרינן מעיקרא.** דלא פליגי אלא בהפשטה ומייתי רבנן ראיה מתיק הנפר דמתני' דמטלינן מעות אגב ספר לרכי הדיוט הואיל ולוכא שהות למשדינהו וה"ל אגב לרכי גבוה דל פעל ה' למענהו יפטיר: **ודקשיא לך דו' דלא בעי ליה לעור.** אינו לריך לו לעור ואינו מתכוון להפשיט מעוס עור ולא דמי להפשט חלים ותחסים דמשכן: **והא ר"ש מודה בפסיק רישיה ולא יומת.** והכא אע"ג דלא מיכוין מיפשיט הוא: **דשקיל ליה בברוי.** בתחיכות דקות מפשיט ותוחך לאין דרך הפשטה כך ולאו מלאכה הוא אלא שבות: **שני לחיים.** לפתח שאין לו מחילה: **זהו מבוי שאינו מפולש.** כלומר מבוי הניתר בכל חלכותיו בין בעירוב בין בשאר דברים וכל היתר שאר מבואות יש לו כגון שיתופי מבואות: **והרוייהו.** רבנן ובן בתירא סבירא להו כר"א דאמר אין מבוי ואפילו פחות מיתר בלחי א' ואשמעינן בן בתירא דהכאלא כתבי הקדש לא בעינן לחיים כרבי אליעזר: **מפולש קרוים ליה.** נהי נמי דבעי ר' אליעזר לחיים מיהו מיפולש לא מיקרי: **ועוד לרבנן.** דאמרי לשאינו מפולש וקאמרת הסיינו מבוי הניתר בכל הלכותיו: **נציל לתוכו אף אוכלין ומשקין.** כמו לאחר המעורבת ואמאי אלינגיהו מהדדי דגבי ספר קתני למבוי מפולש וגבי אוכלין קתני לרבנן מלינן אותן לאחר המעורבת[1] דמשמע תבל למבוי לא: **שתי מחיצות.** מכאן ומכאן: **שני לחיין.** לחי לכל פתח ופתח: **אליבא דרבי יהודה.** דאמר בשתי מחיצות סגי ושני לחיים ואמאי בן בתירא לאמר לאמר דלגבי ספר מודה ר' יהודה דסגי בחד דג' מחיצות הוי: **לדידך נמי.** אילא למיפכך כאתקפתא דלעיל: **לרבנן.** כיון דאמרת דתרוייהו כר' יהודה לרבנן דאמרי לשאינו מפולש ומפרשי ליה לשאינו חסר כלום כר' יהודה דלא בעי אלא שתי מחיצות ושני לחיים אי הכי לרבנן יציל לתוכו אוכלין ומשקין כמו לאחר המעורבת: אלא

מוסרות הש"ס

[6] מי דמי. תיק הספר נעשה בסים לדבר המותר לטלטלו הוא ולדבר האסור כגון מעות: הכא. הא עור נעשה בסים לדבר שכולו אסור בטלטול שהבשר אסור לטלטלו דלא חזי לאכילה עד לאורתא דפסח אינו נאכל אלא בלילה

[7] (ע"ל התם), ב) לעיל עה. קנ. קיח; לקמן קכ: קלב. קמג. סוכה לג: (ביאה לו.) כתובות ו. בכורות כה. ג) [ברוך ה' בכתב הקדש וכתבי הקודש מאן דכתב לי לעור בכסות הפשטינו וכתבת מלבמה דלא כתב לעור ואין לו בעלה ממנו ע"ל ולפי שהיה לפסוק רשם עכ"ל ולפי ד' זה יתיבשב קושית תוס' ד"ה דשקיל הא דתניא בתמיד שחטו תנא תפסה וכו'], ד) עיתוין יג. ה) לעיל ו. עירובין ו. יב: כב. נט: לה. ו) [לקמן קכ:], ז) לקמן קכא. ח) רש"ל מ"ק ט) [תנא תפסה לימא שם מ"ק], י) רש"ל מ"ק.

מוסף רש"י

מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא יומת. כאומר מתחלן לאם בתמה זו בנבנת ואינו רוצה שתמות, כיון דאי אפשר אלא תמות מתמכוון תמיב ליה, וכי אמרינן דבר שאין מתכוון מותר כגון היכי דאפשר ליה בלא פסוק, כגון גורר אדם מטה כמה ואפשר ועכלנד אלא יתמיין לעשות מרץ, ואמ"ש דאיכא למיתב דלעולם עביד מרץ, מיון דלא מתכוון לחכי ואפשר בלא מרץ, כי עביד נמי מרץ דהוי מילתא נמוכה לא מתיתיב, אבל היכי דהלל בעבר לא מלטרכינן לא מודה (שובה לב). יתר על כן אמר ר' יהודה. לעל מיהי אייריי בנוכה עליה מבית לבית שבשני לחיי ה"ל ר"ש בפסיק מתפלגין דתניא, דאמרי ר' יהודה לעולמין תותים מפוס מי תקרא יוכל ומתמא, בפרק כל נגעי בעיר (עבודין לא.) וקאמר כמבריחא יתר עכ"ל, אפילו היכי דלוכא מי תקרא, אפילו ואיכא שני מחיצות מעגילות, מחיצת הבית מכאן ומחיצת בית הבני מכאן, אבי בתקנתא מוכחא (שובבין ב). בשני צדי רה"ר. זו כנגד זו (לעיל ב.). עושה לחי מיכן ולחי מיכן. בשתי מחיצות אל אחד מן הבתים לחיכה בעגלות (לעיל ב.) לחי מכאן אלא אחד מכאן (לעיל ב.) מיכן אלא אחד מכאן אלא בתים אחד ואמי מכאן אלא אחד מכאן אלא אחד מכאן אלא בתים בני בתי עגלה, ואינו מתיתר לבני ראשי הר"ר ומותר לעגלות בתים לבתים (עבודין ב.) דקסבר ר' יהודה כי מחיצות הוי הר"ר מלטלטלין, ואם אינו אחד מחיצות מעגילות, מחיצת אל בי' בתים (לעיל ב.).

מוסף תוספות

א. [ן]והוה ליה למיסר. תוס' הרא"ש קנח: ד"ה ופליגי. ב. כדמפליג לעיל. תוס' הרא"ש. ג. א"כ היתר גמור הוא. תוס' הרא"ש. ד. אלא מכח סברא פרוך לי' דאמאי דאמאי שרי להביא תיק שיש בתוכו מעות לצורך הצלת ספר כיון דמצי למשדיינה. תוס' הרא"ש. ה. המפורש לעיל (עט.). תוס' הרא"ש. ו. דמחברון להוציא לחה, דאי לאו צערא הוה אסיר מדרבנן. תוס' הרא"ש. ז. דאפילו בשבת היו מפשיטין את הענר שלם. תוס' הרא"ש. ח. דהכא. תוס' הרא"ש. ט. בהדי הנך דדחו שבת. תוס' הרא"ש. י. לי' לרב חסדא. תוס' הרא"ש. יא. להציל, כיון דלכ"ע אסור לטלטל שם. תוס' הרא"ש. יב. [ו]אדאכא לאחלופי בהדה"ר. רשב"ם. יג. דשרי וכו' בבי אוכלין ומשקין. תוס' הרא"ש. יד. ולאו בדרך שהוא מצוי כתבי הקודש קאמר דכתבי הקודש מצילין אפי' לשאינו משותף ואלו אוכלין אינו מציל אלא במשותף דומיא דחצר המעורבת אלא ה"ק. רשב"ם. טז. בסיפא גבי הצלת אוכלין. רשב"ם. יז. וכיון דרבה נוקיה הוא דאותיב הכי לרב חסדא, היכי לא אדחיה בפירוקיה מהך פירכא גופה. מי' הר"ן.

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פי"ז מהלכות שבת הל' ב סמג עשין לא טוש"ע א"ח סימן שכב סעיף ג וסעיף יד:

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה (מי דמי וכו' כגון מעות הסמ אפי' תיק הספר נעשה בסים לדבר המותר לטלטלו בלא שום דליקה דספר בר שלטולי הוא הכא האי עור נעשה בסים לדבר האסור בטלטול מ':

רבינו חננאל

ואהדר להו מי דמי תיק נעשה בסים ל"ת שמותר לטלטלו, עור נעשה בסים לבשר אסור לטלטלו. אלא הכי קאמרו ליה ר'. ודחה ר' ישמעאל מי דמי התם תיק נעשה בסים ל"ת שהוא מותר ולמעות שהן אסורין, הכא בבשר כולן אסור. והדר רב אשי ואמר הכי אהדרו ליה אם מביאין מעלמא תיק שיש בו מעות להציל בו ס"ת אנו לא נטלטל עור אגב בשר. והא מנ"ל. אי נימא דדיקת מיצה מה התיק שיש בו מעות וס"ת אינך מסיר המעות מתוך התיק ומציל הס"ת לבדו אלא אתה מציל אפילו המעות. כך אם יש מעות בתיק והצרכת להביאו להציל ס"ת אינך מסיר המעות מתוכו. דילמא שני התם במקום שבבר הגיעה הדליקה עד הספר האם יתעסק בהשלכת המעות האבלים הלהבה, אבל במקום הדדליקה לא הגיעה הולכין להביא תיק להציל הספר. אם יש בתיק מעות אסור לטלטלן עד שישלוכם. ושני רב אשי לעולם כדאמרינן מעיקרא, ודקא אמרת התם בטלטול התיק הכא בעור מלאכה, כגון דמהכניין לגלות הבשר ואין כוונתו לעור. ואקשינן והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש דסבר דבר שאינו מתכוין שרי בפסיק רישיה ולא יומת, כגון דא אמרינן אומר הכפשיט איני מתכוין לעור, דומה לאומר הנני מחתך ראש זה הנוף ואין כוונתי לשוחטו, כגון זה אפילו ואסקינן דשקיל ליה בברוי. פ' ברוי נקבים, והכי קאמר מאן דמבוצע ליה כשהוא מפשיטו מוכהא מלתא דלא בעי ליה לעור. ודקא דמי לפסיק רישיה ולא יומת. ולהיכן מצילין אותו למבוי שאינו מפולש. וכן הלכה, ולית הלכתא כבן בתירא דאמר אפילו למבוי המפולש. והיכי דמי מבוי שאינו מפולש שמצילין בו כתבי הקודש.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

הא דתניא נשברה לו חבית בראש גגו. הקשה הרב פורת אמאי לא פריך מתמתיתין דרש חבית (לקמן קמב:): דתנן חבית שנשברה מעלין ממנה מזון שלש סעודות ואומר לאחרים בואו והגילו לכם ובלבד שלא יספוד ויתרך דההיא איכא למימר דגון בכרמלית ד) דמיירי בכרמלית אבל בהך בריתא קתני בהליא בגלא גגו וכ"ש מיכן דהתם מיירי כשנשפך היין לארקא דמייירי שמא יספוד אומר ה"ר שמואל בשם ר"ש דדוקא נשברה לו חבית אבל נשפכה ושוטה ניף ניף מותר להניח כלים לקלוט ולגרף דאינו נהול כל כך להניח כלים דרך הס"ל כמו כשנשברה:

כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף. אומר ר"ש דזו אף זו זו קתני לא מצעי לקלוט דמיירי שמעלין דאסור אלא אפילו לגרף דלא מייירי כולי האי שהוא מעיל אסור: **הציל פת נקיה לא יציל פת הדראה.** אומר ר"ש כשאפשר בי"ט של פסח מצות מסולת נקיה שיש לו די לגורך ר"ט אין מופין אחריהן פת של הדראה אלא מתחילה יעשה של הדראה ואחרי כן יעשה הנקיה:

אבל לא משבת ליום הכפורים.

פירש בקונטרס למוצאי יום"כ וא"ת פשיטא דמול גמור הוא ומ"ש משבת למוצאי שבת וי"ל דמצוה לאכול במוצאי יום"כ כדפי' לעיל (ג) (דף קיז:) ועוד לפי שהתענו מותר יותר מי שמי ליום הכפורים עצמו קאמר ולהאכיל התינוקות: **והתנא** דבי רבי שמעאל כל מלאכת עבודה לא תעשו. וא"ת ואמאי מייתי קרא (ו) דכל מלאכת עבודה דכתיב גבי י"ט הא אפי' בשבת דכתיב לא תעשה מלאכה פסח ולא כתיב עבודה שרי לתקוע ולרדות מן הבור כדמשמע הכא דאשבת מייתי לה ופירש רבינו שמואל דגרס (ז) כל מלאכה לא תעשו ורש"ל מפרש דלעולם מכל מלאכת עבודה אימעיט תקיעה ולדייש ובשבת לפינן מי"ט (ח) דאין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד כדכתיב אך אשר יאכל לכל נפש (שמות יב): **שהיא** חכמה ואינה מלאכה.

וכיון דמדאורייתא שריא אע"ג דמדרבנן אסיא דלאמר בדאשם הסגה (דף נג.) אין מעכבין את התינוקות מלתקוע אם נשיס מעכבין הכא הוה לן למישרי משום ד' ג' סעודות:

(המשך ממתמה)

מצילין מזון שלש סעודות ואומר לאחרים בואו והגילו לכם וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין איני והא (ט) תנא דבי רבי שמעאל (ח) לא תעשה כל מלאכה יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה (י) כמה דאפשר לשנויי משנינן א"ר חסדא (יא) לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר (יב) והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו לאלתר (יג) אמר ר' אבא בשבת חייב אדם לבצוע על שתי כברות דכתיב (יד) לחם משנה (טו) אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דנקט תרתי ובצע חדא אמר (טז) לקטו כתיב רבי זירא (יז) הוה בצע אכולה שירותיה אמר ליה רבינא לרב אשי והא מיחזי כרעבתנותא אמר ליה כיון דכל יומא לא עביד והאידנא הוא דקעביד לא מיחזי כרעבתנותא רבי אמי ורבי אסי (יח) לא מיקלע להו ריפתא דעירובא שרו עיליוה אמרי הואיל ואיתעביד בה חדא מצוה ליתעביד בה מצוה אחרינא: כיצד נפלה דליקה כו': (יט) ת"ר כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת (כ) שלש רבי חידקא אומר ארבע א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו (כא) ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לא תמצאהו בשדה רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא תנן נפלה דליקה בלילי שבת מצילין

מסורת הש"ס

אלא אמר רב אשי [א]שלש מחיצות ולחי אחד זה מבוי שאינו מפולש ג' מחיצות בלא לחי זהו מבוי המפולש ואפילו לרבי אליעזר דאמר בענין לחיים הני מילי לאוכלין ומשקין אבל לספר תורה בחד לחי סגי: **מתני'** [ב]מצילין [ג]מזון ג' סעודות הראוי לאדם לאדם הראוי לבהמה לבהמה כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון ג' סעודות בשחרית מצילין מזון ב' סעודות במנחה מזון סעודה אחת ר' יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות: **גמ'** מכדי בהיתרא קטרח נציל טפי אמר רבא [ד]מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי א"ל אביי אלא הא דתניא [ה] נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה [ו]ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף התם מאי גזירה איכא ה"נ גזירה שמא יביא כלי דרך רה"ר גופא [ז]נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף [ח]נזדמן לו אורחין מביא כלי אחר וקולט כלי אחר ומצרף ולא יקלוט ואחר כך יזמין אם יזמין ואח"כ יקלוט [ט]ואין מערימין בכך משום רבי יוסי בר יהודה אמרו מערימין לימא בפלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע קמיפלגי דתניא [י]אותו ואת בנו שנפלו לבור רבי אליעזר אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו בשביל שלא ימות רבי יהושע אומר [יא]מעלין את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו ומערים ומעלה את השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט ממאי דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם דאפשר בפרנסה אבל הכא דלא אפשר לא ועד כאן לא קאמר רבי יהושע התם משום דאיכא צער בעלי חיים אבל הכא דליכא צער בעלי חיים לא א"ר [יב]הצל פת נקיה אין מציל פת [יג]הדראה פת הדראה מציל פת נקיה [יד]ומצילין מיום הכפורים לשבת אבל לא משבת ליום הכפורים ואין צריך לומר משבת ליום טוב ולא משבת לשבת הבאה ת"ר [טו]שכח פת בתנור וקידש עליו היום [מצילין מזון שלש סעודות ואומר לאחרים בואו והגילו לכם וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין איני והא [יז]תנא דבי רבי שמעאל [יח] לא תעשה כל מלאכה יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה [יט]כמה דאפשר לשנויי משנינן א"ר חסדא [כ]לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר [כא]והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו לאלתר [כב]אמר ר' אבא בשבת חייב אדם לבצוע על שתי כברות דכתיב [כג]לחם משנה [כד]אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דנקט תרתי ובצע חדא אמר [כה]לקטו כתיב רבי זירא [כו]הוה בצע אכולה שירותיה אמר ליה רבינא לרב אשי והא מיחזי כרעבתנותא אמר ליה כיון דכל יומא לא עביד והאידנא הוא דקעביד לא מיחזי כרעבתנותא רבי אמי ורבי אסי [כז]לא מיקלע להו ריפתא דעירובא שרו עיליוה אמרי הואיל ואיתעביד בה חדא מצוה ליתעביד בה מצוה אחרינא: כיצד נפלה דליקה כו': [כח]ת"ר כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת [כט]שלש רבי חידקא אומר ארבע א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו [ל]ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לא תמצאהו בשדה רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא תנן נפלה דליקה בלילי שבת מצילין

אלא אמר רב אשי [א]שלש מחיצות ולחי אחד זה מבוי שאינו מפולש ג' מחיצות בלא לחי זהו מבוי המפולש ואפילו לרבי אליעזר דאמר בענין לחיים הני מילי לאוכלין ומשקין אבל לספר תורה בחד לחי סגי: **מתני'** [ב]מצילין [ג]מזון ג' סעודות הראוי לאדם לאדם הראוי לבהמה לבהמה כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון ג' סעודות בשחרית מצילין מזון ב' סעודות במנחה מזון סעודה אחת ר' יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות: **גמ'** מכדי בהיתרא קטרח נציל טפי אמר רבא [ד]מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי א"ל אביי אלא הא דתניא [ה] נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה [ו]ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף התם מאי גזירה איכא ה"נ גזירה שמא יביא כלי דרך רה"ר גופא [ז]נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף [ח]נזדמן לו אורחין מביא כלי אחר וקולט כלי אחר ומצרף ולא יקלוט ואחר כך יזמין אם יזמין ואח"כ יקלוט [ט]ואין מערימין בכך משום רבי יוסי בר יהודה אמרו מערימין לימא בפלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע קמיפלגי דתניא [י]אותו ואת בנו שנפלו לבור רבי אליעזר אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו בשביל שלא ימות רבי יהושע אומר [יא]מעלין את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו ומערים ומעלה את השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט ממאי דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם דאפשר בפרנסה אבל הכא דלא אפשר לא ועד כאן לא קאמר רבי יהושע התם משום דאיכא צער בעלי חיים אבל הכא דליכא צער בעלי חיים לא א"ר [יב]הצל פת נקיה אין מציל פת [יג]הדראה פת הדראה מציל פת נקיה [יד]ומצילין מיום הכפורים לשבת אבל לא משבת ליום הכפורים ואין צריך לומר משבת ליום טוב ולא משבת לשבת הבאה ת"ר [טו]שכח פת בתנור וקידש עליו היום

אלא אמר רב אשי [א]שלש מחיצות ולחי אחד זה מבוי שאינו מפולש ג' מחיצות בלא לחי זהו מבוי המפולש ואפילו לרבי אליעזר דאמר בענין לחיים הני מילי לאוכלין ומשקין אבל לספר תורה בחד לחי סגי: **מתני'** [ב]מצילין [ג]מזון ג' סעודות הראוי לאדם לאדם הראוי לבהמה לבהמה כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון ג' סעודות בשחרית מצילין מזון ב' סעודות במנחה מזון סעודה אחת ר' יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות: **גמ'** מכדי בהיתרא קטרח נציל טפי אמר רבא [ד]מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי א"ל אביי אלא הא דתניא [ה] נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה [ו]ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף התם מאי גזירה איכא ה"נ גזירה שמא יביא כלי דרך רה"ר גופא [ז]נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף [ח]נזדמן לו אורחין מביא כלי אחר וקולט כלי אחר ומצרף ולא יקלוט ואחר כך יזמין אם יזמין ואח"כ יקלוט [ט]ואין מערימין בכך משום רבי יוסי בר יהודה אמרו מערימין לימא בפלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע קמיפלגי דתניא [י]אותו ואת בנו שנפלו לבור רבי אליעזר אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו בשביל שלא ימות רבי יהושע אומר [יא]מעלין את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו ומערים ומעלה את השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט ממאי דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם דאפשר בפרנסה אבל הכא דלא אפשר לא ועד כאן לא קאמר רבי יהושע התם משום דאיכא צער בעלי חיים אבל הכא דליכא צער בעלי חיים לא א"ר [יב]הצל פת נקיה אין מציל פת [יג]הדראה פת הדראה מציל פת נקיה [יד]ומצילין מיום הכפורים לשבת אבל לא משבת ליום הכפורים ואין צריך לומר משבת ליום טוב ולא משבת לשבת הבאה ת"ר [טו]שכח פת בתנור וקידש עליו היום

אלא אמר רב אשי

יום רביעי ט תמוז תש"פ **שבת דף קיז**

בקרבן פסח צריך להפשיט ממנו את העור לצורך הקרבתו, ולצורך אכילתו (וכן בשאר הקרבנות), ונחלקו רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה לבין רבנן, בערב פסח שחל בשבת, האם מפשיטים בשבת את העור רק עד החזה (שזה החלק הנצרך להקרבת האימורים, שמקריבים אותם בערב פסח), ואת שאר ההפשטה עושים במוצאי שבת, שאז אוכלים את הקרבן. או שמותר להפשיט בשבת את כל העור. הגמרא מביאה משא ומתן במחלוקת זו ממשנתינו.

הצעת ביאור הראיה (א): מהמבואר במשנתינו שמצילים תיק הספר עם הספר – שמותר להפשיט את כל העור

אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר מָר עוּקְבָא: מַאי אַהֲדְרוּ לֵה חַבְרַיָּא [מה השיבו לו החברים, בני מחלוקתו] **לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה?**

הָכִי קָאָמְרִי לֵה: אִם מַצִּילִין תִּיק הַסֵּפֶר עִם הַסֵּפֶר, ואף על פי שיש בתוכו מעות, ומשום כבוד הספר שהוא צורך גבוה, מצילים עמו גם מעות שהן צורך הדיוט, **לֹא נַפְשִׁיט אֶת הַפֶּסַח מֵעוֹרוֹ,** והרי כיון שבהפשטה יש צורך גבוה, נתיר גם את ההפשטה שיש בה צורך הדיוט.

דחיית ההצעה: הצלת תיק הספר היא טלטול דרבנן. הפשטת העור, היא מלאכה דאורייתא

מִי דָּמֵי, הָתָם [שם, במשנתינו שהתירו לטלטל את תיק הספר, אף שיש בו מעות, אין זה אלא] **טִלְטוּל** [מוקצה], ובזה מצאנו שמתירים לצורך הדיוט יחד עם צורך גבוה.

אבל **הָכָא** [כאן, לגבי הפשטת הפסח], **מְלָאכָה** [גמורה הוא, דהפשטה מאבות מלאכות היא], ולא מצאנו שהותרה מלאכה גמורה לצורך הדיוט יחד עם צורך גבוה.

הצעת ביאור הראיה (ב): רבי ישמעאל ורבי עקיבא נחלקו גם על טלטול הפסח (לאחר שהציאו ממנו את האימורים), שהעור הוא מוקצה.

וממשנתינו מוכיחים להתיר את טלטול העור אגב הבשר, כשם שמטלטלים את התיק אגב הספר

אָמַר רַב אַשִׁי: בְּתַרְתֵּי פְּלִיגִי, גבי פסח,

פְּלִיגִי בְּטִלְטוּל, שרבי ישמעאל אוסר לטלטל את הפסח אחר שהוציאו אימוריו אפילו מחמה לצל, משום שהעור הוא מוקצה. וחכמים מתירים זאת.

וּפְלִיגִי [ונחלקו גם] **בִּמְלָאכָה** [אם מותר להפשיט את העור שמעל החזה, כמבואר לעיל],

וְהָכִי קָאָמְרִי לֵה [וכך אמרו חכמים לרבי ישמעאל, אף שאינך מודה לענין הפשטת העור שהיא מלאכה דאורייתא, תודה על כל פנים לענין טלטול, שהרי:] **אִם מַצִּילִין תִּיק הַסֵּפֶר עִם הַסֵּפֶר,** שמותר להציל גם את התיק מפני שיש בזה כבוד שמים, שהספר יהיה בתוך תיק, **לֹא נְטַלְטֵל עוֹר אַגַּב בָּשָׂר,** שבטלטול הבשר יש כבוד שמים שהבשר לא יסריח בשמש, ונתיר זאת אף שהעור מחובר אליו. (דף קיז).

דחיית ההצעה: תיק הספר אינו מוקצה, ולא מצאנו שהתירו טלטול מוקצה לצורך הדיוט

[הגמרא דוחה ביאור זה:] **מִי דָּמֵי, הָתָם** [שם, במשנתינו שמבואר היתר להציל תיק הספר עם הספר], תיק הספר הרי **נַעֲשָׂה בָּסִיס לְדָבָר הַמֻּתָּר,** ואינו מוקצה, שהרי מותר לטלטל ספר, ומותר לטלטל גם את תיק הספר, והחידוש במשנה הוא רק שלא אסרו להציל את התיק בשבת (שהוא צורך הדיוט עם צורך גבוה) כשם שאסרו להציל שאר דברים (שגזרו על הצלת שאר דברים, שמא מתוך בהילותו יכבה).

אבל **הָכָא** [כאן, לגבי טלטול בשר הפסח עם העור המחובר אליו], עור זה הרי **נַעֲשָׂה בָּסִיס לְדָבָר הָאָסוּר,** שהבשר הוא מוקצה, שאינו ראוי לאכילה עד הערב, שהפסח אינו נאכל אלא בלילה וצלי, וממילא גם אם העור היה ראוי לשימוש מצד עצמו, הוא מוקצה מפני שהוא בסיס לבשר המוקצה, ולא מצאנו שהתירו טלטול מוקצה לצורך הדיוט שיש עמו צורך גבוה.

הצעת ביאור הראיה (ג): ממה שהתירו לטלטל את התיק אף שיש בו מעות שהם מוקצה

אֶלָּא, הָכִי קָאָמְרִי לֵהּ: אִם מַצִּילִין תִּיק שֶׁל סֵפֶר עִם הַסֵּפֶר, וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכוֹ מָעוֹת, אף שהוא בסיס לדבר האסור, [שהתירו טלטול מוקצה לצורך הדיוט שיש עמו צורך גבוה], **לֹא נְטַלְטֵל עוֹר אַגַּב בָּשָׂר.**

דחיית ההצעה: תיק הספק שיש בו מוקצה הוא בסיס לדבר האסור והמותר, ולא מצאנו שהתירו טלטול בסיס לדבר האסור בלבד

הגמרא דוחה ביאור זה: **מִי דָּמֵי, הָתָם** [שם, במשנתינו, לגבי הצלת תיק הספק שיש בתוכו גם מעות], **נַעֲשָׂה** [התיק] **בָּסִיס לְדָבָר הָאָסוּר וּלְדָבָר הַמּוּתָּר,** [שהרי יש בו גם את הספר וגם מעות].

אבל **הָכָא** [כאן, לגבי הפשטת עור הפסח], **כֻּלּוֹ נַעֲשָׂה בָּסִיס לְדָבָר הָאָסוּר,** שכל הבשר שיש בעור אסור בטלטול, כאמור. ולא מצאנו שהתירו טלטול מוקצה, שהוא רק בסיס לדבר האסור, לצורך הדיוט שיש עמו צורך גבוה.

הצעת ביאור הראיה (ד): ממה שהתירו לטלטל תיק שיש בו רק מעות, והוא בסיס רק לדבר האסור

אֶלָּא, הָכִי קָאָמְרִי לֵהּ: אִם מְבִיאִין תִּיק שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכוֹ מָעוֹת מֵעָלְמָא לְהַצִּיל בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה, אף שהוא בסיס לדבר שכולו אסור, ומניח בו ספר להצילו, ואינו צריך להשליך המעות, **לֹא נְטַלְטֵל עוֹר אַגַּב בָּשָׂר.**

דחיית ההצעה: אין הוכחה שהתירו לטלטל תיק שיש בתוכו רק מעות

וְהֵיא גּוּפָהּ מְנָלַן, מנין לנו דין זה עצמו, שמותר להביא תיק שיש בתוכו מעות, כדי להציל בו ספר תורה?

אֵלֵימָא דְּמִדְּהֵיכָא דְּאִית בֵּהּ [אם תאמר, שמכך שכאשר יש בתיק מעות וספר] **לָא שָׁדֵי לְהוּ** [לא מצריך התנא של משנתינו לזרוק את המעות], **אֵתוֹיֵי נָמֵי מַיְתִינַן** [מכך מוכח גם, שמותר להביא תיק שיש בתוכו רק מעות, ולהניח בתוכו ספר ולהציל],

והרי אין זה מוכח, שהרי: **מִי דָּמֵי** [וכי אופנים אלו דומים], **הָתָם** [שם, במקרה שיש לפניו תיק שיש בתוכו ספר ומעות, לא מצריכה המשנה להשליך את המעות, שמא] **אַדְּהָכִי וְהָכִי**

[עד שיתעכב בכך וכך, כלומר שיתעכב בשפיכת המעות מהתיק] **נָפְלָה דְּלֵקָה** [יכול הספר שנמצא גם כן בתיק להידלק]. אבל **הָכָא** [כאן באופן שלוקח תיק שיש בתוכו מעות, והספר אינו בתוכו], **אַדְּהָכָא וְהָכִי לִשְׁדִּינְהוּ** [בדרך שהוא הולך להביא את התיק, יזרוק את המעות].

ביאור הראיה: רבי ישמעאל וחכמים נחלקו רק בהפשטה, וחכמים מביאים ראיה להפשטה מטלטול תיק שיש בתוכו מעות, משום שהפשטה זו אינה איסור תורה, כיון שהוא דבר שאינו מתכוין

אֶלָּא, אָמַר מָר בַּר רַב אַשִׁי, לְעוֹלָם כִּדְאָמְרִינַן מֵעִקָּרָא [מחלוקת רבי ישמעאל וחכמים, היא רק לגבי הפשטת העור שמעל החזה, ולא לעניין טלטול הבשר והעור. וחכמים מביאים ראיה ממה שהתירו להציל תיק הספר שיש בתוכו גם מעות, שמותר להפשיט גם את העור שמעל החזה, שצורך הדיוט מותר עם צורך גבוה,

וּדְקָא קַשְׁיָא לָךְ [ומה שהקשת על ביאור זה, כיצד מביאים ראיה משם, והרי] (**הָכָא**) **[התם]** [שם, במשנתינו לגבי תיק הספר, אינו אלא] **טִלְטוּל** [מוקצה שאיסורו דרבנן], **וְהָכָא** [וכאן, לגבי הפשטת העור, הוא] **מְלָאכָה** [דאורייתא], יש ליישב קושיא זו, שמדובר באופן שאין בהפשטת העור איסור תורה,

והיינו **כְּגוֹן דְּלָא קָבְעֵי לֵהּ לְעוֹר** - שאינו צריך את העור. ואינו מתכוין להפשיט לצורך העור, ודבר שאין מתכוין מותר.

[שואלת הגמרא:] **וְהָא אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּפְסִיק רֵישֵׁהּ וְלָא יָמוּת,** אף בדבר שאינו מתכוין, אם הוא בודאי יקרה (כמו שהחותך ראש הבהמה היא בודאי תמות) גם לרבי שמעון הוא אסור, וכן כאן הוא הרי פסיק רישא, שהרי הוא בפועל מפשיט את העור.

[עונה הגמרא:] מדובר באופן: **דְּשָׁקֵל לֵהּ בְּכַרְזֵי** - שהוא לוקח את העור בחתיכות דקות, כלומר מפשיט חלק קטן מהעור וחותך, מפשיט וחותך, שאין דרך הפשטה בכך, ואין זה מלאכה אלא איסור דרבנן,

ולכן הוכיחו חכמים לרבי ישמעאל מהיתר טלטול מוקצה (בתיק הספר עם המעות) להפשט עור הפסח, שבאופן זה הוא גם כן איסור דרבנן.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וּלְהֵיכָן מַצִּילִין אוֹתָן** [את כתבי הקודש] **וְכוּ׳** [למבוי שאינו מפולש. בן בתירא אומר: אף למפולש].

מבררת הגמרא: **הֵיכִי דָּמֵי, מְפוּלָּשׁ. הֵיכִי דָּמֵי, שֶׁאֵינוֹ מְפוּלָּשׁ?**

הצעת ביאור (א): משנתינו מדברת על הצלה למבוי סתום מג׳ צדדים - לפי שיטת רבי אליעזר, שתיקון מבוי זה הוא ב׳ לחיים. ורבנן וכן בתירא נחלקו אם בהצלת כתבי הקודש התירו לטלטל למבוי כזה, שיש בו רק לחי אחד

אָמַר רַב חִסְדָּא: שָׁלֹשׁ מְחִצּוֹת וּשְׁנֵי לְחָיַיִן, זֶהוּ מָבוֹי שֶׁאֵינוֹ מְפוּלָּשׁ - לדעת חכמים מה שהתירו להציל כתבי הקודש אינו אלא למבוי שנעשו בו תיקוני המבוי כדין, והיינו: מבוי סגור מג׳ צדדים, בצד הרביעי העמידו שתי לחיים (עמוד גבוה עשרה טפחים בכל צד). וכן עשו בו גם ׳שיתופי מבואות׳, (כל החצרות השתתפו יחד בפת), ורק באופן זה התירו להוציא את כתבי הקודש מהבית לחצר.

שָׁלֹשׁ מְחִצּוֹת וְלֶחִי אֶחָד, זֶהוּ מָבוֹי הַמְּפוּלָּשׁ - לדעת בן בתירא התירו להציל כתבי הקודש אף למבוי מפולש, דהיינו: מבוי שהוא סגור מג' צדדים, אלא שאינו מתוקן כדין בשני לחיים, אלא בלחי אחד. (והתירו זאת אף שבדרך כלל אסור לטלטל במבוי כזה).

ולמבוי זה קורא בן בתירא מבוי מפולש - אבל גם בן בתירא מודה שלא התירו להציל כתבי הקודש למבוי שיש לו רק ב' מחיצות.

וְתַרְוַיְיהוּ [ושניהם רבנן ובן בתירא, אמרו דבריהם] **אַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** [לשיטתו של רבי אליעזר הסובר שכדי לטלטל במבוי צריך ב' לחיים, אלא שנחלקו אם בהצלת כתבי הקודש הקילו חכמים שדי בלחי אחד או לא],

דִּתְנַן, הֶכְשֵׁר מָבוֹי, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לֶחִי וְקוֹרָה.

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אוֹ לֶחִי אוֹ קוֹרָה.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שְׁנֵי לְחָיַיִם.

דחייה (א'): בן בתירא אמר שמותר להציל למבוי מפולש, ואם יש ג' מחיצות אין זה מפולש

אֲמַר לֵהּ רַבָּה: שָׁלֹשׁ מְחִצּוֹת וְלֶחִי אֶחָד, מְפֻלָּשׁ קָרֵית לֵהּ, כיצד אפשר לבאר שמה שאמר בן בתירא שמצילין למבוי מפולש - היינו למבוי שסתום מג' צדדים, הלא מפולש אינו אלא שיש לו ב' מחיצות והוא פתוח מעבר לעבר.

דחייה (ב'): לדעת רבנן שמדובר במבוי שתוקן כהלכה, מדוע הם מתירים להציל למבוי כזה רק כתבי הקודש ולא אוכלין ומשקים

וְעוֹד, לְרַבָּנַן [שאומרים שלא הותר להציל כתבי הקודש אלא למבוי שאינו מפולש], וכמבואר היינו מבוי שנעשו בו כל תיקוני המבוי כדין, אם כן: **נַצִּיל לְתוֹכוֹ אֳכָלִין וּמַשְׁקִין,** ומדוע למבוי כזה התירו להציל רק כתבי הקודש ולא אוכלין ומשקין, (כמוכח במשנה להלן קכ.).

◆◆◆

הצעת ביאור (ב): משנתינו מדברת על הצלה למבוי שיש לו ב' מחיצות - לפי שיטת רבי יהודה שתיקון מבוי זה הוא ב' לחיים. ורבנן ובן בתירא נחלקו אם בהצלת כתבי הקודש התירו לטלטל למבוי כזה, כשיש בו רק לחי אחד

אֶלָּא אָמַר רַבָּה: שְׁתֵּי מְחִצּוֹת, וּשְׁנֵי לְחָיַיִן, זֶהוּ מָבוֹי שֶׁאֵינוֹ מְפֻלָּשׁ, לדעת חכמים מה שהתירו להציל כתבי הקודש אינו אלא למבוי שנעשו בו תיקוני המבוי כדין, והיינו: מבוי שיש לו רק ב' מחיצות, והוא מפולש מעבר לעבר, ובשתי הצדדים הפתוחים, העמידו לחי בכל צד. וכן עשו בו גם 'שיתופי מבואות', (כל החצרות השתתפו יחד בפת), ורק באופן זה התירו להוציא את כתבי הקודש מהבית לחצר.

שְׁתֵּי מְחִצּוֹת וְלֶחִי אֶחָד, זֶהוּ מָבוֹי הַמְּפֻלָּשׁ - לדעת בן בתירא התירו להציל כתבי הקודש אף למבוי מפולש, דהיינו: מבוי שיש לו רק ב' מחיצות, ואינו מתוקן כדין בשני לחיים, אלא בלחי אחד. (והתירו זאת אף שבדרך כלל אסור לטלטל במבוי כזה).

ולמבוי זה קורא בן בתירא מבוי מפולש.

וְתַרְוַיְיהוּ [ושניהם רבנן ובן בתירא, אמרו דבריהם] **אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה** [לשיטתו של רבי יהודה הסובר שאם יש למבוי ב' מחיצות, וב' לחיים מותר לטלטל בו. אלא שנחלקו אם בהצלת כתבי הקודש הקילו חכמים שדי בלחי אחד או לא],

דְּתַנְיָא, יָתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי בָתִּים בִּשְׁנֵי צִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים, ונמצא שיש ביניהם מבוי שיש לו ב' מחיצות (שתי הבתים שבשתי הצדדים) **עוֹשֶׂה לֶחִי מִכָּן, וְלֶחִי מִכָּן. אוֹ קוֹרָה מִכָּן, וְקוֹרָה מִכָּן, וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בָּאֶמְצַע. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מְעָרְבִין רְשׁוּת הָרַבִּים בְּכָךְ.**

דחייה: לדעת רבנן שמדובר במבוי שתוקן כהלכה, מדוע הם מתירים להציל למבוי כזה רק כתבי הקודש ולא אוכלין ומשקים

אֲמַר לֵהּ אַבָּיֵי: לְדִידְךָ נָמֵי [לשיטתך, לפי ביאורך] גם כן אפשר להקשות כמו שהקשית לעיל על דברי: **לְרַבָּנַן** [שאומרים שלא הותר להציל כתבי הקודש אלא למבוי שאינו מפולש], וכמבואר היינו מבוי שנעשו בו כל תיקוני המבוי כדין (ב' מחיצות וב' לחיין, לפי רבי יהודה), אם כן **נַצִּיל לְתוֹכוֹ אֳכָלִין וּמַשְׁקִין** [עמוד ב] ומדוע למבוי כזה התירו להציל רק כתבי הקודש ולא אוכלין ומשקין, (כמוכח במשנה להלן קכ.).

ביאור חדש: משנתינו מדברת על הצלה למבוי סתום מג' צדדים - לפי שיטת רבי אליעזר, שתיקון מבוי זה הוא ב' לחיים. ורבנן ובן בתירא נחלקו אם בהצלת כתבי הקודש התירו לטלטל למבוי כזה, כשיש בו לחי אחד, או אף שאין בו לחי כלל

אֶלָּא אָמַר רַב אַשִׁי: שָׁלֹשׁ מְחִצּוֹת, וְלֶחִי אֶחָד, זֶה מָבוֹי שֶׁאֵינוֹ מְפֻלָּשׁ - לדעת חכמים מה שהתירו להציל כתבי הקודש הוא למבוי סגור מג' צדדים, בצד הרביעי העמידו לחי אחד, ואף שלא תיקונוהו כהלכתו בב' לחיים, הקילו בזה להצלת כתבי הקודש.

שָׁלֹשׁ מְחִצּוֹת בְּלֹא לֶחִי, זֶהוּ מָבוֹי הַמְפֻלָּשׁ - לדעת בן בתירא התירו להציל כתבי הקודש אף למבוי מפולש, דהיינו: מבוי שהוא סגור מג' צדדים, אלא שאינו מתוקן כלל בלחיים. (והתירו זאת אף שבדרך כלל אסור לטלטל במבוי כזה).

וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר בְּעֵינַן לְחָיֵים - כאמור לעיל שלשיטת רבי אליעזר אף כאשר יש ג' מחיצות, צריך שני לחיים, וסוברים רבנן: **הָנֵי מִלֵּי** [אלו הדברים שצריכים ב' לחיים, הוא רק] **לָאֳכָלִין וּמַשְׁקִין. אֲבָל לְסֵפֶר תּוֹרָה, בְּחַד לֶחִי סַגִּי.** ובן בתירא סובר שמותר להציל במבוי זה אפילו בלא לחי כלל.

משנה

בהצלת מזון מהדליקה, מותר להציל רק מזון ג' סעודות ולא יותר מכך

מַצִּילִין מָזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, הָרָאוּי לָאָדָם, לָאָדָם. הָרָאוּי לַבְּהֵמָה, לַבְּהֵמָה. ובטעם הדבר מבואר בגמרא שחששו חכמים שמא מתוך בהילותו להציל יבוא לכבות, ולכן לא התירו להציל אלא מזון ג' סעודות, [וכן כתבי הקודש כמבואר במשנה לעיל, וכן כלים הנצרכים לו לשבת, כמבואר במשניות להלן].

דעה א': ההיתר להציל ג' סעודות היינו רק סעודות שעדיין לא אכל

כֵּיצַד, נָפְלָה דְּלֵקָה בְּלֵילֵי שַׁבָּת, קודם אכילה, **מַצִּילִין מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת.**

בַּשַּׁחֲרִית, קודם סעודה, **מַצִּילִין מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת.**

בַּמִּנְחָה, קודם סעודה, **מְזוֹן סְעוּדָה אַחַת.**

דעה ב': לעולם מצילים ג' סעודות, אף אם כבר אכל ג' סעודות

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לְעוֹלָם מַצִּילִין מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, [מפני שמעיקר הדין היה מותר להציל גם יותר מג' סעודות, שהרי אוכלים ומשקים אינם מוקצה, ומטלטלם לחצר המעורבת, אלא שחכמים גזרו בזה שמא מתוך בהילותו להציל ממונו יכבה, אך כיון שיום השבת ראויה לג' סעודות, לא גזרו גזירה זו על הצלת ג' סעודות].

גמרא

הטעם שהתירו להציל רק ג' סעודות

מבררת הגמרא: **מִכְּדֵי בְּהֶתֵּרָא קָטְרַח,** הנה, הרי בהצלת מזון טורח בהיתר, שהמאכלים אינם מוקצה ומטלטלם לחצר המעורבת, ומדוע לא התירו להציל אלא ג' סעודות, **נַצֵּיל טְפֵי.**

מבארת הגמרא: **אָמַר רָבָא: מִתּוֹךְ שֶׁאָדָם בָּהוּל עַל מָמוֹנוֹ, אִי שָׁרֵית לֵהּ** [אם תתיר להציל כל מה שירצה], ישכח ששבת היום, **אָתֵי לְכַבּוּיֵי** [ויבוא לכבות את הדליקה].

הטעם שהתירו למי שנשברה חבית בראש גגו, להציל את היין הנשפך רק בכלי אחד

אֲמַר לֵהּ אבַיֵי: אֶלָּא הָא דְּתַנְיָא, נִשְׁבְּרָה לוֹ חָבִית בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ, מֵבִיא כְּלִי וּמַנִּיחַ תַּחְתֶּיהָ, מביא כלי אחד ומניחו על הארץ, והיין הנשפך מהחבית השבורה נופל לתוך הכלי שהניח,

וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָבִיא כְּלִי אַחֵר, וְיִקָּלֵט - שלא יביא כלי נוסף, ויקבל את היין הנשפך מהגג לאויר, שלא התירו אלא להציל בכלי אחד,

וכן לא יביא **כְּלִי אַחֵר, וְיִצָּרֵף** [ויחזיק אותו בידו צמוד לגג, שיזוב מן הגג לכלי], שכאמור לא התירו אלא להציל בכלי אחד,

הָתָם מַאי גְּזֵרָה אִיכָּא [שם, איזה גזירה יש בזה, הלא עוסק בדבר היתר, שאין זה מוקצה, והחצר המעורבת].

ביאור: גזרו זאת מחשש, שמא יביא כלי דרך רשות הרבים

מבארת הגמרא: כעין שבמשנתינו חשש שמא מתוך בהילות להציל ממנו, יבוא לכבות, **הָכָא נָמֵי** [כאן, לגבי הצלת יינו שנשפך מהחבית, גם חששו לכך, והוא] **גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָבִיא כְּלִי דֶּרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים,** שמתוך שהוא מחזר על כלים הרבה, ישכח ויביא.

◆◆◆

מי שיש לו אורחים יכול להציל מחבית יין שנשברה, בכלים נוספים

גּוּפָא, נִשְׁבְּרָה לוֹ חָבִית בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ, מֵבִיא כְּלִי וּמַנִּיחַ תַּחְתֶּיהָ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָבִיא כְּלִי אַחֵר, וְיִקָּלֵט. כְּלִי אַחֵר, וְיִצָּרֵף.

נִזְדַּמְּנוּ לוֹ אוֹרְחִין, מֵבִיא כְּלִי אַחֵר וְקוֹלֵט. כְּלִי אַחֵר וּמְצָרֵף.

וְלֹא יִקָּלֵט [את היין בכלי נוסף] **וְאַחַר כָּךְ יַזְמִין** [אורחים], שבשעה שהוא קולט הוא עדיין לא צריך זאת לאורחים. **אֶלָּא יַזְמִין** [אורחים] **וְאַחַר כָּךְ יִקָּלֵט** [בכלי נוסף לצורכם].

מחלוקת, האם מותר לאדם להערים, להזמין אורחים שאינם צריכים לשתות, כדי שיוכל להציל יין בכלים נוספים

[דעה א׳:] **וְאֵין מַעֲרִימִין בְּכָךְ,** אסור להזמין אורחים שאינם צריכים לשתות, והם יותירו את היין שהציל, שאסור להערים בזה, ולהציל ׳כאילו׳ בשביל אורחים.

[דעה ב׳:] **מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי בַּר יְהוּדָה אָמְרוּ, מַעֲרִימִין.**

הצעה: ב׳ דעות אלו נחלקו במחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע, אם מערימים כדי להציל בהמתו

לֵימָא [האם נאמר שב׳ דעות אלו, שנחלקו בהערמה לגבי הצלת יין] **בִּפְלַגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ קָמִפַּלְגִי** [שהם גם נחלק אם מותר להערים כדי להציל את בהמתו],

דְּתַנְיָא, אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ שֶׁנָּפְלוּ לְבוֹר [ביום טוב], ואסור הרי לשחוט גם אותו וגם את בנו,

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מַעֲלֶה אֶת הָרִאשׁוֹן עַל מְנָת לְשָׁחְטוֹ. וְהַשֵּׁנִי, עוֹשֶׂה לוֹ פַּרְנָסָה בִּמְקוֹמוֹ [דואג לו למזונותיו בתוך הבור] **בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יָמוּת.**

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: מַעֲלֶה אֶת הָרִאשׁוֹן עַל מְנָת לְשָׁחְטוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹחֲטוֹ, וּמַעֲרִים [שאומר שמעדיף את לשחוט את השני], **וּמַעֲלֶה אֶת הַשֵּׁנִי. רָצָה, זֶה שׁוֹחֵט. רָצָה, זֶה שׁוֹחֵט.**

דחיית ההצעה: אפשר לומר שרק לגבי בהמה אוסר רבי אליעזר להערים, שיכול להצילה ע״י שיתן לה אוכל בבור. וכן אפשר לומר שרק לגבי בהמה מתיר רבי יהושע להערים כיון שיש בזה צער בעלי חיים

הגמרא דוחה הצעה זו, ומבארת שמחלוקות אלו אינם תלויים זה בזה: **מִמַּאי, דִּלְמָא עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָתָם** [שם, לגבי הצלת בהמתו, שאסור להערים, מפני], **דְּאֶפְשָׁר בִּפַּרְנָסָה** [שיכול לתת לבהמתו מזונות בבור, ונמצא שלא מפסיד את בהמתו], **אֲבָל הָכָא** [כאן, לגבי יין שנשפך מחבית שנשברה] **דְּלָא אֶפְשָׁר** [שאם לא יערים, היין ילך לאיבוד], **לָא** [אסר רבי אליעזר להערים].

וְעַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָתָם [שם, לגבי בהמה, שמותר להערים], **מִשּׁוּם דְּאִיכָּא צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים, אֲבָל הָכָא** [כאן, לגבי חבית שנשברה], **דְּלֵיכָּא צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים, לָא** [התיר, רבי יהושע להערים].

◆ ◆ ◆

הצלת לחם אחד, אחר שכבר הציל לחם מסוג אחר

תָּנוּ רַבָּנַן, הִצִּיל פַּת נְקִיָּה, אֵין מַצִּיל פַּת הַדְּרָאָה [פת קיבר שניטל הדרה (לחם עם קליפת

ופסולת הדגן)], שכיון שכבר יש לו פת נקיה, אין זה 'הערמה כשרה' להציל גם 'פת הדראה' בטענה, שפת כזו נוחה לו יותר.

הציל **פַּת הַדְרָאָה, מַצִּיל פַּת נְקִיָּה,** ואף אם הוא מעדיף את הפת הדראה, זו 'הערמה כשרה' לומר שמעדיף 'פת נקיה'.

◆◆◆

מצילים מהדליקה מזון רק לשבת זו, ולא ליום הכפורים, ליום טוב, או לשבת הבאה [אבל ביום כפור, מצילים מזון לשבת]

וּמַצִּילִין מזון **מִיּוֹם הַכִּפּוּרִים לַשַּׁבָּת,** כגון אם חל יום כפור ביום שישי, מצילים לשבת הסמוכה.

אֲבָל לֹא מצילים **מִשַּׁבָּת לְיוֹם הַכִּפּוּרִים** [כגון אם חל יום הכפורים ביום ראשון, אסור להציל בשבת לצורך יום כפור, ואין זה אלא לצורך מוצאי יום כיפור, שהרי ביום כיפור לא אוכלים, ולא התירו זאת].

וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר [שאסור להציל] **מִשַּׁבָּת לְיוֹם טוֹב** [שיכול להכין ביום טוב בו ביום], **וְלֹא מִשַּׁבָּת לַשַּׁבָּת הַבָּאָה.**

◆◆◆

אסור להוציא בשבת פת הדבוקה בתנור (רדיית הפת). אם שכח את הפת בתנור, התירו לרדות [בשינוי] רק מזון ג' סעודות.

תָּנוּ רַבָּנַן, שָׁכַח פַּת בַּתַּנּוּר וְקִדֵּשׁ עָלָיו הַיּוֹם, מַצִּילִין מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, אף שאסור לרדות בשבת פת מהתנור, התירו חכמים למי ששכח את הפת בתנור לרדות מזון ג' סעודות,

וְאוֹמֵר לַאֲחֵרִים: בּוֹאוּ וְהַצִּילוּ לָכֶם, התירו לו לומר גם לאחרים, שיצילו לעצמם מזון ג' סעודות,

וּכְשֶׁהוּא רוֹדֶה [בכלי שרודין בו הפת, ומפרידין אותו מכותל התנור שנדבק בה], **לֹא יִרְדֶּה בְּמַרְדֶּה** [שהוא דרך חול], **אֶלָּא בְּסַכִּין.**

מבררת הגמרא: **אִינִי** [האמנם], **וְהָא תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, 'לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה', יָצָא תְּקִיעַת שׁוֹפָר, וּרְדִיַּית הַפַּת,** שֶׁהִיא חָכְמָה, **וְאֵינָהּ מְלָאכָה,** וכיון שכן מדוע אסור לרדות את הפת במרדה כדרכו.

מבארת הגמרא: **כַּמָּה דְּאֶפְשָׁר לְשַׁנּוֹיֵי, מְשַׁנֵּינַן.**

◆◆◆

השכמה ביום שישי לקנות ולהכין לשבת

אָמַר רַב חִסְדָּא: לְעוֹלָם יַשְׁכִּים אָדָם [בערב שבת] **לְהוֹצָאַת שַׁבָּת** [לטרוח ולזמן הוצאת שבת], **שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ',**

[ממה שכתוב 'והכינו את אשר יביאו', משמע שההכנה תהיה כמו ההבאה] **לְאַלְתַּר** [מיד,

שיכין מיד בהשכמה, כמו שההבאה של המן היה בהשכמה, דכתיב וילקטו אותו בבקר בבקר (שמות טז)].

◆◆◆

בציעה בשבת על לחם משנה

אָמַר רַבִּי אַבָּא: בְּשַׁבָּת, חַיָּיב אָדָם לִבְצֹעַ [ברכת המוציא] **עַל שְׁתֵּי כִּכָּרוֹת, דִּכְתִיב ״לֶחֶם מִשְׁנֶה״.**

אָמַר רַב אָשֵׁי: חֲזֵינָא לֵהּ לְרַב כָּהֲנָא, דְּנָקֵט תַּרְתֵּי [אחז שנים בידו], **וּבְצַע חֲדָא.**

אָמַר: ״לִקְטוּ לחם משנה' **כְּתִיב,** [שמשמע שהלקיטה, כלומר האחיזה תהיה בשתים, אבל בבציעה לא כתיב משנה].

חיתוך פרוסה גדולה לכל הסעודה

רַבִּי זֵירָא, הֲוָה בָּצַע אַכְּלַהּ שֵׁרוּתֵהּ [היה חותך פרוסה גדולה לכל הסעודה, שהיה די לו בה לאותה סעודה, ולכבוד שבת עשה כן, שנראה כמחבב סעודת שבת להתחזק ולאכול הרבה].

אֲמַר לֵהּ רָבִינָא לְרַב אשי: וְהָא מִחְזֵי כְּרַעֲבָתָנוּתָא.

אֲמַר לֵהּ רב אשי: **כֵּיוָן דְּכָל יוֹמָא לָא עָבֵד, וְהָאִדְּנָא הוּא דְּקָעָבֵד, לָא מִחְזֵי כְּרַעֲבָתָנוּתָא.**

ברכה ותחילת הסעודה על פת שעירבו בה

רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי כִּי מִקְּלַע לְהוּ רִפְתָּא דְּעֵירוּבָא [כאשר נקלע להם הלחם של העירוב, שהיו מניחים את העירוב לפעמים בבית זה ולפעמים בבית אחר, וכאשר הלחם היה בביתם], **שָׁרוּ עֲלָוֵהּ** [התחילו בו, כלומר ברכו עליו המוציא שהוא תחילת האכילה], **אָמְרִי: הוֹאִיל וְאִתְעַבַּיד בַּהּ חֲדָא מִצְוָה, לִתְעַבַּיד בַּהּ מִצְוָה אַחֲרִינָא.**

◆◆◆

כֵּיצַד נָפְלָה דְּלֵקָה כּוּ׳. תָּנוּ רַבָּנַן כַּמָּה סְעוּדוֹת חַיָּיב אָדָם לֶאֱכוֹל בַּשַּׁבָּת. שָׁלֹשׁ. רַבִּי חִדְקָא אוֹמֵר: אַרְבַּע. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּשְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ, ״וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלֻהוּ הַיּוֹם, כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַה׳, הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה״. רַבִּי חִדְקָא סָבַר, הָנֵי תְּלָתָא ״הַיּוֹם״, לְבַר מֵאוּרְתָּא. וְרַבָּנַן סָבְרִי, בַּהֲדֵי דְּאוּרְתָּא. תְּנַן נָפְלָה דְּלֵקָה בְּלֵילֵי שַׁבָּת [יתבאר בעמוד הבא].

במנחה מצילין מזון שלשה סעודה אחת. מכאן משמע דזמן אכילה שלישית בשבת היא מן המנחה ולמעלה דלא כאותם שמחלקין סעודת שחרית ומנכרכין ביניתים ומיהו מהא דאמרינן בפסחים בפ"ק (דף יג.) י"ל שחל להיות בשבת[א] משייר מזון שתי סעודות[ב] אין רואים מדאין משיירין מזון ג' סעודות שאין לעשות ב' סעודות שחרית דהא כיון שאוכל הכל שחרית[ג] משיב כסעודה אחת ועוד אומר ר"י שיש כאן איסור ברכה שאינה צריכה כלפי' בפ' בא לו (יומא דף מ.) גבי ובעשור שבחומש הפקודים דתמור וניתי ס"ת אחרינא ונקרי מ"ר שמעון בן לקיש מפני ברכה שאינה צריכה: **מכבר בפונדין בו'.** היינו כו' יזמן בן ברוקה דתניא ככר בפונדין מד' סאין בסלע שתי סעודות דעיכוד ופליג התם (עירובין דף פב:) אדבי מאיר ורבי יהודה שאומרים התם שיעור אחד:

והא דתנן אין פוחתין בו' **נימא** רבנן היא **ולא** רבי חידקא. אומר ר"י דאין נראה שבת נותנין לו מזון ג' סעודות דהיינו כשבת שם שאין רגילות כל כך לאכל ערב שבת ובשביל שבת נותנים לו סעודה אחת יותר ממה שנותנין לו בשאר ימים דא"כ היכי ניחא לרבנן והלא מן הכל אין לו כי אם ד' סעודות אחת שהגיע עמו דמלוין בהדיה ושלשה שנתנו לו וכשיאכל אחת בערב שבת לא יאמרו בידו רק ג' סעודות ואומן יאכל בשבת וא"כ מיקשי נמי לרבנן וכי אזיל ריקן אזיל כדפריך בסמוך ומיהו איכא למימר דבסמוך לרבנן נמי פריך אבל קשה דכי משני דמלוין ליה סעודה בהדיה לא מירץ כלום לר' חידקא דאין לו לשבת כ"א שלש סעודות ולר' חידקא צריך ד' ונראה לר"י דכשבא בע"ש לעת האוכל נותנין לו מזון ג' סעודות כמו בשאר ימים ואם בא לשבוע מוסיפין לו עוד ג' סעודות וקאמר לימא רבנן היא ולא רבי חידקא דלרבנן ניחא שיש בידו ה' סעודות בתחילת שבת ואותה שהגיע עמו יאכל בע"ש ומאותן ה' סעודות יאכל ג' בשבת ואחת במוצאי שבת ואחת יוליך עמו אלא לרבי חידקא כשיאכל ד' בשבת ואחת להוליך עמו למחר א"כ מה יאכל במוצאי שבת וליכא למימר דאמרינן ליה מה דהוה לך למיכל בתפוקי בשבתא אכול בשבתא כדאמרי' לעיל דהתם אמרינן ליה כדי שלא יהא ניזון מן הצדקה אבל מצילין מזון ג' סעודות מאי לאו דלא אכל לא דאכל שחרית מצילין מזון שתי סעודות מאי לאו דלא אכל לא דאכל במנחה מצילין מזון סעודה אחת מאי לאו דלא אכל לא דאכל והא מדקתני סיפא רבי יוסי אומר לעולם מצילין מזון ג' סעודות מכלל דתנא קמא ג' סבירא ליה אלא מחוורתא מתני' דלא כרבי חידקא והא [6]דתנן מי [א]שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי מזון ארבע עשרה לא יטול מן הקופה מני לא רבנן ולא רבי חידקא אי רבנן המסרי הויין אי רבי חידקא שית סרי הויין לעולם רבנן דאמרינן ליה מאי דבעית למיכל באפוקי שבתא אכליה בשבתא לימא רבנן היא ולא ר' חידקא אפי' תימא ר' חידקא דאמרינן ליה מאי דבעית למיכל במעלי שבתא אכליה לאורתא וכולי יומא דמעלי שבתא בתענייתא מותבינן ליה אלא הא מני רבי עקיבא היא דאמר[ג] [2]עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות [ג]והא דתנן [3]אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכבר בפונדין מד' סאין בסלע לן נותנין לו פרנסת לינה ואם שבת נותנין לו מזון ג' סעודות לימא רבנן היא ולא ר' חידקא לעולם ר' חידקא כגון דאיכא סעודה בהדיה דאמרינן ליה האי דאיכא בהדך אכליה וכי אזיל בריקן אזיל דמלווינן ליה סעודה בהדיה מאי פרנסת לינה אמר רב פפא פוריא ובי סדיא: ת"ר [ד]קערות שאכל בהן ערבית מדיחן לאכול בהן שחרית שחרית מדיחן לאכול בהן בצהרים בצהרים מדיחן לאכול בהן במנחה מן המנחה ואילך שוב אינו מדיח אבל כוסות וקיתוניות וצלוחיות מדיח והולך כל היום כולו לפי שאין קבע לשתיה א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא [ה]כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת גוג ומגוג מחבלו של משיח כתיב הכא [1]יום וכתיב התם [2]הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא: [3]יום עברה היום ההוא יום צרה ומצוקה יום שאה ומשואה יום חשך ואפלה יום ענן וערפל: [4]ביום א כ"ר אדמת ישראל נאם אדני אלהים תעלה חמתי באפי: [5]אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר: נחלת

מסורת הש"ס

א) פסח ס"ח מ"ז, ב) ספחי קיב. קיג., ג) פסח ס"ח מ"ז ב"ג ע., ד) ר"מעוים ז).

תורה אור השלם

1 ויאמר משה אבלהו היום כי שבת היום ליהוה היום לא תמצאהו בשדה:
2 הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום יי הגדול והנורא:
מלאכי ג כג
3 יום עברה היום ההוא יום צרה ומצוקה יום שאה ומשואה יום חשך ואפלה יום ענן וערפל:
צפניה א טו
4 והיה ביום ההוא בוא גוג על אדמת ישראל נאם אדני אלהים תעלה חמתי באפי:
יחזקאל לח יח
5 אז תתענג על יי והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי יי דבר:
ישעיהו נח יד

רבינו חננאל

ולפיכך שנינו שמציל מזון ג' סעודות, ומתניתין מתוורתא ולא כר' חידקא. **כלי** מאכל אינו מדיח אלא מה שצריך לוכל בו בשבת לפי זמן סעודותיו, אבל כלי שתייה כל היום, שאין קבע לשתייה.

עולם מצילין מזון ג' סעודות. מדלא אמר אדבע לית ליה דרבי חידקא: **מכלל דסגא קמא אגא סעודות סבירא ליה.** דבהאי לא אמילגינו אלא דת"ק סבר מה שעבר כבר לא יאיל ולרבי יוסי יאיל: **אמחוי.** קערה גדולה היא וגוזגין בה בגפתים מאכל מבעלי בתים ומתלקין לעניים ב' סעודות ביום ליום: **לא יטול.** כיון דיש לו לפרנס עניים בני עוניים דזיל להו מלמא דתמחוי ומתחלקין מע"ש לע"ש: **י"ד סעודות לא יטול מן הקופה.** שהרי יכול להתמין לע"ש בבאה אבל כשיש לו מזון י"ב יטול שהרי לא תחלק עוד עד שיגיע ע"ש וזהרי לשבעה ימי שבת לריכין י"ד סעודות: **אלליה בשבתא.** שהרי תתלגה סמוך לערב ולא תצטרך לאכול בלילה. ואף על גב דאמרינן לקמן לעולם ימדר אדם שלחנו במולאי שבת ה"מ למאן דאפשר ליה: **כשעניאתא מוסכינן ליה.** בתמיה: **אלא הא מני ר' עקיבא היא.** ולענין סעודת שבת במאן דאפשר ליה איכא למימר כרבנן ואיכא למימר כרבי חידקא ומיהו הא דלריך לבריות יעשה שבתו חול ולא יטיל על אחרים כבוד שבתותיו: **אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום.** שאינו לן בלילה אלא: **מכלל.** הלקוח בפונדין כשהשער ד' סאין בסלע והפונדין אחד מי"ב בדינר דהוא אחד ממ"ח בסלע ושיערו לו חכמים ככר זו לשתי סעודות היום והלילה: **לן נותנין לו פרנסת לינה.** לקמן מפרש מאי היא שהרי סעודה של לילה בכלל ככר היא וככר זו משערינן בעירובין (דף פב:) למזון שתי סעודות בעירובין תחומין: **ואם שבת.** אלא בשבת: **מאי פרנסת לינה.** הא קבל ליה סעודת הלילה: **בי סדיא.** לבדין פולטר"ל לכנים תחת מרלשותיו: **שוב אינו מדיחן.** דאין הדחה זו אלא לחול: **הכלי של חיות.** כדאמרי' בכתובות (דף קיב:) דור שבן דוד בא בו קטיגוריא בתלמידי חכמים שנאחר ועוד בה עשיריה וגו' ז'. תבלי לשון תבלי יולדה (הושע יג): **כלי מלריס.** כלומר אין לה קן: **או ספענג.** בתר וקרלאת לשבת עונג כתיב:

נחלת

את אליה הנביא לפני בוא יום וגו' מדינה של גיהנם כתיב הכא יום וכתיב התם [3]יום עברה היום ההוא ממלחמת גוג ומגוג כתיב הכא יום וכתיב התם [4]ביום בא גוג א"ר יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר [5]אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת

הכא כבר הוא ניזון ולהכי נוטל כל צורכו ומשני דאיכא סעודה בהדיה המתרן היה סבור שהיה פשוט למקשה שבסעודה שיולך עמו נותנין לו בתחל בשבת אע"פ שבשאר ימים נותנין לו סעודה שיולך עמו עם אחרות בע"ש אין נותנין לו אותה עד שילך לפי שאינו הולך מיד עד אחר השבת ולכך היה סבור שהמקשה לא היה יודע שהגיע סעודה עמו ואין לו בתחלת השבת אלא ד' להכי משני ליה דאיכא סעודה בהדיה והמקשה משיב דפשיטא ליה דאיכא סעודה בהדיה אך קשה ליה כיון דמתרלא דאיכו לכולהו וכי אזיל בריקן אזיל שכמו שהגיע עמו לכאן כן ישאהה עמו בגאתו מכאן ומשני דמלוינן ליה כו':

דמלוינן סעודה בהדיה. וא"ת אמאי נותנים לו ג' סעודות כיון שמגיע אחת עמו יתנו לו אחת ויאכל אחת והאחת יוליך עמו וי"ל דאין מחלקין תמחוי בלילה אלא ביום בזמן הסעודה ולכך נותנין לו שנים שיאכל אחת מיד ואחת בלילה במקום שיהיה אחת להוליך עמו למחר: **לפי שאין קבע לשתיה.** מכאן יש ללמוד בלילה כשרוצה להתענות למחר לאחר אכילה אע"פ שאינו יכול לאכול אם לא התה לפי שמתמתן כשבירך פולק דעמו מלאכות מלשמות ודאי לא פולק דעמו בהאמר הכא דאין קבע לשתיה והיכא דלא שכיח יין אע"ג דפולק דעמו מן היין מ"מ ממים לא פולק דעמו ומיהו אומר ר"י דשמא דוקא בימיהם שהיו קובעין עצמן לשתיה אחר אכילה אמרו דאין קבע לשתיה אבל לדידן לא וריב"ל פירש במסכת תענית (דף יג.) שלף לאחר שיגו מותר לשתות על פי הירושלמי ואין ר"י רוצה להקל כל כך כיון שלא מזכר בהדיה בש"ס שלנו [עיין תוספות תענית יב: ד"ה ניסן]: רוכס

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ט מהלכות מתנות עניים הלכה יג סמג עשין קפב טור שו"ע יו"ד סימן רנג סעיף ג ג: **לא** ב מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ז סמג עשין ל טוש"ע א"ח סי' תמב:
לב ג מיי' פ"ז מהלכות מ"ע הלכה ח סמג עשין קפב טוש"ע יו"ד סימן רכ סעיף יד:
לג ד מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה ז סמג לאין סה טוש"ע א"ח סימן שכב סעיף ו:
לד ה מיי' פ"ל שם הלכה ט סמג עשין ל טוש"ע א"ח סימן לא סעיף ג:

לעזי רש"י

פולטר"א [פולטרי"ש]. לבד.

מוסף רש"י

נחלה בלי מצרים. כמה שנאמר (בראשית מח) ופרלא ימה וקדמה וגו'. לא כאברהם בשבת, שנאמר (שם יג) ואתן לאבר אתה רואה, ויעקב אמר לא בשבת, שנאמר (שם לג) וחן אתי מני הערי, שקבע תחומין עם דמתמי ממה כך פי' ר' שמשון (ישעיה נח יד).

מוסף תוספות

א. מבעוין את הכל מלפני השבת. תוס' הרא"ש. ב. אבל מזון ג' סעודות אין משיירים משום דהמקן אסור מד' שעות דלמעלה. תוס' הרא"ש. ג. (ד'אף אם יחלוק סעודה אחת לשתי סעודות. תוס' הרא"ש.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

קיח: כל כתבי פרק ששה עשר שבת

רובם של צדיקים מתים בחולי מעיים. פי' בקונטרס למרק עוגותיכם וכ"ש אומר כי יש במדרש[a] למרק מכילה מן המעיים להיות נקיים וטהורים כמלאכי השרת: **אימא** ה' **בעילות בעלתי ושניתי.** וכיוהנלמי מעני[8] דיגמות היו ולא לה לקיים כהן מלות עונה[b] אלא רק כדי לקיים מצות יבוז להיות ביאה לאשה: **אילו** היו אומרים לי חברי עלה לדוכן. [9]לא יהא כ"ש מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לנעולה אלכהנים אמרה תורה לברך את ישראל: **עיון תפלה.** פי' בכוונת הלב וכן היה לאלו דברים שאוכל מפיהותיכן בעולם הזה (לקמן דף קכז.) לתשיב עיון תפלה אבל הא דאמר בברכות (דף לב: ועה.) המעיין בתפלתו סוף אל לדיי כאב לב הוה מזכירין מתי יעשה הקב"ה בקשתו שאבור שתפלתו מקובלת כדמייתי עלה תוחלת ממושכה מחלה לב וכן היה ב) לאמר ר"ש שלשה דברים מזכירין עוונותיו אל אדם קיר נעוי ועיון תפלה [ומוסר דין לאמים על חבירו] והא לאמר בפרק גט פשוט (כ"ב קמד:) שלשה דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום לשון הרע והרהור עבירה ועיון תפלה אין לפרש שתלה מתי מיעשה בקשתו שהרהב בני אדם ניצולים מזה[c] אלא הוה כי ההוא דשמעתין לומר שאין מתכוין בתפלה שאי אפשר ליהר[7] כדאמרינן בירושלמי[d] מחזיקא טיבו לריש לקיש[e] מטא לומדים מנפשיה כרע[e]: בתליסר

נחלת יעקב. ולא נחלת אבריהם ולמקח: **נאריכה ונרחיבה.** אריך זו ולא יותר: **אחלוקת מאה.** ומו לא: **מכאיל אל פרדין.** חשוב הוא: **ראשי שומין.** חשובים היו להן: **כפא דהרסנא.** דגים קטנים מטוגנים בשומן קרייטן ובקמחא: **דור אגוז.** המתילו לעבוד ע"ז דכתיב (בראשית ד) אז הוחל לקרוא וגו': **בחיים.** בתר הסיל פרשתא: **הרי זה מחרף ומגדף.** שבגיאותם הראשונים מיקנו לומר בפרקים לשבח והוויה כדאמרינן בערבי פסחים (דף קח.). חוה הקולקה תמיד בלא עתה אינו אלא כמזמור שיר ומתלונן: **פסוקי דזמרא.** שיי מזמורים של הילוים[a] הללו את ה' מן השמים הללו אל בקדשו: **דמזומי חמה.** כשהיא אדומה שחרית אחרי הגלה מיד היא אדומה וערבית סמוך לשקיעתה: **עם שמש.** עם זריחתה: **ולפני ירח.** קודם אור הירח בעוד השמש לא שקעה: **ממחי מחוזי בני מעיים.** שמתיסרין ביסורין ומתמרקין עוונותיהן: **ממכיסי שבח בטבולית.** מפני שהיא עמוקה ומחשבת מבעוד יום וסבורין שהשבה. וממוציאי שבח בקצפיה שיושבת בראש הסל ובעוד בלפורי שיושבת בראש הסל ובעוד שבשהמה שוקעת נראית שם אור גדול ומתמרין לנאת: **ממוזיני ביש המדרש.** חזיים מאפסי תלמידים בכל יום לבא: **מממעדי.** מעוניים לעת האוכל לומר הגיע עת לעמוד ולאכול: **ממחלקי.** לעניים לדקה לתמרין בבבא בתרא פ"ק (דף ח:) לדקה נגבית בשנים וממחלקת בשלשה והמחלקים אותה עליהם לגדוק לפי הלכין לכל אחד ואחד ופעמים שקרוביו דעתם לרחם על זה ולחלוק יותר מן הלוהר שאומדין אותו בהרווחה ומומרין את מכרו בשמוה: **בעלתי ושניתי.** כדי שיהיו זכויה לאמר מר הרוצה שיהיו בנין זכויה יבעוו ויהנה (עירובין דף ק:): **לא קריפי לאשפי לאשפי.** שלף שיפת חולין אלי יש ללמוד הימנה חכמה: **אשפי ביפי.** שהיא עיקר של בית: **ולעזורי שדי.** שהוא עיקר של שדה דכתיב וכל תבואות בכח שור (משלי יד): **לא נמסקלני כו'.** מרוח לגיעות: **והא אמרו לו כו'.** וא"כ לרבי יוסי נמי הוה ליה למיקייים רבינו הקדוש: **אתה אגנטו.** מן האבנטו ולמטה: **לא ראו קורות כו'.** (ב) כשפושט חלוקו [פוסטו] כמו שהוא לובשו דרך ראשו ומכסה את עצמו תחלה משום צניעות בסדינו מתחת ויושב במטותו: **לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי.** שלא בא מי שאמרתי עליו דבר ואשלם לא אמרתי כן עליו לא חזרתי כי לאמר אינו כדברי לפי שמתחלה אמת תפלת יוצר עם הגן בתחנה אמרתי. וקפבר כל מילתא דמתחלתא בלפני מרה ליה בה משום לשנא ביש וכן מפרש במסכת ערכין (דף טו:): **דקיימית מלום פפילון.** שלא הלך אדבע אמות בלא תפילין וכן לענין ציצית: **עד דמיה.** שתקנה. וזה לשון תלויה ציצית כדאמרינן בעלמא (תענית ד' כב.) לא רמי מוהי: **דשלים מכפיה.** שגרמה: עכידנא

נחלת יעקב אבוך וגו' לא כאברהם שכתוב בו [1]קום התהלך בארץ לארכה וגו' ולא כיצחק שכתוב בו [2]כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל אלא כיעקב שכתוב בו [3]ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ר"ג בר יצחק אמר ניצול משעבוד גליות[4] כתיב הכא והרבבתיך על במתי ארץ וכתיב התם [5]ואתה על במותימו תדרוך אמר רב יהודה אמר רב כל המעגן את השבת נותנין לו משאלות לבו שנאמר [6]והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך עונג זה איני יודע מהו כשהוא אומר [7]וקראת לשבת עונג [8]הוי אומר זה עונג שבת במה מענגו ר' יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמי' דרב אמר בתבשיל של תרדין (ו) ודגים גדולים וראשי שומין רב חייא בר אשי אמר רב אפי' דבר מועט ולכבוד שבת עשאו הרי זה עונג מאי היא א"ר פפא כסא דהרסנא אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו אפי' עובד ע"ז [כדור] אנוש מוחלין לו שנאמר [7]אשרי אנוש יעשה זאת וגו' מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו אמר רב יהודה אמר רב אלמלי שמרו ישראל שבת [9]ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון שנאמר [8]ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט וכתיב בתריה [9]ויבא עמלק אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי

[10]אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים שנא' [10]כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכתיב בתריה [11]והביאותים אל הר קדשי וגו' אמר ר' יוסי [7]יהא חלקי מאוכלי שלש סעודות בשבת א"ר יוסי [2]יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום אני והאמר מר הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף כי קאמרינן בפסוקי דזמרא א"ר יוסי יהא חלקי ממתפללים עם דמדומי חמה [6]א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן [2]מצוה להתפלל עם דמדומי חמה א"ר זירא מאי קרא [12]יוראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים וא"ר יוסי יהא חלקי ממתי בחולי מעיים דאמר מר' [7]רובן של צדיקים מתים בחולי מעיים וא"ר יוסי יהא חלקי ממתי בדרך מצוה וא"ר יוסי [6]יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי שבת בצפורי וא"ר יוסי יהא חלקי ממושיבי בהמ"ד ולא ממעמידי בהמ"ד וא"ר יוסי יהא חלקי מגאבי צדקה [7]וא"ר יוסי יהא חלקי ממי שחורשדין אותו ואין בו אמר רב פפא לדידי חשדן ולא הוה בי א"ר יוסי חמש בעילות בעלתי ונמעתי חמשה ארזים בישראל ומאן אינון ר' ישמעאל ברבי יוסי ור' [6]אלעזר בר"י ור' חלפתא בר"י ור' ורבי מנחם בר' יוסי והאיכא ורדימים היינו ורדימים מנחם ואמאי קרי ליה ורדימים [6]שפניו דומין לורד למימרא דרבי יוסי מצות עונה לא קיים אלא אימא חמש בעילות בעלתי ושניתי [7]אמר רבי יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי אמר ר' יוסי [7]מימי לא נסתכלתי במילה שלי אני והאמרו ליה לרבי מאי טעמא קראו לך רבינו הקדוש אמר להו מימי לא נסתכלתי במילה בשלי ברבי מילתא אחריתי הוה ביה שלא הכניס ידו תחת אבנטו וא"ר יוסי [7]מימי לא ראו קורות ביתי אימרי חלוקי וא"ר יוסי מימי לא עברתי על דברי חברי יודע אני בעצמי שאיני כהן אם אומרים לי חבירי עלה לדוכן אני עולה [6]וא"ר יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי אמר רב נחמן [6]תיתי לי דקיימית ג' סעודות בשבת אמר רב יהודה תיתי לי דקיימית עיון תפלה אמר רב הונא בריה דרב יהושע [7]תיתי לי דלא סגינא ד' אמות בגילוי הראש אמר רב ששת תיתי לי דקיימית מצות תפילין ואמר ר"נ תיתי לי דקיימית מצות ציצית אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה אבוך במאי זהיר טפי אמר ליה בציצית יומא חד הוה קא סליק בדרגא איפסיק ליה חוטא ולא נחית ואתא כמה דלא רמיה ואמר אביי תיתי לי דכי [6]חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה

עכידנא

לה א מ"ר פ"ל מהלי שבת הלכה ז ממג. פשוט ע"ש ד טור ש"ע סי' שמ סימן רמב:
לו ב מיי' פ"ז מהלכות תפלה הלכה יט טור ש"ע סי' קיח סימן נז פטיף ח:
לז ג מיי' פ"ג מהלכות תפילה הלכה ה' ממג. עיין ש"ע סי' קיח סימן סט פטיף ח ופמון לגב פטיף ח ובכ"מ כאן וכפ"ז דברכות דף ט. וכן בגמ"ש כאן ופס סי' ה):
לח ד טור ש"ע סי' קיח סימן נז פטיף ח ופמון לגב פטיף ח:
לט ה מיי' פכ"ג מהל' תפילה הלכה כג. עוה"ש סי' קיח סימן נז פטיף ח בהגה: מ ז ד טור"ש סי' קיח סימן נז פטיף ח ו:
מא ח עוה"ש ש"ל מ' רמו פטיף כו בהג"ה:

תורה אור השלם

1 קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה:
בראשית יג יז
2 גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך:
בראשית כו ג
3 והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ונברכו בך כל משפחת האדמה ובזרעך:
בראשית כח יד
4 אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בי׳ מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו איביך לך ואתה על במותימו תדרך:
דברים לג כט
5 והתענג על יי ויתן לך משאלת לבך: תהלים לז ד
6 אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש יי מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ומצוא חפצך ודבר דבר:
ישעיהו נח יג
7 אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו ושמר ידו מעשות כל רע:
ישעיהו נו ב
8 ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט ולא מצאו:
שמות טז כז
9 ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים: שמות יז ח
10 כי כה אמר יי לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי:
ישעיהו נו ד
11 והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים:
ישעיהו נו ז
12 יראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים: תהלים עב ה

מוסף תוספות

א. ה"ר בעילות ממש. ריטב"א.
ב. ד"והוה חייש דילמא בעיל לשם נוי בעלמא, ודומה לו בסוגע באשת אח. ריטב"א.
ג. שאינם מכוונים כ"כ שיצפו [ל]תפילתם. תוס' ב"ג קמד: ד"ה עיון. ד. שאין שום אדם יכול לכוון בתפלתו היטב. תוס' ב"ג קמד: ד"ה עיון.

רב נסים גאון

אמר ר' יוסי יהא חלקי עם מכניסי שבת בטבריא רעם מוציאי שבתות בצפורי. לפי שטבריא היתה נמוכה והחמה שוקעת שם בעוד יומם והיו יושביה מקבלין עליהן השבת משקיעת החמה אצלם, ושקיעתה לשם קודם שקיעתה במקומות הגבוהין. ומי שמקבל עליו הכנסת השבת מאותה השעה הרי עשה סייג לעצמו והוא משובח ומעולה מן היושבים במקומות הגבוהין והבדים, וכנגדן מוציאי שבת בצפורי שהיא בגובה טפי מאחריהן לשם פני המזרח להכסיף ושהיון המאחרין, והיו מקבלין עליהן שימור השבת עד שמכסיפין פני המזרח התחתון והעליון ולפיכך הן משובחים בזה הענין יותר מאנשי טבריא. במסכת ראש השנה (דף כא) בפרק ר"ה של ראש השנה משכחת וטבריא עמוקה מכלן, שנאמר [שמ"ב כט] ושפלת מארץ תדבר. במסכת מגילה בפרק מגילה נקראת [דף ו] ולמה נקראת שמה ציפורי, אמר רב פפא שיושבת בראש ההר כצפור. והרי נתברר לך מיכן כי טבריא נמוכה וציפורי גבוהה.

שנינו במשנה: **כֵּיצַד נָפְלָה דְּלֵקָה כו'** [בלילי שבת, קודם האכילה, מצילין מזון ג' סעודות. בשחרית מצילין מזון ג' סעודות. במנחה, מזון סעודה אחת. רבי יוסי אומר: לעולם מצילין מזון ג' סעודות].

כמה סעודות חייבים לאכול בשבת

תָּנוּ רַבָּנַן כַּמָּה סְעוּדוֹת חַיָּיב אָדָם לֶאֱכוֹל בַּשַּׁבָּת?

[דעה א':] **שָׁלֹשׁ.**

[דעה ב':] **רַבִּי חִדְקָא אוֹמֵר: אַרְבַּע.**

מקור מחלוקתם

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּשְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ, יַיאמֶר מֹשֶׁה אִכְלֻהוּ הַיּוֹם, כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַה', הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה', בפסוק נאמר ג' פעמים 'היום'

רַבִּי חִדְקָא סָבַר, הָנֵי תְּלָתָא 'הַיּוֹם', [הם רמז לג' סעודות ביום השבת] **לְבַר מֵאוּרְתָּא** [חוץ מסעודת ליל שבת].

וְרַבָּנַן סָבְרִי [ג' 'היום' הם רמז לג' סעודות] **בַּהֲדֵי דְּאוּרְתָּא** [כולל סעודת ליל שבת].

הצעת ראיות שמשנתינו היא כדעת רבנן ולא כדעת רבי חידקא

[הצעת ראיה א'] **תְּנַן, נָפְלָה דְּלֵקָה בְּלֵילֵי שַׁבָּת,** (דף קיח) **מַצִּילִין מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת,**

מַאי לָאו [וכי אין המשנה מדברת] **דְּלָא אָכַל** - שעדיין לא אכל סעודת ליל שבת, ואעפ"כ המשנה לא מתירה להציל אלא ג' סעודות, הרי מוכח שאין חיוב לאכול בשבת אלא ג' סעודות.

[הגמרא דוחה את הראיה:] **לָא,** אין מדובר כך במשנתינו, אלא מדובר: **דַּאֲכַל** - כשכבר אכל סעודת ליל שבת, ולכן מצילים עוד ג' סעודות ליום השבת.

[הצעת ראיה ב'] עוד שנינו במשנה: **שַׁחֲרִית מַצִּילִין מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת,**

מַאי לָאו [וכי אין המשנה מדברת] **דְּלָא אָכַל** - שעדיין לא אכל כלל סעודה ביום שבת, ואעפ"כ אין מצילים אלא ב' סעודות, ואין זה כדעת רבי חידקא שלשיטתו בשבת ביום צריך לאכול ג' סעודות (חוץ מסעודת ליל שבת),

[הגמרא דוחה את הראיה:] **לָא,** אין מדובר כך במשנתינו, אלא מדובר: **דַּאֲכַל** - כשכבר אכל סעודה אחת בשבת ביום, ולכן מצילים רק ב' סעודות.

[הצעת ראיה ג':] עוד שנינו במשנה: **בְּמִנְחָה, מַצִּילִין מְזוֹן סְעוּדָה אַחַת,**

מַאי לָאו - וכי אין מדובר, **דְּלָא אָכַל,** שעדיין לא אכל אלא סעודה אחת ביום השבת, ואעפ"כ אין מצילים אלא סעודה אחת, ואין זה כדעת רבי חידקא שלשיטתו בשבת ביום צריך לאכול ג' סעודות.

[הגמרא דוחה את הראיה:] **לָא,** אין מדובר כך במשנתינו, אלא מדובר: **דַּאֲכַל** - כשכבר אכל שתי סעודות בשבת ביום, ולכן מצילים רק עוד סעודה אחת.

ראיה שמשנתינו היא רבנן ולא כרבי חידקא

וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לְעוֹלָם מַצִּילִין מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, מִכְּלָל דְּתַנָּא קַמָּא, שָׁלֹשׁ סְבִירָא לֵהּ [מכך שרבי יוסי אומר שמצילים בסך הכל ג' סעודות, מבואר שגם תנא קמא מודה בזה,

שלא נחלקו רבנן ורבי יוסי אלא אם מצילים גם סעודות שכבר אכל או לא, אבל לא נחלקו כמה סעודות מצילים].

אֶלָּא מְחַוַּרְתָּא מַתְנִיתִין [דבר ברור הוא שמשנתינו היא] **דְּלָא כְּרַבִּי חִדְקָא.**

◆◆◆

בירור: המשנה במסכת פאה, שמבואר בה שעני שיש לו י"ד סעודות לשבוע, לא יטול מהקופה, כדעת מי היא שנויה

וְהָא דִּתְנַן, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, לֹא יִטּוֹל מִן הַתַּמְחוּי [קערה גדולה היא, וגובין בה הגבאים מאכל מבעלי בתים ומחלקין לעניים שתי סעודות ליום].

ואם יש לו **מְזוֹן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה, לֹא יִטּוֹל מִן הַקֻּפָּה** [מעות הן לפרנס עניים בני טובים, שהוא זלזול עבורם לקבל מהתמחוי, ומחלקים את הקופה בכל ערב שבת], וכיון שיש לאדם י"ד סעודות, יכול להמתין לערב שבת הבא, ואם נוטל - נמצא גוזל את העניים.

מַנִּי [כפי מי נשנתה משנה זו], **לָא רַבָּנַן וְלָא רַבִּי חִדְקָא.**

שהרי: **אִי רַבָּנַן** [אם המשנה נשנתה לדעת רבנן שצריך לאכול בשבת ג' סעודות], **חַמְסְרֵי הָוְיָן** [נמצא שצריך ט"ו סעודות לשבוע, י"ב סעודות לימות החול (ב' סעודות לכל יום), ועוד ג' סעודות לשבת].

אִי [המשנה נשנתה לדעת] **רַבִּי חִדְקָא** [שצריך לאכול בשבת ד' סעודות], **שֵׁית סְרֵי הָוְיָן** [נמצא שצריך ט"ז סעודות לשבוע, י"ב סעודות לימות החול, ועוד ד' סעודות לשבת].

לְעוֹלָם רַבָּנַן, דְּאָמְרִינַן לֵהּ: מַאי דְּבָעֵית לְמֵיכַל בְּאַפּוּקֵי שַׁבְּתָא [מה שרצית לאכול במוצאי שבת (סעודה אחת של יום ראשון, שבכל יום חול יש לו סעודה לילה וסעודה ליום)], **אִכְלֵהּ בְּשַׁבְּתָא** [תאכלה בשבת לסעודה שלישית, שהרי תאכלנה סמוך לערב ולא תצטרך לאכול בלילה].

[שואלת הגמרא:] **לֵימָא רַבָּנַן הִיא וְלָא רַבִּי חִדְקָא,** כי הרי לרבי חידקא צריך לאכול עוד סעודה.

[הצעת ביאור:] **אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי חִידְקָא, דְּאָמְרִינַן לֵיהּ מַאי דְּבָעֵית לְמֵיכַל בְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא** [מה שרצית לאכול ביום שישי], **אִכְלֵיהּ לְאוּרְתָּא** [תאכלה בליל שבת].

[שואלת הגמרא:] **וְכוּלֵּי יוֹמָא דְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא בְּתַעֲנִיתָא מוֹתְבִינַן לֵהּ** [וכל יום שישי, בתענית מושיבים אותו].

ביאור: המשנה בפאה היא כדעת רבי עקיבא, שמי שנצרך לבריות לא אוכל בשבת אלא ב' סעודות

אֶלָּא הָא מַנִּי, רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּאָמַר עֲשֵׂה שַׁבַּתְּךָ חֹל וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, שכיון שהוא צריך לבריות, עושה שבת כיום חול, ואוכל בה רק ב' סעודות, ולא יטיל על אחרים כבוד שבתותיו, ולכן נותנים לו רק י"ד סעודות.

ואין מכאן ראיה למחלוקת רבי חידקא ורבנן, שהם דיברו על אדם שלא צריך לבריות כמה סעודות אוכל, ג' סעודות או ד' סעודות.

◆◆◆

בירור: המשנה במסכת פאה שמבואר בה שנותנים לעני ג' סעודות, האם היא כרבנן ולא כרבי חידקא

וְהָא דִּתְנַן, אֵין פּוֹחֲתִין לֶעָנִי הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם [שאינו לן בלילה אצלם] **מִכִּכָּר בְּפוּנְדְּיוֹן,** לחם בשווי 'פונדיון'.

כדי לדעת את משקל הלחם הנמכר ב'פונדיון', המשנה מבארת את מחיר החיטים לפי משקל: **מֵאַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע** כאשר ארבע סאה קמח (שהם משקל כ"ד קב- מ"ח חצאי קב), נמכרים בסלע (שהוא מ"ח פונדין) נמצא שב'פונדיון' קונה חצי קב קמח. [והיות ולחם אפוי עולה פי שנים מקמח, יכול לקנות בפונדיון ככר לחם העשוי ברבע קב קמח (שהוא שש ביצים), ובכל סעודה אוכל חצי ככר (שהוא ג' ביצים).

לָן, נוֹתְנִין לוֹ פַּרְנָסַת לֵינָה - כסף לשכור מטה, שמיכה וכרית.

וְאִם שָׁבַת [אצלם בשבת], **נוֹתְנִין לוֹ מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת,**

לֵימָא רַבָּנַן הִיא, וְלָא רַבִּי חִדְקָא, שהרי לרבי חידקא צריך לאכול ד' סעודות.

ביאור: אפשר לבאר משנה זו גם כרבי חידקא, שמדובר שיש לעני אצלו סעודה אחת

מבארת הגמרא: **לְעוֹלָם** אפשר לבאר משנה זו גם לדעת **רַבִּי חִדְקָא,** ומדובר **כְּגוֹן דְּאִיכָּא סְעוּדָה בַּהֲדֵיהּ** [שיש לעני סעודה אחת אצלו], **דְּאָמְרִינַן לֵיהּ** [שאנו אומרים לעני]: **הָא דְּאִיכָּא בַּהֲדָךְ, אִכְלֵיהּ** [את הסעודה שיש אצלך, תאכל, וכך יהיה לך ד' סעודות לשבת].

שואלת הגמרא: **וְכִי אָזֵל בְּרֵיקָן אָזֵל** [וכי כשהוא ילך, ילך בידים ריקות, אף בלא סעודה אחת עמו].

עונה הגמרא: **דְּמְלַוְּינַן לֵיהּ סְעוּדָה בַּהֲדֵיהּ** [כאשר הוא יוצא אנו נותנים לו סעודה אחת עמו].

◆◆◆

במשנה שהובאה לעיל, שנינו, אם העני לן, נותנים לו פרנסת לינה, מבררת הגמרא: **מַאי פַּרְנָסַת לֵינָה** [אם הכונה לסעודת הלילה, הרי כבר מבואר שנותנים לו סעודה ללילה]

מבארת הגמרא: **אָמַר רַב פָּפָּא: פָּוּרְיָא וּבֵי סַדְיָא** [נותנים לו מיטה, וכרית להניח תחת מראשותיו],

◆◆◆

הדחת כלי אכילה בשבת

תָּנוּ רַבָּנַן, קְעָרוֹת שֶׁאָכַל בָּהֶן עַרְבִית, מַדִּיחָן לֶאֱכוֹל בָּהֶן שַׁחֲרִית, שהוא לצורך השבת.

אכל בהם **שַׁחֲרִית, מַדִּיחָן לֶאֱכוֹל בָּהֶן בַּצָּהֳרַיִם.**

אכל בהם **בַּצָּהֳרַיִם, מַדִּיחָן לֶאֱכוֹל בָּהֶן בַּמִּנְחָה.**

מִן הַמִּנְחָה וְאֵילָךְ, שׁוּב אֵינוֹ מַדִּיחַ [שאין הדחה זו אלא לחול].

הדחת כלי שתיה בשבת

אֲבָל כּוֹסוֹת, וְקִיתוֹנִיּוֹת, וּצְלוֹחִיּוֹת, מַדִּיחַ וְהוֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, לְפִי שֶׁאֵין קֶבַע לִשְׁתִיָּה.

◆◆◆

שכרו של המקיים ג׳ סעודות בשבת

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא: כָּל הַמְקַיֵּים שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת, נִצּוֹל מִשָּׁלֹשׁ פֻּרְעָנִיּוֹת, מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וּמִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנָּם, וּמִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג (קודם ביאת המשיח ילחם ׳גוג׳ מלך ׳מגוג׳ יחד עם האומות, נגד ישראל).

מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ [שדור שבן דוד בא, קטיגוריא בתלמידי חכמים, כמבואר בכתובות (קיב:), והוא קרוי ׳חבלי׳ מלשון ׳חבלי יולדה׳], **כְּתִיב הָכָא:** לגבי שבת: **׳יוֹם׳. וּכְתִיב הָתָם** [שם, לגבי ביאת המשיח] **׳הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם׳ וְגוֹ׳.**

וכן ניצול **מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנָּם, כְּתִיב הָכָא:** [לגבי שבת] **׳יוֹם׳. וּכְתִיב הָתָם** [שם, לגבי גיהנם] **׳יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא׳.**

וכן ניצול **מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, כְּתִיב הָכָא:** [לגבי שבת] **׳יוֹם׳. וּכְתִיב הָתָם:** [שם, לגבי מלחמת גוג ומגוג] **׳בְּיוֹם בֹּא גוֹג׳.**

המענג את השבת, נותנים לו נחלה בלי מיצרים

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי: כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, נוֹתְנִין לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים [כלומר אין לה קץ], **שֶׁנֶּאֱמַר** ׳וקראת לשבת עונג׳ **׳אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳ וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךְ** [עמוד ב] **נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ׳ וְגוֹ׳.**

הרי ששכרו של המענג את השבת ׳נחלת יעקב׳, **לֹא כְּאַבְרָהָם שֶׁכָּתוּב בּוֹ ׳קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וְגוֹ׳** ולרחבה׳, משמע: ארץ זו ולא יותר.

וְלֹא כְּיִצְחָק שֶׁכָּתוּב בּוֹ ׳כִּי לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת כָּל הָאֲרָצֹת הָאֵל׳, הרי מבואר ׳הארצות האל׳, ותו לא.

אֶלָּא כְּיַעֲקֹב שֶׁכָּתוּב בּוֹ ׳וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה וְצָפֹנָה וָנֶגְבָּה׳, והוא נחלה בלי מיצרים

המענג את השבת, ניצול משיעבוד גלויות

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר נִצּוֹל מִשִּׁעְבּוּד גָּלִיּוֹת, כְּתִיב הָכָא ׳וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ׳, וּכְתִיב הָתָם ׳וְאַתָּה עַל בָּמוֹתֵימוֹ תִּדְרֹךְ׳.

המענג את השבת, נותים לו משאלות ליבו

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, נוֹתְנִין לוֹ מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהִתְעַנַּג עַל ה' וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ',

עֹנֶג זֶה אֵינִי יוֹדֵעַ מַהוּ,

כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר 'וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג', הֱוֵי אוֹמֵר זֶה עֹנֶג שַׁבָּת.

הגמרא מבארת: **בַּמֶּה מְעַנְּגוֹ?**

דעה א': מענגו בדברים חשובים

רַב יְהוּדָה בְּרֵה דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת מִשְּׁמֵה דְּרַב אָמַר: בְּתַבְשִׁיל שֶׁל תְּרָדִין [שחשוב הוא], **וְדָגִים גְּדוֹלִים, וְרָאשֵׁי שׁוּמִין** [שחשובים היו להם],

דעה ב': אפילו דבר מועט, לכבוד שבת, הרי זה עונג

רַב חִיָּא בַּר אָשֵׁי אָמַר רַב: אֲפִילּוּ דָּבָר מוּעָט וְלִכְבוֹד שַׁבָּת עֲשָׂאוּ הֲרֵי זֶה עֹנֶג.

מַאי הִיא?

אָמַר רַב פַּפָּא: כְּסָא דְּהַרְסָנָא [דגים קטנים מטוגנים בשמן קרביהן ובקמח].

◆ ◆ ◆

מחילת עוונות למי שמשמר שבת כהלכתו

אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ אֲפִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה [כְּדוֹר] אֱנוֹשׁ [שהם התחילו לעבוד עבודה זרה] **מוֹחֲלִין לוֹ.**

שֶׁנֶּאֱמַר 'אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וְגוֹ' מֵחַלְּלוֹ', אַל תִּקְרֵי 'מֵחַלְּלוֹ', אֶלָּא מחול לו.

אם היו שומרים שבת ראשונה, לא שלטה בישראל אומה ולשון

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אִלְמָלֵי שָׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל שַׁבָּת רִאשׁוֹנָה, לֹא שָׁלְטָה בָּהֶן אוּמָה וְלָשׁוֹן.

שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן הָעָם לְלַקֵּט', וּכְתִיב בָּתְרֵיהּ: 'וַיָּבֹא עֲמָלֵק'.

אם משמרים שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: אִלְמָלֵי מְשַׁמְּרִין יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּהִלְכָתָן, מִיָּד נִגְאָלִים.

שֶׁנֶּאֱמַר 'כֹּה אָמַר ה' לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי', וּכְתִיב בָּתְרֵיהּ [וכתוב אחרי פרשה זו] **'וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי' וְגוֹ'.**

◆ ◆ ◆

ט' מאמרים שאמר רבי יוסי: 'יהא חלקי'

[א:] **אָמַר רַבִּי יוֹסִי: יְהֵא חֶלְקִי מֵאוֹכְלֵי שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בַּשַּׁבָּת.**

[ב:] **אָמַר רַבִּי יוֹסִי: יְהֵא חֶלְקִי מִגּוֹמְרֵי הַלֵּל בְּכָל יוֹם.**

שואלת הגמרא: **אִינִי** [האמנם], **וְהָאָמַר מָר: הַקּוֹרֵא הַלֵּל בְּכָל יוֹם, הֲרֵי זֶה מְחָרֵף וּמְגַדֵּף,** שנביאים הראשונים תיקנו לומר בפרקים לשבח והודיה, וזה הקוראה תמיד בלא עִתה אינו אלא כמזמר שיר ומתלוצץ.

עונה הגמרא: **כִּי קָאָמְרִינַן** [מה שאמר רבי יוסי יהא חלקי עם גומרי הלל בכל יום, היינו] **בִּפְסוּקֵי דְזִמְרָא** [שני מזמורים של הילולים, מזמור 'הללו את ה' מן השמים', ומזמור 'הללו אל בקדשו'].

[ג:] **אָמַר רַבִּי יוֹסִי יְהֵא חֶלְקִי מִמִּתְפַּלְּלִים עִם דְּמִדּוּמֵי חַמָּה** - כשהחמה אדומה, שחרית אחרי הנץ, ומנחה סמוך לשקיעתה.

אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִצְוָה לְהִתְפַּלֵּל עִם דְּמִדּוּמֵי חַמָּה.

אָמַר רַבִּי זֵירָא: מַאי קְרָא? 'יִירָאוּךָ עִם שָׁמֶשׁ [עם זריחתה] **וְלִפְנֵי יָרֵחַ** [קודם אור הירח, בעוד השמש לא שקעה] **דּוֹר דּוֹרִים'.**

[ד:] **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי יְהֵא חֶלְקִי מִמֵּתֵי בְּחֹלִי מֵעַיִים** [שמתייסרין ביסורין ומתמרקין עונותיהן], **דַּאֲמַר מָר: רוּבָן שֶׁל צַדִּיקִים מֵתִים בְּחֹלִי מֵעַיִים.**

[ה:] **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי: יְהֵא חֶלְקִי מִמֵּתֵי בְּדֶרֶךְ מִצְוָה.**

[ו:] **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי: יְהֵא חֶלְקִי מִמַּכְנִיסֵי שַׁבָּת בִּטְבֶרְיָא** [מפני שהיא עמוקה, ומחשכת מבעוד יום, וסבורין שחשכה, ומכניסים שבת מוקדם], **וּמִמּוֹצִיאֵי שַׁבָּת בְּצִפּוֹרִי** [שיושבת בראש ההר, ובעוד החמה שוקעת, נראה שם אור גדול, ומאחרין לצאת מן השבת].

[ז:] **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי: יְהֵא חֶלְקִי מִמּוֹשִׁיבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ** [שמשים מאספי תלמידים בכל יום לבא לבית המדרש], **וְלֹא מִמַּעֲמִידֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ** [הממונים לעת האוכל, לומר: הגיע עת לעמוד ולאכול].

[ח:] **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי: יְהֵא חֶלְקִי מִגַּבָּאֵי צְדָקָה** [הממונים לאסוף את הצדקה], **וְלָא מִמְּחַלְּקֵי צְדָקָה** [שהמחלקים צריכים לבדוק לפי הצריך לכל אחד ואחד, ופעמים שקרובין דעתם לרחם על זה ולחלוק יותר מן הצורך, שאומדין אותו בהרווחה ואומדין את חברו בצמצום].

[ט:] **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי: יְהֵא חֶלְקִי מִמִּי שֶׁחוֹשְׁדִין אוֹתוֹ וְאֵין בּוֹ.**

אָמַר רַב פָּפָּא: לְדִידִי חַשְׁדָּן, וְלָא הֲוָה בִּי.

מאמר נוסף של רבי יוסי

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: חָמֵשׁ בְּעִילוֹת בָּעַלְתִּי, וְנָטַעְתִּי חֲמִשָּׁה אֲרָזִים בְּיִשְׂרָאֵל,

וּמַאן אִנּוּן?

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי,

וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי,

וְרַבִּי חֲלַפְתָּא בְּרַבִּי יוֹסִי,

וְרַבִּי אַבְטִילָס בְּרַבִּי יוֹסִי,

וְרַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסִי.

שואלת הגמרא: **וְהָאִיכָּא וַרְדִּימָס,** שהוא בן נוסף של רבי יוסי.

עונה הגמרא: **הַיְינוּ וַרְדִּימָס, הַיְינוּ מְנַחֵם,** שהוא אותו בן. **וְאַמַּאי קָרֵי לֵהּ וַרְדִּימָס, שֶׁפָּנָיו דּוֹמִין לְוֶרֶד.**

שואלת הגמרא: **לְמֵימְרָא דְּרַבִּי יוֹסִי מִצְוַת עוֹנָה לֹא קַיֵּים.**

עונה הגמרא: **אֶלָּא אֵימָא חָמֵשׁ בְּעִילוֹת בָּעַלְתִּי וְשָׁנִיתִי** [כדי שיהיו זכרים, דאמר מר הרוצה שיהיו בניו זכרים יבעול וישנה].

ה׳ מאמרים שאמר רבי יוסי: שכל ימיו נזהר בזה

[א:] **אָמַר רַבִּי יוֹסִי מִיָּמַי לֹא קָרִיתִי לְאִשְׁתִּי אִשְׁתִּי,** [שאף שיחת חולין שלי יש ללמוד הימנה חכמה], **וּלְשׁוֹרִי שׁוֹרִי. אֶלָּא לְאִשְׁתִּי בֵּיתִי** [שהיא עיקר של בית], **וּלְשׁוֹרִי שָׂדִי** [שהוא עיקר של שדה, דכתיב ׳ורב תבואות בכח שור׳].

[ב:] **אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מִיָּמַי לֹא נִסְתַּכַּלְתִּי בַּמִּלָּה שֶׁלִּי** [מרוב צניעות].

שואלת הגמרא: **אִינִי, וְהָאֲמַרוּ לֵהּ לְרַבִּי: מַאי טַעְמָא קָרוּ לָךְ רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ, אָמַר לְהוּ: מִיָּמַי לֹא נִסְתַּכַּלְתִּי בַּמִּלָּה שֶׁלִּי,** ואם כן לר׳ יוסי נמי הוה ליה למיקרייה רבינו הקדוש.

עונה הגמרא: **בְּרַבִּי מִלְּתָא אַחֲרִיתִי הֲוָה בֵּיהּ, שֶׁלֹּא הִכְנִיס יָדוֹ תַּחַת אַבְנֵטוֹ** [מן האבנט ולמטה].

[ג:] **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי: מִיָּמַי לֹא רָאוּ קוֹרוֹת בֵּיתִי אִמְּרֵי חֲלוּקִי,** כאשר פשט חלוקו, היה מכסה את עצמו תחלה משום צניעות בסדינו, ויושב במטתו, וכך פושט חלוקו, דרך הראש, בלא להופכו.

[ד:] **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי: מִיָּמַי לֹא עָבַרְתִּי עַל דִּבְרֵי חֲבֵרַי. יוֹדֵעַ אֲנִי בְּעַצְמִי שֶׁאֵינִי כֹּהֵן, אִם אוֹמְרִים לִי חֲבֵרַי עֲלֵה לַדּוּכָן, אֲנִי עוֹלֶה.**

[ה:] **וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי: מִיָּמַי לֹא אָמַרְתִּי דָּבָר וְחָזַרְתִּי לַאֲחוֹרַי,** שאם בא מי שאמרתי עליו דבר, ושאל אם אמרתי כן עליו, לא חזרתי בי לאמר אינו כדבריו, לפי שמתחלה אמת אמרתי, וסבר רבי יוסי: כל דבר שאדם אומרו בפני מי שמדבר עליו, אין בו משום לשון הרע.

◆◆◆

ז׳ מאמרים שאמרו האמוראים: ׳תיתי לי׳

[א:] **אָמַר רַב נַחְמָן: תֵּיתֵי לִי** [אני יבוא על שכרי] **דְּקַיֵּימִית שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת.**

[ב:] **אָמַר רַב יְהוּדָה: תֵּיתֵי לִי דְּקַיֵּימִית עִיּוּן תְּפִלָּה** [להתפלל בכונה].

[ג:] **אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: תֵּיתֵי לִי דְּלָא סָגֵינָא** [שלא הלכתי] **אַרְבַּע אַמּוֹת בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ.**

[ד:] **אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: תֵּיתֵי לִי דְּקַיֵּימִית מִצְוַת תְּפִלִּין,** שלא הלך ארבע אמות בלא תפילין.

[ה:] **וְאָמַר רַב נַחְמָן: תֵּיתֵי לִי דְּקַיֵּימִית מִצְוַת צִיצִית,** שלא הלך ארבע אמות בלא ציצית.

אֲמַר לֵהּ רַב יוֹסֵף לְרַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרַבָּה: אֲבוּךְ בְּמַאי זְהִיר טְפֵי?

אֲמַר לֵהּ: בְּצִיצִית.

יוֹמָא חַד הֲוָה קָא סָלֵיק בְּדַרְגָּא [יום אחד הוא עלה בסולם], **אִפְּסִיק לֵהּ חוּטָא** [נקרע לו חוט

בציצית] **וְלָא נְחֵת וַאֲתָא כַּמָּה דְּלָא רַמְיַהּ** [ולא ירד ובא מהסלולם, עד שתיקן את הציצית, ונתן בה חוט חדש].

[ו:] **וְאָמַר אַבַּיֵי: תֵּיתֵי לִי דְּכִי חָזֵינָא צַרְבָּא מֵרַבָּנַן דִּשְׁלִים מַסֶּכְתֵּהּ** [יתבאר בעמוד הבא]

עבידנא יומא טבא לרבנן אמר רבא אתיתי לי דבי אתא צורבא מרבנן לקמאי לדינא לא מזיגנא (ב) רישי אבי סדיא כמה דלא מהפיכנא בזבורתי' אמר מר בר רב אשי פסילנא ליה לצורבא מרבנן לדינא מ"ט (ג) דחבינב עלי כגופאי ואין אדם רואה חובה לעצמו (ד) רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה רבי יאני לביש מאניה (ה) (ו) מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלה (ז) רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן קריבו ליה תלת סאוי טחיי א"ל מי הוה ידעיתון דאתינא אמרו ליה מי עדיפת לן מינה (ח) רבי אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי בישרא מתליסר מבחי ומשלים להו אצינורא דדשא ואמר להו (ט) אשור הייא אשור אייא (י) ר' אבהו הוה יתיב אתכתקא דשינא ומושיך נורא רב ענן לביש גונדא (יא) דתנא דבי רבי ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל יאכלו בהן כוס לרבו (יב) רב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא רב הונא מדליק שרגי רב פפא גדיל פתילתא רב חסדא פרים סילקא רבה ורב יוסף מצלחי ציבי ר' זירא מצתת צתותי רב נחמן בר יצחק מכתף ועייל מכתף ונפיק אמר אילו מקלעין לי ר' אמי ור' אסי מי לא מכתיפנא קמייהו ואיכא דאמרי ר' אמי ורבי אסי מכתפי ועייליי מכתפי ונפקי אמרי אילו איקלע לן רבי יוחנן מי לא מכתפינן קמיה יוסף מוקיר שבי הוה ההוא נכרי בשבבותיה דהוה נפישי נכסיה טובא אמרי ליה כלדאי כולהו נכסי יוסף מוקר שבי אכיל להו אזל זבנינהו לכולהו ניכסי זבן בהו מרגניתא אותבה בסייניה בהדי דקא עבר מברא אפרחיה זיקא שדייה במיא בלעיה בוורא אסקוה אייתוה אפניא דמעלי שבתא אמרי מאן זבין כי השתא אמרי להו זילו אמטיוהו לגבי יוסף מוקר שבי דרגיל דזבין אמטיוה ניהליה זבניה קרעיה אשכח ביה מרגניתא זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא פגע ביה ההוא סבא אמר מאן דייזף שבתא פרעיה שבתא בעא מינה רבי מר' ישמעאל ברבי יוסי עשירים שבא"י במה הן זוכין א"ל בשביל שמעשרין שנאמר (ו) עשר תעשר (ז) עשר בשביל שתתעשר שבבבל במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את התורה ושבשאר ארצות במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את השבת דאמר רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם ושש עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתונויות וצלוחיות קבועות בו ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים (ח) ובשמניחים אותו אומרים (ט) לה' הארץ ומלואה וגו' (י) וכשמסלקין אותו אומרים (יא) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם אמרתי לו בני במה זכית לכך אמר לי קצב הייתי ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת אמרתי לו [אשריך שזכית] וברוך המקום שזיכך לכך א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף אמר לו תן לנו הימנו אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו א"ל ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב (יב) ולקדוש ה' מכובד א"ל (יג) זה יוה"כ שאין בו לא אכילה ולא שתיה אמרה תורה בבדהו בכסות נקיה (יד) וכבדתו רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר ליה בני רב פפא בר אבא לרב פפא כגון אנן דשכיח לן בישרא וחמרא כל יומא במאי נישנייה אמר להו אי רגיליתו לאקדומי אחרוה אי רגיליתו לאחרוה אקדמוה רב ששת בקיטא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא שימשא בסיתוא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא טולא כי היכי דליקומו הייא ר' זירא מהדר

בתליסר עיליתא דדינרי. אומר ר"מ דעיליתא שם כלי (א) הוא (ב) דממרינן בריש פילד מעברין (עיזוזין דף נג:) (ג) עלת נקפא בכלה (ד): רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר. ולא פליגי אלא רב אייבי בדרכו לאחר ושמואל אייבי בדרכו להקדים כדאמרינן בפמוך: ומלא

ג) (ס מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלה) רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן קריבו ליה תלת סאוי טחיי א"ל מי הוה ידעיתון דאתינא אמרו ליה מי עדיפת לן מינה (ח) רבי אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי בישרא מתליסר מבחי ומשלים להו אצינורא דדשא ואמר להו (ט) אשור הייא אשור אייא (י) ר' אבהו הוה יתיב אתכתקא דשינא ומושיך נורא רב ענן לביש גונדא (יא) דתנא דבי רבי ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל יאכלו בהן כוס לרבו (יב) רב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא רב הונא מדליק שרגי רב פפא גדיל פתילתא רב חסדא פרים סילקא רבה ורב יוסף מצלחי ציבי ר' זירא מצתת צתותי רב נחמן בר יצחק מכתף ועייל מכתף ונפיק אמר אילו מקלעין לי ר' אמי ור' אסי מי לא מכתיפנא קמייהו ואיכא דאמרי ר' אמי ורבי אסי מכתפי ועייליי מכתפי ונפקי אמרי אילו איקלע לן רבי יוחנן מי לא מכתפינן קמיה יוסף מוקיר שבי הוה ההוא נכרי בשבבותיה דהוה נפישי נכסיה טובא אמרי ליה כלדאי כולהו נכסי יוסף מוקר שבי אכיל להו אזל זבנינהו לכולהו ניכסי זבן בהו מרגניתא אותבה בסייניה בהדי דקא עבר מברא אפרחיה זיקא שדייה במיא בלעיה בוורא אסקוה אייתוה אפניא דמעלי שבתא אמרי מאן זבין כי השתא אמרי להו זילו אמטיוהו לגבי יוסף מוקר שבי דרגיל דזבין אמטיוה ניהליה זבניה קרעיה אשכח ביה מרגניתא זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא פגע ביה ההוא סבא אמר מאן דייזף שבתא פרעיה שבתא בעא מינה רבי מר' ישמעאל ברבי יוסי עשירים שבא"י במה הן זוכין א"ל בשביל שמעשרין שנאמר (ו) עשר תעשר (ז) עשר בשביל שתתעשר שבבבל במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את התורה ושבשאר ארצות במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את השבת דאמר רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם ושש עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתונויות וצלוחיות קבועות בו ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים (ח) ובשמניחים אותו אומרים (ט) לה' הארץ ומלואה וגו' (י) וכשמסלקין אותו אומרים (יא) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם אמרתי לו בני במה זכית לכך אמר לי קצב הייתי ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת אמרתי לו [אשריך שזכית] וברוך המקום שזיכך לכך א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף אמר לו תן לנו הימנו אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו א"ל ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב (יב) ולקדוש ה' מכובד א"ל (יג) זה יוה"כ שאין בו לא אכילה ולא שתיה אמרה תורה בבדהו בכסות נקיה (יד) וכבדתו רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר ליה בני רב פפא בר אבא לרב פפא כגון אנן דשכיח לן בישרא וחמרא כל יומא במאי נישנייה אמר להו אי רגיליתו לאקדומי אחרוה אי רגיליתו לאחרוה אקדמוה רב ששת בקיטא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא שימשא בסיתוא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא טולא כי היכי דליקומו הייא ר' זירא מהדר

ולא משבת קלי: **וכבדתו.** משבת מהדר לאי ביום"כ כה כתיב ביה מכובד: **לקדוש.** זמן קעודת שבת לזמן קעודת חול וזהו כבודו: **לאחר.** וזהו כבודו שהוא מתאוה לאכול: **כמאי נשנייה.** במאי נשניתו משאר ימים: **אי רגיליתו לאקדומי.** קעודתכם בבקר אחרוה: **רב ששת.** מגי נהור היה ולינו רואה עת האכילה וכשהיה דורש בשבת מושיב התלמידים במקום שתגיע שם החמה לעת האוכל כדי שיטעטרו וימהרו לקום: **דמטי טולא.** שיצטננו: **הייא.** מהר: מהדר

עבידנא יומא טבא לרבנן. לתלמידים. רלש"י שיבה היה: **דיבי לי.** יסולא שכרי: **דבי אתא צורבא מרבנן לדינא.** שמיבת תלמידי חכמים עלי: **לא מזיגנא רישא לאי סדיא.** לאיי מניח ראשי על הכר: **כמה דלא מהפיכנא ליה בזבורתיה.** עד שאהפוך אם יש בדבריו לזכותו: **מפעטף.** מבגדים לגיפס: **בוזאי אלא.** הכי קרי ליה לשבתא שבת מתוך תביבות: **מחיי.** רקיקין מתין פיהן בשומן אליה או בשמן: **מי עדיפת לן מינה.** כלום אתה מחזיר לנו מן השבת לכבוד שבת הכנסנו ולא היינו יודעים שבתא: **מפליסר טבחי.** לטעות בשבת מן המובחר: **לאיפסיי.** סלנעים. לאיסמיי פסיטי סלעי מדינה והן ל' מח' בסלע זוזי והיינו אלי לינר: **ומשלים להו אצינורא דדשא.** לפני בוחס להביא לו הבשר היה מזמן להן מעותיהן על פתחן ואומר להן אשור הייא התאשרו והתחזקו מהר באומנותיכם למהר ולחזור ולמכור ולהתעסק בצרכי שבת. ולי נראה ומשלים להו אצינורא דדשא כשהיה מביא לאשורה היה נותנה לשמשין המכיניס סעודתו על פתח ביתו ולא היה נכנס אלא ממהר לחזור ולהביא אחרת ואמר להן לשמשין אשור הייא התאשרו מהר להכין את זו בעוד שאלך להביא את זו: **אתכתקא דשינא.** פשטדו"ל של שן שהשור היה ועשיר: **ומושיך נורא.** נופח מאש נורא לבבוד השבת. וכיצוי לוי גרס אתכתקא דשאגא תדהר: **לביש גונדא.** כלי שחור לחודיע שהיום אינו כדי לשתמש בחשיבות מלהתעסק בחבשילי שבת ולא יטוף בגדיו בבישול קדירות: **דתנא דבי רבי ישמעאל כו'.** דבישול קדירה מטוף בגדים: **מחריך רישא.** אם היה שם ראש בהמה לחרוך מחרכו הוא בעצמו: **פרים.** לשון פרומים (ו) מחתך: **מלפא לפופי.** מלית האור בעצים דקים: **מכתף ועייל מכתף ונפיק.** בע"ם יולא ונכנס להביא תמיד משאות כלי תשמיש ובגדי חופש ומגדים כאדם שמקבל את רבו בביתו ומראה לו שהוא חשוב עליו ומכד לכבודו לטרוח ולהרבות בשבילו: **מוקר שבי.** מכבד שבחות: **אמרי ליה כלדאי.** לאלי נכרי: **כלדאי.** חוזים בכוכבים: **אכיל לה.** סופס ליפול בידו: **אוכפה בסייניה.** עשה לו כוכע של לבד ושבנו במשבצות של זהב וקבע בו מרגליות וקבע את זו עמהם: **סייניה.** כוכע. וכיצו הלוי גרס בסייניה בסולרו ולאשון הגון לי והוא לשון ר' יאתק ב"ל יהודה: **פריסר עיליתי דדינרי.** עליות מלאות דינרי זהב. (ז) וגחמת בעלמא הוא כלומר הון עתק מאד כך פירש רבינו הלוי וכן בכל מקום כגון תליסר גמלי ספיקי טריפתא (מוגין דף לה:) וכן תליסר עבחי דלעיל: **בתר הן זוכין.** לעוסר גדול זה: **לה' הארץ.** לאין לנו רשאין ליהנות עד שנברך שמו בברכת המזון: **והארץ נתן לבני אדם.** ע"י מתנתו נהגינו הטובה הזאת: **מאי דכתיב ולקדוש ה' מכובד.** מדכתיב וקראת לשבת עונג מכלל דלקדוש ה'

בב א טוס"ע חו"מ סי' טו סעיף ח:
בג ב מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ב ס"מ עשין ל טוס"ע ח"מ סי' רסב סעיף ב:
בד ג מיי' שם הלכה ו סמג עשה סט טור ש"ע ח"מ סימן רי"ג סעיף ג:
בה ד טוס"ע ח"מ סי' תרי סעיף ד:
בו ה מיי' פ"ל שם הל"ח וסמג שם שם טוס"ע ח"מ סימן רפח סעיף ז:

לעזי רש"י

משטדו"ל [בלדישטו"ל]. כסא מתקפל.

מוסף רש"י

ואין אדם רואה חובה לעצמו. אין דעתו מתקרב לגלד הסותם לחיב אם עלמו ולפיכך מתכוין לדין אמת (כתובות קה:). **בואו ונצא לקראת שבת המלכה.** כלאדם המקבל פני מלך (ב"ק נב:). **תלת סאוי טחי.** שלש סאין מן נקיים פניה טוחין בשמן וחנם. יום השבת היה (חולין קיא:). **אל המזוג בהן כוס לרבו.** לפי שמתעטף ומלכלכו בבגוד קדירה (יומא נב:). ועי' לעיל קיד:). **מחריך רישא.** לכבוד שבת (קדושין מא:). **שיבוטא.** לג (שם).

מוסף תוספות

א. קטן. מי' הרי"ן. **ב.** שטואבין בו ריח ושמן. תוס' ב"ב לגב: ד"ה עליות. מן הכד. תוס' עירובין נג: ד"ה עגלא. [פי' אחר]: מן החבית. מי' הרי"ן. **ג.** גבי אמתא דהוה משתגיא בלשון חכמה, ואמרה הכי. תוס' חולין:.

מסורת אור השלם

1 עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה: דברים יד כב
2 לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל וישבי בה: תהלים כד א
3 השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם: תהלים קטו טז
4 אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר: ישעיהו נח יג

הגהות הב"ח

(א) נב' לא מזיגנא רישא לאי: (ב) שם נכים מאני במעלי:

גליון הש"ם

גא' אשור הייא. ניטון דף לד ע"ש: רש"י ד"ה תליסר עיליתא דדינרי וכו' ונוחמא בעלמא. עי' ברכות דף כ ע"א בתוס' ד"ה תליסר מתיבתא:

רבינו חננאל

ורבנן הני דעבדי צרכי שבת בנפשייהו, כגון ר' אבהו דהוה יתיב אתכתקא דשינא ומשייף נורא, ורב חנן דשבר תנורא, ורב הונא גדיל פתילתא, ורב חסדא מדליק שרגי, ורב פפא פרים סילקא, רבה ורב יוסף צלחי צבי. כולהו כדמפרש בגמרא בריש האיש מקדש שקרום המצוה באדם עצמו טפי מדיף יותר מבשלוחו. וכבדתו, שמשנה זמן סעודתו בהקדמה או באיחור.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

קיט: כל כתבי פרק ששה עשר שבת

מסדר אזוזי זוזי דרבנן. כשהיה רואה אותן זוזות ומדברין בתורה מחזר אחריהם ואומר להם במטותא מנכון לכו והתעסקו בעונג שבת ולא תתלוניה לבעל תענוגים: **וילנו.** הקב"ה הוה מספקר בשבתו של מקום ובשבת של שבת: **יסדר אדם שלחנו בע"ש. במוצ"ש.** נמי כבוד שבת לגוות ביציאתו דרך כבוד כאדם המלוה את המלך בצאתו מן העיר: **תמין.** לשתות ולרחון: **מלוגמא.** רפואה: **אלליה אליה.** לענג הרואה לשמוע: **כל כחו.** בכל כוונתו: **כפרוע פרעות.** ביטול פורעניות כגון פרוע[a] דתמרגמינן בגול: **כשהנדב עם ברכו.** כשמתנדבין ישראל לברך את בוראן: **כי פרוע כי פרעו אחכן.** ע"ז. וזכי קאמר כשבטל פריעות ע"ז שמשתקע ומשתכח אגא יזכר עונם משום המנהג עם הוא: **אל מלך נאמן.** כך מעיד על בוראו שהוא אל מלך נאמן: **שאין כני אדם מצוינין לנכוסה.** בשבת: **בנקבה.** בזמן ק"ש. וכן מלאחרי בנשפ[b]: **וסיה בגור וגבל.** בסיפיה דקרא ואת פועל ה' לא יביטו גם שמו לב ליחד שמו על בריותיו: **שפוך על עולג.** רישא דקרא ואת ממת ה' נלאיתי הכיל שפוך וגו' שפוך החמה בנקמה בשביל שעולג לחזק ובעלמא מבית רבן: **הוכיחו כי תועבה עשו וגו'.** סיפיה דקרא גם בוש לא יבושו וגם הכלם לא כו': **כמאיתי אנו עיוקוקים של כיס רבן.** שדרך תיעוקות למוזאן בשמן[c]: **וכנגיאי אנו מלמידי חכמים.** שנאמר ונגיה לבב חכמה (תהלים ה'): **מחרינין.** איכא שיור: **מחרימין.** ליכא שיור: **מפקסין כהן כשמנה.** כשמוזאין אותן תעמי מורה אנו עושין עמנן כמעלימין את דבריהם מפני שאין עושין יודעים לשיע: **שאן ביזה.** אתה בקי לפיקן קנין תהיה לנו ותלמדנו חכמה: דבריה

מהדר אזוזי זוזי דרבנן א"ל במטותא מינייכו לא תחללוניה אמר [6]רבא ואיתימא ר' יהושע בן לוי [a]אפי' יחיד המתפלל בע"ש צריך לומר ויכולו דאמר רב המנונא כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית שנאמר [1]ויכולו אל תקרי ויכולו [b] אלא ויכלו אמר רבי אלעזר מניין שהדיבור במעשה שנאמר [2]בדבר ה' שמים נעשו אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו [3]וסר עונך וחטאתך תכופר תניא ר' יוסי בר יהודה אומר שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בע"ש מבית הכנסת לביתו אחד טוב ואחד רע [c]וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו ואם לאו מלאך רע אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו אמר ר' אלעזר [3]לעולם יסדר אדם שלחנו בע"ש אע"פ שאינו צריך אלא לכזית ואמר ר' חנינא [d]לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית חמין במוצאי שבת מלוגמא פת חמה במוצאי שבת מלוגמא ר' אבהו הוה עבדין ליה באפוקי שבתא עיגלא תילתא הוה אביל מינה כוליתא כי גדל אבימי בריה א"ל למה לך לאפסודי כולי האי נשבוק כוליתא ממעלי שבתא שבקוהו ואתא אריא אכליה אריב"ל [e]כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו שנאמר [4]בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה' מ"מ בפרוע פרעות משום דברכו ה' רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלין לו כתיב הכא בפרוע פרעות וכתיב התם [5]כי פרוע הוא [f] אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי ג"ע שנאמר [6]פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים [g]אל תיקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן [h]מאי אמן א"ר חנינא אל מלך נאמן א"ר יהודה בריה דרב שמואל משמיה דרב אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת שנאמר [7]ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא וגו' והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלים ולא תכבה אמר רב נחמן בר יצחק בשעה שאין בני אדם מצויין לכבותה אמר אביי לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהללו בה את השבת שנאמר [8]ומשבתותי העלימו עיניהם ואחל בתוכם אמר ר' אבהו לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו ק"ש שחרית וערבית שנאמר [9]הוי משכימי בבקר שכר ירדפו וגו' וכתיב [10]והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתיהם ואת פועל ה' לא יביטו וכתיב [11]לכן גלה עמי מבלי דעת אמר רב המנונא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה תינוקות של בית רבן שנאמר [12]שפוך על עולל בחוץ וגו' מה טעם שפוך משום דעולל בחוץ אמר עולא לא חרבה ירושלים אלא מפני שלא היה להם בושת פנים זה מזה שנאמר [13]הובישו כי תועבה עשו גם בוש לא יבושו וגו' אמר ר' יצחק לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהושוו קטן וגדול שנאמר [14]והיה כעם ככהן וכתיב בתריה [15]הבוק תבוק הארץ אמר רב עמרם בריה דר"ש בר אבא א"ר שמעון בר אבא א"ר חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה שנאמר [16]היו שריה כאילים לא מצאו מרעה מה איל זה ראשו של זה בצד זנבו של זה אף ישראל שבאותו הדור כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה א"ר יהודה לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה ת"ח [g]שנאמר [17]ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובוזים בדברי ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד [ל]אין מרפא מאי עד לאין מרפא אמר רב יהודה אמר רב [i]כל המבזה ת"ח אין לו רפואה למכתו אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב [18]אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן ובנביאי אל תרעו אלו ת"ח אמר ריש לקיש משום רב יהודה נשיאה אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן אמר [j]ר' פפא לאביי דידי ודידך מאי א"ל אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא ואמר ריש לקיש משום ר"י נשיאה [k]אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפי' לבנין בית המקדש ואמר ר"ל לר"י נשיאה כך מקובלני [l]מאבותי ואמרי לה מאבותיך [m]כל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן מחריבין אותה רבינא אמר מחרימין אותה [n]ואמר רבא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר [19]שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא [ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש] (אם יש איש) עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה איני ואמר רב קטינא [o]אפי' בשעת כשלונה של ירושלים לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר [20]כי יתפש איש באחיו בית אביו (לאמר) שמלה לכה קצין תהיה לנו דברים שבני אדם מתכסין בהן בשמלה ישנן בידיך [p]והמכשלה הזאת תחת ידך דברים

ומצא נר דלוק ושולחן ערוך. ופ"ת דאמר בריש ערבי פסחים (דף ק:) ושוין שאין מביאין את הסולתן אל"כ קידש[a] וי"ל דעדון הוא במקום אחר אלא שאין מביאין אותו[b] עד אחר הקידוש כי היכי דתיתי סעודתא ביקרא דשבת כדאיתא בשאלתות דרב אחאי[c] ודוקא כיומיסב שהיו להם שלחנות קטנים לפני כל אחד ואחד[d] אבל שלנו גדולים הם וקשה לעולמא[e] (a) : **כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו.** פי' ככל כוונתו וכן פירש רש"י[f] וי"ל דומיא דיש בפסיקתא במעשה דר' ישמעאל כן אליעזר דקאמר התם כשיראל נכנסים לבתי כנסיות ומומרים יהא שמיה רבא מברך בקול רם מבטיחים גזירות קשות[1]:

א"ר חנינא אל מלך נאמן. צריך להרהר בו בשעה שאומר אמן: לידי

הגהות הב"ח

(a) גמ' אל מקרי רבקוה אלא ויבקו: (b) שם כי פרוע הוא כי פרעו אהדרן אמר ריש לקיש: (c) תוס' ד"ה ומצא וכו' וקשה לעולמא. ר"ג פי' אחר קידוש אלא בהפסק כל כך בין קידוש לסעודה אנו רגילין לפרוס מפה ולקרוא: (d) גמ' שנאמר בכל מקומבלני מבו' אבות. עין ר"ג דף מד ע"ב ד"ה אי הכתיב:

גליון הש"ס

גמ' שנא' ויהיו מלעיבים בבאבי האלהים. ע"ע שמחו"ע נדרים דף כ ע"ב מגן מבו' רנגן. שם בר מקומבלני מבו' אבות. עין ר"ג דף מד ע"ב ד"ה אי הכתיב:

מוסף רש"י

מאי אמן. כשעונין על כל ברכה וברכה אמן, פיקר משמע קבלת ריצפת שמים (שנהדרין קיא.). אל מלך נאמן. בטוטיקון. שמתקיים עליו הקב"ה (שם). כי יתפש איש באחיו. כאחיני ירושלים שעפקה תורה מהם והיו שואלים לתכמיהם (גיטין מג.) הכמות היא מקנן לומר שלא היו יודעין לכשיב לשואלים הלכה (תגיגה יד.). **שבני אדם** מתכסין בהן בשמלה. מתפלין שלא יפלו לכן לפי שאין בקיאין בהן (שם). לומר דברים שמכוסים כשמלה אלו הן שאתה בקי בהן, אתה לנו תהיה קצין בהן (גיטין שם). **ישנן בידך.** כלומר אתה בקי בהן (תגיגה שם).

מוסף תוספות

א. ואם הביא פורס מפה ומקדש. תוס' ד"ה. ב. למקום סעודה אצל המטה שהוא מיסב עליה. תוס' ד"ה. ג. ונוחים לטלטלן. פי' הרי"ן. ד. וטורח להביאן אחר הקידוש. תוס' ד"ה. שלא להפסיק כל כך בין קידוש לסעודה, אנו רגילים לפרוס מפה ולקרוא. תוס' ד"ה. ה. ומפני שיש בבא שאין הכוונה שלהם מתעוררת אלא ע"י הכח. אמר 'בכל כחך'. רבינו יעקב מגמ. ז. כי בזו מערבר כוונתו וכל אברין לבדך שמו של הקב"ה. ריטב"א.

רבינו חננאל

ויחיד המתפלל בעצמו אומר ויכולו.

מסורת אור השלם

1 וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: בראשית ב א
2 בִּדְבַר יְיָ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּברוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם: תהלים לג ו
3 וְגַע בְּפִי וַיֹּאמַר הִנֵּה נָגַע זֶה עַל שְׂפָתֶיךָ וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְכֻפָּר: ישעיהו ו ז
4 בִּפְרֹעַ פְּרֹעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ יְיָ: שופטים ה ב
5 וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת הָעָם כִּי פָרֻעַ הוּא כִּי פָרְעָה אַהֲרֹן לְשִׂמְצָה בְּקָמֵיהֶם: שמות לב כה
6 פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמוּנִים: ישעיהו כו ב
7 וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וְלִבְלְתִּי שֵׂאת מַשָּׂא וּבֹא בְשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִַם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּשַׁעֲרֶיהָ וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת יְרוּשָׁלִַם וְלֹא תִכְבֶּה: ירמיה יז כז
8 הַקִּיצָה חֲמוֹר תּוֹרְתִּי וַיְחֻלְּלוּ קָדְשֵׁי בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל לֹא הִבְדִּילוּ וּבֵין הַטָּמֵא לַטָּהוֹר לֹא הוֹדִיעוּ וּמִשַּׁבְּתוֹתַי הֶעְלִימוּ עֵינֵיהֶם וְאֵחַל בְּתוֹכְם: יחזקאל כב כו
9 הוֹי מַשְׁכִּימֵי בַבֹּקֶר שֵׁכָר יִרְדֹּפוּ מְאַחֲרֵי נָשֶׁף יַיִן יַדְלִיקֵם: ישעיהו ה יא
10 וְהָיָה כִּנּוֹר וָנֵבֶל תֹּף וְחָלִיל וָיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם וְאֶת פֹּעַל יְיָ לֹא יַבִּיטוּ וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לֹא רָאוּ: ישעיהו ה יב
11 לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת וְכִבּוּדוֹ מֵתֵי רָעָב וַהֲמוֹנוֹ צָחֵה צָמָא: ישעיהו ה יג
12 וְאַת חֲמַת יְיָ מָלָאתִי נִלְאֵיתִי הָכִיל שְׁפֹךְ עַל עוֹלָל בַּחוּץ וְעַל סוד בְּחוּרִים יַחְדָּו גַּם אִישׁ וְאִשָּׁה יִלָּכֵדוּ זָקֵן עִם מָלֵא יָמִים: ירמיהו ו יא
13 הֹבִישׁוּ כִּי תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַּם בּוֹשׁ לֹא יֵבוֹשׁוּ גַּם הַכְּלִם לֹא יָדְעוּ לָכֵן יִפְּלוּ בַּנֹּפְלִים בְּעֵת פְּקֻדָּתִים יִכָּשְׁלוּ אָמַר יְיָ: ירמיהו ו טו
14 וְהָיָה כָעָם כַּכֹּהֵן כְּעַבְדּוֹ כַּאֲדֹנָיו כְּשִׁפְחָה כִגְבִרְתָּהּ כְּקוֹנֶה כַּמּוֹכֵר כַּמַּלְוֶה כַּלֹּוֶה בַּנֹּשֶׁה בַּאֲשֶׁר נָשָׁא בּוֹ: ישעיהו כד ב
15 הִבּוֹק תִּבּוֹק הָאָרֶץ הִבּוז תִּבּוז כִּי יְיָ דִּבֶּר אֶת הַדָּבָר הַזֶּה: ישעיהו כד ג
16 וַיְהִי מִבַּת עִיּוֹן כָּל הַדָּרָה הָיוּ שָׂרֶיהָ כְּאֵילִים לֹא מָצְאוּ מִרְעֶה וַיֵּלְכוּ בְּלֹא כֹחַ לִפְנֵי רוֹדֵף: איכה א ו
17 וַיִּהְיוּ מְלַעֲגִים בְּמַלְאֲכֵי הָאֱלֹהִים וּבוֹזִים דְּבָרָיו וּמִתְעַתְּעִים בִּנְבִיאָיו עַד עֲלוֹת חֲמַת יְיָ בְּעַמּוֹ עַד לְאֵין מַרְפֵּא: דברי הימים ב לו טז
18 אַל תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ: דברי הימים א טז כב
19 שׁוֹטְטוּ בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלִַם וּרְאוּ נָא וּדְעוּ וּבַקְּשׁוּ בִּרְחֹבוֹתֶיהָ אִם תִּמְצְאוּ אִישׁ אִם יֵשׁ עֹשֵׂה מִשְׁפָּט מְבַקֵּשׁ אֱמוּנָה וְאֶסְלַח לָהּ: ירמיהו ה א
20 כִּי יִתְפֹּשׂ אִישׁ בְּאָחִיו בֵּית אָבִיו שִׂמְלָה לְכָה קָצִין תִּהְיֶה לָנוּ וְהַמַּכְשֵׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדֶךָ: ישעיהו ג ו

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

[ו:] **וְאָמַר אַבַּיֵי: תֵּיתֵי לִי** [אני יבוא על שכרי], **דְּכִי חָזֵינָא צָרְבָּא מֵרַבָּנַן דִּשְׁלִים מַסֶּכְתֵּהּ** [שכאשר אני רואה תלמיד חכם שסיים מסכתא] (דף קיט) **עָבֵדְנָא יוֹמָא טָבָא לְרַבָּנַן** [אני עושה יום טוב לתלמידים, שראש ישיבה היה, ותלמיד שהיה מסיים מסכת היה עושה סעודה ויום טוב לתלמידים].

[ז:] **אָמַר רָבָא: תֵּיתֵי לִי, דְּכִי אֲתָא צָרְבָּא מֵרַבָּנַן לְקַמַּאי לְדִינָא** [שכאשר בא תלמיד חכם לפני לדין], **לָא מָזֵגְנָא רֵישֵׁי אַבֵּי סַדְיָא** [איני מניח ראשי על הכר], **כַּמָּה דְּלָא מְהַפַּכְנָא בְּזָכוּתֵהּ** [עד שאראה אם יש בדבריו לזכותו], שחיבת תלמידי חכמים עלי.

אָמַר מָר בַּר רַב אשי: פְּסִילְנָא לֵהּ לְצָרְבָּא מֵרַבָּנַן לְדִינָא [אני פסול לדון תלמיד חכם], **מַאי טַעְמָא? דְּחַבִּיב עֲלַי כְּגוּפַאי, וְאֵין אָדָם רוֹאֶה חוֹבָה לְעַצְמוֹ.**

◆◆◆

האופן שהאמוראים קיבלו שבת

רַבִּי חֲנִינָא מִעַטֵּף [היה מתעטף בבגדים נאים] **וְקָאֵי אַפַּנְיָא דְמַעֲלֵי שַׁבְּתָא** [ועומד בפנות היום של כניסת השבת], וכך **אָמַר: בּוֹאוּ וְנֵצֵא לִקְרַאת שַׁבָּת הַמַּלְכָּה.**

רַבִּי יַנַּאי לָבֵשׁ מָאנֵי (מעלו) [במעלי] שַׁבָּת [היה לובש בגדיו בכניסת השבת], **וְאָמַר: בּוֹאִי כַלָּה בּוֹאִי כַלָּה**, כך הוא היה קורא לשביתת שבת, מתוך חביבות.

◆◆◆

ג' סאה רקיקים שעליהם שומן אליה לכבוד שבת

רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אִקְּלַע לְבֵי רַבָּה בַּר רַב נַחְמָן,

קָרִיבוּ לֵהּ תְּלָת סָאוֵי טַחְיֵי [הביאו לפניו ג' סאה רקיקין (לחם מטוגן בשמן), שהיה מרוח עליו שומן אליה או שמן].

אֲמַר לְהוּ: מִי הֲוָה יָדְעִיתוּן דְּאָתֵינָא [וכי ידעתם שאני צריך לבוא].

אֲמַרוּ לֵהּ: מִי עֲדִיפַתְּ לַן מִנַּהּ - וכי אתה חשוב לנו מן השבת, לכבוד שבת הכנום, ולא היינו יודעים שתבא.

◆◆◆

בשר משלשה עשר טבחים

רַבִּי אַבָּא, זְבֵן בִּתְלֵיסַר אִסְתִּירֵי פְּשִׁיטֵי [קנה בי"ג 'איסתרא פשיטי', שהם סלע מדינה השווה חצי דינר] **בִּשְׂרָא** [בשר] **מִתְּלֵיסַר טַבְּחֵי** [מי"ג טבחים], לטעום בשבת מן המובחר, **וּמִשְּׁלִים לְהוּ אַצְנוֹרָא דְדַשָּׁא** [כשהיה מביא את הבשר הראשון היה נותנה לשמשין המכינים סעודתו

על פתח ביתו, ולא היה נכנס אלא ממהר לחזור ולהביא אחרת], **וַאֲמַר לְהוּ אַשּׁוּר הַיָּא אַשּׁוּר הַיָּא** [ואמר להם לשמשין, תתחזקו מהר מהר להכין את זו, בעוד שאלך להביא את זו].

◆◆◆

ישיבה על כסא חשוב, לנפוח שם באש לכבוד שבת

רַבִּי אֲבָהוּ הֲוָה יָתֵב אַתַּכְתָּקָא דְּשִׁנָּא [על כסא של 'שן', שחשוב היה ועשיר], **וּמוֹשֵׁף נוּרָא** [והיה נופח משם נורא לכבוד השבת].

◆◆◆

לכישת בגדים שלא חסים עליהם שיטנפו, לכישול מאכלי שבת

רַב עָנָן לָבֵשׁ גֻּנְדָּא [כלי שחור], להודיע שהיום אינו כדי להתנהג בחשיבות מלהתעסק בתבשילי שבת, ולא יטנף בגדיו בבישול קדירות, ומביא מאמר שמבואר שבישול קדירה מטנף בגדים: **דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּגָדִים שֶׁבִּשֵּׁל בָּהֶן קֻדֵּרָה לְרַבּוֹ אַל יִמְזֹג בָּהֶן כּוֹס לְרַבּוֹ,**

◆◆◆

הכנות שהכינו האמוראים לכבוד שבת

רַב סָפְרָא מְחָרֵךְ רֵישָׁא [אם היה שם ראש בהמה לחרוך (כך מורדים את השערות מהבהמה), מחרכו הוא בעצמו].

רָבָא מָלַח שִׁבּוּטָא (דג).

רַב הוּנָא מַדְלֵק שְׁרָגֵי (נרות).

רַב פָּפָא גָּדֵל פְּתִילָתָא (קלע פתילות).

רַב חִסְדָּא פָּרֵם סִלְקָא (חתך תרד).

רַבָּה וְרַב יוֹסֵף מְצַלְּחֵי צִיבֵי (בקעו עצים).

רַבִּי זֵירָא מְצַתֵּת צַתּוֹתֵי (מצית האור בעצים דקים).

◆◆◆

נשיאת משאות לכבוד שבת, כאדם שמקבל את רבו בביתו

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מְכַתֵּף וְעָיֵיל מְכַתֵּף וְנָפֵק [בערב שבת היה יוצא ונכנס להביא תמיד משאות, כלי תשמיש ובגדי חופש ומגדים, כאדם שמקבל את רבו בביתו, ומראה לו שהוא חשוב עליו וחרד לכבודו לטרוח ולהרבות בשבילו], **אָמַר: אִילּוּ מִקַּלְעִין לִי רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי מִי לָא מְכַתֵּפְנָא קַמַּיְהוּ** [וכי לא היה מכתף ונושא משאות לפניהם לכבדם כראוי].

וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי מְכַתְּפִי וְעָיְילִי, מְכַתְּפִי וְנָפְקִי. אָמְרִי: אִלּוּ אִקְּלַע לַן רַבִּי יוֹחָנָן מִי לָא מְכַתְּפִינַן קַמֵּהּ.

◆◆◆

מעשה ביוסף מוקיר שבת

יוֹסֵף מוֹקֵר שַׁבֵּי [מכבד שבתות],

הֲוָה הָהוּא גּוֹי בְּשִׁבְבוּתֵהּ דַּהֲוָה נְפִישִׁי נִכְסֵהּ טוּבָא [היה גוי בשכנותו שהיו לו הרבה נכסים],

אָמְרִי לֵהּ כַּלְדָּאֵי [החוזים בכוכבים אמרו לאותו נכרי], **כֻּלְּהוּ נִכְסֵי יוֹסֵף מוֹקֵר שַׁבֵּי אֶכֵל לְהוּ** [כל נכסיך יאכל יוסף מוקיר שבת, שסופם ליפול בידו].

אֲזַל זַבְּנִנְהוּ לְכֻלְּהוּ נִכְסֵי [הלך הגוי ומכר את כל נכסיו], **זְבַן בֵּהּ מַרְגָּנִיתָא** [וקנה בהם מרגלית], **אוֹתְבַהּ בִּסְיָנֵהּ** [עשה לו כובע של לבד, ושבצו במשבצות של זהב, וקבע בו מרגליות, וקבע את זו עמהם],

בַּהֲדֵי דְּקָא עָבַר מַבְּרָא [כאשר הוא עבר על הגשר שעל הנהר], **אַפְרְחֵהּ זִיקָא** [הרוח העיפה את כובעו], **שַׁדְיֵהּ בְּמַיָּא** [וזרקה את כובעו במים], **בַּלְעֵהּ כַּוְרָא** [ודג בלע את המרגלית].

אַסְקוּהּ [העלו את הדג מהים], **אַיְתּוּהּ אַפַּנְיָא דְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא** [הביאוהו בפנות כניסת השבת], **אָמְרִי: מַאן זָבֵן כִּי הַשְׁתָּא** [אמרו הדייגים: מי יקנה עכשיו דג].

אָמְרִי לְהוּ: זִילוּ אַמְטְיוּהּ לְגַבֵּי יוֹסֵף מוֹקֵר שַׁבֵּי [לכו תביאו את הדג ליוסף מוקיר שבת], **דִּרְגִיל דְּזָבֵן** [שהוא רגיל לקנות],

אַמְטְיוּהּ נְהֲלֵהּ [הביאו את הדג אליו], **זַבְנֵהּ** [קנה את הדג], **קַרְעֵהּ** [וכאשר פתח אותו], **אַשְׁכַּח בֵּהּ מַרְגָּנִיתָא** [מצא בו את המרגלית],

זַבְנַהּ בִּתְלֵיסַר עִלְּיָתָא דְּדִינָרֵי דְּדַהֲבָא [ומכר מרגלית זו בי"ג עליות מלאות דינרי זהב, וגוזמא בעלמא הוא, כלומר הון עתק מאד].

פְּגַע בֵּהּ הָהוּא סָבָא, אֲמַר: מַאן דְּיָזֵף שַׁבְּתָא, פַּרְעֵהּ שַׁבְּתָא [מי שלווה לשבת, השבת פורעת לו].

✦ ✦ ✦

עשירים שבארץ ישראל זוכים לעושר כזה בשביל שמעשרים. עשירים שבבל, שמכבדים את התורה. עשירים שבשאר ארצות, שמכבדים את השבת

בְּעָא מִנֵּהּ רַבִּי מַרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי: עֲשִׁירִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בַּמָּה הֵן זוֹכִין [לעושר גדול כזה]

אֲמַר לֵהּ: בִּשְׁבִיל שֶׁמְּעַשְּׂרִין, שֶׁנֶּאֱמַר 'עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר', עַשֵּׂר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׁר.

עשירים שֶׁבְּבָבֶל בַּמָּה הֵן זוֹכִין?

אֲמַר לֵהּ: בִּשְׁבִיל שֶׁמְּכַבְּדִין אֶת הַתּוֹרָה.

וְשֶׁבִּשְׁאָר אֲרָצוֹת בַּמָּה הֵן זוֹכִין?

אֲמַר לֵהּ: בִּשְׁבִיל שֶׁמְּכַבְּדִין אֶת הַשַּׁבָּת,

דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: פַּעַם אַחַת נִתְאָרַחְתִּי אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת בְּלוּדְקִיָּא,

וְהֵבִיאוּ לְפָנָיו שֻׁלְחָן שֶׁל זָהָב מִשּׁוֹי שִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנֵי אָדָם,

וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שַׁלְשֶׁלְאוֹת שֶׁל כֶּסֶף קְבוּעוֹת בּוֹ,

וּקְעָרוֹת וְכוֹסוֹת וְקִיתוֹנִיּוֹת וּצְלוֹחִיּוֹת קְבוּעוֹת בּוֹ,

וְעָלָיו כָּל מִינֵי מַאֲכָל, וְכָל מִינֵי מְגָדִים וּבְשָׂמִים,

וּכְשֶׁמַּנִּיחִים אוֹתוֹ [את השולחן] **אוֹמְרִים: לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ וְגוֹ׳,** שאין אנו רשאין ליהנות עד שנברך שמו בברכת הלחם,

וּכְשֶׁמְּסַלְּקִין אוֹתוֹ [את השולחן] **אוֹמְרִים: הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה׳ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם,** על ידי מתנתו נהנינו הטובה הזאת:

אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, בַּמֶּה זָכִיתָ לְכָךְ?

אָמַר לִי: קַצָּב הָיִיתִי, וּמִכָּל בְּהֵמָה שֶׁהָיְתָה נָאָה אָמַרְתִּי: זוֹ תְּהֵא לַשַּׁבָּת.

אָמַרְתִּי לוֹ: [אַשְׁרֶיךָ שֶׁזָּכִיתָ] וּבְרוּךְ הַמָּקוֹם שֶׁזִּכְּךָ לְכָךְ.

◆◆◆

תבשיל של שבת ריחו נודף (למי שמשמר את השבת)

אָמַר לוֹ קֵיסָר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא: מִפְּנֵי מָה תַּבְשִׁיל שֶׁל שַׁבָּת רֵיחוֹ נוֹדֵף.

אָמַר לוֹ: תַּבְלִין אֶחָד יֵשׁ לָנוּ וְשַׁבָּת שְׁמוֹ, שֶׁאָנוּ מְטִילִין לְתוֹכוֹ, וְרֵיחוֹ נוֹדֵף.

אָמַר לוֹ: תֵּן לָנוּ הֵימֶנּוּ.

אָמַר לוֹ: כָּל הַמְשַׁמֵּר אֶת הַשַּׁבָּת, מוֹעִיל לוֹ. וְשֶׁאֵינוֹ מְשַׁמֵּר אֶת הַשַּׁבָּת, אֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ.

◆◆◆

כבוד יום כיפור בכסות נקיה

אֲמַר לֵהּ רֵישׁ גָּלוּתָא לְרַב הַמְנוּנָא: מַאי דִּכְתִיב 'וְלִקְדוֹשׁ ה׳ מְכֻבָּד׳, שמשמע שהפסוק מדבר על יום שנקרא 'קדוש ה'', ואין הכונה לשבת, כי הרי בתחילת הפסוק קורא לשבת 'שבת' (שכתוב שם בתחילת הפסוק 'וקראת לשבת עונג').

אֲמַר לֵהּ: זֶה יוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁאֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה, אָמְרָה תּוֹרָה: כַּבְּדֵהוּ בִּכְסוּת נְקִיָּה.

◆◆◆

כבוד שבת, להקדים הסעודה או לאחרה

נאמר בפסוק לגבי שבת **'וְכִבַּדְתּוֹ׳,**

רַב אָמַר: לְהַקְדִּים [זמן סעודת שבת לזמן סעודת חול, וזהו כבודו].

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לְאַחֵר [וזהו כבודו, שהוא מתאוה לאכול].

אֲמַרוּ לֵהּ בְּנֵי רַב פָּפָּא בַּר אַבָּא לְרַב פָּפָּא: כְּגוֹן אֲנַן דְּשָׁכִיחַ לַן בְּשָׂרָא וְחַמְרָא כָּל יוֹמָא [כגון אנחנו שמצוי לנו בשר ויין כל יום], **בְּמַאי נְשַׁנְּיֵהּ** [במה נשנה את סעודת משאר הימים].

אֲמַר לְהוּ: אִי רְגִילִיתוּ לְאַקְדּוּמֵי [אם אתם רגילים להקדים את סעודתכם ביום חול בבוקר], **אַחֲרוּהּ** [תאחרו את סעודת השבת]. **אִי רְגִילִיתוּ לְאַחוֹרֵהּ** [אם אתם רגילים לאחר את סעודתכם ביום חול], **אַקְדְּמוּהּ** [תקדימו את סעודת השבת].

כיצד נהג רב ששת כדי שהתלמידים יקומו מהר לסעודת שבת

רַב שֵׁשֶׁת [סגי נהור היה, ואינו רואה עת האכילה, וכשהיה דורש בשבת] **בְּקַיְיטָא מוֹתֵב לְהוּ לְרַבָּנַן הֵיכָא דְּמָטְיָא שִׁמְשָׁא** [בקיץ היה מושיב את התלמידים במקום שתגיע שם החמה לעת האוכל, כדי שיצטערו וימהרו לקום],

בְּסִתְוָא מוֹתֵב לְהוּ לְרַבָּנַן הֵיכָא דְּמָטְיָא טַלָּא [בחורף היה מושיב את התלמידים במקום שמגיע הצל, כדי שיצטננו], **כִּי הֵיכִי דְּלֵיקוּמוּ הַיְיָא** [כדי שיקומו מהר לסעודת שבת].

רבי זירא היה אומר לתלמידים ההולכים זוגות ומדברים דברי תורה: בבקשה לכו והתעסקו בעונג שבת

רַבִּי זֵירָא [עמוד ב] **מְהַדַּר אַזּוּזֵי זוּזֵי דְּרַבָּנַן** [כשהיה רואה את החכמים הולכים זוגות זוגות ומדברין בתורה, היה מחזר אחריהם], וכך **אָמַר לְהוּ: בְּמָטוּתָא מִנַּיְיכוּ לָא תְּחַלְּלוּנֵהּ** [בבקשה ממכם לכו והתעסקו בעונג שבת, ולא תחללוניה לבטל תענוגים].

✦ ✦ ✦

אמירת ויכולו, כאילו נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית

אָמַר רָבָא וְאִיתֵּימָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אֲפִילּוּ יָחִיד הַמִּתְפַּלֵּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת צָרִיךְ לוֹמַר ׳וַיְכֻלּוּ׳,

דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא: כָּל הַמִּתְפַּלֵּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְאוֹמֵר ׳וַיְכֻלּוּ׳, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ נַעֲשָׂה שׁוּתָּף לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית,

שֶׁנֶּאֱמַר ׳וַיְכֻלּוּ׳, אַל תִּקְרֵי ׳וַיְכֻלּוּ׳ אֶלָּא וַיְכַלּוּ - לשון רבים, הקדוש ברוך הוא, והשותף - שהוא אדם זה שמספר בשבחו של מקום ובשבח של שבת.

[כיון שמבואר שבאמירת ויכולו נעשה שותף למעשה בראשית, מביא מאמר שהדיבור כמעשה:] **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִנַּיִן שֶׁהַדִּבּוּר כְּמַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר ׳בִּדְבַר ה׳ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ׳.**

אמירת ויכולו, כפרת עוונות

אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר מָר עוּקְבָא: כָּל הַמִּתְפַּלֵּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְאוֹמֵר ׳וַיְכֻלּוּ׳, שְׁנֵי מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הַמְלַוִּין לוֹ לָאָדָם, מַנִּיחִין יְדֵיהֶן עַל רֹאשׁוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ: ׳וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְּכֻפָּר׳.

✦ ✦ ✦

שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת

תַּנְיָא רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁנֵי מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְלַוִּין לוֹ לְאָדָם בְּעֶרֶב שַׁבָּת מִבֵּית הַכְּנֶסֶת לְבֵיתוֹ אֶחָד טוֹב וְאֶחָד רָע,

וּכְשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ וּמְצָא נֵר דָּלוּק וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ וּמִטָּתוֹ מְצֻעַת, מַלְאָךְ טוֹב אוֹמֵר: יְהִי רָצוֹן שֶׁתְּהֵא לְשַׁבָּת אַחֶרֶת כָּךְ. וּמַלְאָךְ רַע עוֹנֶה אָמֵן בְּעַל כָּרְחוֹ.

וְאִם לָאו, מַלְאָךְ רַע אוֹמֵר: יְהִי רָצוֹן שֶׁתְּהֵא לְשַׁבָּת אַחֶרֶת כָּךְ. וּמַלְאָךְ טוֹב עוֹנֶה אָמֵן בְּעַל כָּרְחוֹ.

✦ ✦ ✦

סעודת ליל שבת

אָמַר רַבִּי אֱלִעֶזֶר: לְעוֹלָם יְסַדֵּר אָדָם שֻׁלְחָנוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת [לילי שבת], **אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ אֶלָּא לִכְזַיִת.**

סעודת מלוה מלכה

וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: לְעוֹלָם יְסַדֵּר אָדָם שֻׁלְחָנוֹ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ אֶלָּא לִכְזַיִת, שהוא גם כן כבוד שבת ללוות ביציאתו דרך כבוד, כאדם המלוה את המלך בצאתו מן העיר.

רחיצה ושתיית חמין במוצאי שבת

חַמִּין בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת [שתיית חמין, ורחיצה בחמין] **מְלוּגְמָא** - רפואה.

פַּת חַמָּה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מְלוּגְמָא - רפואה.

מעשה ב'עיגלא תילתא' שלא שחטוהו למוצאי שבת, ובא אריה ואכלו

רַבִּי אֲבָהוּ, הֲוָה עָבְדִין לֵהּ בְּאַפּוֹקֵי שַׁבְּתָא [היו עושים לו, מכינים עבורו במוצאי שבת] **עִגְלָא תִּלְתָּא** [עגל שנולד שלישי, שהוא משובח],

הֲוָה אָכֵל מִנֵּהּ כּוּלְּיְתָא [ורבי אבהו לא היה אוכל ממנו אלא את הכליה],

כִּי גְּדַל אֲבִימִי בְּרֵיהּ אֲמַר לֵהּ [כשבנו אבימי גדל, אמר לאביו:] **לְמָה לָךְ לְאַפְסוֹדֵי כֻּלֵּי הַאי** [למה לך להפסיד כל זאת, בהמה שלמה, כשאינך אוכל ממנה אלא את הכליה], **נִשְׁבּוֹק כֻּלְּיְתָא מִמַּעֲלֵי שַׁבְּתָא** [נשאיר כליה מבהמה ששחטוה מערב שבת],

שַׁבְקוּהּ [השאירו את הכליה למוצאי שבת, ולא שחטו את העגל],

וַאֲתָא אַרְיָא אַכְלֵהּ [ובא אריה ואכל את העגל].

◆◆◆

אמן יהא שמיה רבה בכל כוחו

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל הָעוֹנֶה אָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ בְּכָל כֹּחוֹ בכל כוונתו **קוֹרְעִין לוֹ גְּזַר דִּינוֹ,**

שֶׁנֶּאֱמַר 'בִּפְרֹעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ ה'', מַאי טַעְמָא 'בִּפְרֹעַ פְּרָעוֹת' ביטול פורעניות, [תרגום 'פרוע' הוא: 'בטל'], **מִשּׁוּם דְּבָרְכוּ ה'.** וזהו בהתנדב עם ברכו - כשמתנדבין ישראל לברך את בוראן, מתבטלים הפורענויות.

רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֲפִילּוּ יֵשׁ בּוֹ שֶׁמֶץ שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה מוֹחֲלִין לוֹ, כְּתִיב הָכָא 'בִּפְרֹעַ פְּרָעוֹת', וּכְתִיב הָתָם [לגבי עבודה זרה] **'כִּי פָרוּעַ הוּא'.**

◆◆◆

העונה אמן בכל כוחו

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כָּל הָעוֹנֶה אָמֵן בְּכָל כֹּחוֹ, פּוֹתְחִין לוֹ שַׁעֲרֵי גַן עֵדֶן, שֶׁנֶּאֱמַר 'פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים', אַל תִּקְרֵי 'שׁוֹמֵר אֱמוּנִים' אֶלָּא שֶׁאוֹמְרִים אָמֵן.

מַאי אָמֵן?

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן, שמעיד על בוראו, שהוא אל מלך נאמן.

◆◆◆

דליקה במקום שיש חילול שבת

אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַב שְׁמוּאֵל מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: אֵין הַדְּלֵקָה מְצוּיָה אֶלָּא בִּמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִלּוּל שַׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְאִם לֹא תִּשְׁמְעוּ אֵלַי לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וּלְבִלְתִּי שְׂאֵת מַשָּׂא וְגוֹ' וְהִצַּתִּי אֵשׁ בִּשְׁעָרֶיהָ וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת יְרוּשָׁלַם וְלֹא תִכְבֶּה'.

מַאי 'וְלֹא תִכְבֶּה'?

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: בְּשָׁעָה שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם מְצוּיִין לְכַבּוֹתָהּ, כלומר: בשבת.

◆◆◆

מאמרי האמוראים 'לא חרבה ירושלים אלא בשביל'

א. [חילול שבת:] **אָמַר אַבָּיֵי: לָא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁחִלְּלוּ בָהּ אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר 'וּמְשַׁבְּתוֹתַי הֶעְלִימוּ עֵינֵיהֶם וָאֵחַל בְּתוֹכָם'.**

ב. [ביטול קריאת שמע] **אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁבִּטְּלוּ קְרִיאַת שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, שֶׁנֶּאֱמַר 'הוֹי מַשְׁכִּימֵי בַבֹּקֶר** (בזמן קריאת שמע של שחרית) **שֵׁכָר יִרְדֹּפוּ' וְגוֹ',** ובהמשך הפסוק כתוב 'מאחרי בנשף יין ידליקם', שאף שהם ערים בזמן ק"ש של שחרית וערבית, הם מבטלים קריאתה, בהימשכם אחר שתיית יין.

וּכְתִיב 'וְהָיָה כִנּוֹר וָנֵבֶל תֹּף וְחָלִיל וָיַיִן מִשְּׁתֵיהֶם וְאֵת פֹּעַל ה' לֹא יַבִּיטוּ' - לא שמו לב ליחד שמו על בריותיו.

וּכְתִיב 'לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת'.

ג. [ביטול תינוקות של בית רבן:] **אָמַר רַב הַמְנוּנָא: לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁבִּטְּלוּ בָהּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, שֶׁנֶּאֱמַר 'שִׁפֹּךְ עַל עוֹלָל בַּחוּץ' וְגוֹ',**

מַה טַּעַם 'שִׁפֹּךְ' מִשּׁוּם דְּ'עוֹלָל בַּחוּץ', בשביל שעולל לחוץ ובטלין מבית רבן.

ד. [לא היה בושת פנים זה מזה:] **אָמַר עוּלָּא: לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם בֹּשֶׁת פָּנִים זֶה מִזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר 'הוֹבִישׁוּ כִּי תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַּם בּוֹשׁ לֹא יֵבוֹשׁוּ' וְגוֹ'.**

ה. [השוו קטן וגדול:] **אָמַר רַבִּי יִצְחָק: לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁהִשְׁוּוּ קָטָן וְגָדוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהָיָה כָעָם כַּכֹּהֵן', וּכְתִיב בָּתְרֵיהּ 'הִבּוֹק תִּבּוֹק הָאָרֶץ'.**

ו. [שלא הוכיחו זה את זה:] **אָמַר רַב עַמְרָם בְּרֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא הוֹכִיחוּ זֶה אֶת זֶה,**

שֶׁנֶּאֱמַר 'הָיוּ שָׂרֶיהָ כְּאַיָּלִים לֹא מָצְאוּ מִרְעֶה', מָה אַיִל זֶה רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה בְּצַד זְנָבוֹ שֶׁל זֶה, שכל איל כובש פניו בקרקע ורואה את הזנב של איל של לפניו, **אַף יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדּוֹר כְּבָשׁוּ פְּנֵיהֶם בַּקַּרְקַע וְלֹא הוֹכִיחוּ זֶה אֶת זֶה.**

ז. [ביזוי תלמידי חכמים] **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁבִּזּוּ בָהּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּהְיוּ מַלְעִבִים בְּמַלְאֲכֵי הָאֱלֹהִים וּבוֹזִים דְּבָרָיו וּמִתַּעְתְּעִים בִּנְבִיאָיו עַד עֲלוֹת חֲמַת ה' בְּעַמּוֹ עַד [לְ]אֵין מַרְפֵּא'.**

מַאי 'עַד לְאֵין מַרְפֵּא', אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל הַמְבַזֶּה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֵין לוֹ רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ.

[מאמר שמבואר בו שתינוקות של בית רבן, נקראים 'משיחי'. ותלמידי חכמים נקראים 'נביאי']

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַאי דִּכְתִיב 'אַל תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ', 'אֶל תִּגְּעוּ בֶּמְשִׁיחָי', אֵלּוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, שדרך תינוקות למושחן בשמן. **'וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ', אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים,** שנאמר ונביא לבב חכמה (תהלים צ).

קיום העולם בזכות הבל פיהם של תינוקות של בית רבן

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה: אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים אֶלָּא בִּשְׁבִיל הֶבֶל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן.

אֲמַר לֵהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי: דִּידִי וְדִידָךְ מַאי [שלי ושלך מה]?

אֲמַר לֵיהּ אביי: **אֵינוֹ דּוֹמֶה הֶבֶל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֵטְא לְהֶבֶל שֶׁאֵין בּוֹ חֵטְא.**

אין מבטלים תשב"ר אפילו לבנין בית המקדש

וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה: אֵין מְבַטְּלִין תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן אֲפִילּוּ לְבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

עיר שאין בה תשב"ר

וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה: כָּךְ מְקַבְּלַנִי מֵאֲבוֹתַי, וְאָמְרִי לַהּ מֵאֲבוֹתֶיךָ: כָּל עִיר שֶׁאֵין בָּהּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, מַחֲרִיבִין אוֹתָהּ.

רָבִינָא אָמַר: מַחְרִימִין אוֹתָהּ, ואין לה שום שיור.

מהדורה זו מתייחדת בהגשת דברי הגמרא באופן שהלומד מקבל באופן ברור את ה"צורתא דשמעתתא", נושאי הסוגיא, השיטות והראיות.

בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד, מסוכמת במוחו ובליבו.

הביאור ערוך באופן שהלומד "לומד" את הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.

הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר חז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".

מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה והאותיות המאירות הם האבן השואבת ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמוק עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507

a0533129507@gmail.com

07775540090 מפיקים גל

בס"ד

ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]

במס' 036171111 - קול הלשון

ולהקיש * 70 - 700

9771565598004 26

24/06/2020 ב' תמוז תש"פ גמרא ופירושה